

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Реферативний журнал

AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Journal of abstracts

1
2014

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

1(59)'2014

Видається
щоквартально
з 1999 р.

Агропромисловий комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

Редакційна колегія

Головний редактор
В.Ф. ПЕТРИЧЕНКО

Заступник головного редактора
В.А. ВЕРГУНОВ

Відповідальний секретар
О.В. КАПРАЛЮК

Члени редакційної колегії

В.В. АДАМЧУК
С.А. БАЛЮК
А.В. БАЛЯН
С.А. ВОЛОДІН
Я.М. ГАДЗАЛО
І.В. ГРИНИК
В.М. ЖУК
О.М. ЖУКОРСЬКИЙ
А.С. ЗАРИШНЯК
І.І. ІБАТУЛЛІН
О.О. ІВАЩЕНКО
Г.М. КАЛЕТНИК
С.І. КОВТУН
Ю.О. ЛУПЕНКО
М.С. МАНДИГРА
Д.О. МЕЛЬНИЧУК
С.М. РИЖУК
М.В. РОЇК
О.І. ФУРДИЧКО

Editorial board

Editor-in-chief
V. PETRYCHENKO

Deputy editor-in-chief
V. VERGUNOV

Responsible secretary
O. KAPRALYUK

Editorial board members

V. ADAMCHUK
S. BALYUK
A. Balyan
S. VOLODIN
Ya. HADZALO
I. GRYNKY
V. ZHUK
O. ZHUKORSKIY
A. ZARYSHNYAK
I. IBATULLIN
O. IVASHCHENKO
G. KALETNIK
S. KOVTUN
Yu. LUPENKO
M. MANDYGRA
D. MELNYCHUCK
S. RYZHUK
M. ROYIK
O. FURDYCHKO

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК
УКРАЇНИ

Національна
наукова
сільсько-
господарська
бібліотека

Агропромисловий Заснований у 1999 р. комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

1(59)'2014

Засновники —
Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН,
тел. (044) 258-42-81

Інститут водних проблем
і меліорації НААН
тел. (044) 257-40-30

Наукові референти:
ШЕЛЕПОВ В.В.
КАРГІНА О.В.
ЛІСНЕВИЧ Л.О.
НИНЬКО П.І.
РОМАНЧУК Л.О.
РУЧКО Т.В.

Редактор
РОМАНЧУК В.П.

Відповідальні за випуск:
ШЕЛЕПОВ В.В.
РОМАЩЕНКО М.І.

Коректор
ЗАХАРЧЕНКО Л.П.

Комп'ютерний набір
САМОЙЛОВА Л.Г.

Комп'ютерна верстка
ШАЙНІКОВ О.С.

Свідоцтво про державну
реєстрацію КВ 3796
від 29.04.1999 р.

Підписано до друку 27.03.2014 р.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 12,56.
Обл.-вид. арк. 18,57.

Друк ФОП Корзун Д.Ю.
вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21027,
тел.: (0432) 69-67-69, 60-30-00.

© ННСГБ НААН, 2014
© Державне видавництво
"Аграрна наука" НААН,
оригінал-макет, 2014

ЗМІСТ

Передмова	3
Історія аграрної науки	5
Економіка сільського господарства.	8
Організація та управління сільськогосподарським виробництвом	
Сільськогосподарські машини, знаряддя та інструменти	11
Ґрунтознавство	14
Агротехніка	18
Сільськогосподарська меліорація	22
Добрива	25
Охорона природи. Сталий розвиток.	28
Сільськогосподарська екологія	
Хвороби рослин. Шкідники рослин. Захист рослин	31
Біотехнологія	34
Рослинництво	36
Загальні питання	36
Хлібні злаки. Зернові культури	38
Кормові культури	41
Технічні культури	44
Садівництво. Плодівництво	47
Овочівництво. Городництво	49
Декоративні культури. Квітництво	53
Тваринництво	54
Загальні питання	54
Конярство	56
ВРХ. Скотарство	57
Вівчарство. Козівництво	60
Свинарство	62
Птахівництво	67
Домашні кролі. Хутрові звірі	70
Бджільництво. Шовківництво	71
Рибне господарство. Аквакультура	74
Ветеринарія	77
Харчова і переробна промисловість.	82
Продукти тваринництва	
Лісове господарство	86
Авторський покажчик	90
Алфавітно-предметний покажчик	93
Покажчик використаних періодичних і продовжуваних видань	100
Біобібліографічні, бібліографічні та історико-бібліографічні серії ННСГБ НААН (1998–2014)	103
Список скорочень і аббревіатур	107

CONTENTS

Foreword	3
History of Agrarian Science	5
Economy of Agriculture.	8
Organization and Administration of Agricultural Production	
Farm Implements, Machinery and Equipment	11
Soil Science	14
Cultivation Technique	18
Agricultural Irrigation	22
Fertilizers	25
Protection of Environment. Sustainable Development. Agroecology	28
Plant Diseases. Plant Pests. Plant Protection	31
Biotechnology	34
Plant Cultivation	36
General Issues	36
Food Grains. Cereals	38
Forage Plants	41
Industrial Crops	44
Horticulture. Fruit-Growing	47
Vegeticulture	49
Decorative Cultures. Flower Growing	53
Animal Breeding	54
General Issues	54
Horse-breeding	56
General Livestock. Cattle	57
Sheep-breeding	60
Pig-breeding	62
Poultry-keeping	67
Rabbit-breeding. Fur-farming	70
Bee-keeping. Sericulture	71
Fish-breeding. Aquaculture	74
Veterinary Medicine	77
Food and Processing Industry. Produce of Animal Breeding	82
Forestry	86
Author Index	90
Subject Index	93
Used Periodical and Serials Publications Index	100
Biobibliographic and Historic Bibliographic Series by SSAL of NAAS (1998–2014)	103
Abbreviation List	107

ПЕРЕДМОВА

За творчим задумом редколегії реферативний журнал (РЖ) покликаний інформувати вчених та фахівців галузі про основні вітчизняні досягнення аграрної науки і виробництва з метою своєчасного, найповнішого застосування цих досягнень на практиці, слугувати засобом здійснення оперативного пошуку інформації, міждержавного обміну інформативними масивами.

Видання є орієнтиром для спеціалістів та працівників науково-технічної інформації.

РЖ функціонує у таких напрямках:

- оперативне ознайомлення широкого загалу науковців і практиків з новими публікаціями у сфері науки і техніки;
- цільовий пошук необхідної інформації з усіх галузей АПК;
- сприяння інтеграції наук;
- міжгалузевий та міждержавний обмін інформацією;
- інформування про найновішу аграрну продукцію, методи і технології.

Підготовка видання РЖ “Агропромисловий комплекс України” передбачає тематичне структурування, планування номерів, підбір першоджерел, їхнє попереднє опрацювання, бібліографічний опис, підготовку тексту рефератів на основі вивчення та узагальнення положень діючих стандартів і рекомендацій провідних фахівців із цих питань.

РЖ складається з рефератів монографій, найґрунтовніших статей наукових журналів, збірників, матеріалів конференцій.

До складу редколегії РЖ входять відомі вчені в галузі АПК, що дає змогу оцінювати рівень реферованих публікацій.

Враховуючи створення РЖ в умовах динаміки попиту на продукцію інтелектуальної праці, а також матеріального виробництва галузей АПК, випуск часопису може бути з різною кількістю рефератів, рекламою, поліграфічним оформленням.

Отже, реферативний журнал ННСГБ НААН — єдине інформаційне видання, що відображає динамічний розвиток агропромислового комплексу України.

Для формування журналу аналізу і синтезу підлягає широкий тематичний спектр публікацій, зокрема: економіка, с.-г. машини і знаряддя, землеробство, рослинництво, тваринництво, агроекологія тощо.

Періодичність видання — 4 випуски на рік. Читач має можливість замовляти РЖ у друкованій формі, електронною поштою, а також бібліографічні описи без рефератів, повний випуск або його частину.

Сподіваємось, що матеріали РЖ зацікавлять науковців, фахівців АПК, працівників сільськогосподарських бібліотек, спеціалістів сфери науково-технічної інформації, журнал стане постійним супутником на довгі роки.

Редколегія з вдячністю розгляне ваші зауваження, побажання і пропозиції щодо змісту та оформлення журналу, виконає замовлення на публікацію рекламної інформації науково-технічного спрямування.

За довідками, з пропозиціями та рекламними матеріалами
просимо звертатися за адресами:

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
С.-Г. БІБЛІОТЕКА НААН**

вул. Героїв оборони, 10
м. Київ, 03680, Україна,
тел. (044) 258-42-81

**ІНСТИТУТ ВОДНИХ ПРОБЛЕМ
І МЕЛІОРАЦІЇ НААН**

вул. Васильківська, 37
м. Київ, 03680, Україна,
тел. (044) 257-40-30

FOREWORD

The creative idea of this Abstract Journal is to inform scientists and specialists about main native country achievements in agroindustrial complex development in order to implement it into practice of full value in time, to be the source of fulfillment of operative search of information, interstate exchange of information massive.

The Journal is reference for specialists and employees of scientific and technical information branch.

AJ functions in several trends, including:

- operative acknowledgement of wide circle of scholars and experts with new publications in sphere of science and technique;
- special search of necessary information from all branches of AIC;
- promotion in integration of sciences;
- interbranch and interstate exchange of information;
- informing about the most innovative products, methods and technologies.

While preparing of AIC the following methodical principles are foreseen: theme structuring, planning of issues, selection of sources, their previous processing, design of bibliographic list, preparing texts of abstracts, based on learning and generalization of principles of acting standards and recommendations of prominent specialists in these questions.

It is worth to emphasize that AJ of such a structure and specialization (according to trends of diversified system) is published for the first time. It is also created for the first time by co-workers of National Scientific Agricultural Library of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine.

Editorial board and editorial council consist of prominent scholars of agricultural branch, which allows evaluating the level of abstract publishing.

Taking into consideration creation of AJ under circumstances of dynamic demand on production of intellectual labor and material security of AIC as well, it is allowed to publish Journal with different quantity of abstracts, advertisement, polygraph design.

The selection of literature for reweaving is stipulating by research and practice actual importance, original elaboration of the problem.

Periodically of the edition — 4 issue per year. We hope this information will be of great interest for scholars, professors and other specialists of agroindustrial complex and of course, for agricultural libraries' and science-technical information organizations' staff as well.

Our Abstract Journal will take orders for publication of advertisements of scientific and technical orientation.

The AJ Editorial Board will appreciate your remarks, wishes and proposals concerning the journal's contents and design.

For reference, proposals and advertising materials,
please apply to the following addresses:

03680 MSP, Kyiv,
10 Geroyiv oborony Str.,
**NATIONAL SCIENTIFIC
AGRICULTURAL LIBRARY OF NAAS**
Tel. (044) 258-42-81

03680 MSP, Kyiv,
37 Vasyl'kivs'ka Str.,
**INSTITUTE OF HYDRAULIC PROBLEMS
AND LAND RECLAMATION OF NAAS**
Tel. (044) 263-40-30

63 (091) ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ВЕРГУНОВ В.А.

УДК 001.891.631.44(091)

2014.1.1. ІСТОРІЯ НАУКОВОЇ ДУМКИ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ҐРУНТІВ / Гриценко Н.Ф. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. — 180 с. — (Історико-бібліографічна серія "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії". Кн. 70). — Бібліогр.: 510 назв. Шифр 541974.

Класифікація ґрунтів, філософи давньоримські, ґрунтознавство, вчені-ґрунтознавці.

Методом історико-наукового аналізу розглянуто еволюцію наукової думки про класифікацію ґрунтів. Відомо, що типізувати ґрунти почали задовго до формування генетичного ґрунтознавства. Першу наукову класифікацію ґрунтів, пристосовану до вирощування с.-г. рослин, запропонував давньоримський філософ М. Катон у трактаті "Землеробство". Продовжив її узагальнювати М. Варрон. Стосовно вітчизняних учених, то фундамент заклав М. Ломоносов у праці "Про шари Землі", чим дав відлік російському ґрунтознавству. Продовжив класифікацію М. Афонін працею "Основи землеробської хімії". Однак по-справжньому науково, на генетичній основі побудованих на механічному складі ґрунтів, зробив В.В. Докучаєв. Його підходи було використано при створенні першої класифікації і номенклатури ґрунтів УРСР у 1936 р. колективом авторів Українського НДІСЗ на чолі з професором О. Калачиковим. Ідейними натхненниками її були професори Г. Махов і Н. Вернардер. У післявоєнні роки розгорнулися широкі узагальнювальні роботи зі зведення величезних матеріалів, накопичених різними установами з ґрунтово-географічної тематики протягом понад чверть століття. Одночасно здійснювались пошуки нових шляхів для розробки класифікації ґрунтів. Після розпаду Радянського Союзу з'явилися національні класифікації ґрунтів колишніх республік. Так, в Україні класифікацію ґрунтів зроблено на параметричній основі, де кожний тип ґрунтоутворення характеризується визначеними кількісними показниками властивостей. Історія української школи ґрунтознавства знайшла своє висвітлення у наукових працях В. Вергунова (2007), О. Грінченка (1994), Г. Гриня (1970), В. Канівця (2005), Д. Тихоненка (2001) та ін. Видання дає змогу прослідкувати еволюційний прогресивний розвиток науки ґрунтознавства й визначити нові наукові напрями, згідно з якими відбувається рух уперед.

УДК 001:631.4(091)(477)"1936/1941"

2014.1.2. АГРОҐРУНТОЗНАВСТВО В УКРАЇНІ (1930–1941): зб. документів і матеріалів / НААН, ННСГБ; уклад. та наук. ред. В.А. Вергунов. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. — Ч. 2: (1936–1941 рр.). — 368 с. — (Історико-бібліографічна серія "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії". Кн. 71). Шифр 541996.

Агроґрунтознавство, учені-ґрунтознавці, архівні документи з ґрунтознавства, перевидання праць.

Видано збірник, у якому представлено доробок українських учених-аграріїв протягом 1936–1941 рр., який репрезентує збірку архівних документів та опублікованих матеріалів із тогочасних періодичних видань. Крім вступу, збірник складається з 4 частин. У першій з них зроблено узагальнювальний огляд здобутків українських вчених на ниві агроґрунтознавства на основі знайдених в архівах документів і публікацій у провідних галузевих виданнях упродовж 1936 р. і до початку Другої світової війни. У другій — у хронологічному порядку наведено архівні документи, що зберігаються в Центральному державному архіві громадських об'єднань України, Центральному архіві вищих органів влади та управління України, Президії НАН України. У першу чергу це документи із фондів, що стосуються діяльності профільного міністерства (25 одиниць). Третя частина містить 35 передруків із галузевих періодичних видань ("Зернове господарство", "Почвоведение", "Соціалістична агротехніка" та ін.). Здебільшого ці журнали —

бібліографічна рідкість, тому викладений у них матеріал має певну наукову цінність. Четверта частина містить перелік із 306 наукових видань щодо питань агроґрунтознавства. Здобутки українських аграріїв упродовж 1936–1941 рр. за багатьма позиціями виявилися вагомими як у питанні теорії, так і практики ведення агроґрунтознавства й по праву належать до золоті скарбниці нації.

УДК 37:001:63+62(477)(043)

2014.1.3. ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІКА В.І. ВЕРНАДСЬКОГО ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ ЯК ГАЛУЗІ ЗНАНЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ / Вергунов В.А. // Історія освіти, науки і техніки в Україні: матеріали VIII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 21 травня 2013 р. / НААН, ННСГБ; редкол.: В.А. Вергунов (голова) [та ін.]. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. — С. 10–23. Шифр 541929.

Вернадський В.І. — засновник дослідної справи, ґрунти, карти ґрунтів, С.-г. вчений комітет, біосфера.

Відмічено, що у 2013 р. виповнилось 150 років від дня народження видатного вченого, мислителя, державного і суспільного діяча В.І. Вернадського. На відзначення цієї події у ННСГБ НААН 21 травня 2013 р. відбулась VIII Всеукраїнська конференція молодих вчених та спеціалістів. З доповіддю "Державотворча діяльність академіка В.І. Вернадського із запровадження с.-г. дослідної справи в Україні як галузі знань та організації" виступив директор ННСГБ, доктор с.-г. наук, член-кореспондент НААН В.А. Вергунов. У доповіді визначено, що діяльність В.І. Вернадського, як і дослідництво, можна поділити на два етапи — отримання знань і організацію їх отримання. Перші кроки з отримання наукових знань були розпочаті вченим у галузі обслідування і вивчення ґрунтів Ніжегородської і Полтавської губерній, укладення першої в Росії десятиверстої карти ґрунту Кременчуцького повіту Полтавщини, геолого-мінеральні дослідження українських земель з метою вивчення їх геологічної будови та мінеральних багатств Дніпра, Волино-Поділля, півдня України та Криму. Реальні практичні успіхи в отриманні знань були покладені в основу розробки галузі с.-г. науки з дослідництва, яка сприяла його становленню як організатора. Першим кроком у цьому плані було призначення В. Вернадського головою С.-г. вченого комітету Міністерства землеробства у Петрограді (1917 р.). Через рік учений переїжджає до Києва, де за його ініціативи в Україні створюється аналогічний С.-г. вчений комітет при Міністерстві земельних справ. Разом з Р. Янатою В. Вернадський розробляє перше "Положення" та обирається головою комітету. Згодом учений виступив засновником і був обраний першим президентом УАН (1918 р.); ректором Таврійського ун-ту (1920–1921 рр.); організатором і першим директором Радієвого ін-ту; Біогеохімічної лабораторії АН СРСР (1929 р.); організатором і головою Комісії з визначення віку порід радіоактивними методами (1937 р.); організатором і головою Метеоритного комітету та Комісії по ізотопах (1939 р.). За висновками В.А. Вергунова, В.І. Вернадський залишив нам три магістральні передбачення: 1) ідею про геологічну вічність життя — біосферу; 2) ідею про геологічну роль людини і людства; 3) розуміння людьми зростаючої ролі науки взагалі і як основної сили будівництва ноосфери і біосфери.

УДК 595.631.52(091)

2014.1.4. ГЕНЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СГІ-НЦНС ВІД "ЛИСЕНКІВЩИНИ" ДО СЬОГОДЕННЯ / Стельмах А.Ф. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 82. — С. 171–178. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 541711.

Савєгін А.О. — генетик і селекціонер, генетика класична, Лисенко Т.Д. ("лисенківщина"), "мічуринська біологія".

Відмічено, що селекційно-генетичний ін-т — Національний центр насіннєзнавства та сортовивчення НААН за 100 років пройшов непростий шлях. Науково-селекційна робота розпочалася зі створення Одеського дослідного поля (1912 р.), а розвиток генетики — зі створення Українського генетико-селекційного ін-ту (1928 р.). Як керівник наукової установи, А.О. Сапегін, разом з сином Л. Сапегіним та низкою співробітників, займався генетичними дослідженнями, що засвідчують його публікації. З приходом в ін-т Т.Д. Лисенка (1929 р.) під тиском партійно-адміністративного апарату зверху донизу, в науці настав період “мічуринської біології” (“лисенківщина”). Відкидаються всі положення хромосомної теорії спадковості, прибічники класичної генетики піддаються переслідуванням. Відродження генетичного напрямку в ін-ті розпочалося наприкінці 60-х років з приходом А. Стельмаха. Останній запроваджує дослідження з анеупloidії пшениці, а роботи з “переробки” піддаються перевірці. Все це призвело до відкриття в ін-ті нових напрямків досліджень з генетики типу і темпів розвитку, культури клітин і тканин *in vitro* і навіть молекулярної генетики. Інститут знову стає провідною науковою установою даного профілю, виконує функції координатора програм з теоретичних основ селекції в рослинництві.

УДК 631.527:633.11“324”(091)

2014.1.5. РОЛЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ КОРМЕРЦІЙНО ЦІННИМИ СОРТАМИ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ / Піпан Х.М. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 10. — С. 77–80. — Бібліогр.: 7 назв.

Селекція, сорт, селекційні установи, пшениця озима, селекціонери.

Здійснено аналіз історії розвитку селекції пшениці озимої в Україні, на основі якого виділено 5 періодів її розвитку. Перший — розпочався зародженням селекції і діяв до другої половини XIX ст., характеризувався окультуренням та добром кращих рослин і колосів. Другий — охоплював 1874–1908 рр., його особливістю було створення мережі дослідних установ, випробування місцевих та створення шляхом добору нових сортів. Третій період розпочався створенням першої селекційної станції у Харкові та станції Цукротресту, початком аналітичної селекції. Четвертий — радянський період (1920–1990 рр.) — характеризувався переходом від аналітичної до наукової селекції і створенням широковідомих сортів пшениці (Українка 0246, Одеська 16, Миронівська 808 та ін.). П'ятий — розпочався з 1991 р. і триває понині. З'ясовано, що найбільший внесок у розвиток селекції пшениці озимої в Україні зробили Селекційно-генетичний ін-т — НЦ насіннєзнавства та сортовивчення (селекціонери А.О. Сапегін, Л.П. Максимчук, Ф.Г. Кириченко, Д.О. Долгушин, С.П. Лифенко, М.А. Литвиненко), Миронівський ін-т пшениці ім. В.М. Ремесла (селекціонери В.Є. Желткович, І.М. Єремєєв, В.М. Ремесло, В.В. Шелепов, Л.О. Животков), Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва (селекціонери В.Я. Юр'єв, В.І. Дідусь, М.І. Єльніков), Ін-т фізіології рослин і генетики НАН України (селекціонери В.В. Моргун, В.Ф. Логвиненко), Ін-т зрошувального землеробства (селекціонер А.П. Орлюк). За цей період проведено 7 сортозмін, які збільшили врожайність пшениці озимої з 3,2 т/га до 7,6 т/га, тобто в 2–3 рази. Станом на 2009 р. до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, занесено 188 сортів, зокрема 151 сорт вітчизняної і 37 зарубіжної селекції.

УДК 633.413:633.63.061.6(093)

2014.1.6. ФЛАГМАНУ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ — 130 РОКІВ / Сидорченко О.І., Захарченко Т.М. // Цукор України. — 2013. — № 9. — С. 37–40. — Бібліогр.: 1 назв.

Національний ун-т харчових технологій, промисловість цукрова, технічні учбові заклади.

Акцентується увага, що в серпні 2014 р. виповнюється 130 р. із часу заснування Нац. ун-ту харчових технологій (НУХТ), одного з найстаріших навчальних закладів країни, що готує фахівців для всіх галузей харчової і переробної промисловості. Історія НУХТ бере початок з другої половини XIX ст. і тісно пов'язана з історією розвитку цукрової промисловості. На той час в Україні вироблялось 84% від загальноросійського виробництва цукру, і якщо у 1830 р. було лише 6 цукрових заводів, то у 1848 р. їх налічувалось вже 192. З цього часу

виникла потреба підготовки кваліфікованих кадрів для цукрових заводів, зокрема графа О.О. Бобринського, якого сучасники вважали засновником цукрової промисловості України. Для цього останній у 1858 р. при Смілянському цукрозаводі відкрив початкове училище з трирічним курсом навчання, а 15.02.1884 р. у м. Сміла на базі училища було відкрито технічні класи, які стали першим технічним закладом у Росії з підготовки техніків-хіміків і майстрів цукрового виробництва. Почесним Попечителем цих класів був О.О. Бобринський. Навесні 1917 р. смілянські технічні класи отримали статус середнього хіміко-технічного училища з 4-річним навчанням. На початку НЕПа (1921 р.) училище було реорганізовано у технікум харчової промисловості та відкрито нові відділення — механічне та буряківництва. У 1930 р. на базі технікуму, а також відділення цукрової спеціальності Кам'янець-Подільського хімічного ін-ту і цукрового факультету Київського політехнічного ін-ту було створено Київський ін-т цукрової промисловості. У майбутньому до складу ін-ту було приєднано кафедри цукрового виробництва Харківського та Ленінградського технологічних ін-тів, внаслідок чого ін-т отримав назву Київський ін-т технології цукру. Після приєднання низки кафедр харчового профілю з Воронежа, Білої Церкви, Полтави ін-т отримав назву “Київський хіміко-технологічний ін-т харчової промисловості”, який у 1993 р. отримав назву УДУХТ, а у 2002 р. — Нац. ун-т харчових технологій (НУХТ). У часи незалежності України НУХТ став засновником нових багатьох вітчизняних і зарубіжних програм харчової галузі, над виконанням яких працює 21 академік, близько 100 професорів і докторів наук, два Інститути післядипломної освіти, 14 коледжів і технікумів, 9 заочних факультетів, розташованих у різних регіонах України.

УДК 636.082.13:636.4(93/99)

2014.1.7. ІСТОРІЯ ВИВЕДЕННЯ МИРГОРОДСЬКОЇ ПОРОДИ СВИНЕЙ ТА ЇЇ СУЧАСНІСТЬ / Волощук В.М., Гетья А.А., Цибенко В.Г., Голуб Н.Д. // Ефективне тваринництво. — 2013. — № 7. — С. 18–22. — Бібліогр.: 7 назв.

Свинарство, порода свиней миргородська (історія), Ін-т свинарства, вчені-селекціонери, досягнення у свинарстві сучасні.

Відмічено, що миргородська порода свиней (МПС) є продуктом народної селекції. Основою для її створення слугували місцеві українські чорно-рябі свині, яких здавна розводили на території Миргородського повіту Полтавської губернії. Наприкінці XIX ст. сюди завезли свиней беркширської, середньої білої, великої білої і темверської порід. У результаті складного відтворного схрещування та довготривалого відбору було створено масив покращених чорно-рябих скоростиглих свиней, добре пристосованих до місцевих умов. Автори показують, що в створенні МПС можна виділити три основні етапи: 1 — поліпшення місцевих свиней беркширською і середньою білою породами (1881–1904 рр.); 2 — використання на рябих метисах темверсів (1911 р.); 3 — використання великої білої англійської породи для метизації місцевих свиней. Над виведенням породи працювали селекціонери С.І. Аксьоненко, Н.В. Бурундуковський, В.М. Анісімов, Н.Т. Балашов та О.П. Бондаренко. В результаті спільної роботи вчених Ін-ту свинарства, УкрНДІ тваринництва та Миргородського держплемрозсадника 12.08.1940 наказом НКЗ СРСР миргородські свині були оформлені в самостійну породу свиней сального напрямку продуктивності. Миргородська ПС характеризується витривалістю, міцною конституцією, хорошою продуктивністю. Генеалогічна структура породи представлена 9 лініями кнурів і 17 родинами свиноматок. На сучасному етапі селекція МПС проводиться з метою збереження генетичної різноманітності генотипу методами чистопорідного розведення, накопичення в національному генному банку України запасів замороженої спермопродукції кнурів, збільшення поголів'я та підвищення показників господарсько-корисних ознак при збереженні невибагливості до умов годівлі та утримання.

УДК 636.082:001:929(477)(091)

2014.1.8. ВНЕСОК ПРОФЕСОРА П.Д. ПШЕНИЧНОГО (1903–1985) У РОЗВИТОК ЗООТЕХНІЧНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ / Присяжнюк М. // Тваринництво України. — 2013. — № 6. — С. 40–42. — Бібліогр.: 7 назв.

Пшеничний П.Д., с.-г. наука, тваринництво, науково-дослідна робота.

Висвітлено наукову, педагогічну, організаційну діяльність П.Д. Пшеничного — вітчизняного вченого у галузі тваринництва, заслуженого діяча науки України, доктора с.-г. наук, професора, першого ректора Української с.-г. академії (нині Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України). Народився П.Д. Пшеничний 12 листопада 1903 р., закінчив Савинське вище початкове училище (1920), Харківський зоотехнічний ін-т за фахом агроном-зоотехнік (1926). У 1939 р. П.Д. Пшеничному без захисту дисертації було присвоєно вчений ступінь кандидата с.-г. наук, у 1948 р. — захистив докторську дисертацію. З 1953 р. вчений очолював кафедру загальної зоотехнії Київського с.-г. ін-ту, а впродовж 1954–1977 рр. — кафедру годівлі с.-г. тварин і технології кормів УСГА, водночас обіймає посаду ректора академії (1954–1957 рр.). У 1956 р. його було обрано академіком УАСГН, де до 1962 р. був на посаді віце-президента, а з 1959 р. — академіка-секретаря Відділення тваринництва. Займаючи високі посади в УАСГН, П.Д. Пшеничний за сумісництвом працював доцентом Всесоюзних вищих зоотехнічних курсів у м. Біла Церква, доцентом кафедри годівлі Оренбурзького с.-г. ін-ту і Оренбурзької ВКСГП, завідувачем відділів годівлі тварин Башкирської станції тваринництва та Українського НДІТ (м. Харків). За 45 років наукової, педагогічної діяльності П.Д. Пшеничний підготував 22 доктора і 132 кандидата наук, зокрема 19 — для зарубіжних країн, опублікував 240 наукових праць. Помер П.Д. Пшеничний у 1985 р., похований на Байковому кладовищі. Його вмиле поєднання теоретичних знань з досвідом наукової і педагогічної роботи є прикладом для послідовників.

УДК 727.64:595.7(477.75)(091/.092)

2014.1.9. ИЗВЕСТНЫЙ БОТАНИК-ЭНТОМОЛОГ, ОСНОВАТЕЛЬ ЭКОНОМНО-БОТАНИЧЕСКОГО САДА В МЕСТЕЧКЕ НИКИТА (СИКИТА) — ХРИСТИАН ХРИСТИАНОВИЧ СТЕВЕН (1781–1863). К 200-летию ОСНОВАНИЯ НИКИТСКОГО БОТАНИЧЕСКОГО САДА / Чуботару А.А. // Бюллетень Государственного Никитского ботанического сада. — Ялта, 2012. — Вып. 105. — С. 153–159. — Библиогр.: 15 назв. Шифр 541482.

Стевен Х.Х. — засновник ботанічних садів, Нікітський ботсад, Палас П.С. — дослідник флори.

Наведено нарис про життя та діяльність відомого дослідника флори і ентомофауни, природи Кавказу, Кримського півострова і південно-західної Росії, засновника і першого директора “Таврического казенного сада” (нині Державний Нікітський ботанічний сад НААН) Христіана Христіановича Стевена. Народився Х. Стевен 19 січня 1781 р. у Фінляндії, навчався у Петербурзі — спочатку у Військово-медичній академії, потім у Ієнському ун-ті (Німеччина) і Медико-хірургічній академії в Петербурзі (1795–1800 рр.). В останній отримав вчений ступінь доктора медицини за наукову роботу “Выды тайнобрачных петербургской флоры”. Весною 1800 р. за пропозицією відомого ботаніка — Маршала фон Біберштейна зайняв посаду спочатку інспектора, а згодом — старшого департаменту шовківництва на Кавказі, включаючи Тифліську губернію. На великій території — від Волги до Дніпра, Кавказу і Пруту — Х. Стевен колекціонує і вивчає місцеву ентомофауну, бере участь у створенні промислових плантацій шовковиці і винограду, організовує на Кавказі школу садівників та фабрику шовківництва у Бесарабії. У зимові місяці аналізує і описує гербаризовані види рослин і комах, за що отримує визнання як талановитий ботанік і ентомолог не тільки в Росії, а й у Європі. Наприкінці 1806 р. Х. Стевен приїжджає в Крим, де зустрічається з академіком, відомим

дослідником флори півдня Росії П.С. Паласом. За пропозицією останнього, а також герцога А.Е. Рішельє і губернатора Тавриди А.М. Бороздіна, стає засновником і першим директором створеного Указом Імператора Олександра І “Таврического казенного сада” (1812 р.). Після відвідання Імператором, сад у 1818 р. отримав назву Імператорського та утримання за рахунок Імператорського Кабінету. У 1820–1821 рр. за рахунок Кабінету Х. Стевен отримує відрядження у різні країни Європи для ознайомлення з роботами ботаників та збору рослин і насіння. Результатом відрядження стала велика колекція рослин, опис яких увійшов у видану монографію “Крымско-Кавказская флора” (1280 видів). За дослідження флори, ентомології, географії та історії природи Криму, Х. Стевена обирають почесним членом багатьох ун-тів Європи та Російської академії наук. На думку багатьох дослідників, завдяки працям Х. Стевена Нікітський ботанічний сад став відомим далеко за межами країни і сьогодні в Криму росте понад 2400 видів рослин, які належать до 698 родин і 198 сімейств.

УДК 93/94:37:001:63+62(477)(043)

2014.1.10. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА СВІТОВОГО В ІДЕЯХ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО / Оніщенко О.С., Дубровіна Л.А. // Історія освіти, науки і техніки в Україні: матеріали VIII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, м. Київ, 21 травня 2013 р. / НААН, ННСГБ; редкол.: В.А. Вергунов (голова) [та ін.]. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. — С. 24–30. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 541929.

Вернадський В.І. — організатор нац. науки, Академія наук, бібліотека, університети, Крим.

Відмічено, що досвід В.І. Вернадського, сформований попереднім науковим і громадсько-політичним життям, покладено ним в основу створення національної науки в Україні, яка слугує економічному та духовному розвитку держави. Будучи природознавцем, учений підкреслював значну роль гуманітарних та соціальних наук для державотворення, соціально-економічної та екологічної діяльності людини, розвитку етичної, духовної та моральної складових держави. На запрошення міністра освіти М. Василенка, В.І. Вернадський очолив дві комісії — щодо створення Української академії наук і заснування Національної бібліотеки держави. На першому засіданні комісії з вироблення законопроекту про заснування УАН, учений стверджував, що Академія повинна сприяти зростанню економічного потенціалу держави та матеріальних потреб людини. Але для цього вона повинна спиратись на державну основу та державне фінансування. Першим президентом УАН було обрано В.І. Вернадського. Одночасно за його ідеєю було створено Нац. бібліотеку та Нац. музей України. За пропозицією вченого було також створено Київський та Кам'янець-Подільський державні ун-ти, обговорювались питання реорганізації Катеринославського ун-ту в Вищий педагогічний ін-т, створення Катеринославського та Таврійського ун-тів. В останньому він був першим ректором, де за його ініціативи була заснована комісія з вивчення природних виробничих сил Криму та Азовського моря. Ідейна спадщина В.І. Вернадського, що висвітлює його концептуальні погляди на розвиток нац. науки, культури, освіти в Україні, репрезентована в двох томах серії “В.І. Вернадський і Україна” (2011) та “В.І. Вернадський. Листування з українськими вченими” (2012), а також у щоденниках В. Вернадського за 1917–1920 рр. Засновані ним наукові установи, заклади освіти, музеї й нині активно функціонують в Україні, що є переконливим доказом ефективності значення розвитку природничих наук для економічного поступу держави.

338.43 ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА. 631.1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ШПИЧАК О.М.

УДК 332.28

2014.1.11. ОРЕНДНІ ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ ДО ТА ПІСЛЯ СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ / Філаткін С.М. // Агроінформ. — 2013. — № 4/6. — С. 30–32. — Бібліогр.: 6 назв.

Орендні земельні відносини, скасування мораторію, ринок землі.

Розглянуто позитивні наслідки продовження мораторію на продаж земель с.-г. призначення та проблеми, що можуть виникнути після його скасування. Розкрито ставлення всіх зацікавлених сторін до запровадження ринку землі в Україні. Відмічено, що ставлення власників земельних паїв до запровадження ринку землі є переважно негативним, оскільки загальна кількість супротивників цього процесу становить 53,4%. Водночас 46,6% власників земельних паїв можна віднести до прихильників ринку земель, хоч вони і мають певні вимоги до його функціонування, найпоширенішою з них є необхідність створення належних умов для його існування або тих чи інших обмежень. Проаналізовано ймовірний план розвитку орендних земельних відносин у майбутньому. Зазначено, що орендні земельні відносини нині залишаються основною формою використання земель на селі і вони будуть функціонувати й за умови скасування мораторію на купівлю-продаж земель с.-г. призначення.

УДК 338.43

2014.1.12. ЗАКУПІВЕЛЬНІ, ОПТОВО-ВІДПУСКНІ ТА РОЗДРІБНІ ЦІНИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ ТА ПРОДУКТИ ЇЇ ПЕРЕРОБКИ (вересень 2012 р. — вересень 2013 р.) / Лупенко Ю.О., Шпичак О.М., Жук В.М., Воскобійник Ю.П. та ін. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 120 с. Шифр 541960.

Закупівельні ціни, оптово-відпускні ціни, роздрібні ціни, продукція с.-г., види продовольства.

Представлено інформаційно-аналітичний матеріал щодо закупівельних цін с.-г. підприємств, оптово-відпускних цін переробних підприємств і роздрібних цін у цілому по Україні та у розрізі регіонів протягом останніх дванадцяти місяців, а також наведено інформацію щодо цін на оптових ринках с.-г. продукції, зокрема "Шувар" у Львівській обл., "Столичний" у м. Києві, "Господар" у Донецькій обл. С.-г. продукцію представлено наступними її видами: зернові культури, олійні культури, овочі, тваринницька продукція. У матеріалі наведена цінова інформація щодо наступних видів продовольства: хліб, борошно, крупи, олія, цукор, м'ясні та молочні продукти.

УДК 338.43(477)

2014.1.13. СОЦІОЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І СЕЛА: СУЧАСНИЙ ВИМІР / Бородіна О.М., Прокопа І.В., Юрчишин В.В. та ін.; за ред. О.М. Бородіної. — К., 2012. — 320 с. — Бібліогр.: 228 назв. Шифр 541535.

Соціоекономічний розвиток сіл, госп-ва, сільські громади, дуальна структура виробництва, чендерний паритет.

Обґрунтовано перспективний напрям функціонування вітчизняного аграрного сектору — його соціоекономічної модернізації на базі розвитку сільських громад. Подано короткий історичний опис станів аграрних трансформацій і становлення у вітчизняному аграрному секторі дуальної структури виробництва, представленої корпоративними та індивідуальними секторами. Особливо описано складові дуальної організаційної структури сучасного сільського господар-

ства, що перебувають на різних полюсах аграрної системи: надвеликі корпоративні утворення і господарства населення. Акцентовується увага на теоретичних і практичних питаннях формування та функціонування сільських громад та їхнього сталого розвитку із залученням місцевих активів. Розроблено методичні підходи до управління локальним розвитком із залученням капіталу сільських громад. Висвітлено проблему чендерного паритету у сільському розвитку.

УДК 338.43:334.722

2014.1.14. ІНТЕГРАЦІЯ ТОВАРИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У РИНКОВУ СИСТЕМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ПЕРШОЧЕРГОВІ КРОКИ / Прокопа І.В. // Економіка АПК. — 2013. — № 10. — С. 16–23. — Бібліогр.: 11 назв.

Інтеграція, товарні селянські господарства, ринкова система, функціонування аграрного сектору.

Розкрито необхідність повнішого залучення особистих селянських господарств (ОСГ), насамперед тих, що виробляють товарну продукцію, до інституціонального, економічного, соціального механізмів функціонування вітчизняного аграрного сектору. Наголошено на визначальній ролі у цьому процесі конститування сімейного типу господарювання як невід'ємної складової перспективної моделі аграрного і сільського розвитку в Україні. Обґрунтовано першочергові заходи з інтегрування особистого сегмента сільського господарства у ринкову систему національної економіки: формування та реалізацію державної програми підтримки ОСГ; запровадження реєстрації товарних селянських господарств і формалізацію зайнятості їхніх членів на основі самоідентифікації згаданих господарств; застосування заохочувальних підходів у забезпеченні доступу осіб, зайнятих у товарних ОСГ, до участі в загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні.

УДК 338.43:62.61

2014.1.15. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ / Гавриш В.І., Огієнко А.В. // Бізнес-навігатор. — 2013. — № 1. — С. 248–255. — Бібліогр.: 10 назв.

Конкурентоспроможність, продуктивність праці, ресурси енергетичні, енергоємність продукції.

Висвітлено загальносвітові тенденції розвитку с.-г. підприємств. Зазначено, що у розвинених країнах світу, як і в Україні, відбувається поступове скорочення чисельності с.-г. працівників. Але це не впливає негативно на обсяги виробництва, тому що воно компенсується підвищенням продуктивності праці. Вона у розвинених країнах на порядок вища, ніж у наших с.-г. підприємствах, а ефективність використання енергетичних ресурсів в Україні майже в шість разів нижча, ніж у провідних країнах світу. Для забезпечення конкурентоспроможності с.-г. підприємств зокрема та аграрного сектору економіки взагалі, потрібно розробити та реалізувати довгострокову програму розвитку. До її основних цілей слід віднести: підвищення продуктивності праці (в натуральному та грошовому виразі); досягнення високого рівня врожайності; зменшення енергоємності продукції; збільшення використання альтернативних паливно-енергетичних ресурсів; збереження родючості ґрунтів. Виходячи з цього потрібно формувати забезпеченість с.-г. виробництва матеріально-технічними, кадровими, фінансовими та іншими ресурсами.

УДК 338.432:633.521

2014.1.16. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЛЬОНАРСТВА В УКРАЇНІ / Примаков О.А., Маринченко І.О., Козорізенко М.П. // Економіка АПК. — 2013. — № 11. — С. 32–37. — Бібліогр.: 10 назв.

Льонарство (кризовий стан), лляна промисловість, льон-довонець, політика інвестиційна (льон).

Проаналізовано сучасний стан галузі льонарства України. Зосереджено увагу на історичних аспектах розвитку галузі та на основних причинах занепаду льонарства. Проаналізовано економічну ефективність вирощування льону-довонця на прикладі господарської діяльності Дослідної станції луб'яних культур. Підкреслено, що економічно доцільно проводити не тільки безпосереднє культивування культури льону, а й здійснювати глибоку переробку одержаної продукції. Розкрито основні причини кризового стану лляної промисловості та намічено шляхи щодо виходу галузі із кризи. Окреслено основні напрями інвестиційної політики відносно галузі льонарства, зазначено необхідність комплексного підходу до розв'язання її проблем. Відображено наукову роботу Дослідної станції луб'яних культур щодо відродження льонарства в Україні.

УДК 338.439.4:631.1.016(477)

2014.1.17. РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ / Стельмахук І.З. // Агроінком. — 2013. — № 4/6. — С. 26–29. — Бібліогр.: 3 назв.

Агровиробництво органічне, органічні товари, продукція органічна, канали збуту, ринок світовий.

Розглянуто сучасний стан і перспективи розвитку органічного (О.) агровиробництва. Зазначено, що у 2011 р. загальний обсяг реалізованої О. продукції в Україні становив 4592,3 т, що на 2167,3 т більше, ніж у 2006 р. На місцевому ринку було реалізовано 39,3%, а на експорт відправлено 60,7% продукції. В Україні сертифіковано 16 видів О. продуктів. У 2015 р. асортимент О. товарів зростає на 60,2% і становитиме 495 найменувань продукції, в т.ч. на місцевому ринку — на 74,5%, і досягне 164 од., експорт збільшиться на 54% — 331 найменування продукції. Досліджено канали збуту та визначено середнього споживача О. продукції. Доведено ефективність О. напрямку ведення с.-г. виробництва в Україні. Для розвитку ринку О. продукції в Україні необхідно: розвивати с.-г. кооперацію; створювати спеціалізовані місця для цієї продукції на гуртових ринках; сприяти розвитку експорту О. продукції; організовувати спеціалізовані ярмарки та виставки. Потенціал для розвитку О. сектору в Україні величезний, зокрема це: 8 млн га екологічно чистих земель; низький рівень використання пестицидів та мінеральних добрив; забезпеченість аграрної сфери економіки робочою силою; міцні традиції ведення с.-г. виробництва у злагоді з природою; експортна привабливість О. продукції для країн ЄС. Щоб наша держава зайняла на світовому ринку достойне місце, вона має підтримати вітчизняних товаровиробників дотаціями, забезпечити нормативно-правовими і законодавчими актами, максимально сприяти розвитку цієї сфери.

УДК 338.45.01“313”:620.952(100+477)

2014.1.18. БІОЕТАНОЛЬНА ІНДУСТРІЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ДЛЯ УКРАЇНИ / Климчук О.В. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 2(77), т. 1. — С. 24–33. — (Сер. Екон. науки). — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 541304.

Біоетанольна індустрія, економія бензину, спирт етиловий.

Розглянуто сучасний стан та пріоритетні напрями розвитку біоетанольної індустрії (БІ) у світовому розрізі. Наведено основні види с.-г. культур, що використовуються на планеті в якості сировини для промислового виробництва біоетанолу. Здійснено аналіз динаміки щорічного виробництва та загальної кількості використання біоетанолу протягом 2000–2012 рр., з урахуванням економії бензину. Представлено загальну характеристику якісних показників спирту етилового, з описанням його головних переваг і недоліків при використанні на паливні цілі. Показано реальний стан розвитку БІ в Україні, запропоновано основні шляхи налагодження та перспективні напрями промислового виробництва біоетанолу в нашій країні із формуванням потужної сировинної бази. Але зрозуміло, що на сучасному етапі розвитку біоетанол не в змозі

повністю замінити бензин, однак зменшує його використання і, на сьогоднішній день, практично є єдиним ефективним заміном нафти в глобальному масштабі. Нарощування виробництва біоетанолу за рахунок використання сировини продукції рослинництва має здійснюватись без порушення балансу продовольчих потреб суспільства та не ставити під загрозу продовольчу безпеку держави.

УДК 631.1:[657.2+657.6]:332.3

2014.1.19. ОБЛІКОВО-ОЦІНОЧНІ АСПЕКТИ ВКЛЮЧЕННЯ ЗЕМЛІ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ОБОРОТУ: колективна монографія / Жук В.М., Бездушна Ю.С., Мельничук Б.В., Метелиця В.М., Корнієнко А.І. — К.: ННЦ “ІАЕ”, 2013. — 234 с. — Бібліогр.: 93 назв. Шифр 541190.

Обліково-оціночні аспекти, економічний оборот, бухгалтерський баланс, облік земель.

Досліджено методологічні підходи до організації обліку земель с.-г. призначення, їх оцінки та постановки на баланс як передумови формування галузевого стандарту бухгалтерського обліку земель с.-г. призначення і прав користування ними. Здійснено наукове обґрунтування, вдосконалено методичні засади та розроблено методичні підходи щодо включення земельного капіталу до економічного обороту, зокрема земель с.-г. призначення і прав користування ними. Запропоновано проект Методичних рекомендацій щодо ведення обліку та аналізу обороту земель с.-г. призначення з постановкою на бухгалтерський баланс. Викладені у монографії наукові дослідження та практичні напрацювання являють собою базис обліково-оціночного забезпечення включення землі до економічного обороту.

УДК 631.11

2014.1.20. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: монографія / Непочатенко О.А. — Умань, 2013. — 227 с. — Бібліогр.: 240 назв. Шифр 541649.

Платоспроможність аграрного підприємства, механізм управління ефективністю, прогнозування ймовірності банкрутства.

Висвітлено обґрунтування теоретико-методичних положень та розробку практичних рекомендацій щодо формування механізмів забезпечення економічної ефективності діяльності аграрних підприємств (АП). Досліджено теоретичні засади управління ефективністю та платоспроможністю АП та дано визначення поняття “платоспроможність аграрного підприємства”. Визначено підходи до класифікації ефективності та платоспроможності АП. Розроблено концепцію механізму управління ефективністю і оперативною платоспроможністю аграрних підприємств. Визначено сутність механізму управління ефективністю та платоспроможністю аграрного підприємства. Досліджено механізм моніторингу ефективності та платоспроможності аграрних підприємств. Обґрунтовано методичні підходи до оцінки показників ефективності, платоспроможності та фінансової стійкості АП. Розроблено методичний підхід до діагностики та прогнозування ймовірності банкрутства аграрних підприємств.

УДК 631.11:332.2

2014.1.21. ІНТЕНСИВНІСТЬ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ / Сичого О. // Зерно і хліб. — 2013. — № 4. — С. 72–74. — Бібліогр.: 5 назв.

Інтенсивність землекористування, рівень розораності, організація землеустрою, прибутковість аграрного виробництва, політика збалансована землеустрою.

Проаналізовано сучасні тенденції використання с.-г. угідь. Визначено рівень розораності в Україні. У 2011 р. в Україні масив ріллі с.-г. підприємств і громадян становив 30980,9 тис. га, а всіх с.-г. угідь у них — 36483,3 тис. Тобто, рівень розораності сягнув 84,9%. При цьому в семи областях зафіксовано рівень досліджуваного показника, що перевищує 90%, з них у трьох (Кіровоградська, Дніпропетровська та Черкаська) він становить 96,7, 94,4 і 94,2% відповідно. Високий рівень розораності свідчить про таку саму інтенсивність використання земельних ресурсів, що в тривалому періоді призводить до зменшення їх економічної ефективності, а як наслідок ускладнюється екологічна ситуація, виснажується ґрунт, що

призводить до зниження врожайності с.-г. культур. У більшості європейських країн розораність угідь знаходиться в межах 40–60%. Це свідчить про збалансовану політику в сфері організації землеустрою. Оптимальна система землекористування та організація виробництва сприяють підвищенню родючості ґрунтів, що позитивно впливає на прибутковість аграрного виробництва. Відмічено, що в Україні чітко простежується зростання рівня витрат на 1 га щодо вирощування основних с.-г. культур за природно-кліматичними зонами з півночі на південь (за виключенням озимої пшениці в зоні Лісостепу), що неоднозначно відображається на прибутку. Запропоновано шляхи покращення землекористування.

УДК 631.115.11

2014.1.22. МАЛІ ФОРМИ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА / Пасхавер Б.Й. // Економіка АПК. — 2013. — № 11. — С. 8–27. — Бібліогр.: 13 назв.

Малі форми аграрного виробництва, домогосподарства, продовольче самозабезпечення, ринок продовольчий, політика аграрна державна.

Доведено доцільність і необхідність сприяння та підтримки аграрної діяльності господарств населення. Відмічено, що в Україні близько 8 млн домогосподарств (із 17 млн загальної чисельності) здійснюють аграрну діяльність, виробляючи 49% валової продукції й 58% валової доданої вартості с.-г. галузі. Із зростанням доходів населення зменшується його продовольче самозабезпечення і підвищується товарність дрібного агровиробництва, формується група домогосподарств, де воно стає основним джерелом доходу. В деяких галузевих підкомплексах (картоплярство, овочівництво, садівництво) господарства населення демонструють конкурентні переваги, виробляючи основну частину продукції. Беручи до уваги додатні темпи зростання результатів аграрної діяльності домогосподарств, її значну роль у соціальному розвитку сільських територій, не заперечуючи провідної ролі великих господарств у розвитку аграрного сектору країни, державна аграрна політика покликана всебічно сприяти дрібнотоварному сегменту національного продовольчого ринку, який виконує важливі економічні й соціальні функції.

УДК 631.147(477)

2014.1.23. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ / Харченко Т.Б. // Економіка АПК. — 2013. — № 9. — С. 37–41. — Бібліогр.: 13 назв.

Ринок органічної продукції, конкурентоспроможність, система стандартизації, екологічна свідомість.

Висвітлено розвиток і становлення органічного (О.) ринку в Україні. Проведено аналіз запровадження О. виробництва, визначено основні фактори, що перешкоджають ефективному функціонуванню таких виробництв. Доведено необхідність екологізації діяльності с.-г. виробництва та покращення якості навколишнього середовища, проаналізовано основні проблеми О. ринку в Україні й визначено перспективи його розвитку в сучасних умовах. Проаналізовано стан ринку О. продукції в світі та Україні, окреслено коло споживачів О. продукції в країні й умови, за яких вони згодні її купувати. При цьому визначено фактори, що стримують розвиток О. ринку на сучасному етапі. З'ясовано, що розвиток О. виробництва є перспективним напрямом ведення господарської діяльності та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Для ефективного функціонування даного сектору економіки необхідною є комплексна державна підтримка, наближення вимог української системи стандартизації до міжнародної, запровадження ефективних моделей органічного виробництва, підвищення екологічної свідомості споживачів.

УДК 631.147:338.439.5

2014.1.24. ЄМНІСТЬ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ / Воскобойник Ю.П., Гаваза Є.В. // Агроінком. — 2013. — № 4/6. — С. 7–10. — Бібліогр.: 11 назв.

Ємність ринку, продукція органічна, цінова ситуація, ринок органічної продукції.

Проаналізовано фактичну ємність ринку та цінову ситуацію на ринку органічної продукції (ОП). Відмічено, що у світі органічне сільське господарство практикує 1,6 млн виробників на площі понад 37 млн га. Ємність світового ринку ОП стано-

вить 51,9 млрд євро, а споживання на одну особу в таких країнах, як Австрія чи Данія, перетнуло позначку в 199 євро/рік. У Державній цільовій програмі розвитку українського села визначено пріоритетність органічного с.-г. виробництва та поставлено завдання довести обсяг частки ОП у загальному обсязі валової с.-г. продукції до 10%. В Україні під органічними культурами зайнято 270 тис. га, проте обсяги споживання цієї продукції низькі й становлять лише 5,1 млн євро (0,11 євро/особу). Майже 80% вітчизняної ОП йде на експорт, а решта реалізується на внутрішньому ринку. Встановлено, що типовими споживачами ОП є, насамперед, люди з високим рівнем доходу та сім'ї з дітьми до 7 років. Потенційна ємність ринку ОП становить 39,8 млрд грн (3,59 млрд євро). На відміну від потенційної, реальна ємність ринку обмежена пропозицією і ціною.

УДК 631.15:339.13.012.1(100)

2014.1.25. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ / Кваша С.М., Кваша К.С. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 40 с. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 541173.

Обсяги виробництва с.-г. продукції, експорт, импорт, торговельний баланс.

За результатами дослідження монографічних та інформаційно-аналітичних матеріалів із досвіду сільського господарства країн-членів Європейського Союзу (ЄС) розглянуто загальні чинники розвитку сільського господарства, узагальнено тенденції в обсягах виробництва та експорту-импорту с.-г. продукції. На основі оцінки фінансової ситуації наведено заходи підтримки фермерів як для здійснення ними виробничої діяльності, так і розвитку сільських територій. Динаміка експорту та імпорту с.-г. продукції і харчових продуктів дає змогу оцінити зовнішньоекономічну діяльність та визначити торговельний баланс. Відмічено, що протягом кількох останніх років обсяги експорту країн ЄС перевищують импорт продовольства. З точки зору оцінки українських можливостей щодо експорту власної продукції до ЄС, виділено виробничі й експортні надлишкові обсяги по м'ясу птиці, зернових, цукру, олії та кондитерських виробках.

УДК 631.15:65.012.34

2014.1.26. ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: монографія / Гуторов О.І., Прозорова Н.В., Прозоров Р.Г. — Х.: Цифр. друкарня № 1, 2013. — 238 с. — Бібліогр.: 269 назв. Шифр 541697.

Логістичні системи у сіл. госп-ві, використання логістики, тенденції логістичної діяльності в сіл. госп-ві.

Викладено теоретичні засади логістики (Л.) с.-г. підприємств, визначено та охарактеризовано етапи еволюції Л., доведено актуальність використання Л. в удосконаленні виробничо-господарської діяльності с.-г. підприємств, досліджено економічний механізм функціонування логістичних систем (ЛС). Установлено тенденції логістичної діяльності в сільському господарстві, проаналізовано стан розвитку ЛС с.-г. підприємств України різних за розмірами і спеціальністю. Встановлено, що логістичне управління на с.-г. підприємствах перебуває на початковому етапі розвитку. Досліджено вплив ЛС на результати господарської діяльності підприємства, запропоновано шляхи раціоналізації та оптимізації структури складського господарства, вивчено системи управління виробничими запасами с.-г. підприємства, економічно обґрунтовано доцільність раціоналізації транспортного процесу в межах логістичної системи с.-г. підприємства на основі впровадження систем автоматизованого управління.

УДК 631.155:336.14

2014.1.27. ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ АПК (МОНІТОРИНГ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ЗА 2002–2013 РОКИ) / Дем'яненко М.Я., Шолойко А.С. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 120 с. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 541700.

Фінансування аграрного сектору АПК, бюджетна класифікація видатків, програми бюджетного фінансування, кошти бюджетні.

Узагальнено інформацію щодо заходів та напрямів бюджетного фінансування розвитку аграрного сектору АПК по головному розпоряднику бюджетних коштів — Міністерству аграрної політики та продовольства України, спираючись на

коди бюджетної класифікації (КБК) видатків держбюджету. Розглянуто програми бюджетного фінансування аграрного сектору АПК за період з 2001 по 2013 р. За окремими програмами зазначено правове забезпечення використання бюджетних коштів. За кожною програмою представлено планові та фактичні видатки, частка видатків у фактичних видатках розпорядника бюджетних коштів, а також рівень і джерело фінансування.

УДК 631.162:657.41:330.145(081)

2014.1.28. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: монографія / Камінська Т.Г., Шатковська Л.С., Шиш А.М. [та ін.]; за ред. Т.Г. Камінської. — К.: ЦП "Компринт", 2013. — 329 с. — Бібліогр.: 306 назв. Шифр 541731.

Обліково-аналітичне забезпечення, фінансовий менеджмент, інформаційне забезпечення, кругообіг капіталу, управління ризиками, політика інноваційна.

Досліджено наукові проблеми побудови обліково-аналітичної системи с.-г. підприємств, що підпорядковується цілям стратегічного, тактичного та оперативного фінансового менеджменту. Розкрито теоретико-організаційні та методологічні основи бухгалтерського обліку і аналізу діяльності підприємства. Особливу увагу приділено питанням інформаційного забезпечення управління кругообігом капіталу, інноваційною діяльністю, ризиками. На основі проведеного дослідження запропоновано модель кругообігу капіталу як функції часу. Зазначено, що управління фінансовими ризиками потребує відповідної організації. Перш за все, потрібно розробити політику управління ризиками та відобразити її в спеціальному документі, де зазначити мету та складові управління ризиками, види ризиків, їх перелік і характеристику, методи управління ризиком та можливості його зниження, інформаційне забезпечення управління ризиками та ін. Побудова обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності повинна базуватися на загальних принципах економічної теорії та інноваційної політики держави, вираженої у відповідних нормативно-законодавчих актах і заходах з їх реалізації.

УДК 631:338.43

2014.1.29. ВИТРАТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ (МОНІТОРИНГ) / Шпичак О.М., Воскобойник Ю.П.,

Шпикуляк О.Г. та ін.; за ред. Ю.П. Воскобойника. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 440 с. — Бібліогр.: 25 назв. Шифр 542049.

Витрати, ефективність виробництва продукції, моніторинг, продуктивність, рентабельність, собівартість продукції.

Висвітлено методичний підхід до здійснення щорічного моніторингу витрат і ефективності виробництва продукції в с.-г. підприємствах, проведено структурно-аналітичний огляд витрат на виробництво-реалізацію продукції у регіональному розрізі, здійснено оцінку рівня продуктивності, рентабельності у взаємозв'язку зі зміною цін на ресурси, споживані у виробництві, та розраховано прогностичні рівні собівартості продукції. У підготовці матеріалу використано дані Державної служби статистики України та результати наукових досліджень відділу ціноутворення та кон'юнктури ринку Національного наукового центру "Ін-т аграрної економіки".

УДК 633.1:339.5

2014.1.30. ВИГОДИ ТА ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ ЗЕРНА З УКРАЇНИ / Шпичак О.М., Боднар О.В. // Економіка АПК. — 2013. — № 10. — С. 5–15. — Бібліогр.: 17 назв.

Проблеми експорту зерна, товарна структура експорту, додана вартість, молоко, м'ясо свиней, політика цінова.

Досліджено товарну структуру експорту України, визначено, що с.-г. продукція останніми роками займає тут одну з передових позицій, зокрема найбільше зростання спостерігається по зернових культурах. Висвітлено вигоди сучасної політики експорту зерна з України та втрати можливих вигод через незмінність цього напрямку в перспективі, розглянуто напрями використання зерна у країнах — найбільших його виробниках. Досліджено формування доданої вартості (ДВ) експорту зерна з України та альтернативних напрямів його використання всередині країни. Запропоновано варіантність розрахунків розміру ДВ та проведено зіставлення ДВ за різних точок відліку її формування. Встановлено, що при точці відліку використання уже виробленого зерна на виробництво молока сума отриманої ДВ у 5,4 раза більша порівняно з його експортом, а за умови використання зерна для виробництва свинини збільшення буде відповідно у 6,7 раза. При подальшій переробці на підприємствах харчової промисловості зростання ДВ по молоку становить 8,8 раза, а по свинині — 9,4 раза. Визначено сукупну додану вартість при вирощуванні зерна та за різних напрямів його використання в межах країни.

631.3 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ, ЗНАРЯДДЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ЛІННИК М.К.

УДК 631.17:62–868

2014.1.31. ТЕОРІЯ ВІБРАЦІЙНИХ МАШИН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА: монографія / Присяжнюк М.В., Адамчук В.В., Булгаков В.М., Черниш О.М., Яременко В.В. — К.: Аграр. наука, 2013. — 440 с. — Бібліогр.: 54 назв. Шифр 541884.

Теорія вібраційних машин, коливальні рухи, технологічні процеси, параметри кінематичні, системи механічні.

Викладено загальні принципи створення вібраційних машин, методи і принципи аналітичного опису і розрахунку коливань та руху механічних систем, теоретичні дослідження вібраційних процесів викопування коренеплодів, розрахунки основних параметрів машин вібраційної дії, засоби генерування механічних коливань та імпульсів, наведено конструкційні особливості вібраційних машин та пристроїв, критерії їх міцності і довговічності. Надаються розв'язки технічних питань та способи розрахунку коливальних рухів, а також методи визначення механічного стану і кінематичних параметрів механічних систем під дією зовнішніх навантажень. Вібраційні технології дають можливість досягти суттєвої інтенсифікації існуючих технологічних процесів і розробити

нові способи обробки матеріалів, знизити енергозатрати і покращити якість обробки, а також досягти нового рівня механізації і автоматизації ручної праці.

УДК 631.3:517.968

2014.1.32. МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ОНОВЛЕННЯ ПАРКУ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИХ КОМБАЙНІВ УКРАЇНИ / Петриченко В.Ф., Адамчук В.В., Булгаков В.М., Головач І.В. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 44–59. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 542021.

Математична модель, оновлення парку зернозбиральних комбайнів, магістральний підхід до моделювання.

Запропоновано інтегральну модель заміни та оновлення парку зернозбиральних комбайнів (ЗК) у сільському господарстві в умовах технічного прогресу, яка об'єднує в собі задачу раціонального використання парку ЗК і задачу визначення оптимальних параметрів служби комбайнів. У зазначеній інтегральній моделі сформульовано задачу оптимального управління згортанням застарілих зернових комбайнів і надходженням нових. Застосовано магістральний підхід до

моделювання раціональних темпів оновлення технічних засобів. Проведено якісний аналіз оптимізації задачі, що дає змогу визначити оптимальні терміни служби ЗК. Отримувані при вирішенні інтегрофункціональних рівнянь режими відображають основні закономірності динаміки оновлення і розвитку парку зернозбиральних комбайнів.

УДК 631.3:677.112

2014.1.33. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ОЧОСУ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ / Налобіна О.О., Селезньов Д.Е. // *Механізація та електрифікація сільськогосподарства: міжвід. темат. наук. зб.* — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 244–251. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 542021.

Процес очосу льону-довгунця, барабан очисувальний, льонозбиральний комбайн.

Наведено окремі результати теоретичних досліджень процесу очосу льону-довгунця. Зазначено, що якість здійснення процесу очосу впливає на кількість обірваних стебел у розстеленій для вилежування на тресту стрічці. Кількість пошкоджених стебел у стрічці зростає зі збільшенням кількості впливів зубів гребенів очисувального барабана на стебла. З метою підвищення ефективності процесу очосу, що характеризується зменшенням пошкоджених стебел і втрат насіння, рекомендовано використовувати очисувальний апарат, оснащений вальцями із синусоподібною зовнішньою поверхнею. Удосконалення конструкції очисувального апарата льонозбирального комбайна, яке полягає в оснащенні його вальцями криволінійної форми, забезпечує поетапне виділення насіння льону. Технологічний процес виконується у два етапи: 1 — руйнування насінневих коробочок; 2 — руйнування зв'язків коробочки-стебла, що забезпечує повне видалення насіння і зменшення травмування стебел через значні відхилення зубцями очисувальних гребінок.

УДК 631.311.5

2014.1.34. ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ МАШИНОФОРМУВАНЬ ДЛЯ МАЛИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ / Бартіш М., Мазурак М. // *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільськогосподарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2013. — Вип. 17, ч. 2: Новітні технології в АПК: програмування, управління, оцінювання. Енергозбереження та альтернативна енергетика в АПК. — С. 102–107. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541537.*

Машиноформування, малі фермерські господарства, механізовані роботи.

Звертається увага на незадовільний стан забезпеченості виробництва в умовах малих фермерських господарств с.-г. машинами. Перспективним напрямом інтенсифікації реформованого с.-г. виробництва слід вважати створення машинних комплексів для централізованого виконання механізованих процесів на замовлення господарств. Проаналізовано переваги і недоліки найбільш поширених с.-г. машиноформувань. Зазначено, що міжгосподарські машиноформування, створені шляхом кооперування самих господарств, мають ефективність для сільгосптоваровиробників на 15–25% вищу порівняно з іншими кооперативними формами. Відсутність вітчизняного досвіду і наукового обґрунтування нормативних документів поки що є основними недоліками в їх організації і роботі. Нарощування обсягів механізованих робіт є одним з найкращих шляхів перспективного розвитку МТС, враховуючи доцільний радіус зони їх обслуговування 10–30 км, тобто у межах окремого району.

УДК 631.319.3

2014.1.35. ҐРУНТООБРОБНІ І ПОСІВНІ КОМБІНОВАНІ РОБОЧІ ОРГАНИ ДЛЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ / Горобей В.П., Літнік М.К., Лузін В.А., Малайчук М.П. // *Механізація та електрифікація сільськогосподарства: міжвід. темат. наук. зб.* — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 350–361. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 06 542021.

Комбайновані робочі органи, енергоощадні технології, обробіток ґрунту, сієва, енергоємність процесу.

Викладено результати досліджень щодо обґрунтування конструкцій комбіндованих робочих органів (КРО) для обробітку ґрунту та сієви за енергоощадними технологіями. Відміче-

но, що КРО дає можливість розділити складний робочий процес на прості складові, що, як правило, веде до покращення технологічних і техніко-економічних показників машини в цілому. Наприклад, ґрунтофреза з КРО, де фрезерні диски прорізають технологічні канавки в ґрунті, а стрільчасті лапи, що рухаються слідом, піднімають шар ґрунту між канавками. При цьому комбінована фреза може обробляти вологий ґрунт з великою кількістю післяжнивних залишків, а отримане ґрунтове ложе залишається вирівняним і відповідає агрономічним вимогам. Енергоємність процесу порівняно зі звичайною культиваторською знижується на 10–15%. Комбінований сошниковий вузол працює по такому ж принципу: зубчастий диск попередньо готує розпушену ґрунтову борозенку, віддаляючи післяжнивні залишки, а анкер-насіннепровід підчищує і остаточно формує насінневу борозенку та кладе в неї насіння. Знижується енергоємність процесу, покращується якість заробки насіння.

УДК 631.331

2014.1.36. ДОСЛІДЖЕННЯ МОДЕРНІЗОВАНИХ СІВАЛОК ТИПУ УПС / Пасхал Ю., Кулікова Л. // *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільськогосподарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2013. — Вип. 17, ч. 1: С.-г. техніка-XXI: випробування, прогнозування, конструювання. — С. 167–175. — Бібліогр.: 3 назв. Шифр 541536.*

Універсальна пневматична сівалка, точний висів, висівний апарат.

Наведено характеристики і результати випробувань універсальних пневматичних сівалок УПС-6 та УПС-8, які призначені для точного висіву і загортання в ґрунт насіння кукурудзи, соняшнику, ріпичи, сорго, кормових бобів і квасолі. Сівалки агрегуються з тракторами класу 14–20 кН. Обертання дисків насінневих апаратів здійснюється від приводних коліс за допомогою зубчато-ланцюгової передачі і механізму передач. Вакуум у порожнині висівного апарата створюється вентилятором, який приводиться в рух валом від ВВП трактора з частотою обертання хвостовика ВВП 540 об./хв. Технічна характеристика та результати випробувань, експлуатаційні та якісні показники сівалок УПС-6 та УПС-8 наведено (табл.). Зазначено, що сівалки надійно виконують технологічний процес і мають задовільні експлуатаційно-технологічні показники.

УДК 631.331.53:631.33.024.2

2014.1.37. ЗАГОРТАЮЧІ РОБОЧІ ОРГАНИ ДЛЯ ПРЯМОЇ СІВБИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР / Сало В.М., Лузан О.Р., Лузан П.Г., Мачок Ю.В. — Кіровоград, 2012. — 164 с. — Бібліогр.: 126 назв. Шифр 541505.

Загортальні робочі органи, стеблевідвод, сієва пряма, культури зернові.

Наведено вирішення наукової задачі забезпечення працездатності і підвищення ефективності функціонування загортальних робочих органів машин для прямої сієви зернових культур шляхом обладнання сошників стеблевідводом, розробки теоретичних основ взаємодії рослинних решток з його поверхнею, обґрунтування основних конструктивних та технологічних параметрів. Визначено, що для роботи сошників з гострим кутом входження в ґрунт, обладнаних стеблевідводом, найбільш несприятливими є тверді рослинні рештки дугоподібної форми та гнучкі, які лежать на поверхні поля або утримуються у ґрунті кореневою системою. Встановлено діапазони зміни раціональних значень параметрів стеблевідводу сошника для прямої сієви, за яких можна досягти максимальної ефективності його роботи. Відмічено, що експериментальні сошники, порівняно з серійними за тяговим опором залежно від глибини сієви та швидкісного режиму, мають переваги, зокрема з анкерними — на 14% і дводисковими — на 22%. В результаті застосування робочих органів з гострим кутом входження в ґрунт, обладнаних стеблевідводом, можна досягти зменшення питомої матеріалоємності посівних машин аналогічного призначення на 14,3%.

УДК 631.35

2014.1.38. ХАРАКТЕРИСТИКИ І ВИДИ ПОШКОДЖЕНЬ ПІДСИСТЕМ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИХ КОМБАЙНІВ / Шебанін В.С., Думенко К.М. // *Механізація та електрифікація*

сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 298–305. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 542021.

Види пошкоджень зернозбиральних комбайнів, рівень надійності, нерівноресурсність конструкцій, зношування, аварійні пошкодження.

Виявлено, що низький рівень надійності вітчизняних зернозбиральних комбайнів (ЗК) за показником середнього наробітку на відмову викликаний великою кількістю інтенсивностей відмов підсистем ЗК, а також їх розподілом за основними функціональними підсистемами. Відмови поділяються за основними підсистемами, агрегатами й вузлами комбайнів нерівномірно, що вказує на нерівноресурсність конструкцій і на те, що у процесі проектування доведення машин, проблемі створення нерівноресурсної конструкції або машини, основні агрегати якої мають принаймні кратні ресурси, не приділялося необхідної уваги. Домінуючими причинами відмов деталей і вузлів ЗК є зношування і аварійні пошкодження внаслідок перевантажень і попадання в механізми сторонніх твердих включень.

УДК 631.35:711.16

2014.1.39. ПЛАНУВАННЯ МЕХАНІЗОВАНИХ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИХ РОБІТ І ПРОЕКТІВ: монографія / Сидорчук О.В.; за ред. Адамчука В.В. — Ніжин: Вид-ць П.П. Лисенко, 2013. — 157 с. — Бібліогр.: 18 назв. Шифр 541879.

Планування, механізовані зернозбиральні роботи, статистично-імітаційне моделювання.

Розроблено системно-чинникові засади дослідження та планування збирально-транспортних робіт і проектів. Обґрунтовано методи їх планування на основі результатів статистичного імітаційного моделювання. Розкрито методіку та наведено результати дослідження агрометеорологічних умов проектного середовища. Розроблено статистичні імітаційні моделі для узгодження збиральних і транспортних робіт та планування архітектури підпрограм технологічного обслуговування виробничих підпрограм збирання ранніх зернових культур. Особливістю статистичного імітаційного моделювання систем-проектів збирання зернових культур на окремих полях є те, що стан предметної складової цих систем змінюється у часі, тобто моделюються системи-проекти з обмеженим часом їх виконання. Обґрунтовано алгоритм та наведено результати застосування процесу управління архітектурою цих підпрограм.

УДК 631.354.2.001.4

2014.1.40. ТЕСТУВАННЯ ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИХ КОМБАЙНІВ ВИРОБНИЦТВА ВО "ГОМСІЛЬМАШ" В УКРНДІПВТ ім. Л. ПОГОРІЛОГО / Занько М., Гусар В. // Техніка і технології АПК. — 2013. — № 9. — С. 17–20.

Тестування зернозбиральних комбайнів, пропускна здатність комбайнів, обслуговування технічне і технологічне.

Наведено результати періодичних випробувань зернозбиральних комбайнів КЗС-10К (GS-10) та КЗС-1218 (GS-12). За результатами досліджень основу парку комбайнів України повинні становити комбайни з пропускною здатністю 8, 10, 12 і 14 кг/с. Ці базові комбайни найбільшою мірою відповідають умовам та вимогам сучасного зерновиробництва України на збиранні хлібів у значному діапазоні урожайності — від 30 до 70 ц/га. Комбайни КЗС-10К та КЗС-1218 в умовах України гарантовано мають пропускну здатність відповідно 8, 10 і 12 кг/с. Вони забезпечують на збиранні зернових колосових культур регламентовану якість роботи та високу продуктивність. Комбайни добре пристосовані до проведення технічного і технологічного обслуговування.

УДК 631.354:633.521

2014.1.41. ВПЛИВ ШВИДКОСТІ РУХУ ПРЕС-ПІДБИРАЧІВ НА ТРИВАЛІСТЬ ФОРМУВАННЯ РУЛОНІВ ЛЬОНОТРЕСТИ ПІД ЧАС ЇЇ ЗБИРАННЯ / Лімонт А.С., Климчук В.М. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 11. — С. 41–43. — Бібліогр.: 6 назв.

Швидкість руху прес-підбирачів, формування рулонів льонотрести, пресувальні камери.

Досліджено швидкість руху прес-підбирачів (ПП) з пресувальними камерами змінного і сталого об'ємів на збиранні

льонотрести. З'ясовано вплив швидкості руху ПП на тривалість формування рулонів льоносировини. Відмічено, що тривалість формування рулонів льонотрести за використання ПП з пресувальними камерами змінного і сталого об'ємів з підвищенням швидкості руху зменшується за гіперболічними залежностями від 5,3–7,7 до 1,7–2,3 хв. Кількість рулонів, що може бути сформована ПП в розрахунку на 1 га зібраної трести, залежно від типу пресувальних камер, положень регуляторів щільності рулонів і швидкості руху ПП, може коливатись від 12 до 26 шт./га. Підвищення швидкості руху на 1 км/год супроводжується майже однаковою інтенсивністю зростання кількості рулонів на 1 га зібраного поля, що їх формують прес-підбирачі з різними пресувальними камерами.

УДК 631.354:658.011.4

2014.1.42. ДОСЛІДЖЕННЯ ВТРАТ ЗЕРНА ЗА ЗЕРНОЗБИРАЛЬНИМИ КОМБАЙНАМИ / Шаповалов В.І., Вольвак С.Ф. // Вісник Українського відділення Міжнародної академії аграрної освіти. — Запоріжжя, 2013. — Вип. 1. — С. 132–139. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541151.

Втрати зерна, комбайни зернозбиральні, налагодження комбайнів, технічні рекомендації.

Наведено результати експериментальних досліджень визначення втрат зерна за зернозбиральними комбайнами в господарствах за збирання зернових культур. Установлено вплив якості налагодження комбайнів на втрати зерна та визначено шляхи зниження втрат зерна за зернозбиральними комбайнами Дон-1500, Дон-1500Б, Case 2166 і Fortschritt E-516B. Показано, що проведене налагодження досліджуваних комбайнів відповідно до заводських технічних рекомендацій у середньому забезпечило зниження втрат зерна по господарству на 1,32%. Вищевказаними комбайнами за збиральний сезон було зібрано 2850 га зернових культур, за середньої урожайності 2 т/га намолочено 5700 т зерна. Тоді за рахунок кращого налагодження зернозбиральних комбайнів додатково було одержано майже 75 т пшениці. Отже, резерви збільшення зборів зерна в господарствах полягають в оптимальному налагодженні зернозбиральних комбайнів, що сприяє мінімізації втрат зерна.

УДК 631.355.072

2014.1.43. ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДУЛЬНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО ЗАСОБУ ДЛЯ ЗБИРАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО / Пилип В. // Техніка і технології АПК. — 2013. — № 10. — С. 14–16. — Бібліогр.: 4 назв.

Модульний енергетичний засіб, збирання кукурудзи на зерно, міні-техніка, кукуруддозбиральний комбайн.

Проаналізовано існуючі зразки міні-техніки, яка за своїми функціональними можливостями найбільш наближена до вітчизняних вимог агротехніки. Виявлено їх переваги та недоліки. На підставі проведеного аналізу кукуруддозбиральної техніки для малих фермерських господарств розроблено конструкцію модульного енергетичного засобу для збирання кукурудзи на зерно в умовах малих фермерських господарств. Описано його будову та принцип роботи, перевагами якого порівняно з відомими зразками міні-техніки є: зменшення габаритних розмірів агрегату, витрат на паливо та обслуговування; підвищення його маневреності, загальних витрат коштів на післязбиральну обробку врожаю. Все це дає можливість зробити кукуруддозбиральний комбайн простішим і компактнішим, а отже, дешевшим і надійнішим.

УДК 631.357:633.1

2014.1.44. ВПЛИВ СОРТУВАЛЬНИХ РЕШІТ НА ТРАВМАТИЧНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ НАСІННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ / Дерев'яно Д., Тарасенко О., Оробінський В., Синявська А. // Техніка і технології АПК. — 2013. — № 10. — С. 27–29. — Бібліогр.: 7 назв.

Сортувальні решета, травмування зернівок, зерновий ворох, зерноочисні машини.

Розглянуто вплив розподілення зернового вороху (ЗВ) решітними станами насіннеочисних машин на травмування зернівок і якість насіння. Обробку ЗВ і підготовку насіння озимої пшениці та жита проводили на зерноочисних машинах ОВС-25, ОВП-20, СВС-25, ЗАВ-20, МС-4,5, Р8-БЦСМ-25. Під час обробки ЗВ з нього необхідно максимально виділити дрібні суміші та зернівки розміром менше 2,6 мм. Для цього

на зерноочисних машинах встановлюють решето з шириною отворів 3 мм. Дрібніша частина вороху просівається на підсівне решето з шириною отворів 1,7 мм, де відокремлюються дрібні засмічувачі. Крупна частина вороху переміщується на колосове решето з отворами діаметром 10 мм, де зерно просівається і переміщується з решітного стану, а зовсім великі домішки виходять з машини. Після очищення кількість макротравмованих зерен зменшилась від 9,4% до 5%. Загальна кількість мікротравм збільшилась на кінець очищення на 8,41%, а нетравмованого насіння залишилось близько 23,4%. Чистота насіння за цей час покращилась на 3,9%, схожість — на 2,4%, а маса насінин збільшилась на один грам.

УДК 631.361.025

2014.1.45. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВИХ ВИПРОБУВАНЬ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ОЧИСНИКА ОБЧЕСАНОГО ВОРОХУ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР / Кравчук В., Іваненко І., Леженкін І. // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: зб. наук. пр. / ДНУ УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого. — Дослідницьке, 2013. — Вип. 17, ч. 1. — С. 313–320. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 541536.

Обчесаний ворох, ворохоочисник, скальператор, якість очищення, сегрегація обчесаного вороху.

Наведено результати польових випробувань ворохоочисника скальператорного типу, а також статистичні характеристики фракційного складу обчесаного вороху зернових. Установлено, що обчесаний ворох озимої пшениці містить 52,3% вільного зерна, 26,1% великих соломистих домішок, 15,5% обірваних колосків, 6,1% полови. Для дороблення обчесаного вороху пропонується використовувати ворохоочисник з циліндричними барабанами із зовнішньою робочою поверхнею (скальператори). Показано, що ворохоочисник розділяє обчесаний ворох на дві фракції — вільне зерно і половину та великі соломисті домішки й обірвані колоски. Ворохоочисник доробляє обчесаний ворох з достатньою якістю за невеликих значень подач (0,6–2,5 кг/с), при збільшенні подач продуктивність ворохоочисника незначно зростає, але якість очищення суттєво погіршується. Для збільшення продуктивності та покращення якості сепарації необхідно внести конструкційні зміни, які дадуть змогу проводити попередню сегрегацію обчесаного вороху.

УДК 631.363.2:633.4(043)

2014.1.46. ОБҐРУНТУВАННЯ КРИВИЗНИ ЛЕЗА НОЖІВ ПОДРІБНЮВАЧА КОРЕНЕПЛОДІВ / Брагінець М.В., Ковальов С.В., Вольвак С.Ф., Бахарев Д.М. // Вісник Уманського

національного університету садівництва. — Умань, 2013. — № 1/2. — С. 70–76. — Бібліогр.: 8 назв.

Кривизна леза ножів, подрібнювач коренеплодів, сила різання, логарифмічна спіраль.

Обґрунтовано вибір кривизни леза ножа для ефективного виконання процесу подрібнення. В основу теоретичних передумов закладено гіпотезу В.П. Горячкина, яка полягає у виборі раціональної криволінійної форми леза ножа, за якої в межах стискання (до початку сколу стружки) площа контактної поверхні буде мінімальною, що забезпечить максимальну можливу руйнуючу напругу при забезпеченні умови різання з ковзанням. Отримано математичні моделі, що дають можливість визначити силу різання та площі контакту. Визначено, що площа контакту ножа, лезо якого виконане за формою спіралі Архімеда, на 7,26% менше від площі, яку утворює ніж, лезо якого виконане за формою логарифмічної спіралі та на 3,27% менше — за формою ексцентричного кола.

УДК 631.372

2014.1.47. АГРЕГАТ ДЛЯ ВНЕСЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ В УМОВАХ НАДМІРНОЇ ВОЛОГІСТІ ҐРУНТУ / Войтюк Д.Г., Волянський М.С., Мартишко В.М. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 551–558. — Бібліогр.: 3 назв. Шифр 06 542021.

Агрегат, внесення мінеральних добрив, вологість ґрунту, технологічний модуль.

Обґрунтовано конструктивну схему агрегату для внесення мінеральних добрив в умовах надмірної вологості ґрунту, а також функціональну схему технологічного модуля та визначено його основні технологічні, кінематичні та конструктивні параметри. Відмічено, що для виконання технологічних операцій внесення мінеральних добрив в умовах надмірної вологості ґрунту доцільно використовувати надлегкі мобільні енергетичні засоби з шинами наднизького тиску (0,01–0,05 МПа), які здійснюють мінімальну ущільнювальну дію на ґрунт і забезпечують високу прохідність агрегату та високу його продуктивність (робочі швидкості 20–40 км/год). Для забезпечення роботи агрегату на робочих швидкостях 20–40 км/год визначено основні параметри технологічного модуля: максимальна подача добрив дозатором — 0,772 кг/с; максимально допустима частота обертання катушки дозатора — 78 об./хв (1,3 с⁻¹); максимальні передаточні відношення механізму приводу дозатора для забезпечення максимальної і мінімальної дози внесення добрив — 2,1 і 4,12; ширина захвату агрегату — 12 м тощо.

631.4 ҐРУНТОЗНАВСТВО

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН МАЗУР Г.А.

УДК 631.4:631.45

2014.1.48. ВПЛИВ ПОБІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ВІДТВОРЕННЯ ГУМУСУ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА / Ткаченко М.А., Григора Т.І. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2013. — Вип. 1/2. — С. 10–15. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 541509.

Продукція побічна, відтворення гумусу, землеробство органічне.

Проаналізовано багаторічні результати кількісних змін гумусного стану сірого лісового ґрунту за внесення побічної продукції, сидерату, конюшини, вапнування, які застосовуються в органічному землеробстві. Відмічено, що багаторічне застосування побічної продукції для удобрення призупиняє темпи мінералізації, дає можливість відтворювати запаси гумусу сірого ґрунту і навіть підвищувати їх на 24–26,4% відносно удобреного контролю. Позитивний вплив та ефективність використання побічних ресурсів як органічного добрива залежить від дози і погодних умов. Вміст гумусу зростав повільно і стабілізувався лише на 8–19-й рік використання. Важливою умовою ефективності заходу є висока біологічна активність ґрунту. Заходом для збереження продуктів

розкладу органічних сполук від вимивання і закріплення в ґрунтового профілі є вапнування, яке одночасно покращує азотне живлення рослин. Зазначено, що суттєвого підвищення продуктивності культур сівозміни не відмічено навіть за поєднання побічної продукції, сидерації та вапнування, що свідчить про недостатність такого рівня удобрення для ефективного ведення органічного землеробства.

УДК 631.412.431.1.445.4

2014.1.49. РЕЦИРКУЛЯЦІЙНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ФІЗИКО-ХІМІЧНИХ І АГРОФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ҐРУНТОУТВОРЕННЯ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Демиденко О.В. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2013. — Вип. 1/2. — С. 26–37. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 541509.

Ґрунтоутворення чорнозему типового, гуміфікація, мінералізація, залягання карбонатів, біогенне вапнування.

Показано вплив використання побічної продукції рослинництва як меліоранта для поліпшення фізико-хімічних властивостей чорнозему типового. Поверхнева заробка подрібненої рослинної маси прискорює вивільнення активного

кальцію та відтворює природний порядок його надходження в ґрунт в агроценозах сівозмін різного типу; забезпечується одночасна рівноважна гуміфікація побічної продукції та кореневої маси і її мінералізація з утворенням бікарбонатів Са, надлишкова частина яких накопичується у верхній частині гумусованого горизонту у формі CaCO_3 . За виконання різних способів обробітку виявлено зв'язок між глибиною залягання карбонатів, їхніми видимими формами та підсиленням гідроморфності (ґрунтозахисна технологія) або наростанням ксероморфності (систематична оранка) влітку. Активізація карбонатного ілювію за поверхневого обробітку призводить до вторинного окарбоначування чорноземів, що сприяє розпушуванню ґрунтової товщі, акумуляції стійких форм карбонатів: покращується структурність гумусованого горизонту і, як наслідок, знижується щільність будови на $0,08 \text{ г/см}^3$ та підвищується його водопроникність в 1,25–1,3 раза. За біогенного вапнування при поверхневому обробітку посилюється гідрогенно-акумулятивний процес окарбоначування чорноземів як процес вторинної акумуляції CaCO_3 у профілі чорнозему. Глибина залягання CaCO_3 за поверхневого обробітку — 18–27 см.

УДК 631.415

2014.1.50. ВПЛИВ НОРМУВАННЯ ТА ВИДІВ ВАПНЯНИХ МЕЛІОРАНТІВ НА ЗМІНУ КИСЛОТНО-ОСНОВНОЇ РІВНОВАГИ ЯСНО-СІРОГО ҐРУНТУ / Цапко Ю.Л., Десятник К.О. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 1. — С. 31–34. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 541155.

Ґрунт ясно-сірий, меліоранти вапнякові, кислотно-лужна рівновага.

Розроблено спосіб діагностування та оптимізації кислотно-лужної рівноваги кислих ґрунтів на підставі точного розрахунку доз вапняних меліорантів за графічними моделями рН-буферності, який також дає змогу врахувати й особливості вирощування с.-г. культур відносно реакції ґрунтового середовища. Запропонований метод діагностування та оптимізації кислотно-лужної рівноваги кислих ґрунтів порівняно з традиційними методами (за гідролітичною кислотністю, зрушенням рН та ін.) дає можливість уникнути явищ небажаного зсуву рН ґрунту в кислотний або лужний бік, можливих еколого-економічних ризиків та зекономити кошти на здійснення меліоративних заходів на 40–60%. Установлено більш швидку дію гашеного вапна, крейди та цементного пилу порівняно з червоним шламом, вапняком флюсовим та доломітом у ясно-сірому поверхнево оглеєному ґрунті.

УДК 631.416.4:631.445.25:631.46

2014.1.51. КАЛІЙНОЕ СОСТОЯНИЕ СЕРОЙ ЛЕСНОЙ ПОЧВЫ АГРОЦЕНОЗА И СТРУКТУРА ЕЁ МИКРОБНОГО СООБЩЕСТВА / Якименко В.Н., Малюга А.А. // Агрохимия. — 2013. — № 9. — С. 15–20. — Библиогр.: 3 назв.

Калійний стан, агроценоз, структура мікробного угруповання.

Показано вплив інтенсивності використання мінеральних добрив у агроценозі на функціонування мікробного угруповання. Систематичне внесення науково обґрунтованих і збалансованих доз добрив позитивно вплинуло на чисельність і структуру ґрунтового мікробіоценозу. Оптимізація ефективної родючості ґрунту і умов мінерального живлення рослин у агроценозі сприяла значному росту чисельності ґрунтових бактерій і актиноміцетів. Дефіцит у ґрунті рухомих форм хоч одного із макроелементів негативним чином відображався на чисельності популяції прокаріот. Однобічне використання азотних добрив на виснаженому калійному фоні ґрунту викликало різке зростання ґрунтової популяції грибів, зокрема фітопатогенних, підвищуючи інфекційний потенціал ґрунту. Оптимізація калійного стану ґрунту сприяла значному скороченню чисельності ґрунтових грибів і покращенню фітосанітарної ситуації в агроценозі.

УДК 631.417

2014.1.52. ЗМІНИ ПОКАЗНИКІВ БАЛАНСУ ГУМУСУ У ҐРУНТАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Коваленко С.А., Матухно Ю.Д., Муко-

сій М.П. // Агроекологічний журнал. — 2013. — № 3. — С. 52–56. — Бібліогр.: 6 назв.

Баланс гумусу, мінералізація гумусу, агрохімічна паспортизація земель, добрива органічні, рештки рослинні.

Наведено результати розрахунків балансу гумусу в ґрунтах с.-г. угідь Чернігівської обл. у 2001–2010 рр. Засвідчено, що його втрати внаслідок мінералізації зросли від 1,22 т/га у 2001 р. до 1,33 т/га у 2010 р. У Поліссі за цей період мінералізація гумусу збільшилась на 0,09 т/га, у перехідній зоні на 0,12 і в зоні Лісостепу на 0,11 т/га. Установлено, що показник балансу поступово зростає, а з 2004 р. став позитивним (табл.). Узагальнено результати агрохімічної паспортизації земель с.-г. призначення щодо вмісту гумусу в ґрунтах за той самий період. Відмічено, що зміни показників балансу в поліській частині області проявлялися незначною тенденцією у бік його збільшення. У перехідній зоні додатний баланс гумусу спостерігається з 2006 по 2010 р. У зоні Лісостепу додатний баланс сягає 0,72 т/га. Органічні добрива забезпечують утворення лише близько 3% гумусу, вагомим джерелом поповнення ґрунту органічною речовиною є рослинні рештки кукурудзи. Середньозважений уміст гумусу за 10 років зріс на 0,19%.

УДК 631.417

2014.1.53. ОПТИЧНА ЩІЛЬНІСТЬ ГУМІНОВИХ КИСЛОТ АВТОМОРФНИХ ҐРУНТІВ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я / Ожован О.О. // Ґрунтознавство. — 2013. — Т. 14, № 1/2. — С. 23–28. — Бібліогр.: 11 назв.

Оптична щільність, кислоти гумінові, ґрунти автоморфні, чорноземи звичайні та південні.

Досліджено оптичні властивості гумінових кислот у профілях автоморфних ґрунтів Північно-Західного Причорномор'я. Виявлено, що гумінові кислоти досліджуваних ґрунтів характеризуються високими та дуже високими показниками оптичної щільності, що характерно для ґрунтів чорноземного типу ґрунтоутворення. Гумінові кислоти чорноземів звичайних та південних модальних мають вищу структурованість молекул, ніж чорноземів звичайних міцелярно-карбонатних та чорноземів південних карбонатних. У профілі досліджуваних ґрунтів коефіцієнти оптичної щільності гумінових кислот поступово зростають від нижньої межі орного шару до верхньої межі перехідного горизонту, що свідчить про збільшення їх структурованості. Менш структуровані і відповідно більш гідрофільні молекули гумінових кислот концентруються в нижніх горизонтах. У результаті окультурення чорноземів південних зростає структурованість молекул гумінових кислот, про що свідчить зростання коефіцієнтів оптичної щільності та зменшення коефіцієнтів забарвлення. Розподіл коефіцієнтів оптичної щільності не корелює з розподілом по профілю гумусу.

УДК 631.417.2

2014.1.54. ВПЛИВ РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ НА ГУМУСОВИЙ СТАН І ЕНЕРГЕТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЧОРНОЗЕМУ ЗВИЧАЙНОГО / Жолудева І.Д., Трунов О.П. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 1. — С. 233–238. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 541155.

Гумусовий стан, енергетичні характеристики чорнозему, енергоємність гумінових кислот, системи удобрення.

Досліджено енергетичний потенціал чорнозему звичайного на лесовидному суглинку за застосування мінеральної та органічної систем удобрення. Показано, що вміст органічної речовини у чорноземі звичайному за умов застосування добрив збільшується на мінеральному фоні на 0,2%, органічному — на 0,3–0,4%, питома теплота згорання — відповідно на 7% та 10–34%. Основним акумулятором енергії у гумусі є гумінові кислоти. Енергоємність гумінових кислот становить 54–64% до загальної енергоємності органічної речовини. Серед гумінових кислот найбільш енергоємними є гумінові кислоти другої фракції (ГК-2), які мають питому теплоту згорання 2996–3352 ккал/кг. Питома теплота згорання всіх фракцій ГК знаходиться у прямій залежності від застосування добрив. Органічні добрива найбільш суттєво підвищують енергетичні показники фракції вільних і зв'язаних з рухливи-

ми полуторними окислами гумінових кислот (фракція ГК-1). Стабільні форми гумінових кислот фракцій КГ-2 та ГК-3 є більш енергостійкими порівняно з фракцією ГК-1 і наближені до стану динамічної рівноваги.

УДК 631.417.2:631.8:631.582

2014.1.55. ЗМІНА ЛАБІЛЬНОЇ ЧАСТИНИ ГУМУСУ ҐРУНТУ ПІСЛЯ ТРИВАЛОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДОБРІВ У ПОЛЬОВІЙ СІВОЗМІНІ / Трус О.М. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — № 1/2. — С. 65–70. — Бібліогр.: 8 назв.

Гумус, застосування добрив, польова сівозмінна, чорнозем опідзолений важкосуглинковий, мінералізація, гуміфікація.

Наведено результати вивчення впливу тривалого (45 років) застосування різних норм добрив і систем удобрення в польовій сівозміні на вміст рухомих форм гумусу чорнозему опідзоленого важкосуглинкового Правобережного Лісостепу України. Чорнозем опідзолений у шарі 0–20 см має відносно високий вміст рухомих (лабільні) органічних речовин. Із глибиною їх вміст знижується, що чітко проявляється по всьому його профілю. Це свідчить про те, що в ґрунті створюються умови переважання процесу мінералізації над процесом гуміфікації. Вміст рухомих органічних речовин у шарі ґрунту 0–20 см за тривалого застосування різних норм добрив і систем удобрення в польовій сівозміні підтримується на рівні 0,20–0,24%, тоді як на неудобрених ділянках він знижується до 16%. Тривале застосування різних норм добрив і систем удобрення сприяє підвищенню вмісту водорозчинного гумусу в метровому профілі ґрунту завдяки надходженню у ґрунт біомаси рослинних залишків і органічних добрив. Найвищий його вміст у шарі ґрунту 0–20 см забезпечує органо-мінеральна система удобрення — від 0,049% до 0,058% залежно від норм добрив. Збільшення вмісту водорозчинного гумусу простежується лише до глибини 40 см.

УДК 631.417:631.445.25

2014.1.56. АКТИВНОЕ ОРГАНИЧЕСКОЕ ВЕЩЕСТВО В СЕРОЙ ЛЕСНОЙ ПОЧВЕ ПАХОТНЫХ И ЗАЛЕЖНЫХ ЗЕМЕЛЬ / Зинякова Н.Б., Ходжаева А.К., Тулина А.С., Семёнов В.М. // Агрохимия. — 2013. — № 9. — С. 3–14. — Библиогр.: 34 назв.

Органична речовина, ґрунт сірий лісовий, рілля, переліг.

Визначено вміст активної органічної речовини у сірому лісовому ґрунті під перелогом і ріллею із різними системами удобрення в польовій та мінеральній сівозміні за вирощування овочевих культур. Найвищий вміст активної органічної речовини в орному ґрунті відмічено за органічної системи удобрення, найменший — на грядках під овочевими культурами із застосуванням високих доз мінеральних добрив. Величина активного пулу органічної речовини в ґрунті під перелогом і ріллею була в 1,9–5,2 раза менша від лужно-розчинної фракції, але в 1,3–5,9 раза більша солерозчинної. Величина вмісту солерозчинної речовини в ґрунтах корелювала тільки з величиною легкомінералізованої фракції активного пулу, тоді як лужно-розчинної — з величиною важкомінералізованої фракції. Для більшості досліджуваних варіантів перелого і ріллі не було виявлено суттєвої різниці за вмістом активної органічної речовини в ґрунті весняного або осіннього строків відбору проб.

УДК 631.442

2014.1.57. КИСЛОТНО-ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Лопушняк В.І. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9. — С. 13–15. — Бібліогр.: 5 назв.

Кислотнo-основні властивості ґрунту, ґрунт темно-сірий опідзолений, системи удобрення.

Показано вплив систем удобрення на кислотнo-основні властивості темно-сірого опідзоленого ґрунту через три ротації короткоротаційної зернопросапної плодoзмінної сівозмінні. Під впливом органо-мінеральної системи удобрення гідролітична кислотність знижується від 4,03 до 2,69 мг-екв./г ґрунту. Під дією добрив змінюється також і співвідношення між катіонами водню та алюмінію в загальній величині гідролітичної кислотності. Склад увібраних основ на рівні з вбирною здатністю ґрунту визначає основні фізико-хімічні властивості ґрунту. У контрольному варіанті показники вмісту

Ca^{2+} і Mg^{2+} становили відповідно 8,26 і 2,29 мг-екв./100 г ґрунту в шарі 0–20 см. Із глибиною вміст кальцію зростає, а магнію залишався на попередньому рівні. Поєднане внесення органічних і мінеральних добрив забезпечувало зростання вмісту кальцію і магнію в ґрунтового вбирному комплексі. Найвищі показники вмісту кальцію і магнію забезпечували системи удобрення з найбільшим насиченням органічними добривами. Це сприяло зростанню показників суми катіонів Ca^{2+} і Mg^{2+} за варіантами дослідів до 13,3–13,9 мг-екв./100 г ґрунту та зростанню співвідношення між цими катіонами.

УДК 631.442:631.582(477.8)

2014.1.58. ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Лопушняк В.І. // Агроекологічний журнал. — 2013. — № 3. — С. 47–52. — Бібліогр.: 10 назв.

Екологічний стан, ґрунт темно-сірий опідзолений, системи удобрення, мікробне біорізноманіття, зернопросапна сівозмінна.

Викладено особливості процесів динаміки біологічного стану темно-сірого опідзоленого ґрунту під впливом різних систем удобрення с.-г. культур у короткоротаційній зернопросапній плодoзмінній сівозміні Західного Лісостепу України. Встановлено, що різні системи удобрення неоднаково впливають на показники "здоров'я" ґрунту, що підтверджується зміною чисельності мікроорганізмів різних таксономічних і функціональних груп, динамікою мікробного біорізноманіття, станом ґрунтового токсикозу ґрунту. Мінеральна система удобрення посилює зростання ґрунтовими вже на початкових фазах вегетації цукрових буряків і від фази виходу в трубку пшениці озимої. Органо-мінеральна і органічна системи удобрення сприяють зниженню ґрунтовими токсикозу ґрунту та зростанню його мікробного біорізноманіття, а також стабілізації агроекологічного стану темно-сірого опідзоленого ґрунту. Незважаючи на динамічні зміни чисельності мікроорганізмів під впливом удобрення, індекс Шеннона змінювався незначно, що відображає відносну стабільність мікробного пулу темно-сірого опідзоленого ґрунту. Визначено, що культура буряків цукрових посилює напружену фітопатогенну ситуацію в агроценозах зернопросапних сівозмін.

УДК 631.445.1:631.51.01

2014.1.59. ОСОБЛИВОСТІ АЗОТНОГО РЕЖИМУ ЧОРНОЗЕМУ ЗВИЧАЙНОГО ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Піковська О.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 1. — С. 65–67. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541155.

Азотний режим чорнозему, системи обробітку ґрунту, зольні елементи, нітрифікація.

Досліджено вплив мінімізації обробітку чорнозему звичайного на вміст мінерального азоту. Встановлено, що технології ґрунтозахисна та прямого висіву зумовлюють диференціацію 0–30 см шару ґрунту за вмістом поживних речовин. Найвищий ступінь диференціації відмічено за азотом нітратів: збільшення вмісту останніх у шарі 0–10 см відносно 10–20 та 20–30 см шарів становило 39,8 і 61,8% за ґрунтозахисної технології і 42,0 та 89,3% за прямого висіву. За мінімізації обробітку ґрунту формування азотного режиму має деякі особливості відносно оранки. Вміст нітратів у 0–30 см шарі за ґрунтозахисної технології нижчий на 5,9–36,6%, за технології прямого висіву — на 14,5–43,0% порівняно із традиційною технологією. Для нітратного азоту відмічена яскраво виражена сезонна динаміка з весняним максимумом і літнім мінімумом. Уміст рухомого азоту в ґрунті динамічний, нітрифікація залежить від вологості, аерації ґрунту, температури, співвідношення аніонів і катіонів у ґрунтового розчині, його реакції, запасів зольних елементів, споживання нітратного азоту рослинами. Уміст амонійного азоту мало відрізнявся за варіантами обробітку.

УДК 631.445.1:631.582

2014.1.60. ТРАНСФОРМАЦІЯ ОРГАНІЧНОЇ РЕЧОВИНИ ТОРФОВОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ ПОЛЬОВИХ СІВОЗМІН / Проневич В.А. // Агроекологічний журнал. — 2013. — № 3. — С. 57–60. — Бібліогр.: 7 назв.

Трансформація, органічна речовина, ґрунти торфові, мінералізація, біохімічна активність.

Обґрунтовано, що найбільш низький рівень мінералізації органічної речовини і знижена біохімічна активність спостерігаються в торфових ґрунтах, зайнятих довготривалими луками. У торфових ґрунтах за сівозмін відбувається більш різке збільшення фракції гумінових кислот, зменшення фульвокислот та негидратованого залишку органічної речовини порівняно з лучним ґрунтом. На фоні зростання біологічної активності у ґрунтах, зайнятих сівозмінними з просапними та кормовими культурами, відбувається значне збільшення мінералізації органічної речовини. У всіх освоєних ґрунтах з глибиною (до 60 см) збільшується вміст валового вуглецю, що зумовлено руйнуванням речовин вуглецевого комплексу і зростанням у складі органічної речовини торфу вмісту високовуглецевих гумусових речовин.

УДК 631.445.4

2014.1.61. ЧОРНОЗЕМИ ПЕРЕХІДНОЇ СМУГИ ПІВНІЧНОЇ І ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИН ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Канівець В.І., Канівець С.В., Кулик Н.А. // *Агроекологічний журнал*. — 2013. — № 3. — С. 43–47. — Бібліогр.: 10 назв.

Чорноземи перехідної смуги, чорноземи вилужені, вапнування, карбонатність, чорноземи типові, кислотність.

Встановлено, що перехідна смуга між підтипами чорноземів вилужених північної частини Лівобережного Лісостепу України, які потребують вапнування, і чорноземи типовими з насиченими основами проходить південніше від м. Прилуки, а також віддалена на схід від смт Срібне. Карбонатність у цих ґрунтах порівняно з чорноземи вилуженими підвищується на 40–80 см, сягаючи нижнього перехідного горизонту, а надмірна насиченість основами гумусового горизонту (23–28%) та підвищена його кислотність ($pH_{\text{сол}}$ 5,0–6,0) залишаються наближеними до чорноземів вилужених. Висока лінія закипання з HCl є основою для класифікації цих ґрунтів як чорноземів типових. Однак цьому суперечить ненасиченість і кислотність гумусового горизонту. Вирішення питання про підтипову належність цих ґрунтів пропонується здійснити за результатами ефективності їх вапнування.

УДК 631.445.41:[631.46+631.434]

2014.1.62. ДИНАМІКА БІОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ СТРУКТУРНОГО СТАНУ ЧОРНОЗЕМІВ ТИПОВИХ РІЗНИХ ЕКОСИСТЕМ / Панасенко О.С. // *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 1. — С. 12–16. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 541155.

Біологічна продуктивність, структурний стан чорноземів, екосистеми, фітомаса, коефіцієнт водотривкості.

Досліджено динаміку біологічної продуктивності, у т.ч. і запасів кореневих решток, структурного стану чорноземів типових залежно від характеру використання с.-г. угідь. Показано, що найбільшу біологічну продуктивність має чорнозем абсолютної цілини, загальна кількість фітомаси становить 103,23 т/га, надземної фітомаси — 50% від загальної кількості. Кількість коренів у 0–50 см шарі ґрунту становить 55,7 т/га, з них 76% знаходиться у шарі 0–10 см і становить 42,58 т/га. Зазначено, що розорювання чорноземів знижує запаси фітомаси у ґрунті. Режим перелогу сприяє накопиченню фітомаси, і в першу чергу, її частки у верхньому шарі ґрунту. Особливістю цілинних ділянок є наявність степової повсті, на цілині вона становить 43%, під перелогом — 41% від наземної фітомаси рослин. Ґрунт під лісосмугою характеризується досить високою біологічною продуктивністю. Ґрунти природних екосистем мають високий коефіцієнт структурності. Цілинний чорнозем у шарі 0–10 см має найвищі його показники, які становлять 15,7. Розорювання і с.-г. використання чорноземів типових Михайлівської цілини викликає різке зниження коефіцієнта структурності, особливо у верхній частині досліджуваної товщі ґрунту. Введення перелогового режиму на орних чорноземах типових сприяє зростанню коефіцієнта структурності. Насадження деревної рослинності не покращує структурний стан ґрунту. Встановлено, що найбільший коефіцієнт водотривкості мають ґрунти природних екосистем. Розорювання цілинних чорноземів викликає зниження водотривкості структури ґрунту, особливо різко у шарі ґрунту

0–10 см. Насадження деревної рослинності не здійснює негативного впливу на водотривкість структури.

УДК 631.452:631.445.4:631.51

2014.1.63. РОДЮЧІСТЬ ЧОРНОЗЕМІВ ЛІСОСТЕПУ ЗА ВИКОРИСТАННЯ МІНІМІЗАЦІЇ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ І ЕЛЕМЕНТІВ БІОЛОГІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕРОБСТВА / Балаєв А.Д., Гаврилюк М.В., Стопа В.П. // *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*: зб. наук. пр. — Х., 2013. — № 1. — С. 8–11. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541155.

Родючість чорноземів, мінімізація обробітку ґрунту, біологізація землеробства, вміст гумусу, органо-мінеральне удобрення.

Досліджено вплив застосування безполіцевих обробітків ґрунту і органо-мінерального удобрення (з внесенням солом, сидератів і мінеральних добрив) на вміст гумусу і показники фізико-хімічних властивостей чорноземів типового і вилуженого. Відмічено, що відтворення родючості чорноземів типового і опідзоленого відбувається лише за систематичного внесення органо-мінерального добрива, яке сприяє відновленню вмісту гумусу та покращує фізико-хімічні властивості ґрунтів. Унесення високих норм мінеральних добрив окремо або в поєднанні з соломом і сидератами підвищує кислотність та сприяє вилужуванню основ. Безполіцеві обробітки посилюють позитивний вплив органо-мінерального удобрення, сприяють підвищенню вмісту гумусу, зменшують кислотність та збільшують суму обмінних основ.

УДК 631.453

2014.1.64. ЗАЛЕЖНІСТЬ ПРОДУКТИВНОСТІ АГРОЦЕНОЗУ ВІД РІВНЯ ВІДТВОРЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ / Мазур Г.А. // *Адаптивні системи землеробства і сучасні агротехнології — основа раціонального землекористування, збереження і відтворення родючості ґрунтів*: [зб. наук. пр.]. — К., 2013. — С. 108–119. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 541140.

Продуктивність агроценозу, відтворення родючості ґрунтів, агрохімічне обстеження ґрунтів, баланс гумусу, деградація ґрунтів.

Проаналізовано результати впровадження комплексної програми підвищення родючості ґрунтів України протягом 25 років (1966–1991 рр.). Зазначено, що за перші п'ять років агрохімічного обстеження ґрунтів відмічали значне підвищення їх родючості: зменшилися площі орних земель з низьким умістом поживних речовин, був досягнутий майже бездефіцитний баланс гумусу, різко зменшилися площі сильно- і середньокислих ґрунтів. В останні два десятиліття баланс гумусу та поживних речовин є від'ємним, площі кислих ґрунтів практично досягли початкового рівня (до 1966 р.). Винос урожаєм поживних речовин більш ніж утричі перевищує надходження з добривами. Дефіцит балансу становить 100–120 кг/га. Запропоновано заходи призупинення деградації ґрунтів, серед яких внесення органічних і мінеральних добрив, у першу чергу збільшення дози фосфорних і калійних у складі NPK. Особливої уваги потребує проблема хімічної меліорації кислих ґрунтів.

УДК 631.48

2014.1.65. ВРЕМЕННАЯ И ПРОСТРАНСТВЕННАЯ ГЕТЕРОГЕНИЗАЦИЯ РАСПАХИВАЕМЫХ ПОЧВ / Медведев В.В. // *Ґрунтознавство*. — 2013. — Т. 14, № 1/2. — С. 5–22. — Бібліогр.: 19 назв.

Гетерогенізація, розорювання ґрунтів, анізотропність, неоднорідність, профіль ґрунту вертикальний і горизонтальний.

Зазначено, що неоднорідність притаманна ґрунту в початковому стані із-за анізотропності її речовинного складу, властивостей і режимів. Внаслідок різних швидкостей руху вологи і розчинів залежно від вектора та в порох різного розміру, конфігурації і протяжності, виникають різнонаправлені рухи тонкодисперсної маси. Ріст коренів, вплив мікрофауни, а також неупорядковані об'ємні зміни тіла ґрунту в процесі зволоження/висушування, замерзання/розмерзання, ущільнення/розпушування сприяють розвитку неоднорідності. Тривала оранка ґрунтів посилює (порівняно з цілиною) часову та просторову гетерогенізацію (анізотропність, неоднорідність)

ґрунтів. Це проявляється у формуванні анізотропних структур і, як наслідок, анізотропної будови зі специфічним горизонтальним і вертикальним профілями. Для горизонтального профілю характерне підвищення рівноважної щільності в знижених елементах рельєфу й на краях полів, для вертикального — акумулювання щільності в підорному шарі й

поступове її просування вглиб ґрунту. Релаксація не усуває неоднорідності будови. Процеси оглинювання, лесиважу й опідзолення також підсилюють просторову неоднорідність. Зростання неоднорідності орних ґрунтів з часом є сприятливою передумовою для розвитку точного землеробства.

631.5 АГРОТЕХНІКА

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 631.5:631.147:631.58:631.95

2014.1.66. NO-TILL ТЕХНОЛОГІЯ: ЇЇ СЬОГОДЕННЯ ТА МАЙБУТНЄ / Єщенко В.О. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — № 1/2. — С. 4–9. — Бібліогр.: 14 назв.

Технологія no-till, обробіток ґрунту, рештки рослинні, економічна ефективність.

Відмічено, що історія виникнення технології no-till бере свій початок у Великобританії, коли наприкінці 50-х років ХХ ст. фірмою "ICI" ("Ай-Си-Ай") були розроблені бінірідиллові гербіциди суцільної дії та з'явилися сівалки прямої сівби в необроблений ґрунт. No-till — це технологія ощадного землеробства, за якої відсутній будь-який обробіток ґрунту, а рослинні рештки залишаються на поверхні ґрунту. З цього часу технологію no-till почали широко впроваджувати у США та Англії. Англійський вчений-аграрій Х. Аллен показав, що врожайність пшениці озимої і ярої, ячменю ярого на фоні прямої сівби з використанням гербіцидів залишається на рівні традиційної технології. До переваг no-till технології було віднесено: економію часу, робочої сили, паливно-мастильних матеріалів і грошових ресурсів, зведення до мінімуму непродуктивних втрат ґрунтової вологи, збереження гумусу у верхньому шарі та зменшення можливостей прояву вітрової та водної ерозії. До недоліків no-till С. Бейкер, К. Сакстон, В. Сайко і А. Малієнко віднесли: погіршення екологічної ситуації за рахунок поширення бур'янів, хвороб і шкідників, забруднення ґрунтів високими нормами гербіцидів, повну залежність від забезпеченості пестицидами і енергонасиченою технікою, виникнення резистентності у бур'янів до гербіцидів, зростання безробіття на селі. На сьогодні no-till технологія впроваджена на площі близько 150 млн га. Найбільшу площу no-till технологія займає у США, Бразилії, Аргентині, Канаді, Австралії, Індії та Парагваї. В Європі найбільші площі під no-till технологією у Іспанії та Франції. Щороку площа no-till технології зростає у світі більше ніж на 1 млн га. В Україні поширення no-till технології пов'язано з корпорацією "Агро-Союз" (Дніпропетровська обл.), де на її фоні врожайність більшість культур формувалась на рівні з традиційною технологією. Однак її впровадження у виробництво країни стримується через відсутність державної підтримки, достатньої кількості гербіцидів і спеціальної техніки. Щоб досягти широкого поширення no-till технології в Україні, державі потрібно забезпечити сільське господарство дешевою технікою та не хімічними засобами захисту рослин. Тоді можна її впровадити на площі близько 5 млн га, одержувати дешево і екологічно безпечно продукцію.

УДК 631.5:631.445.4:631.147(571.1)

2014.1.67. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РАЗРАБОТКИ И ОСВОЕНИЯ ТЕХНОЛОГИИ NO-TILL НА ЧЕРНОЗЁМАХ ЛЕСОСТЕПИ ЗАПАДНОЙ СИБИРИ / Власенко А.Н., Власенко Н.Г., Коротких Н.А. // Достижения науки и техники АПК. — 2013. — № 9. — С. 16–19. — Библиогр.: 13 назв.

Екологізація землеробства, родючість ґрунту, фітосанітарна ситуація, no-till технологія.

Наведено результати багаторічних досліджень з поетапного переходу від традиційних технологій в землеробстві до технологій no-till в умовах Лісостепу західного Сибіру. Вивчали два способи обробітку ґрунту: традиційний, орієнтований на максимальне збереження стерньових залишків за допомогою глибокого (20–22 см) розпушування ґрунту і технологію no-till із залишком стерні (фактор А), ротацію в сівозміні (фак-

тор В) і рівень застосування хімізації (добрива + пестициди) (фактор С). Виявлено, що у другій ротації у полях сівозміни за технологією no-till накопичилось 198,5 г/м² сухої речовини залишків стерні, за традиційної — 135, або у 1,5 раза менше. Максимальною була величина залишків (358,9 г/м²) після гірчиці сарептської за технології no-till проти 185,6 г/м² за традиційної технології. Уведення в сівозміну поля гірчиці сприяло збільшенню агрономічно цінних агрегатів ґрунту (частки 10–0,25 мм) і зменшенню пилової маси (частки менше 0,25 мм). Завдяки цьому покращувалась родючість ґрунту, збільшувалась вологоутримувальна здатність ґрунту. Однією із важливих проблем за впровадження технології no-till є збільшення забур'яненості полів. Частка бур'янів у загальній надземній масі (культура + бур'яни) сягала 50%, що свідчить про неможливість її впровадження без застосування гербіцидів. На ділянках комплексного застосування добрив (Р₆₀К₆₀ + засоби захисту) культурні рослини формували масу майже у 2 рази більшу (755 г/м²), ніж на контролі, що сприяло придушенню бур'янів, частка яких знижувалась на 1,9 і 3,4%. Наростання рівня чисельності шкідників і спалаху хвороб не виявлено. У середньому за роки досліджень (2008–2011) урожайність зерна ярої пшениці за оптимізації мінерального живлення і фітосанітарної ситуації на посівах за технологією no-till була вищою (3,4 т/га) або відповідала (3,1 т/га) традиційній. Враховуючи, що за no-till технологією виключають витрати на обробіток ґрунту, її потрібно впроваджувати у виробництво.

УДК 631.5:633.11"324":631.8:632.9:631.559

2014.1.68. ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ НА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ТА ВРОЖАЙНОСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ / Кононюк Л.М., Натальчук Т.А., Давидюк Г.В. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2013. — Вип. 1/2. — С. 77–85. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541509.

Пшениця озима, сорт, урожайність, якість зерна, добрива, технологія вирощування.

Наведено результати досліджень щодо впливу системи удобрення (фактор В), сорту (А), системи захисту рослин від шкідливих організмів (С) на врожайність і якість зерна пшениці озимої (табл.). Встановлено, що найвищу врожайність зерна пшениці озимої сортів Артеміда і Єрмак одержано за внесення мінеральних добрив у дозі Р₁₃₅К₁₃₅+N_{60(II)}+N_{75(IV)}+N_{45(VIII)}, інтегрованої системи захисту з використанням побічної продукції попередника. Вона становила у сорту Артеміда 6,95 т/га, Єрмак — 5,97 т/га. Внесення цієї дози добрив за інтегрованої системи захисту сорту Артеміда підвищувало вміст білка та клейковини на 3,36 та 5,89% (контроль — 10,95 та 21,32%), у сорту Єрмак відповідно на 3,46 та 4,20% (контроль — 10,56 та 22,53%). Підвищені дози азоту та роздрібне його внесення збільшувало масу 1000 зерен сорту Артеміда на 2,19–6,78 г, натуру — 18–45 г/л, склоподібність — на 31–52%; для сорту Єрмак ці показники відповідно становили: 1,89–6,26 г, 20–56 г/л, 33–56%. Число падання у сорту Артеміда сягало 212–277 с, сорту Єрмак — 206–272 с. Найвищі хлібопекарські показники якості: об'єм хліба (590–620 см³), сила борошна (136–286 о.а.), седиментація (37–42 мл), оцінка хліба (6,2–6,7 бала) отримано на варіанті з внесенням Р₁₃₅К₁₃₅+N_{60(II)}+N_{75(IV)}+N_{45(VIII)} на фоні побічної продукції попередника та інтегрованої системи захисту залежно від сорту. Встановлено тісний кореляційний зв'язок між урожайністю та фізичними показниками якості зерна — за вищої врожайності показники якості знижувались.

УДК 631.51:633.1

2014.1.69. ДИНАМІКА АГРОФІЗИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИ МІНІМІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ПІД ЗЕРНОВІ КУЛЬТУРИ / Шевченко М.С., Шевченко С.М., Запорожець Л.М. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 45–48. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542064.

Сівозміна, культури зернові, обробіток ґрунту основний, агрофізичні показники ґрунту, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу способів основного обробітку ґрунту на агрофізичні показники і врожайність зернових культур в умовах Лівобережного Лісостепу України (табл.). Визначення запасів продуктивної вологи в 0–100 см шарі ґрунту показало, що в умовах дефіциту опадів в осінньо-зимовий період вони були меншими у необробленому ґрунті — на 4–24 мм порівняно з полицевим обробітком. При цьому простежується стійка тенденція до зниження запасів вологи при зменшенні глибини розпушування. За достатньої зволоженості ґрунту та полицевого обробітку навесні його твердість під усіма зерновими культурами становила 1,8–16,6 кг/см², на мілкому обробітку — 5,0–24,1 кг/см². Перед збиранням твердість ґрунту зростала — на полицевому до 4,4–27,8, мілкому — до 7,0–30,4 кг/см². Мінімізація основного обробітку ґрунту призводила до зниження врожайності зерна: вики ярої — на 0,3 т/га, пшениці озимої — на 0,63, ячменю ярого — на 0,43 і сої — на 0,31 т/га проти варіанта з оранкою. Зроблено висновок, що мінімізація основного обробітку ґрунту призводить до зниження запасів продуктивної вологи, його ущільнення і, як наслідок, зниження врожайності.

УДК 631.51:633.16"321"

2014.1.70. ЧИЗЕЛЬНИЙ ОБРОБІТОК ҐРУНТУ ПІД ЯЧМІНЬ ЯРИЙ В ПІВНІЧНОМУ СТЕПУ / Цилирик О.І., Горобець А.Г., Шапка В.П. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 14–17. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542064.

Обробіток ґрунту, ячмінь ярий, забур'яненість посіву, добрива мінеральні, урожайність, економічна ефективність.

Наведено результати вивчення впливу основного обробітку ґрунту, удобрення на забур'яненість посіву, ріст і розвиток, продуктивність й економічну ефективність вирощування ячменю ярого в умовах Північного Степу України. Вивчали оранку на глибину 20–22 см, чизельний (14–16 см) та дисковий (10–12 см) обробітки ґрунту на трьох варіантах: без добрив, N₃₀P₃₀K₃₀+N₆₀P₃₀K₃₀ + післяжнивні рештки. Встановлено, що запаси продуктивної вологи навесні на час сівби ячменю ярого в шарі 0–150 см були вищими (145,0 мм) за чизельного обробітку ґрунту проти 122,6 мм — за полицевого і 136,5 мм — за дискового. Внесення добрив та способи обробітку ґрунту впливали на біометричні показники рослин ячменю. Так, за висотою рослин і кількістю стебел на дисковому обробітку ґрунту рослини ячменю поступалися рослинам на полицевому і чизельному. Найменшу кількість бур'янів (9,6–11,2 шт./м²) відмічено на оранці проти 11,2–13,6 шт./м² на чизельному і 15,2–17,6 шт./м² — на дисковому обробітках ґрунту. Врожайність ячменю ярого при полицевому і чизельному обробітках ґрунту була практично рівнозначною — 2,60–2,91 та 2,44–2,92 т/га відповідно, на дисковому — урожайність знижувалась на 0,45–1,9 т/га. За мілкого (дискового) обробітку ґрунту, незважаючи на зниження врожайності, економія пального порівняно з оранкою та чизельним обробітком була 13,2–12,0 л/га, затрати праці зменшувались на 0,91–0,62 люд.-год/га, а коштів — на 260–191 грн/га відповідно. Внесення мінеральних добрив, хоча і супроводжувалося підвищенням урожайності на 0,31–0,58 т/га, не поліпшувало економічних показників у зв'язку з високою вартістю добрив. За врожайністю ділянки з чизельним обробітком ґрунту не поступалися варіантам з оранкою, а в окремі роки показники навіть помітно зростали. За чизельного обробітку рентабельність вирощування ячменю ярого найвища, а собівартість продукції помітно знижується.

УДК 631.559:633.11"321":631.82:632.938

2014.1.71. ФОТОСИНТЕТИЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД МІНЕРАЛЬНИХ

ДОБРИВ ТА БІОПРЕПАРАТІВ / Жемела Г.П., Шевніков Д.М. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 36–40. — Бібліогр.: 5 назв.

Пшениця тверда яра, добрива мінеральні, біопрепарати, площа листків.

Наведено результати вивчення впливу мінеральних добрив на шести фонах живлення та передпосівної обробки насіння пшениці твердої ярої із застосуванням 3-х біопрепаратів (табл.). Дослідження показали, що мінеральні добрива і біопрепарати не впливали на густоту рослин. Більш суттєвий вплив вони здійснювали на величину листової поверхні. У середньому за три роки (2010–2012) на ділянках без удобрення обробка насіння біопрепаратами сприяла збільшенню площі листків до 30,2 тис. м²/га (20,3%). За використання "Поліміксобактерину" — до 30,3 тис. м²/га (20,5%) та суміші двох препаратів — "Поліміксобактерину" і "Діазофіту" — до 31,1 тис. м²/га (23,9%). За внесення N₄₅P₄₅K₃₀ листові поверхні становили 31,9 тис. м²/га, застосування "Поліміксобактерину" забезпечило збільшення на 19,1%, "Діазофіту" — на 13,8%, суміші препаратів — на 24,1%. За внесення меншої дози добрив (N₂₃P₂₃K₁₅) і препаратів площа листової поверхні зменшилась на 12,0; 10,3 і 8,8% відповідно. Досить ефективним був удобрений фон соломою + N₁₀ на тону побічної продукції — 29,2 тис. м²/га, а за додавання біопрепаратів відповідно 33,9; 32,9; 36,4 тис. м²/га. Зроблено висновок, що площа листків без інокуляції насіння становила 28,3 тис. м²/га, за проведення інокуляції — 32,8–34,7%; без добрив — 29,2 тис. м²/га, внесення N₄₅P₄₅K₃₀ — 36,5 тис. м²/га; солома + N₁₀ — 33,1 тис. м²/га. Зменшення дози добрив призводило до зниження площі листків на 3,5–8,9%.

УДК 631.559:633.11"324":631.531.04

2014.1.72. ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ВРОЖАЮ ТА ЯКОСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ І ПОПЕРЕДНИКІВ В ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОМУ / Квітко Г.Н., Протопій І.Г. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 4(74). — С. 24–34. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 541911.

Пшениця озима, строки сівби, попередники, врожайність, якість зерна.

Викладено результати досліджень з впливу попередників (чорний пар, люцерна посівна, еспарцет піщаний, ляденець рогатий — трирічного використання траостою, буркун білий — однорічного використання) та строків сівби (17–20 вересня, 4–10 жовтня) на формування структури врожаю пшениці озимої ранньостиглого сорту Білоцерківська напівкарликова (БН) та середньораннього сорту Царівна (Ц.). Встановлено, що густота продуктивного стеблостою збільшується за сівби у першій декаді жовтня порівняно із сівбою у другій декаді вересня незалежно від попередника та сорту. Довжина колоса за сівби у першій декаді жовтня була більшою у сорту Ц. по чорному пару на 1,65 см і на 0,3 см — по багаторічних травах, у сорту БН — на 1,3 і 0,9 см відповідно. Кількість зерен у колосі за сівби у першій декаді жовтня була більшою у сорту Ц. по чорному пару на 10,4 шт., по багаторічних травах — на 1,7 шт., а у сорту БН відповідно на 10,7 і 5,0 шт. За сівби у першій декаді жовтня незалежно від попередників, сортів формувалася більша врожайність (50,7–59,0 ц/га) порівняно із сівбою у другій декаді вересня (46,2–52,1 ц/га). Вміст протеїну і клейковини у зерні пшениці за сівби по багаторічних бобових травах був вищим у сорту Ц. відповідно на 0,6 і 4,2%, у сорту БН — на 0,8 і 1,5% порівняно із сівбою по чорному пару. Зроблено висновок, що багаторічні бобові трави як попередник не тільки забезпечують формування високого врожаю без внесення мінеральних добрив, а й сприяють суттєвому покращанню родючості ґрунтів за вмістом гумусу, рухомих форм фосфору та обмінного калію.

УДК 631.559:633.11"324":631.82(477.75)

2014.1.73. ВПЛИВ ПОПЕРЕДНИКІВ І МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПРИСВАШІЯ / Костира І.В., Гасанова І.І., Остапенко М.А., Остапенко С.М., Бочевар О.В. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 25–29. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542064.

Пшениця озима, попередники, добрива мінеральні, врожайність, якість зерна.

Наведено результати досліджень щодо вивчення впливу попередників та мінеральних добрив на врожайність пшениці озимої та якість зерна в умовах Присивашся. Вивчали сорт пшениці озимої Зіра, висіяного по попередниках ячмінь ярий та гірчиця яра за внесення $N_{60}P_{60}K_{30}$ у передпосівну культувацію + N_{30} по мерзлоталому ґрунту (МТГ) + N_{30} локально. Отримані результати свідчать, що в осінній період сприятливіші умови для росту пшениці озимої були після гірчиці ярої. Про це свідчить зростання висоти рослин (14 см), абсолютної сухої маси 100 рослин (33 г) та кількості вузлових коренів (2,8 шт./рослину). По ячменю ці показники становили відповідно 13 см, 29 г і 2,5 шт./рослину. Вищу продуктивність пшениця формувала по гірчиці ярої — 2,93–3,25 т/га проти 2,64–2,91 т/га по ячменю. Приріст врожайності від унесення мінеральних добрив становив 0,32 т/га по гірчиці ярої і 0,27 т/га — по ячменю. Але в умовах аномально жорсткої посухи (2011 р.) внесення мінеральних добрив локально в посівах пшениці є недоцільним. Більш якісним зерно формувалося після попередника гірчиця яра за внесення $N_{60}P_{60}K_{30}+N_{30}$ по МТГ — 16,10–16,69% білка і 37,1–38,8% клейковини.

УДК 631.559:633.15:631.51

2014.1.74. ФОРМУВАННЯ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КУКУРУДЗИ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Філоненко С.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 56–60. — Бібліогр.: 7 назв.

Спосіб обробки ґрунту, кукурудза, зернова продуктивність, маса початку.

Викладено результати досліджень особливостей формування зернової продуктивності гібрида кукурудзи PR39R86 за різних способів основного обробки ґрунту: оранка на глибину 28–30 см, мінімальний — на 14–16 см; чизельний — на 37–40 см. Попередник — пшениця озима. Встановлено, що найменше бур'янів було на варіанті з оранкою (36 шт./м²), найбільше — на мінімальному (126 шт./м²). Найбільша маса бур'янів у 1 м² виявилась на варіанті із мінімальним обробком (56 г), найменша — за оранки (контроль). Способи обробки також впливали на густоту рослин: найбільша вона була перед збиранням врожаю за чизельного обробки (79,2 тис./га), найменша — за мінімального (75,8 тис./га). Найвищу врожайність зерна одержали за чизельного обробки ґрунту (104,9 ц/га), найменшу — на мінімальному обробки ґрунту (75,3 ц/га). Зроблено висновок, що у Лівобережному Лісостепу для отримання оптимального врожаю зерна кукурудзи варто застосовувати чизельний спосіб основного обробки на глибину 37–40 см за умови забезпечення захисту посівів від бур'янів.

УДК 631.559:633.16:[631.531.04+631.582]

2014.1.75. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЛІВЧАСТОГО ТА ГОЛОЗЕРНОГО ЯЧМЕНЮ ЯРИХ ЗАЛЕЖНО ВІД НОРМИ ВИСІВУ І ПОПЕРЕДНИКА В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ / Андрейченко О.Г. // Бюлетень Інституту сільськогосподарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 135–139. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542064.

Ячмінь ярий, норма висіву, попередник, зерно, врожайність.

Наведено результати вивчення норм висіву та попередника на врожайність півчастого (ПЯ) та голозерного (ГЯ) ячменю в умовах Північного Степу України. Вивчали сорт ПЯ ярого Статок, ГЯ — Гатунок, висіяних з нормою висіву (НВ) 4,0–6,0 млн схожих насінин/га по трьох попередниках (табл.). Виявлено, що НВ суттєво впливала на показник маси 1000 зерен. Найбільшою (46,2–46,3 г) вона була за НВ 4,0 і 4,5 млн. Підвищення НВ призводило до зменшення маси 1000 зерен на 1,3–1,5 г. Врожайність ПЯ була більшою по попереднику соя (420 т/га) за НВ 5,0 млн. Збільшення, як і зменшення НВ, призводило до зниження врожайності на 0,26–0,33 т/га. Врожайність ГЯ була практично однаковою по попередниках соя (2,90 т/га), соняшник (2,86 т/га) проти 2,39 т/га по попереднику пшениця. Найвищою вона була за НВ 5,0–5,5 млн схожих насінин/га — 3,07–2,89 т/га. Збільшення і зменшення НВ також призводило до зниження вро-

жайності. Зроблено висновок, що в умовах Північного Степу України кращим попередником для ячменю ярого є соя. За норми висіву 5,0 млн одержано 4,20 т/га, після пшениці — 3,93 т/га, соняшнику — 3,07 т/га за норми висіву 5,0 млн схожих насінин/га.

УДК 631.582:631.559:633.1

2014.1.76. ПРОДУКТИВНІСТЬ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР У КОРОТКОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІНАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ / Фурманець М.Г. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 82. — С. 79–83. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541711.

Сівозміна, попередник, культури зернові, врожайність.

Показано особливості формування врожайності зерна пшениці озимої (ПО) та ячменю ярого (ЯЯ) у короткоротаційних сівозмінах (КС) з різним насиченням зерновими культурами. Досліджували варіанти три- та чотирипольних сівозмін з насиченням зерновими від 66,6% до 100% при внесенні мінеральних добрив залежно від попередника — $N_{60-150}P_{60-90}K_{60-120}$. Установлено, що найвищу врожайність ПО в середньому за 4 роки (2006–2010) одержано після попередників ріпак озимий та кукурудза на силос відповідно 5,17 і 5,19 т/га. Істотно знижувалась врожайність ПО після стернових попередників: ЯЯ — на 1,07 т/га, вівса — на 0,94 і ПО — на 1,45 т/га. Найвищу врожайність ЯЯ (4,34 т/га) одержали після кукурудзи на силос. У середньому за 4 роки максимальну врожайність зернових (4,68–5,29 т/га) забезпечили 4-польні сівозміни з 75% насиченням зерновими. Найвищий вихід зернових одиниць (6,90–7,68 т) і кормових (7,60–8,17 т) з 1 га сівозмінної площі забезпечили трипольні сівозміни з 66,6% насиченням зерновими культурами. Чотирипольні сівозміни, насичені зерновими до 75%, забезпечили збір з 1 га сівозмінної площі 6,21–6,44 т зернових і 7,43–7,50 т к. од. Зернопросапна сівозміна з 100% насиченням зерновими виявилась найменш продуктивною, де вихід зернових одиниць становив 5,02 т, кормових — 6,64 т/га. Зроблено висновок, що за спеціалізації господарства на виробництві товарного зерна пшениці, оптимальне насичення сівозміни зерновими повинне становити 30%. При збільшенні частки цієї культури до 40–50% потрібно розміщувати пшеницю озиму до 75% після добрих попередників.

УДК 631.582:633:631.153

2014.1.77. РЕКОМЕНДАЦІЇ З СИСТЕМИ ВЕДЕННЯ РІЗНОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІН ЗАЛЕЖНО ВІД ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Цвей Я.П., Сінченко В.М. [та ін.]; за ред.: Цвей Я.П., Сінченко В.М. — К.: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. — 28 с. Шифр 542179.

Сівозміни довго- і короткоротаційні, побудова сівозмін, чергування культур.

Наведено с.-г. значення і побудову сівозмін (С.) в ринкових умовах ведення сільського господарства. Рекомендації складаються з 4-х розділів: у 1-му (значення С.) показано, що вони є важливим організаційно-господарським, агротехнічним і біологічним засобом підвищення врожайності с.-г. культур, відтворення родючості ґрунту, захистом його від ерозії, а рослин — від хвороб та бур'янів; 2-й розділ (принципи побудови С.) розкриває правила побудови — посіви бобових після злакових, просапних після культур суцільного способу сівби, культури з глибокопроникаючою кореневою системою після рослин з слабкорозвиненою. За узагальненими результатами багаторічних дослідів наведено оцінку попередників для основних культур (табл.). У 3- і 4-му розділах (с.-г. культури у С., схеми С.) надано рекомендації щодо розміщення основних с.-г. культур (цукровий буряк, озима пшениця, соняшник та ін.) у сівозміні та схеми чергування культур у багато- і короткоротаційних сівозмінах — від 10- до 3-польної сівозміни.

УДК 632.51:631.51:633.16“321”

2014.1.78. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ ТА УРОЖАЙНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ЗА РІЗНИХ ЗАХОДІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ / Карнаух О.Б. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 82. — С. 100–106. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 541711.

Ячмінь ярий, забур'яненість посіву, обробіток ґрунту, гербіциди, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу різних заходів основного обробітку ґрунту на формування забур'яненості посівів і урожайності ярого ячменю (ЯЯ) в умовах Правобережного Лісостепу України. Забур'яненість посівів і врожайність ЯЯ вивчали у п'ятипільних сівозмінах з різним насиченням культури за рядкового та широкорядного способів сівби на гербіцидному (Гроділ Максі) та безгербіцидному фонах (табл.). Встановлено, що в середньому за три роки забур'яненість посівів на початку вегетації ЯЯ коливалась від 56,4 до 81,9 шт./м². Найменша кількість бур'янів була на варіанті з оранкою на глибину 20–22 см, а найбільша — у варіанті дискування на глибину 10–12 см. До середини вегетації ЯЯ кількість бур'янів зменшилась до 29,5–40,9 шт./м², або удвічі, що можна пояснити певним пригніченням бур'янів рослинами ЯЯ. У разі застосування гербіцидів кількість бур'янів зменшувалась на всіх варіантах майже у п'ять разів порівняно з безгербіцидним фоном. Врожайність зерна ЯЯ в середньому за три роки на безгербіцидному фоні коливалась у межах 32,8–38,2 ц/га. Вищою вона була на варіанті з оранкою і плоскорізним розпушуванням на глибину 20–22 см відповідно 38,2 і 37,6 ц/га на безгербіцидному і гербіцидному фонах — по 41,5 ц/га. Зроблено висновок, що використання в якості основного обробітку ґрунту дискування на глибину 10–12 см призводить до значного зростання забур'яненості посівів та зниження врожайності, тому застосовувати його неможливо навіть за умови використання гербіцидів.

УДК 632.51:631.559:631.51:633.854.78

2014.1.79. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ТА ВРОЖАЙНІСТЬ СОНЯШНИКУ ПРИ РІЗНИХ СПОСОБАХ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ І ВНЕСЕННЯ ГЕРБІЦИДІВ / Ткаліч Ю.І., Шевченко О.М., Матюха В.Л. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 29–32. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542064.

Обробіток ґрунту основний, гербіциди, бур'яни, соняшник, врожайність.

Наведено результати досліджень впливу різних способів основного обробітку ґрунту та внесення гербіцидів на забур'яненість посівів та врожайність соняшнику в умовах Північного Степу України. Вивчали гібрид Ясон на фоні оранки на глибину 23–25 см, плоскорізного обробітку — на 14–16 см, мілкого — на 10–12 см і нульового обробітку — за ручного випольовання бур'янів, внесення гербіцидів Харнес, Дуал голд та Фронт'єр оптима. Встановлено, що способи обробітку і гербіциди суттєво впливали на ріст і розвиток рослин соняшнику. Найвищими рослини були по оранці з ручним прополюванням — 177 см. Унесення гербіцидів знижувало висоту до 170–178 см. У цих варіантах рослини мали і більшу листову поверхню — 0,517–0,649 м²/рослину. Найменшу висоту (132–158 см) і площу листової поверхні (0,311–0,450 м²/рослину) мали рослини за нульового обробітку ґрунту. Облік бур'янів перед збиранням показав чітку тенденцію до збільшення забур'яненості від оранки до нульового та мілкого обробітків — у 2–4 рази. Найбільш забур'яненим був соняшник на ділянках без догляду, на другому місці — з боронуванням і міжрядним обробітком. Значного знищення бур'янів було досягнуто за рахунок внесення гербіцидів (табл.). Найвищу врожайність насіння соняшнику (2,72 т/га) одержали на фоні оранки. При плоскорізнному обробітку — 2,32 т/га, мілкому — 2,06, нульовому — 1,70 т/га. Зниження врожайності було наслідком високої забур'яненості, закономірного впливу обробітків ґрунту на ефективність застосування гербіцидів не виявлено. Однак внесення гербіцидів на фоні нульового обробітку (пряма сівба) є неефективним, оскільки препарат під впливом вітру та енергії сонця випаровується.

УДК 632.954:631.51.051:632.51

2014.1.80. ВПЛИВ РІЗНИХ СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ НА ПОТЕНЦІЙНУ ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ҐРУНТУ

ЗА МОНОКУЛЬТУРИ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО / Задорожний В.С., Мовчан І.В., Колодій С.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2013. — Вип. 76. — С. 214–217. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 542041.

Кукурудза, насіння бур'янів, обробіток ґрунту.

Наведено результати вивчення впливу різних систем основного обробітку ґрунту на засміченість орного шару насінням бур'янів. Вивчали: оранку на глибину 20–22 см; мілкий обробіток дисковими знаряддями на глибину 10–12 см та систему по-till. Установлено, що на початку проведення досліджень (2010 р.) в орному шарі ґрунту нараховувалось від 542,0 до 587 млн шт. насінин на кожному гектарі. Через чотири роки застосування різних систем основного обробітку ґрунту проявилась чітка диференціація орного шару за рівнем чисельності насіння бур'янів. Так, на фоні по-till у шарі ґрунту 0–10 см кількість насінин бур'янів зменшилась на 28,7% порівняно з 2010 р. В орному шарі ґрунту (0–30 см) за системи по-till запас насіння бур'янів за 4 роки зменшився на 13,7%. За мілкої системи обробітку ґрунту істотне зменшення чисельності насіння бур'янів відбулось у шарі ґрунту 0–10 см. У шарах ґрунту 10–20 і 20–30 см чисельність насіння істотно не відрізнялась від початкової. Максимальне зменшення чисельності насіння бур'янів (14,8%) в орному шарі ґрунту спостерігалось на фоні оранки. При цьому у шарі ґрунту 10–20 см показник зменшення рівня засміченості був найбільшим і становив 18,3% порівняно з початковою засміченістю. Зроблено висновок, що за 4 роки застосування різних систем основного обробітку під посів кукурудзи, загальна чисельність насіння бур'янів зменшилась на 10,3–28,7% у шарі ґрунту 0–10 см на фоні мілкого обробітку та системи по-till, тоді як в інших шарах істотного зменшення не встановлено. За оранки спостерігалось відносно рівномірне зменшення чисельності бур'янів на 14,8% в усіх шарах ґрунту.

УДК 632.954:631.51:632.51

2014.1.81. ЕВОЛЮЦІЯ ЗЕМЛЕРОБСТВА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ФІТОЦЕНОЗІВ БУР'ЯНІВ / Шевченко М.С., Шевченко О.М., Шевченко С.М., Швець Н.В. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 7–11. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542064.

Землеробство, види бур'янів, мінливість, просапні культури, гербіциди.

З'ясовано особливості формування видового складу бур'янів на різних етапах розвитку систем землеробства у зоні Степу впродовж останніх 50 років ХХ ст. Виявлено, що протягом останніх 100 років у зоні Степу у розвитку землеробства було декілька етапів використання землі — парова, травопільна і просапна системи. За парової і травопільної систем землеробства значного розповсюдження у сівозмінах набули бур'яни: мишій сизий (96%), щиряця біла (85%), лобода біла (72%) та фалопія безерковидна (57%). З появою і насиченістю сівозмін просапними культурами (кукурудза, соняшник) у фітоценозі сівозмін відбулися зміни бур'янів: щиряця звичайна і жминдовидна, плоскуха звичайна з'явилися знову — від 0–1% до 92,29 і 51% відповідно. Більш поширені бур'яни: щиряця біла (85%), лобода біла (72%), фалопія безерковидна (57%) зменшились до 2, 19 і 17% відповідно. Перехід на мінімальні способи обробітку і зменшення глибини розпушування ґрунту до 10–12 см викликали зменшення кількості осоту рожевого і безерки польової — від 28 і 19% до 6 і 4% відповідно. В останні роки кращих результатів в очищенні полів від бур'янів можна досягти за рахунок використання гербіцидів, які потрібно підбирати залежно від особливостей забур'яненості поля. Зроблено висновок, що видовий склад бур'янів залежить від структури посівних площ, сівозмін, способів основного обробітку ґрунту і конкурентоспроможності агроценозів. Проблему забур'яненості посівів можливо подлати шляхом внесення відповідних гербіцидів.

631.6 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА МЕЛІОРАЦІЯ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — професор СЛЮСАР І.Т.

УДК 631.6:581.4:633.635(477.72)

2014.1.82. МАТЕМАТИЧНЕ ТА КОМП'ЮТЕРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ РОСЛИН І ВОДНОГО РЕЖИМУ ҐРУНТУ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ: монографія / Вожегова Р.А., Булигін С.Ю., Лавриненко Ю.О., Ковихін С.В., Писаренко П.В., Найдьонов В.Г. — Херсон: Айлант, 2013. — 248 с. — Бібліогр.: 230 назв. Шифр 541315.

Моделювання продуктивності рослин, водний режим ґрунту, режими зрошення, агро меліоративний моніторинг.

Висвітлено науково-методичні аспекти встановлення закономірностей формування продукційного процесу с.-г. культур в умовах зрошення півдня України за допомогою використання математичного моделювання та спеціального комп'ютерного програмного забезпечення. Встановлено закономірності середньодобового випаровування с.-г. культур для оптимізації водного режиму ґрунту та формування режимів зрошення. Показано динаміку споживання вологи рослинами залежно від гідротермічних умов вегетації, фаз розвитку та умов зволоження; використання інформаційних технологій для оптимізації режимів зрошення с.-г. культур і перспективи застосування інформаційних технологій для комплексного моніторингу та підвищення продуктивності зрошуваних агроценозів півдня України. Розглянуто стан зрошуваних земель та моделювання динаміки агро меліоративних показників в умовах Південного Степу України, а також агро меліоративного моніторингу зрошуваних земель, що зазнали підтоплення, та розробки заходів з оптимізації їх використання.

УДК 631.6:631.11

2014.1.83. ОСОБЕННОСТИ ВОДОПОТРЕБЛЕНИЯ САЖЕНЦЕВ ЯБЛОНІ ПРИ КАПЕЛЬНОМ ОРОШЕНИИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ РЕЖИМОВ УВЛАЖНЕНИЯ ПОЧВЫ / Дубенок Н.Н., Шумакова К.Б., Бурмистрова А.Ю. // Мелиорация и водное хозяйство. — 2013. — № 5. — С. 10–13. — Библиогр.: 6 назв.

Водоспоживання, саджанці яблуні, зрошення краплинне, режим зволоження.

Розглянуто залежність водоспоживання дворічних саджанців яблуні від режиму зрошення, розвитку площі листової поверхні і метеорологічних умов за краплинного зрошення. Відмічено, що сумарне водоспоживання саджанців яблуні в розсаднику визначається режимом зрошення і змінюється залежно від коливань метеорологічних умов року. Максимальні значення спостерігаються в найбільш зволоженої ділянці, найменші — без зрошення (контроль). За недостатнього і нерівномірного зволоження ґрунту затримується ріст листків і зменшується асиміляційна поверхня яблуні, у зв'язку з чим спостерігається декілька періодів росту. В умовах постійного зволоження рослини мають один яскраво виражений період інтенсивного росту. За вирощування однорічних саджанців в умовах Московської обл. найкращі показники їхньої якості відмічені на найбільш зволоженої ділянці (60–85% НВ). Для дворічних саджанців добрі результати були одержані за диференційованого режиму зрошення. Вони незначно поступалися тим, що були зареєстровані в найбільш зволоженої ділянці, але економія зрошувальної води за диференційованого режиму зрошення становить 770 м³/га, а сумарне водоспоживання скорочується на 570 м³/га.

УДК 631.6:631.4:631.95

2014.1.84. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ВОДНО-СОЛЬОВОГО РЕЖИМУ ЗРОШЕННЯ ЗЕМЕЛЬ В УМОВАХ КРАСНОЗНАМ'ЯНСЬКОГО МАСИВУ / Морозов В.В., Булигін О.І. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 101–105. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 541306.

Водно-сольовий режим, зрошення земель, меліоративний режим, вертикальний дренаж, рівень підґрунтових вод.

Наведено результати досліджень формування водно-сольового режиму Краснознам'янського зрошувального масиву (КЗМ) на фоні вертикального дренажу. Встановлено, що можливими типами меліоративного режиму (МР), які забезпечують необхідний еколого-меліоративний стан і родючість ґрунтів у зоні КЗМ, є: автоморфний, напівавтоморфний, напівгідроморфний та гідроморфний. Зрошення на фоні вертикального дренажу здатне забезпечити формування всіх можливих типів МР. Для пшениці озимої оптимальні умови розвитку забезпечуються напівгідроморфним МР з підтриманням вологості ґрунту у шарі 0–50 см у межах 0,70–1,0 НВ у вегетаційний період та середньовеgetаційним рівнем підґрунтових вод (РПВ) у межах 2,2–2,5 м. Підйом РПВ до 2,0–1,7 м і вище створює небезпеку вторинного засолення та осолонцювання ґрунту з боку капілярної кайми; зниження РПВ до 2,7–3,0 м призводить до збільшення втрат на одержання одиниці продукції. Визначено закономірності зміни водного режиму та фізико-хімічних властивостей темно-каштанових ґрунтів у разі зміни умов функціонування системи “зрошення — вертикальний дренаж”. Сформульовано принципи оптимізації водно-сольового режиму ґрунтів в умовах КЗМ.

УДК 631.6:631.41

2014.1.85. ПУТИ МЕЛИОРАЦИИ И РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОЛОНЦОВЫХ ПОЧВ СУХОСТЕПНОЙ ЗОНЫ КРЫМА / Тронза Г.Е., Томашова О.Л., Томашов С.В. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 72–76. — Библиогр.: 19 назв. Шифр 06 541306.

Шляхи меліорації, солонці, солонцеві ґрунти, плантажна оранка, ґрунтові води, розсолювання ґрунтів.

Розглянуто можливі шляхи меліорації солонців і солонцевих ґрунтів Криму. Найбільш ефективним заходом меліорації солонців і солонцевих ґрунтів залишається гіпсування. Плантажна оранка не може бути універсальним засобом покращення лучних солонців з близьким заляганням (2–3 м) мінералізованих ґрунтових вод. Одним із прийомів покращення досліджуваних ґрунтів є використання їх для вирощування рису. Під впливом тривалого використання солонців лучних у рисово-люцерновій сівозміні загальні запаси солей в метровому шарі зменшились у 3,4–5,8 і в шарі 0–30 см у 1,5–3,2 раза. Основну роль у розсолненні ґрунтів має затоплювана культура рису. Тривале рисосіяння сприяло активному розвитку процесу розсолонцювання ґрунтів до глибини 40 см. Частка іонів натрію в складі поглинутих катіонів зменшилась у 5,23–7,05 раза, а іона магнію — на 0,3–7,9%. Основними у витісненні іонів натрію і магнію із ґрунтового вбирного комплексу є сполуки кальцію, які надходять з поливними водами та рослинними рештками рису, ячменю та люцерни в процеси їх мінералізації.

УДК 631.6:633(477.72)

2014.1.86. УПРАВЛІННЯ ПРОДУКЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ / Вожегова Р.А., Писаренко П.В., Малярчук М.П., Коваленко А.М., Коваленко Є.Є. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 15–19. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 541306.

Управління продукційними процесами, культури с.-г., режими зрошення, зрошувані ґрунти.

Узагальнено та висвітлено основні результати багаторічних досліджень Ін-ту зрошуваного землеробства з питань сталого ведення землеробства на зрошуваних землях півдня України. Відмічено, що за умов застосування обмежено придатної для зрошення води значно погіршився агро меліоративний стан зрошуваних ґрунтів. Процеси осолонцювання спричинили замулення ґрунтових капілярів, підвищення щільності будови, зниження водопроникності та запливання

поверхневого шару. Ці негативні явища, в першу чергу, спостерігаються на полях у сівозмінах без багаторічних трав, за внесення низьких доз органічних і мінеральних добрив без застосування хімічної меліорації ґрунту. Тому стало ведення землеробства на зрошуваних землях півдня України в сучасних умовах господарювання неможливе без урахування агроеліоративного стану ґрунтів, якісних показників зрошуваної води, структури посівних площ; новітніх підходів до систем обробки ґрунту та захисту рослин від бур'янів, шкідників і хвороб; впровадження екологічно обґрунтованих, водоощадних режимів зрошення с.-г. культур.

УДК 631.6:633.34(477.72)

2014.1.87. ЗРОШЕННЯ СОЇ У ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ / Вожегова Р.А., Писаренко П.В., Мельник М.А. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 34–36. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 06 541306.

Зрошення сої, сумарне водоспоживання, вологозабезпеченість рослин, режим зрошення.

У дослідженнях на середньосуглинковому темно-каштановому ґрунті у Південному Степу вивчали сумарне водоспоживання різних за скоростиглістю сортів сої залежно від умов вологозабезпеченості рослин, способів зрошення і строків припинення вегетаційних поливів. Установлено, що в різні за погодними умовами роки сумарне водоспоживання сої на ділянках без зрошення значно нижче, ніж на поливних. За природних умов зволоження різниця у показниках водоспоживання у сортів різних груп стиглості не перевищує 19,7% і поступово збільшується від ранньостиглих до пізньостиглих сортів. За зрошення така закономірність зберігається, але різниця у показниках сумарного водоспоживання за сортами суттєво зростає і, залежно від режиму зрошення, становить 21,9–33,5%. Максимальні показники сумарного випаровування сої спостерігаються у міжфазний період "початок цвітіння — налив бобів" та становлять за природних умов 32–34 м³/га, а за зрошення — 59–62 м³/га. Припиняти поливи сої необхідно не пізніше ніж через 20 діб після повного наливу бобів середнього ярусу.

УДК 631.62:631.413.3:631.445.9

2014.1.88. ВПЛИВ ОСУШЕННЯ НА СОЛЬОВИЙ РЕЖИМ ЛУЧНИХ ГЛЕЙОВИХ ЛЕГКОСУГЛИНКОВИХ ҐРУНТІВ / Черствий С., Черницький Ю. // Водне господарство України. — 2013. — № 5. — С. 41–43. — Бібліогр.: 4 назв.

Осушення, сольовий режим, лучні глейові легкосуглинкові ґрунти, підґрунтові води.

Установлено, щодо проведення осушення лучні глейові легкосуглинкові ґрунти меліоративної системи "Смолянка" відносили до карбонатних з умістом гідрокарбонатних солей, що не перевищує поріг токсичності. Осушення активізувало процеси капілярного підйому підґрунтових мінералізованих вод і призвело до поступового накопичення солей у ґрунтовій товщі та засолення ґрунтів. У водній витяжці (крім підвищення вмісту іонів HCO₃⁻) були виявлені іони CO₃⁻ у кількості 0,04–0,1 мг-екв., що перевищує поріг токсичності. За класифікацією ґрунти відносяться до солончакових. Тип засолення — гідрокарбонатний за участю соди. У зв'язку з цим досліджувані лучні ґрунти слід класифікувати як лучні глейові солончакові легкосуглинкові на мергалізованому суглинку. Внаслідок посилення процесу капілярного підйому мінералізованих підґрунтових вод до ґрунтового профілю і його поступового засолення лучні ґрунти можуть потребувати в подальшому хімічної меліорації шляхом застосування гіпсу.

УДК 631.67

2014.1.89. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЗРОШУВАЛЬНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ / Дідковська Л.І. // Агроінком. — 2013. — № 4/6. — С. 22–25. — Бібліогр.: 11 назв.

Зрошувальна меліорація, держфінансування, маловодні регіони, меліоративна галузь.

Розглянуто рівень державної підтримки водно-меліоративної галузі в Україні та зарубіжних країнах. Зазначено, що прогнозований обсяг фінансування протягом 2013–2021 рр. передбачено у розмірі 46,5 млрд грн, з яких 45,2% — з держбюджету, 20% — з місцевого бюджету, а решта — з інших джерел. За цей час передбачено будівництво та реконструкцію

систем краплинного зрошення (СКЗ) на площі 171,5 тис. га, для чого планується виділити 3,4 млрд грн. На 2012 р. було затверджено виділити Держводагентству України із Держбюджету 1,6 млрд грн, що на 30% більше, ніж у попередньому році. Проте близько 9% від затвердженої суми було відкликано до Держбюджету. У 2012 р. за рахунок держфінансування подано в маловодні регіони 2509,7 млн м³ води, підготовлено для зрошення понад 1 млн га земель (поливалось майже 600 тис. га зрошуваних земель), проведено моніторинг гідрогеолого-меліоративного стану угідь на площі понад 5 млн га. Здійснено ремонт та утримання каналів, насосних станцій, гідроспоруд, міжгосподарських зрошувальних і осушувальних систем, проте через обмежене фінансування технічне оснащення зрошувальної меліорації не відповідає потребам. Наявність дощувальних машин на початок 2012 р. становила 6,5 тис. од. за потреби на сьогодні 30 тис. од. Зазначено, що основна частка бюджетних асигнувань (70–80%) витрачається на оплату електроенергії та праці, решта — на ремонтні роботи, що свідчить про сумнівність ефективності стимулювальних і регулювальних функцій державного управління в меліоративній галузі. Виведення зрошуваного землеробства із "депресивного стану" можливе через розробку і впровадження низки перерахованих механізмів державної підтримки. Особливої актуалізації набуває апробація державно-приватного партнерства у меліоративній галузі.

УДК 631.67:631.423.2(477.75)

2014.1.90. ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ КРИМУ / Паштецький В.С. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 121–125. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 541306.

Ресурси водні, виробництво аграрне, зрошувані землі, водоресурсний потенціал.

Дано загальну оцінку ефективності використання зрошуваних земель у Криму. Зазначено, що в сучасних умовах відбувається помітне зниження економічних показників використання зрошуваних земель, зокрема, знизилася площі поливних земель по с.-г. підприємствах, скоротилася водоподача на зрошувані землі. Площі зрошуваних земель, які використовуються для сівби с.-г. культур, зменшилися порівняно з 1990 р. на 62%. Змінилася також структура посіву на зрошуваних землях, значно збільшилась частка зернових культур та зменшилась — кормових. Наслідком погіршення стану с.-г. виробництва на зрошуваних землях стало зниження врожайності с.-г. культур. Установлено, що незважаючи на зниження врожайності с.-г. культур на зрошуваних землях з 1990 по 2010 р., зрошення все ж таки забезпечує одержання значно більшої кількості продукції, ніж землеробство без поливу. Врожайність основних зрошуваних культур у 1,5–2 рази вища, ніж незрошуваних, а плодових насаджень — у 4 рази. Продуктивність зрошуваного гектара сягає 11 тис. грн, а незрошуваного — 5,1 тис. грн, тобто зрошуваний гектар удвічі продуктивніший, ніж незрошуваний. Підвищення ефективності використання зрошуваних земель є одним із шляхів збільшення та збереження водоресурсного потенціалу сільських територій.

УДК 631.67:631.95

2014.1.91. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗРОШУВАНИХ ҐРУНТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Морозов О.В. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 131–134. — Бібліогр.: 3 назв. Шифр 06 541306.

Зрошувані ґрунти, вміст гумусу, відтворення родючості.

Показано, що сучасний стан зрошуваних ґрунтів Херсонської обл. є типовим для природно-кліматичних та водогосподарських умов регіону сухого Степу України. Кількісний вміст гумусу в ґрунтах підпорядкований зональності та зумовлений особливостями генезису ґрунтів (тип ґрунтоутворення, гранулометричний склад тощо). Визначено тенденцію загального зниження вмісту гумусу. За період 1998–2007 рр. середньозважений показник вмісту гумусу в ґрунтах знизився на 0,12% (у середньому від 2,45 до 2,33%). Найбільше зниження вмісту гумусу спостерігається в ґрунтах Каховського зрошуваного масиву. Недостатні дози внесення мінеральних та органічних

добрих не забезпечують відтворення родючості зрошуваних ґрунтів сухого Степу України. Врожайність с.-г. культур останніх років є, здебільшого, результатом вичерпування природної родючості ґрунту. Основним шляхом підвищення родючості ґрунту є науково обґрунтована система технологій зрошування с.-г. культур з врахуванням вимог охорони навколишнього середовища.

УДК 631.67:631.95(477.72)

2014.1.92. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ / Вожегова Р.А., Лавриненко Ю.О., Коковіхін С.В., Морозов О.В., Морозов В.В. // Зрошуване землеробство: міжвід. темат. наук. зб. — Херсон, 2013. — Вип. 59. — С. 3–9. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 541306.

Зрошення, водогосподарсько-меліоративний комплекс, меліоративні землі, поливні землі.

Зазначено, що в теперішній час у світі зрошується понад 270 млн га, поливні землі забезпечують понад 40% світового виробництва рослинницької продукції, займаючи лише 18% площі сільгоспугідь. У другій половині XX ст. в Україні було побудовано потужний водогосподарсько-меліоративний комплекс. На 5,9 млн га, у т.ч. 2,6 млн га зрошуваних і 3,3 млн га осушених земель, або майже 14% с.-г. угідь, меліоративні землі забезпечували виробництво до 20% продукції рослинництва. В Україні за останні роки внаслідок багатьох факторів відбувся значний спад обсягів агропромислових виробів, особливо в умовах зрошення, що нині зумовило катастрофічне скорочення площ поливних земель, від 15 млн га до 0,6–0,7 млн га. Площа зрошуваних с.-г. земель у Херсонській обл. (на 01.01.2009 р.) становила 0,43 млн га. За 20 років експлуатації зрошувальних систем області (1990–2010 рр.) відбулося збільшення площ земель, що не поливаються, та погіршується якість поливів. Найбільше неpolитих земель було у 2001 р. — 76,9% від наявної площі зрошуваних земель. Після 1990 р. різко зменшилось, а з 1995 р. повністю припинилось будівництво і введення в дію нових зрошувальних систем. Майже 20 років не проводиться реконструкція раніше введених у дію зрошувальних систем, більш того — об'єктом масового продажу на металобрухт стали їхні трубопроводи. Після 2001 р. спостерігається незначна тенденція до збільшення площ поливу в Херсонській обл. — з 54,5% від наявної площі у 2002 р. по 66,96% у 2010 р. Тривожна ситуація склалася також з якістю поливів. Запропоновано заходи з відновлення зрошення, підвищення його економічної ефективності та екологічної безпеки. Запропоновано організаційно-економічні напрями підвищення ефективності використання зрошуваних земель на державному, регіональному та локальному рівнях.

УДК 631.674.5:631.347:633

2014.1.93. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕХАНІЗОВАНИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПОЛИВУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ШЛЯХОМ ДОЩУВАННЯ / Рудь А.В., Дуганець В.І., Ілляшик В.В., Мошенко І.О., Думанський О.В. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Подільський, 2013. — Вип. 21. — С. 383–386. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542054.

Дощування, машини дощувальні ("Фрегат", ДДА-100МА, "Т-Л 295М", "Кубань"), гідранти, гідромотори, опорний візок.

Викладено аналіз сучасних механізованих комплексів для поливу с.-г. культур і конструкцій дощувальних систем у господарствах півдня України. Зазначено, що дощувальні машини (ДМ) мають забезпечувати необхідний поливний режим з мінімальними втратами зрошувальної води, максимальним коефіцієнтом корисної дії, без втрат на просочування води в глибші шари ґрунту і на випаровування, рівномірно розподіляти воду по полю і створювати у ґрунті необхідну вологість, забезпечувати високу продуктивність праці та автоматизацію поливу, не перешкоджати механізації польових робіт, підвищувати родючість ґрунту. Господарства України ще мають у різних кількостях такі ДМ, як "Фрегат", ДДА-100МА. Запропоновано нову марку ДМ "Т-Л 295М", яка за конструктивною схемою і технологічним процесом роботи подібна до машини "Кубань" (привід гідростатичний). Привід колісних редукторів

здійснюється від гідромоторів, що встановлені на кожному колесі опорного візка. Привід гідромоторів здійснюється від гідронасоса, встановленого на центральному візку в агрегаті з дизельним двигуном. Електрична система машини живиться від акумулятора, що встановлений на центральному візку. Дощувальна машина "Т-Л 295М" призначена для поливу дощуванням зернових, кормових, технічних і овочевих культур, включаючи високостеблові. Живлення ДМ водою здійснюється по гнучкому шлангу від гідрантів закритої зрошувальної мережі. Полив рослин відбувається в русі у фронтальному режимі на прямолінійних ділянках загальною площею обслуговування до 30–35 га. Техніко-технологічну характеристику наведено в таблиці.

УДК 631.674.5+631.347

2014.1.94. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА СТРУКТУРЫ И ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ИСКУССТВЕННОГО ДОЖДЯ ОРОСИТЕЛЬНОЙ ТЕХНИКИ / Басаревский А.Н. // Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2013. — Вип. 98, т. 1. — С. 163–173. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 06 542021.

Енергетичні показники, штучний дощ, зрошувальна техніка, інтенсивність дощу.

Наведено порівняльну оцінку структури і енергетичних показників штучного дощу, утвореного застосуванням зрошувальної техніки, проаналізовано результати попередніх досліджень. На підставі аналізу отримано граничні допустимі значення показників якості штучного дощу, що враховують концентрацію дощу і його силовий вплив на ґрунт і рослини. Показано, що дощувальні пристрої з характеристиками утвореного дощу, які не перевищують гранично допустимі, забезпечують ефективне зрошення з дотриманням якісних показників технології. Найбільш повно цим вимогам будуть відповідати мобільні барабанно-шлангові дощувальні установки (БШДУ). Інтегровальним параметром, в який входять показники: діаметр, кількість і швидкість падання крапель, концентрація дощу тощо, є інтенсивність дощу. Показано, що для БШДУ значення інтенсивності найбільш близькі до градації "сильний дощ" і знаходяться в межах 0,28–0,36 мм/хв.

УДК 631.674.6

2014.1.95. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІКРОЗРОШЕННЯ / Дідковська Л.І. // Економіка АПК. — 2013. — № 10. — С. 98–104. — Бібліогр.: 12 назв.

Мікрозрошення, зрошення краплинне, меліоративні заходи, водокористування, дощувальна техніка.

Висвітлено досвід впровадження краплинного зрошення у різних країнах світу. Розкрито основні проблеми, особливості й перспективи поширення мікрозрошення в Україні. Проаналізовано причини згорання зрошувальної меліорації та втрат води за транспортування у с.-г. виробництві. Визначено причини і перспективи зростання потреби с.-г. рослин у водних ресурсах. Розроблено рекомендації щодо впровадження локальних способів поливу с.-г. культур та забезпечення ресурсоощадного водокористування за проведення меліоративних заходів у вітчизняній практиці. Обґрунтовано необхідність вітчизняного виробництва комплектуючих систем краплинного зрошення та сучасної дощувальної техніки, а також залучення інвестиційних і кредитних ресурсів як обов'язкової умови відродження меліорації ґрунтів, проте умови кредитування мають бути взаємовигідними для обох сторін.

УДК 631.674.6:626.823.2

2014.1.96. ЭКСПЛУАТАЦИЯ ПОЛИВНЫХ ТРУБОПРОВОДОВ СИСТЕМ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ / Ромащенко М., Шатковский А., Усатый С., Усатая Л. // Овощеводство. — 2013. — № 11. — С. 48–51.

Полівні трубопроводи, системи краплинного зрошення, якість поливної води, краплинні водовипуски.

Розглянуто питання використання в Україні поливних трубопроводів (ПТ), якість яких визначає надійність системи краплинного зрошення в цілому. Наведено класифікацію ПТ. В Україні найбільш розповсюджені плівкові трубопроводи, завдяки яким краплинне зрошення отримало широке розповсюдження і практично безальтернативно використовується

для поливу всіх с.-г. культур. За експлуатації плівкових трубопроводів виникає загроза забруднення і блокування краплинних водовипусків. Причиною зниження роботоздатності ПТ, зокрема крапельних водовипусків, був комплекс факторів як природних, так і антропогенних, основними з яких були: якість поливної води, недодержання експлуатаційних режимів фільтрації і промивання системи (періодичність, частота, норма), якість добрив, які використовувались для фертигації. Для підвищення роботоздатності системи краплинного зрошення розроблено заходи з урахуванням умов експлуатації, систем фільтрації і промивок, зміни якості поливної води протягом поливного періоду, хімічного складу використовуваних добрив, сумісності поливної води і добрив. Розробка правил експлуатації ПТ має бути індивідуальною для кожної системи краплинного зрошення, технології вирощування культури, для окремого поля з урахуванням якості води, властивостей ґрунту, погодних умов, складу добрив, які вносяться через трубопроводи тощо.

УДК 631.675:631.95:338.43

2014.1.97. МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОБОСНОВАНИЮ ОРОСИТЕЛЬНЫХ НОРМ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР НЕОБХОДИМО СОВЕРШЕНСТВОВАТЬ

/ Краснощёков В.Н. // Мелиорация и водное хозяйство. — 2013. — № 5. — С. 6–10. — Библиогр.: 11 назв.

Зрошуване землеробство, норми зрошувальні, ресурси водні, родючість ґрунтів, природооблаштування, меліоративний режим.

Досліджено причини низької ефективності використання водних ресурсів у сільському господарстві. Відмічено, що нині в зрошуваному землеробстві зрошувальні норми с.-г. культур визначаються відповідно до біологічних потреб рослин у воді, і при цьому мало уваги приділяється збереженню й відновленню родючості ґрунтів, а також регулюванню біологічного і геологічного кругообігів, що протирічить принципам стійкого розвитку і природооблаштування. Розроблено методику обґрунтування зрошувальних норм, основні положення якої базуються на сучасних уявленнях про функціонування природних і соціально-економічних систем. Методика враховує імовірний характер змін природно-кліматичних умов, природні та господарські фактори, які формують природну і економічну родючість ґрунтів і направленість процесів ґрунтоутворення, а також динаміку зміни стану основних компонентів природного середовища в результаті господарської діяльності та комплексу заходів щодо створення оптимального меліоративного режиму с.-г. земель.

631.8 ДОБРИВА

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН БІКІН А.В.

УДК 631.8:631.5:633.1

2014.1.98. ВПЛИВ УДОБРЕННЯ НА ВРОЖАЙ ОЗИМОГО ЖИТА ТА РОДЮЧІСТЬ ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТОГО ҐРУНТУ / Цуман Н.В., Амбурімова Т.В., Бондарчук Ю.В. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — Вип. 6. — С. 48–50. — Библиогр.: 10 назв. Шифр 542578.

Добрива, сівозмінна короткоротаційна, сидерати, жито озиме, урожайність, попередники.

Проведено вивчення впливу мінеральних та різних видів органічних добрив на показники родючості дерново-підзолистого ґрунту та урожайності озимого жита (ОЖ) в сівозміні. Встановлено, що найбільший урожай зерна ОЖ серед п'яти-, чотири- та трипільної сівозмін було одержано у п'ятипільній сівозміні — 26,9 ц/га, де під ОЖ вносили $N_{60}P_{60}K_{60}$. Попередником жита була картопля, під яку вносили сумісно органічні і мінеральні добрива. Серед трьох варіантів дво-пільних сівозмін найвищу урожайність ОЖ одержано у 4-му варіанті. Попередником була картопля, під яку вносили 40 т/га гною + соломі + N_{30} , озиме жито на зелене добриво з N_{20} . Найвищий показник гідролітичної кислотності ґрунту був одержаний у 2-му варіанті — щороку вносили на 1 га ріплі $N_{75}P_{40}K_{52.5}$. Сумісне внесення органічних і мінеральних добрив дало найвищий показник вмісту рухомих фосфатів у ґрунті — 4-й варіант. Мінеральна та органічна системи удобрення підвищували вміст рухомого калію в ґрунті — 8,2 мг/100 г ґрунту (6 варіант).

УДК 631.81.095.338:633.11

2014.1.99. ПОТРЕБА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР У МІКРОЕЛЕМЕНТАХ І РЕГУЛЮВАННЯ ДОБРИВАМИ МІКРОЕЛЕМЕНТНОГО СКЛАДУ ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ У ЗАХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ ТА ПОЛІССІ УКРАЇНИ / Котвицький Б. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль, 2013. — С. 71–74. Шифр 542496.

Мікроелементи, вапнування, добрива водорозчинні, потреби рослин, склад зерна, пшениця озима.

Проведено діагностування потреби різних с.-г. рослин у мікроелементах під час вегетації, встановлення закономірностей та рівня впливу добрив на мікроелементний склад зерна пшениці озимої. Вміст мікроелементів у зерні визначали атомно-адсорбційним методом на спектрофотометрі

C-115 (Cu, Zn, Mn), B і Mo — колориметрично. Встановлено, що далеко не завжди потреба рослин у мікроелементах під час вегетації співпадає з їх загальним виносом урожаєм. Очевидно, що це зумовлено не тільки вмістом та ступенем рухливості мікроелементів у ґрунтах, а й рівнем здатності кореневих систем різних с.-г. культур забезпечувати рослину тим чи іншим елементом під час вегетації. З усіх мікроелементів найбільш проблематичним виявилось підвищення у зерні пшениці вмісту міді. Внесення позакоренево хелату міді призвело до зменшення вмісту міді в зерні пшениці. Значно легшим виявилось регулювання вмісту цинку, бору і молібдену. Незважаючи на менший вміст марганцю в дерново-підзолистому супіщаному ґрунті, в зерні пшениці було зафіксовано удвічі більше цього елемента порівняно з сірим опідзоленим легкосуглинковим ґрунтом. Щодо надходження у зерно молібдену, то спостерігалася зворотна залежність.

УДК 631.81.095.338:635.655

2014.1.100. МІКРОДОБРИВА НА СОЇ / Новохацький М. // The ukrainian farmer. — 2014. — № 2. — С. 26–28.

Добрива, мікроелементи, елементи живлення, соя, застосування добрив (особливості), ґрунтового-кліматичні зони.

Представлено роль мікроелементів у вирощуванні сої та особливості застосування добрив у різних ґрунтового-кліматичних зонах України. Зазначено, що потреба рослин в елементах живлення не обмежується азотом, фосфором і калієм. Для нормальної їх життєдіяльності суттєве значення мають мікроелементи, дія яких пов'язана з активністю ферментів. Такі мікроелементи як Fe, Cu, Mo, Mn, Co, Zn, B, S — беруть участь у всіх фізіологічних процесах розвитку рослин, підвищують ефективність ферментів та поліпшують засвоєння рослинами елементів живлення з ґрунту. Описано особливості дії кожного елемента на рослину в різних ґрунтового-кліматичних зонах, візуальний стан певного органу рослини у разі його нестачі, залежність від періоду розвитку рослини і виду внесених елементів живлення при вирощуванні сої. Для забезпечення рослин доступними формами мікро- та макроелементів у процесі онтогенезу сої рекомендовано застосовувати багатоконпонентні, хелатні позакореневі добрива, що характеризуються досить високим коефіцієнтом засвоєння. Підживлення посівів варто проводити у період утворення та формування генеративних органів рослин.

УДК 631.81+631.811.3:633.63

2014.1.101. КАЛИЙНИЙ РЕЖИМ ЧЕРНОЗЁМА ВЫЩЕЛОЧЕННОГО И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ПРОДУКТИВНОСТЬ САХАРНОЙ СВЁКЛЫ / Минакова О.А., Кустова О.В. // Сахарная свёкла. — 2013. — № 8. — С. 20–23. — Библиогр.: 4 назв.

Добрива мінеральні, калій, ґрунт, буряки цукрові, цукристість, врожайність буряків цукрових, коефіцієнт кореляції.

Проведено вивчення калійного режиму ґрунту і його вплив на продуктивність цукрових буряків. Установлено, що тривалентне застосування добрив у сівозміні з цукровими буряками сприяє деякому підвищенню вмісту рухомого калію і перерозподілу його форм у ґрунті. При цьому доступність калію для рослин підвищується, що збільшує продуктивність цукрових буряків. Згідно з прогнозом авторів, уміст обмінного калію у більшості варіантів досліду з часом буде знижуватись. Показано, що підсилення калійного живлення перед збиранням врожаю сприяє росту урожайності, а на початку вегетації — цукристості. Найбільшу кореляцію було виявлено між показником урожайності і умістом обмінного K_2O у шарі 0–20 см ($r=0,496$), збором цукру і вмістом водорозчинного K_2O ($r=0,416$). Необмінний цукор був у зворотній кореляції з показниками продуктивності.

УДК 631.816.3:633.11

2014.1.102. ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ЖИВЛЕННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ / Сандецька Н. // Пропозиція. — 2014. — № 1. — С. 58–61.

Підживлення позакореневе, пшениця озима, карбамід, монокалійфосфат, сульфат калію, показники якості зерна.

Показано особливості позакореневого підживлення озимої пшениці хімічними сполуками, що містять азот, фосфор, калій, сірку як ефективного заходу підвищення якості зерна. Доведено, що основним азотним добривом, яке аграрії мають використовувати під час проведення позакореневого підживлення, є карбамід. У зв'язку з тим, що більшість ґрунтів України в природному стані містять доступні форми фосфору у недостатній для оптимального живлення рослин кількості, до складу бакової суміші поряд із карбамідом рекомендовано додавати монокалійфосфат та сульфат калію. Визначено науково обґрунтовану систему підживлення, яка полягає у поєднанні осіннього внесення добрив із раціональним їхнім внесенням у рядки під час сівби та проведення позакореневого підживлення у період весняно-літньої вегетації культури. За результатами застосування позакореневого підживлення рослин озимої пшениці карбамідом, монокалійфосфатом і сульфатом калію встановлено, що внесення азоту у період формування і наливання зерна значно підвищує його якість. Для ефективного підвищення врожайності озимої пшениці високопродуктивних сортів та показників якості зерна рекомендовано застосовувати підживлення у фазі колосіння композицією добрив у складі: карбамід — 30 кг/га, монокалійфосфат — 10 кг/га та сульфат калію — 20 кг/га діючої речовини.

УДК 631.816:631.582

2014.1.103. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ УДОБРЕНИЙ И БИОЛОГИЧЕСКОГО АЗОТА В СЕВООБОРОТАХ НА ЛЁГКИХ ДЕРНОВО-ПОДЗОЛИСТЫХ ПОЧВАХ / Марчук Е.В. // Агрохимический вестник. — 2013. — № 4. — С. 29–31.

Добрива органічні та мінеральні, біологічний азот, гумус, сівозміна, ґрунт, баланс фосфору і калію, продуктивність.

Здійснено визначення ефективності комплексного застосування органічних, мінеральних добрив та біологічного азоту на дерново-підзолистому супіщаному ґрунті залежно від виду сівозміни, збалансованості застосування добрив і вирощуваної в сівозміні бобової культури. Визначено вплив комплексного застосування добрив та біологічного азоту на продуктивність сівозмін. Показано вплив сівозміни та інтенсивності застосування добрив на баланс фосфору і калію та вміст гумусу. Встановлено, що вплив комплексного застосування добрив і азоту бобових культур у польових сівозмінах визначався структурою сівозміни, збалансованістю застосування добрив, видом вирощуваної у сівозміні бобової культури. Максимальну продуктивність одержано в зернопротиній сівозміні з бобовими культурами при застосуванні під-

вищених доз добрив у вигляді одних мінеральних або сумісно органічних добрив з мінеральними. Кращим для оптимізації родючості ґрунтів у всіх сівозмінах був варіант із внесенням 10 т/га підстилкового гною і середніх доз NPK.

УДК 631.82

2014.1.104. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ВОДОРОЗЧИННИХ ДОБРИВ ПІД ОСНОВНІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ КУЛЬТУРИ ЗА УМОВ ЗМІНИ КЛІМАТУ / Глущенко Л.Д., Олєпир Р.В., Лень О.І., Вакулєнко В.М., Біланович О.Л., Котвицький Б.Б. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 3. — С. 89–92. — Бібліогр.: 6 назв.

Водорозчинні добрива, позакореневе підживлення, пшениця озима, кукурудза, буряки цукрові, урожайність, окупність затрат.

Здійснена оцінка врожайності та якості продукції с.-г. культур, покращання фізіологічних властивостей і водоспоживання за дії водорозчинних добрив, а також оцінка їх економічної ефективності. Визначена ефективність позакореневого застосування складних водорозчинних добрив. Показано, що в останні роки на Полтавщині в погодних умовах суттєво змінилися температурний і водний режими. Протягом вегетаційного періоду 2008–2012 рр. спостерігалось підвищення середньомісячної температури на 1,8°C, що більше на 13,1% від середньої багаторічної норми, та зменшення кількості опадів на 72,5 мм або на 23,2%. Важлива роль у підвищенні продуктивності с.-г. культур належить добривам. В умовах значного подорожчання енергоносіїв та агрохімікатів позакореневе підживлення комплексними водорозчинними добривами вважаються особливо актуальними. Застосування цього агрозаходу в умовах Лівобережного Лісостепу України за нестабільного зволоження дало можливість підвищити продуктивність пшениці озимої на 25,8%, кукурудзи зернової на 12,7%, цукрових буряків на 15,7% і суттєво поліпшити якість продукції.

УДК 631.82:581.8+581.132.1:634.11

2014.1.105. АНАТОМО-МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ ХЛОРОФИЛЛА В ЛИСТЬЯХ ЯБЛОНА ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ УДОБРЕНИЙ И БИОАКТИВНЫХ ВЕЩЕСТВ / Сергеева Н.Н., Ненько Н.И., Киселёва Г.К. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология растений. — 2013. — № 5. — С. 80–84. — Библиогр.: 84 назв.

Добрива, позакореневе підживлення, яблуня, сорти, хлорофіл (a+b), анатомія листка, біопрепарати.

Вивчено роль водних розчинів поживних солей в активізації адаптивних реакцій у багаторічних плодкових рослин за негативного впливу абіотичних факторів, а також дано фізіологічне обґрунтування застосування різних марок спеціальних добрив і строків їх використання. Встановлено, що застосування позакореневого підживлення у насадженнях яблуні справляє позитивний ефект завдяки здатності рослин поглинати воду через кутікулу листків разом із розчиненими в ній іонами і молекулами. Викладено результати 2-річних досліджень впливу позакореневого підживлення яблуні сортів Прикубанське (розміщення рослин $4 \times 1,2$ і $4 \times 0,6$ м) і Зарніца (розміщення рослин 5×2 м) комплексним добривом сумісно з біоактивними речовинами (новосил і епін) на структуру листків і вміст у них хлорофілу. Встановлено, що в літній період в умовах недостатньої вологозабезпеченості та негативного впливу підвищених температур повітря листкові підживлення сприяли підвищенню адаптаційної стійкості рослин і підсилювались мезоксерофітні властивості листків, підвищувався вміст хлорофілів (a+b). Сумісне застосування мінеральних добрив з препаратом новосил було ефективним як при більш розрідженій схемі розміщення дерев, так і в щільних насадженнях. Застосування добрив разом із препаратом епін виявилось більш результативним у насадженнях із загущеною схемою садіння.

УДК 631.82:631.44:631.559:633.1/3

2014.1.106. ВПЛИВ ДОВГОТРИВАЛОГО ЗАСТОСУВАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА ФРАКЦІЙНО-ГРУПОВИЙ СКЛАД ГУМУСУ СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ І ПРОДУКТИВНІСТЬ КУЛЬТУР / Смішна-Старинська Л.В. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2013. — Вип. 21. —

С. 95–99. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 542054.

Гумус, гумінові кислоти, фульвокислоти, добрива мінеральні (довготривале застосування), зернопророслі сівозмінні.

Вивчався вплив довготривалого застосування (45 років) різних доз і співвідношень мінеральних добрив на якісні зміни загального гумусу, фракційно-групового складу ґрунту та продуктивність с.-г. культур на сірому лісовому ґрунті в зернопророслій сівозміні. Встановлено, що запаси гумусу в шарі ґрунту 0–20 і 20–40 см за цей період при застосуванні мінеральних добрив були вищі порівняно з контролем, також покращився його якісний склад та зросла продуктивність культур. При поступовому підвищенні доз мінеральних добрив протягом тривалого часу, спостерігалось підвищення вмісту гумінових кислот (ГК) та зменшення фульвокислот (ФК) у ґрунті відповідно до контролю. Кількість ГК збільшувалась за рахунок рухомої фракції та фракції, що пов'язана з глинистою фракцією і стійкими півокислами орного шару ґрунту. Спостерігалось також зменшення фракцій Ф.: 1, 1а, 2, у зв'язку з чим змінювалось відношення вуглецю ГК до вуглецю ФК, що характеризує формування гумусу гуматно-фульватного типу. Кращим у формуванні гумусового шару і його якісного складу виявився варіант, де на 1 га сівозміної площі вносили $N_{66}P_{60}K_{68}$.

УДК 631.82:633.264

2014.1.107. ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ ТА СТРОКІВ ЇХ ВНЕСЕННЯ НА НАСІННЄВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ СТОКОЛОСУ БЕЗОСТОГО / Антонів С.Ф., Колісник С.І., Ковальчук В.В., Закрута О.А. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9 (вересень). — С. 53–56. — Бібліогр.: 6 назв.

Добрива мінеральні, норми і строки внесення добрив, насіннева продуктивність, рік використання, стоколос (кострець) безостий.

Представлено результати досліджень з вивчення впливу мінеральних добрив на насіннєву продуктивність стоколосу безостого (СБ). Найпродуктивнішим виявився посів з внесенням мінеральних добрив у нормі $N_{90}P_{45}K_{45}$, що забезпечило насіннєву продуктивність СБ сорту Марс відповідно до років використання на рівні 374, 366 і 232 кг/га. Зазначена норма добрив була оптимальною для отримання високих урожаїв насіння з посівів 1- і 2-го років використання та низькою для посівів 3-го і наступних років. Показано доцільність унесення фосфорно-калійних добрив ($P_{135}K_{135}$) із запасом на 3 роки за щорічного внесення N_{60} . Найефективнішим строком для насіннєвих посівів СБ в умовах Центрального Лісостепу України визначено внесення мінеральних добрив на початку осені. Встановлено, що внесення добрив навесні на початку відновлення вегетації СБ призводить до зниження врожайності. Найменш ефективним періодом внесення добрив автори вважають першу половину листопада, коли рослини перебувають у стані фізіологічного спокою.

УДК 631.84:633.11

2014.1.108. ТЕХНОЛОГІЯ ВНЕСЕННЯ АЗОТНИХ ДОБРИВ У ПОСІВАХ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ / Ходаніцький В. // Пропозиція. — 2014. — № 1. — С. 54–57.

Мінеральні азотні добрива, технологія внесення, посіви озимої пшениці, оптимальний баланс азоту, основне та позакореневе підживлення.

Зазначається, що внесення мінеральних азотних добрив впливає на всі процеси азотного метаболізму в ґрунтах. Значно посилюється мінералізація природних запасів органічних азотних сполук, унаслідок чого в ґрунтах може накопичуватись надлишкова кількість нітратів, що відбувається за нерационального використання азотних добрив, неправильного застосування за фазами вегетації та внесення великих доз. На початку вегетації, крім азоту, важливим також є достатній вміст фосфору і калію. Основну частину елементів живлення озими та ярі зернові поглинають у середині та в другій половині вегетації. Спосіб внесення азоту також є вкрай важливим. Перевагу рекомендовано надавати локальному застосуванню. Для оптимального балансу азоту потрібну його кількість слід розподілити на основне та декілька додаткових внесень. Перше підживлення азотом пропонується проводити одразу після танення снігу (30% від повної дози),

друге — наприкінці фази кущіння — на початку фази виходу в трубку (50% від повної дози), третє, позакореневе, — у фазі цвітіння. Встановлено, що останній захід майже не впливає на врожайність культури, проте підвищує вміст загального азоту у вегетативних та генеративних органах.

УДК 631.86:633.15

2014.1.109. АЛЬТЕРНАТИВНІ ОРГАНІЧНІ ДОБРИВА В СИСТЕМІ УДОБРЕННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО / Польовий В., Гень С. // Пропозиція. — 2014. — № 3. — С. 82–84.

Добрива органічні, солома попередника, сидерати, додатковий азот, кукурудза на зерно, врожайність.

Здійснено пошук альтернативних джерел поповнення ґрунтових запасів органічних речовин та елементів живлення за вирощування кукурудзи на зерно. Вважається, що найперспективнішими у цьому плані є солома попередника та сидерати, вирощені у післяжнивних посівах. Установлено, що включення у схему дослідів варіанта із внесенням на фоні $N_{120}P_{90}K_{120}$ додаткового азоту в кількості, адекватній компенсаційній дозі у варіантах із соломою, дало змогу виокремити результат впливу додаткового азоту на врожайність зерна. Одержані дані свідчать, що завдяки додатковому азоту (без соломи) прибавка врожаю становила 0,36–0,53 т/га, тоді як за поєднаного з нею застосування — 1,08–1,34 т/га. Таким чином, сумарна прибавка врожаю зерна кукурудзи від використання окремо соломи і компенсаційного азоту була на 30,5–35,2% меншою порівняно із внесенням їх разом. Одержані дані досліджень свідчать, що застосування $N_{120}P_{90}K_{120}$ сприяло зростанню врожайності зерна кукурудзи на 3,60–3,65 т/га або в 1,8 раза.

УДК 631.878

2014.1.110. РЕЗУЛЬТАТИ ИССЛЕДОВАНИЙ ПРИМЕНЕНИЯ ТОРФА И КОМПОСТОВ НА ЕГО ОСНОВЕ / Анисимова Т.Ю. // Агрохимический вестник. — 2013. — № 4. — С. 16–20. — Библиогр.: 5 назв.

Добрива торф'яні, компости торфогнойові, технології використання торфу, ґрунти торф'яно-болотні, продуктивність травостою та деяких с.-г. культур.

Торф і торф'яні родовища виконують кліматичну, геоморфологічну, гідрологічну природні функції, а також розглядаються як один з основних вуглецевих пулів біосфери. Представлено огляд результатів дослідження з використання торфу в с.-г. виробництві за тривалий проміжок часу. Визначено вплив строків і доз внесення добрив на врожай картоплі, а також вплив доз і співвідношень мінеральних добрив, застосованих на торф'яно-болотних ґрунтах, на продуктивність травостою. Показано позитивний вплив сапропелевих добрив на врожай зерна озимого жита, а також позитивний вплив торфогнойових компостів (ТНК) сумісно з бактеріальними препаратами на врожай картоплі. Доведено ефективність ТНК на різних типах ґрунтів з урахуванням післядії в сівозміні. Підраховано ефективність різних органічних добрив у польовій сівозміні за 1994–2001 рр. Зазначено, що торф'яний фонд — національний скарб країни, тому держава і торфокористувачі повинні турбуватись про зберігання природних торф'яних родовищ, про їх екологічно обґрунтоване і господарсько цілеспрямоване використання.

УДК 631.879.2:632.123

2014.1.111. ИЗУЧЕНИЕ УДОБРЕНИЙ НА ОСНОВЕ ОСАДКОВ СТОЧНЫХ ВОД / Байбеков Р.Ф., Мерзлая Г.Е., Власова О.А., Налиухин Л.М. // Агрохимический вестник. — 2013. — № 6. — С. 28–30. — Библиогр.: 3 назв.

Удобрения, осад сточных вод, дозы добрив, важкі метали, ґрунт, врожайність.

Проведено дослідження з оцінки впливу осаду стічних вод (ОСВ) та вироблених із них компостів і органо-мінеральних добрив на урожайність і якість с.-г. продукції, а також на зміну властивостей ґрунту. Показано агрохімічні та санітарно-токсикологічні показники застосованих добрив: ОСВ, компосту та ОМУГ. Визначено вплив добрив на урожайність льоносоюми, льононасіння, насіннєвої картоплі, а також вплив добрив на валовий вміст важких металів і миш'яку в ґрунті. Встановлено, що застосування добрив на основі ОСВ, разом із компостом на основі торфу та органо-міне-

рального добрива ОМУГ забезпечило вірогідне підвищення продуктивності льону і насіннєвої картоплі, вирощуваних у ланці польової сівозміни. За оптимізації доз добрив рослинна продукція (льоносолома, льононасіння та бульби картоплі)

за вмістом важких металів і миш'яку відповідала гігієнічним нормативам. Рівні надходження важких металів і миш'яку в ґрунт були невисокими і не могли спричинити негативний вплив на його екологічний стан.

502/504 ОХОРОНА ПРИРОДИ. СТАЛИЙ РОЗВИТОК 631.92/.95 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕКОЛОГІЯ

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.
Науковий консультант — академік НААН ГУДКОВ І.М.

УДК 502.4.7:004

2014.1.112. ГИС И ЗАПОВЕДНЫЕ ТЕРРИТОРИИ: материалы науч.-метод. семинара, 13–14 апреля, 2013 г., НПП "Слобожанский"; под ред. Биатова А.П. — Харьков: Мадрид, 2013. — 64 с. Шифр 541621.

Заповідники, геоінформаційні системи, екосистеми, моніторинг, зондування землі дистанційне.

Наведено матеріали доповідей і майстер-класів науково-методичного семінару "ГІС і заповідні території", який відбувся 13–14 квітня 2013 р. на території національного природного парку "Слобожанський" (Харківська обл., Краснокутський р-н, с. Володимирівка). Висвітлено досвід застосування технологій дистанційного зондування землі, геоінформаційних систем, систем управління базами даних у дослідженнях біологічного і ландшафтного різноманіття і моніторингу природних екосистем. Зазначено, що на території СНД роботи із впровадження ГІС у діяльність охоронних територій проводяться з 90-х років ХХ ст. Наукові дослідження з управління територіями природно-заповідного фонду передбачають оперування знаннями не лише в галузях біології, екології та менеджменту, але й широке використання технічних засобів управління та візуалізації різного типу даних.

УДК 502.75:581.5

2014.1.113. ПОПУЛЯЦИИ РЕДКИХ ВИДОВ РАСТЕНИЙ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МЕТОДИКА ИЗУЧЕНИЯ: монография / Злобин Ю.А., Скляр В.Г., Клименко А.А. — Сумы, 2013. — 439 с. Шифр 541628.

Екологія популяційна рослин, збереження рідкісних видів рослин, антропогенізація біосфери.

Розглянуто проблему рідкісності видів рослин як наслідок глобальної антропогенізації біосфери планети і зниження біорізноманіття. Зазначено, що з початку ХХ ст. ризики існування популяцій рослин різко зросли внаслідок інтенсивного глобального антропогенного впливу на рослинний світ, який виявився багатограним, включаючи пряме відчуження фітомаси, знищення окремих видів і біомів, забруднення ксенобіотиками, кліматичні зміни та ін. Внаслідок найрізноманітніших причин стають рідкіснішими й починають вимирати окремі види рослин. Найпоширенішою загрозою для рідкісних видів є втрата місцезростання, до якого вони адаптовані. Часто їх витісняють конкурентоспроможніші інвазійні види. Існують також інші загрози рідкісним видам рослин (РВР). Гарно квітучі, з корисними властивостями РВР часто знищуються на букети, а також у процесі заготівлі лікарської сировини. Втрата РВР під впливом будь-яких негативних чинників, незалежно від їх походження, є глобальною проблемою з дуже серйозними наслідками. Генотипи неповторні, і тому втрачений вид рослин з його унікальними властивостями зникає назавжди. Отже, збереження рідкісних видів рослин і запобігання їх вимиранню стало одним з основних науково-організаційних завдань ботаніків й екологів всіх країн світу.

УДК 504.03.001.25(477.6)

2014.1.114. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТЕХНОГЕННОГО РЕГІОНУ: монографія / Пілюшенко В.Л., Марова С.Ф. — Донецьк, 2013. — 290 с. — Шифр 541783.

Безпека екологічна, техногенне навантаження Донбасу, рекреація, політика екологічна, екологічні ризики.

Розглянуто систему екологічної безпеки (ЕБ) як складової національної безпеки України. Визначено загрози екологічній

безпеці. Досліджувався вплив техногенного навантаження Донецького регіону на соціально-демографічні та екологічні показники. Проаналізовано методологію оцінки якості життя з урахуванням рівня техногенного навантаження. Розроблено власну методику оцінки ЕБ в техногенному регіоні. Визначено інституційні основи та ефективність чинної системи управління ЕБ. Надано пропозиції щодо підвищення якості життя населення техногенних регіонів з урахуванням можливості розвитку власних рекреаційних територій. Визначено основні види техногенного впливу на природне середовище й основні джерела екологічного ризику в Донецькій області.

УДК 504.03.06:631.147:339.13(477)

2014.1.115. ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТЕ ВИРОБНИЦТВО — ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ТОВАРНИХ РИНКАХ УКРАЇНИ [Текст]: матеріали VIII Пленуму Спілки економістів України та Всеукр. наук.-практ. конф. / Заг. ред. Оскольського В.В. — К., 2013. — 238 с. Шифр 541703.

Екологічно чисте виробництво, якість продукції, ринки товарні України, екологічні технології, екологічна безпека.

Розглянуто актуальні питання підвищення якості і безпеки с.-г. сировини і продовольства — пріоритетного завдання, яке вимагає розробки і затвердження національної стратегії впровадження та розвитку чистих виробництв та екологічних технологій. Вченими Ін-ту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Академії економічних наук України, Спілки економістів України розроблено проект Національної концепції впровадження та розвитку вітчизняного екологічно чистого виробництва. Держава намагається підтримати розвиток органічного виробництва с.-г. продукції. Державною ціноювою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. планується довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільськогосподарства до 10%. Передбачається стимулювання ведення органічного сільськогосподарства, унормування розвитку органічного землеробства та створення його сертифікації. Національним планом дій з охорони довкілля України на 2011–2020 рр. регулюється створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільськогосподарства та досягнення у 2020 р. їх використання до 50% від базового рівня. Головним завданням сучасної державної політики щодо впровадження й розвитку в Україні екологічно чистого виробництва має стати створення умов для ефективної роботи товаровиробників усіх форм власності і господарювання, які забезпечують екологічно безпечне виробництво і надання послуг з урахуванням специфіки природних умов і ресурсного потенціалу кожного регіону.

УДК 504.03.53:32.019.5:332.3

2014.1.116. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ / Третяк А.М. // Довкілля для України: матеріали екол. форуму. — К., 2013. — С. 309–312. — Бібліогр.: 2 назв. Шифр 541771.

Землекористування раціональне, політика екологічна, ресурси земельні, родючість ґрунту, вартість землекористування.

Висвітлено пріоритети формування державної земельно-екологічної політики у сфері землекористування (ЗК) у

сучасних умовах. Зазначено, що в Україні на сьогодні в галузі земельних відносин та використання й охорони земель відсутні інституціональні рамки сталого розвитку, які повинні збалансовано інтегрувати три його аспекти: екологічний, соціальний та економічний. Основним завданням реалізації державної екологічної політики у сфері ЗК є підвищення ефективності використання існуючих продуктивних земель та екологізація ЗК, що стає вирішальним чинником забезпечення зростання виробництва продовольства та збалансованого розвитку суспільства. Продовольча безпека України та збалансований сталий розвиток ЗК сільських територій є основними складовими у системі нацбезпеки і стосуються всіх соціальних груп населення, оскільки без власного вітчизняного продовольства основні складові нацбезпеки зводяться до нуля. Недооцінка ролі і значення с.-г. ЗК негативно позначається на економіці України та екологічній стабільності територій. Основними у сфері ЗК мають бути: формування інституціонального середовища сталого розвитку із збалансованим інтегруванням екологічної, соціальної та економічної складових; підвищення професійної компетентності щодо інформаційного забезпечення прийняття рішень з проблем ЗК і покращання умов життя людини; удосконалення економічних відносин у сферах ЗК та екотехнологій для відновлення продуктивності земель; покращання організації землеустрою для забезпечення територіального планування розвитку і функціонування сталого ЗК; впровадження ресурсоощадних технологій використання й охорони земельних та інших природних ресурсів тощо.

УДК 504.03"737" "20"

2014.1.117. СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ХХІ СТОЛІТТЯ [Текст]: тези міжнар. конф., 24–27 верес. 2013 р., Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Навч.-наук. ін-т рослинництва, екології і біотехнології, Наук.-досл. ін-т рослинництва, ґрунтознавства та сталого природокористування; укладачі: Гайченко В.А., Боголюбов В.М., Барілович А.А. — Київ–Ялта, 2013. — 134 с. Шифр 541791.

Екологія соціальна, сталий розвиток, екологічний стан агросфери, екологічна освіта, екосистема.

Висвітлено соціально-екологічні проблеми переходу до сталого розвитку (реалії і перспективи ХХІ ст.). Наведено кількісні оцінки екологічного стану антропогенно змінених геосистем, питання інформаційного забезпечення відображення стану навколишнього середовища на цифрових картах, а також нові тенденції глобалізаційного розвитку в контексті екологічної освіти в Україні. Проаналізовано сучасний екологічний стан агросфери в країні та етапи переходу до сталого розвитку. Розглянуто питання щодо екологічного нормування впливів технологій вирощування с.-г. культур в агроєкосистемах, оцінювання ґрунтів стосовно відповідності вимогам органічного виробництва, а також особливостей геоінформаційного моделювання агроландшафтів. Розроблено методологію визначення екологічних ризиків при застосуванні наноагрохімікатів у рослинництві тощо.

УДК 504.054.062:[577.346+539.16]:63:37.022

2014.1.118. РАДІОЕКОЛОГІЯ [Текст]: навч. посібник / Гудков І.М., Гайченко В.А., Кашпаров В.О., Кутлахмедов Ю.О., Гудков Д.І., Лазарев М.М.; за ред. Гудкова І.М. — 2-ге вид., доп. — Херсон: Олді Плюс, 2013. — 468 с.

Радіоекологія, радіонукліди, іонізуюче випромінювання, дозиметрія, радіометрія, екосистема, забруднення території радіонуклідами.

Висвітлено основні положення сучасної радіоекології, історичні аспекти її розвитку, а також відомості про джерела радіоактивних речовин та іонізуючих випромінювань на планеті й особливості дозиметрії та радіометрії в радіоекології. Загострено увагу на питаннях міграції радіонуклідів в об'єктах навколишнього середовища та впливу їх іонізуючих випромінювань на екосистеми. Розроблено концепцію радіоемності лісових агроєкосистем і водних екосистем. Викладено дані стосовно особливостей ведення окремих галузей виробництва на забруднених радіонуклідами територіях, зокрема збору, зберігання та захоронення радіоактивних відходів. Обґрунтовано важливу роль радіоекологічного моніторингу

(РЕМ), наведено міжнародні рекомендації з питань РЕМ довкілля й опромінення населення, а також основні положення державної системи РЕМ України та агроєкосистем. Дано оцінку сучасного радіоекологічного стану в Україні.

УДК 504.062:[615.834+379.84/.85](477.75)"737"

2014.1.119. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ КРИМУ / Бережна І.В., Пашенцев О.І., Ошовська Н.В., Стаценко Є.В., Пашенцева Г.В., Пашенцева Г.О. — Сімферополь, 2013. — 232 с. Шифр 541796.

Природокористування раціональне, рекреація, курортотерапія, курортно-рекреаційні території Криму, захист довкілля Криму.

Представлено наукові розробки вчених Нац. академії природоохоронного і курортного будівництва, присвячені забезпеченню збалансованого розвитку курортно-рекреаційних територій (КРТ) Криму. Вирішено комплекс питань, а саме: уточнено класифікаційні фактори, які впливають на збалансований розвиток КРТ і на систему регіонального водокористування; здійснено оцінку основних компонентів природно-ресурсного потенціалу КРТ Криму; формалізовано особливості підходів щодо діагностики системи регіонального водокористування. Розроблено методику визначення рівня збалансованого розвитку цих територій з урахуванням збалансованості системи регіонального водокористування, конкретизовано економічний інструментарій забезпечення рівноваги еколого-економічного розвитку КРТ. Запропоновано методологічний підхід превентивного захисту навколишнього середовища територій рекреаційного значення Криму з метою забезпечення їх екологічної безпеки. Проведено моделювання екологічних процесів, які мають місце саме на цих територіях (оптимізація плати за використання води, експлуатація лісового господарства, динаміка популяцій).

УДК 504.064.3:504.054.4(282.247.322)

2014.1.120. ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ БАСЕЙНУ РІЧКИ СЛУЧ / Приймаченко І.В. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 183, ч. 2. — С. 241–248. — (Сер. Агрономія). — Бібліогр.: 8 назв.

Моніторинг екологічний, природоохоронні території, екологічний стан р. Случ, самоочищення річки, забруднення води річок.

Наведено результати аналізу довгострокових гідрологічних (Г.) спостережень за станом р. Случ. Аналіз рівня забруднення води в річці здійснюється в рамках стаціонарних Г. постів. Організація системи моніторингу (М.) за станом малих річок — один із найважливіших напрямів роботи державних і громадських організацій. Особливо, якщо врахувати те, що абсолютна більшість малих річок не входить у мережу державного екологічного М., а проблеми щодо зменшення стоку і збільшення їх забруднення продовжують зростати. Рівень забруднення та стан великих і середніх річок в основному визначається саме станом мережі малих річок. Проаналізовано головні причини забруднення поверхневих вод України. Зазначено, що основні джерела забруднень малих річок сконцентровано переважно в їхніх долинах. Створення системи моніторингових досліджень за станом малих річок дасть змогу з'ясувати частку негативного впливу забруднень, що надходять саме від дифузних площинних джерел у середній й великій річці. Результати проведення обстеження на окремих річках, ставках та водосховищах свідчать про вкрай несприятливу екологічну ситуацію. Не здійснюється комплексний підхід до вирішення проблем охорони й використання водних об'єктів. Землі прибережних захисних смуг ще не повністю вилучені із с.-г. обігу, продовжується їх розорювання, що призводить до інтенсивного змиву родючих ґрунтів та хімікатів, не впроваджуються ґрунтозахисні сівозміни на крутосхилах. Одним з головних питань є також впровадження заходів щодо запобігання відновленню процесів підтоплення та заболювання з метою попередження їх негативного впливу на довкілля.

УДК 504.453:556.5:004.9(477.75)

2014.1.121. АЛГОРИТМ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ПРИРОДНИХ ТА АНТРОПОГЕННИХ ФАКТОРІВ НА ВОДНІ РЕСУРСИ /

Дунаєва С.А. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9. — С. 69–70. — Бібліогр.: 5 назв.

Екологічна оцінка стану водозбору, агрогідрологічне моделювання, водні ресурси Криму.

Досліджувалася можливість використання агрогідрологічного моделювання із застосуванням відкритого програмного забезпечення MWSWAT для здійснення екологічної оцінки водозбірної площі в передгір'ї Криму. На основі наукового аналізу формування водних ресурсів та чинників, що впливають на якісно-кількісні характеристики стоку, запропоновано покроковий алгоритм урахування впливу природних й антропогенних факторів на водні ресурси. Крок перший передбачає визначення класів даних первинної інформації та їх джерел, аналіз наявних даних і встановлення статистичних закономірностей. Другий крок — це формування структури електронних баз даних вище від наведених параметрів для подальшого використання та обробки даних. Третій крок передбачає визначення локалізації й типів джерел забруднення на території. Крок четвертий — оцінка стану за інтегрованим показником, розрахованим за критеріями землекористування, якості води та антропогенного навантаження. П'ятий крок — аналіз впливу зміни типів землекористування та кліматичних умов на формування водних ресурсів і гідрохімічний режим водойми. Такий підхід дає змогу отримувати прогнози даних щодо кількісних та якісних параметрів надходження води до водосховищ, оцінювати їх можливе варіювання та вплив на екологічний стан водозбору.

УДК 504.54.062:332.3:631.618(477.63)

2014.1.122. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ РЕКУЛЬТИВОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ / Галаган Т. // Землепорядний вісник. — 2013. — № 10. — С. 18–19.

Охорона земель, рекультивація земель, землекористування раціональне, еколого-економічна стратегія, агро-екосистема.

Розроблено й запропоновано стратегію еколого-економічного обґрунтування рекультивації порушених гірничодобувною промисловістю земель Дніпропетровської обл., їх використання й охорони. Стратегія складається з чотирьох основних взаємозалежних етапів. Перший (підготовчий) етап забезпечує окультурення верхнього шару відпрацьованої ділянки кар'єру шляхом впровадження культуртехнічних і хімічних меліорацій залежно від того, у якій галузі економіки в подальшому використовуватиметься ця ділянка. Другий агротехнічний етап забезпечує оптимізацію властивостей едафотопу як середовища перебування рослин. На третьому агроекологічному етапі формується придатність едафотопу до використання у с.-г. виробництві — завдяки діям, спрямованим на його окультурення, і післядії всіх попередніх заходів. Четвертий економічний етап є таким, що визначає галузь найдодатливішого подальшого використання рекультивованих земель (РЗ). Зазначено, що впровадження стратегії еколого-економічного використання РЗ дасть змогу створити умови для попередження деградації схильних до цього відновлених ґрунтів і відновити зруйновану агроекосистему.

УДК 504.54:332.33.5

2014.1.123. ЕКОЛОГО-ЛАНДШАФТНЕ ВПОРЯДКУВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НОВИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН [Текст]: монографія / Другак В.М., Гулько Л.А. — К., 2013. — 185 с. — Бібліогр.: 174 назв. Шифр 542076.

Землекористування с.-г., агроландшафт, еколого-ландшафтне землепорядкування.

Обґрунтовано теоретичні основи ландшафтної типізації землекористування (ЗК). Запропоновано механізми формування інвестиційно привабливих типів с.-г. ЗК шляхом створення стійкого й високопродуктивного с.-г. ЗК із визначенням придатності земель для ведення розширеного виробництва найдодатливіших с.-г. культур із забезпеченням збереження рівноважного стану природного середовища. Вдосконалено методологію організації території с.-г. підприємств на еколого-ландшафтній основі в умовах нових земельних відносин та методику еколого-ландшафтного землепорядкування с.-г. підприємств, яка базується на даних оцінки земельно-ресурсного потенціалу території. Встановлено, що

приріст валової продукції за рахунок землепорядкування на досліджуваній території становить від 58 до 498 грн на 1 га ріллі, чистого доходу — від 359 до 626 грн на 1 га ріллі, валової доданої вартості — від 889,8 тис. грн до 953,6 тис. грн і вартості землі від 725,6 тис. грн до 886,5 тис. грн. Зазначено, що приріст коефіцієнта екологічної стабільності становить 8%, що дає змогу віднести землекористування до середнього стабільного.

УДК 504:631.95:332.3(477)

2014.1.124. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ / Фурдичко О.І., Дем'янюк О.С. // Агроекологічний журнал. — 2013. — № 3. — С. 7–12. — Бібліогр.: 8 назв.

Екологія с.-г., економіка аграрна, ресурси природні, природокористування раціональне, безпека біологічна.

Наведено результати наукового аналізу використання природних ресурсів в аграрному виробництві України. В еколого-економічному аспекті висвітлено стан земельних, водних і лісових ресурсів та негативні наслідки за їх нераціонального використання. Зазначено, що в разі домінування економічних інтересів над соціальними й екологічними за недосконалості законодавства загострюються екологічні проблеми, основними з яких є: забруднення довкілля, нераціональне використання й відтворення земельних і водних ресурсів, поглиблення деградаційних процесів, збіднення біорізноманіття та зменшення біологічної безпеки тощо. Отже, найважливішими особливостями використання природних ресурсів, земельних угідь у межах аграрного сектору держави є поєднання, розуміння й організаційно-технічне забезпечення його здійсненням на рівні їх потенційної природної продуктивності, з максимальною економічною віддачею за питомими показниками з одиниці виміру площі. Те саме стосується неухильного додержання природоохоронних норм і правил з утримання агроекосистем у стані екологічної збалансованості. Галузі аграрного виробництва потребують удосконалення організації, обліку і моніторингу еколого-економічних показників щодо їх рівня потенційної продуктивності земельних угідь порівняно із сусідніми європейськими країнами.

УДК 574.4:504.75:573.4.001

2014.1.125. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ ТА БІОГЕОЦЕНОЛОГІЇ: монографія / Шанда В.І. — Кривий Ріг, 2013. — 247 с. Шифр 541746.

Екологія фундаментальна, екологічна ніша, біогеоценологія, біогеоценоз, екологія людини, ноосфера, ботаніка промислова.

Висвітлено теоретичні проблеми екологічної науки, уявлення автора про фундаментальну екологію (Е.), екологічну нішу, особливості організованості, складу, будови та розвитку біогеоценозів, алелопатію та взаємовідносини рослин, агроекологію, охорону природи, надзвичайні екологічні ситуації, техногенну біогеоценологію, промислову ботаніку, парадигми екології людини та вчення про ноосферу. В теорії про біогеоценози втілено не лише ідеї В.В. Докучаєва, але й наукові думки В.І. Вернадського про "живу речовину", яка характеризується двома основними ознаками, що відрізняються від мертвої природи: постійним обміном речовиною з довкіллям і прагненням зайняти будь-який простір на землі "розтіканням живої речовини", "тиском життя", що виражаються в рості і розмноженні організмів. Розвинуто методологію науки про хімічну взаємодію рослин — алелопатії. Розглянуто проблеми фітоценотичної ролі фізіологічно активних речовин, алелопатичну ґрунтовому й біологічний потенціал ґрунту, роль кореневої системи в хімічній взаємодії рослин, біохімічний простір біогеоценозу, його організованість і взаємовідносини з іншими організмами. Зроблено спробу розшифровки механізму алелопатичних взаємодій, принципи підбору культур для спільного зростання, розробляються підходи до розшифровки такого явища, як біополе, алелопатичне заглушення бур'янів, що має величезне практичне значення в агрономії тощо.

УДК 631.92/95:631.445.2:631.582:631.8(477.8)

2014.1.126. ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ /

Лопушняк В.І. // Агроекологічний журнал. — 2013. — № 3. — С. 47–52. — Бібліогр.: 10 назв.

Екологічний стан опідзоленого ґрунту, удобрення, ґрунт темно-сірий опідзолений, "здоров'я" ґрунту, біологія опідзоленого ґрунту.

Висвітлено особливості процесів динаміки біологічного стану темно-сірого опідзоленого ґрунту під впливом різних систем удобрення с.-г. культур у короткоротаційній зерно-просапній плодозмінній сівозміні Західного Лісостепу України. Встановлено, що різні системи удобрення по-різному впливають на показники "здоров'я" ґрунту. Це підтверджується зміною чисельності мікроорганізмів різних таксономічних і функціональних груп, динамікою мікробного біорізноманіття,

станом ґрунтовтоми (ГВ) і токсикозу ґрунту. Мінеральна система удобрення посилює зростання ГВ вже на початкових фазах вегетації цукрових буряків і від фази виходу в трубку пшениці озимої. Зазначено, що органо-мінеральна й органічна системи удобрення сприяють зниженню ГВ і токсикозу ґрунту та зростанню його мікробного біорізноманіття, а також стабілізації агроекологічного стану темно-сірого опідзоленого ґрунту. Попри динамічні зміни чисельності мікроорганізмів під впливом удобрення, індекс Шеннона змінювався незначно, що свідчить про відносну стабільність мікробного пулу темно-сірого опідзоленого ґрунту. З'ясовано, що культура буряків цукрових посилює напружену фітопатогенну ситуацію в агроценозах зернопросапних сівозмін.

632 ХВОРОБИ РОСЛИН. ШКІДНИКИ РОСЛИН. ЗАХИСТ РОСЛИН

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ЛІСОВИЙ М.П.

УДК 001:632:575

2014.1.127. НАУКОВІ ОСНОВИ ГЕНЕТИЧНОГО ЗАХИСТУ РОСЛИН В УКРАЇНІ / Лісовий М.П., Лісова Г.М. // Захист і карантин рослин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 59. — С. 168–175. — Бібліогр.: 25 назв. Шифр 06 542881.

Імунітет рослин, генетика імунітету, стійкість, джерела стійкості, донори стійкості.

Проведено аналіз досліджень з імунологічного статусу світових ресурсів пшениці щодо основних збудників хвороб для забезпечення науково обґрунтованої селекції сортів з груповою стійкістю проти найбільш небезпечних хвороб. Відсутність належного вивчення імунологічного статусу світових ресурсів пшениці в умовах України гальмує створення сортів з груповою стійкістю до патогенів. Результати попередніх досліджень доводять необхідність розширення пошуку стійкого матеріалу серед колекційних зразків і вказує на їх важливість в забезпеченні науково обґрунтованої селекції сортів з груповою стійкістю до найбільш небезпечних хвороб. Рекомендовано проводити планові наукові дослідження світових ресурсів пшениці озимої. Вони дадуть можливість оперативно координувати процес створення стійких сортів у селекційних центрах України.

УДК 632(477)

2014.1.128. СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ЗАХИСТУ РОСЛИН: монографія. Т. І. СТРАТЕГІЯ / Федоренко В.П. (ред.). — 2012. — К.: Альфа-стевія. — 500 с. — (Сер. Інтенсивне землеробство). — Бібліогр.: 420 назв. Шифр 542824.

Захист рослин, комплекс проблем, агробіоценози, фітосанітарний стан посівів, інтегрований захист, екологізація і біологізація захисту.

Подано концепцію захисту рослин в Україні. Представлено матеріали з комплексу проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності застосування інтегрованого захисту рослин. Показано загальну структуру системи інтегрованого захисту і роль окремих її складових частин. Проаналізовано стан сучасних агробіоценозів і фітосанітарний стан посівів с.-г. культур упродовж останніх років, вплив на них сучасних систем землеробства. Розробка і впровадження системи інтегрованого захисту, шлях, пройдений світовою аграрною наукою і виробництвом у цьому напрямі, розглядаються у контексті необхідності і безальтернативності подальшої інтенсифікації аграрного виробництва. Розглянуто також комплекс проблем, пов'язаних з екологізацією і біологізацією захисту рослин, детально описано підходи до їх вирішення. Існуючі методи захисту рослин (біологічний, агротехнічний, генетичний, хімічний) аналізуються комплексно разом із їх перевагами та недоліками.

УДК 632.122:631.53.01:574.2

2014.1.129. ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ НАСІННЯ І СХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІД-

ЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ / Сахненко В.В. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 196 с. Шифр 542116.

Захист насіння і сходів, протруєння, екологічні аспекти, комплекс препаратів, мікродобрива, економічне обґрунтування.

Висвітлено нові підходи щодо сучасних технологій протруєння насіння с.-г. культур комплексом високоефективних захисно-стимулюючих речовин. Зокрема представлено: основи протруєння насіння; екологічні аспекти обробки насіння рідкими органічними добривами; обробка насіння комплексом препаратів, мікродобрив та стимуляторів росту; екологічне обґрунтування технологій сучасного захисту насіння; особливості післязбиральної очистки і підготовки насіння; технологічні особливості збирання та обробки насіння зернових культур; загальна характеристика основних протруєників; збудники хвороб рослин, які передаються з насінням, та методи їх діагностики; екологічні аспекти сапротрофних мікроміцетів, поширених на насінні; екологічне обґрунтування порогів шкідливості; рекомендації щодо безпечного застосування засобів захисту рослин; узагальнено особливості розвитку, розмноження і поширення шкідливих організмів із насінням районуваних та перспективних сортів і гібридів с.-г. культур, а також екологічно та економічно обґрунтовані заходи захисту насіння і сходів від шкідників і хвороб. Окремо наведено особливості застосування високоефективних засобів захисту рослин при протруєнні насіння.

УДК 632.3:579.84:633.63

2014.1.130. АНТАГОНІСТИЧНА АКТИВНІСТЬ ЕПІФІТНОЇ МІКРОБІОТИ РОСЛИН ТА ШТАМУ "ФІТАНТ-1" ЩОДО ЗБУДНИКІВ БАКТЕРІАЛЬНИХ ХВОРОБ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ / Дворак К.П., Саблук В.Т., Патики В.П., Гнатюк Т.Т. // Цукрові буряки. — 2014. — № 1. — С. 14–16. — Бібліогр.: 11 назв.

Бактерії-епіфіти, буряки цукрові, соя, штам "Фітант-1", хвороби бактеріальні, антагоністична активність, обмеження розвитку хвороб.

Досліджувалась антагоністична активність бактерій-епіфітів, виділених методом змивів з листків цукрових буряків (ЦБ) і сої (С.) та штаму "Фітант-1", який було ізолювано в результаті цілеспрямованого пошуку бактерій-антагоністів до збудників бактеріозів рослин. Надано характеристику ізолятів, виділених із ЦБ та С. та їх антагоністичної активності. Установлено, що природний комплекс епіфітної мікрофлори рослин ЦБ і С. є недостатнім фактором захисту проти розмноження на їх поверхні бактерій, які викликають хвороби. Проте серед виділених ізолятів виявлено такі, що спричиняють утворення зон затримки росту фітопатогенних бактерій, проявляючи слабкі антагоністичні властивості, що дає можливість використовувати ці ізоляти для захисту від бактеріозів природним шляхом. Штам "Фітант-1" підтвердив свою перспективність для використання з метою обмеження

розвитку бактеріальних хвороб ЦБ, про що свідчать результати з утворення зон затримки росту, спричинених даним штамом відносно деяких бактерій.

УДК 632.3+632.4+632.9:633.12

2014.1.131. ХВОРОБИ ГРЕЧКИ / Марков І. // Пропозиція. — 2014. — № 3. — С. 120–124.

Хвороби, гречка, патогенні гриби, бактеріальні та вірусні хвороби, способи захисту.

Численні хвороби різної етіології (пліснявіння насіння, несправжня борошниста роса, аскохітоз, церкоспороз, філостиктоз, фітофтороз, сіра гниль, бактеріоз, мозаїка та ін.) призводять до суттєвих недоборів врожаю цінної круп'яної, медоносною і кормовою культури — гречки. Пліснявіння насіння виявляють скрізь, де вирощують гречку. Розрізняють пліснявіння: сіро-зелене, темне, рожеве, які викликають гриби родів *Penicillium* spp., *Aspergillus* spp., *Botrytis* spp., *Mucor* spp. та ін. Описано умови розповсюдження, морфологічний прояв, джерела інфекції та способи захисту. Визначено, що збудниками хвороб для пліснявіння насіння, несправжньої борошнистої роси, фітофторозу, церкоспорозу, філостиктозу, сірої гнилі є гриби різного походження. Для бактеріозу збудником є бактерія *Pseudomonas syringae*, які крім гречки уражують інші види культурних рослин. Збудником мозаїки гречки є вірус *Cucumber mosaic virus* — космополіт, поліфаг. Серед захисних заходів домінують: дотримання сівозміни, вирощування стійких сортів, проведення агротехнічних заходів, своєчасне збирання врожаю, уникнення його механічного пошкодження, протруєння посівного насіння.

УДК 632.38:633.1

2014.1.132. ВИРУСНЫЕ БОЛЕЗНИ ЗЕРНОВЫХ НА ЮГЕ УКРАИНЫ / Гуляева И.И., Снигур Г.А., Полищук В.П., Милкус Б.Н. // Вестник защиты растений. — С.-Петербург, 2013. — № 3. — С. 40–44. — Библиогр.: 18 назв.

Вірусні хвороби, виявлення, пшениця, ячмінь, біологія, розповсюдженість, імуноферментний аналіз, ПЛР.

Проведено виявлення і вивчення розповсюдженості вірусних хвороб зернових культур на посівах озимої і ярої пшениці та озимого і ярого ячменю на півдні України. Із вірусних хвороб зазначених культур виявлено: вірус жовтої карликовості ячменю (ВЖКЯ), вірус смугастої мозаїки пшениці (ВСМП), вірус мозаїки стоколосу (ВМС) та вірус карликовості пшениці (ВКП). Часто спостерігали змішані інфекції. ВЖКЯ є одним з найнебезпечніших збудників захворювання зернових у світі, яке викликає комплекс різних штамів. Вірус знаходиться у флоемі листка і переноситься попелицею. Візуально виявити захворювання практично неможливо. ВЖКЯ та інші віруси виявлено із застосуванням імуноферментного аналізу та ПЛР. ВСМП виявлено в багатьох країнах, переноситься вірус кліщем *Aceria tulipae*. ВМС викликає симптоми хлоротичності, мозаїки і деформації листків. На посівах пшениці та ячменю у деяких районах Одеської обл. виявлено як змішане зараження ВЖКЯ + ВСМП + ВМС, ВСМП + ВМС, так і індивідуальне ВЖКЯ, ВСМП і ВМС. Вивчення зараження рослин пшениці і ячменю залежно від строків сівби дає змогу авторам рекомендувати оптимальні строки для зниження шкодочинності вірусних хвороб. Разом з тим показано відсутність зв'язку між способом і строками сівби зернових культур та їх ураженістю ВКП.

УДК 632.4:634.25

2014.1.133. ПЕРСИКУ КУЧЕРЯВІСТЬ НЕ ПАСУЄ / Безкровна О. // Agroexpert: практичний посібник аграріїв. — 2013. — № 12. — С. 50–52.

Кучерявість персика, збудник хвороби — гриб, джерело інфекції, стійкі сорти, засоби захисту.

Описано основні прояви захворювання персика, життєвий цикл інфекції — аскоспори, контроль захворювання, стійкі сорти, хімічний захист, фізичні засоби захисту. Кучерявість персика уражує листки, плоди і пагони дерев. Збудником хвороби є гриб *Tapharina deformans*, розповсюджений у багатьох країнах світу. Джерелом інфекції є аскоспори, що зимують між лусочками бруньок, у ранках на гілках і пагонах. Детально досліджено життєвий цикл гриба від формування грибниці, утворення аскоспор, розвитку конідій. На листках з'являються зморщені та спотворені ділянки. Згодом ці по-

верхні вкриваються кіркою і розтріскуються. Для запобігання зараження рекомендовано культивувати стійкі сорти: Фрост і Редхевен. Дереву нестійких сортів слід обробляти фунгіцидом щороку після опадання листя. У період набухання бруньок дерева варто обприскувати 3% бордоською сумішшю або 2% мідним купоросом або 0,5% хлороксом міді. Підвищити ефективність препаратів міді можна додавши 1% олії. Із пестицидів пропонуються Топ 325, Свіч 62, 5WG на стадії розвитку зеленого конуса. Молоді дерева із гладенькою шкірою не рекомендовано білити, адже вапно уповільнює їх ріст і газообмін. Видалення уражених пагонів не є ефективним, оскільки аскоспори зберігаються під корою. За обрізування дерев після опадання листя кількість спор може бути зменшена, що заощадить витрати пестицидів.

УДК 632.4:635.655

2014.1.134. СТІЙКІСТЬ СОРТІВ СОЇ ДО ХВОРОБ В УМОВАХ ПРИРОДНОГО І ШТУЧНОГО ЗАРАЖЕННЯ РОСЛИН / Поліщук С.В., Ляска С.І. // Селекція і насінництво: міхвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 103. — С. 290–295. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 542504.

Бактеріальні і грибні хвороби, штучне зараження, соя, сорти, стійкість, джерела стійкості.

Наведено результати досліджень зі стійкості сортів сої до хвороб в умовах природного і штучного зараження. Встановлено, що найбільш розповсюдженими хворобами сої в зоні Лісостепу України є кутаста бактеріальна плямистість листя, пустульний бактеріоз, пероноспороз, септоріоз та аскохітоз. Відпрацьовано методику трьохетапної оцінки і відбору стійких форм у полі і на інфекційних фонах. Перший етап включає попередню оцінку ураженості хворобами сої за умов природного зараження. Другий етап — основна оцінка стійкості в умовах штучного зараження високовірулентними штамми збудників. Третім етапом є контрольне випробування, на якому вивчається збереження ознак стійкості при репродукуванні виділених форм. У результаті імунологічної оцінки стійкості сої до хвороб серед досліджених сортів зразків виділено 32 стабільно стійких до комплексу хвороб (бактеріальних і грибних) — № 254, 10311, 441, 610 та інші, а також сорти, стійкі до бактеріозів — Ланцетна, Восток, Лира, Фортуна, Діона. Рекомендовано використовувати їх як джерела стійкості у селекційному процесі.

УДК 632.5

2014.1.135. ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗЛИНКИ КАНАДСЬКОЇ / Старчоус І. // Пропозиція. — 2013. — № 12. — С. 96–99.

Злинка канадська, біологія, морфологічна будова, сівозміна, стійкість до гербіцидів, контроль, препарати для захисту, стратегія контролю.

Представлено таксономічну характеристику розповсюдження, біологічні та морфологічні особливості, екологічні умови вирощування, сівозміну агротехніку, препарати для захисту, контролю за розповсюдженням бур'яну — злинка канадської. На сьогодні зазначений бур'ян зростає у 70 країнах у посівах понад 40 видів культур. За сильною засміченості посівів злинка зниження врожаю досягає 60–65%. Рослина має дворічний цикл розвитку і характеризується резистентністю до препаратів захисту. Осінні сходи перезимовують у фазі розетки і за відсутності заходів контролю можуть становити основу весняного бур'янового угруповання під час вирощування культур за технологією no-till. Визначено принципи контролю злинка канадської, яких слід дотримуватись для запобігання її розповсюдження у посівах культурних рослин. Установлено ефективні препарати, їх норми витрат та строки внесення для боротьби з цим злісним бур'яном. Зазначено, що знання особливостей дії гербіцидів та їхніх груп у комбінованому застосуванні з різними діючими речовинами допоможе зменшити проблеми з появою стійкості до них. Із злинкою канадською, як і з іншими бур'янами, потрібна адаптована стратегія боротьби.

УДК 632.5+632.6+632.93

2014.1.136. ПОШИРЕНІСТЬ І МОНІТОРИНГ ШКІДЛИВИХ КАРАНТИННИХ ОРГАНІЗМІВ В УКРАЇНІ: монографія / Борзих О.І. — К., 2013. — 112 с. — Бібліогр.: 23 назв. Шифр 542144.

Карантинні види (бур'яни, шкідники, хвороби), поширення, моніторинг, динаміка розвитку, закон "Про карантин".

Висвітлено матеріали щодо поширення та моніторингу розповсюдження в Україні карантинних організмів у різних ґрунтово-кліматичних зонах. Визначено динаміку поширення основних карантинних видів бур'янів, розвитку і поширення карантинних хвороб рослин. Проаналізовано динаміку чисельності карантинних видів шкідників. Дано характеристику фітосанітарного стану завезеного з-за кордону насіннєвого та садивного матеріалу на виробничих посівах господарств закритого ґрунту та лісонасаджень. Представлено основні положення та роз'яснення до них Закону України "Про карантин". Надано коментарі за окремими статтями закону. Показано сучасні особливості розмноження карантинних видів, виявлені за нових методологій моніторингу в прогресивних системах землекористування. Проаналізовано стан сучасних агроценозів щодо поширення карантинних захисних заходів від шкідників, хвороб і бур'янів.

УДК 632.651+632.935.12:633.491

2014.1.137. ЭФФЕКТ ПРЕПОСАДОЧНОЙ НИЗКОТЕМПЕРАТУРНОЙ ОБРАБОТКИ КЛУБНЕЙ КАРТОФЕЛЯ В УСЛОВИЯХ ЗАРАЖЕНИЯ КАРТОФЕЛЬНОЙ ЦИСТОБРАЗУЮЩЕЙ НЕМАТОДОЙ / Лаврова В.В., Матвеева Е.М., Сысоева М.И. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология растений. — 2014. — № 1. — С. 98–102. — Библиогр.: 23 назв.

Нематода картопляна, низькотемпературна обробка бульб картоплі, продуктивність картоплі, нематодостійкість.

Проведено вивчення впливу передпосадкової низькотемпературної обробки бульб картоплі на її продуктивність і якість урожаю при зараженні картопляною цистоутворюючою нематодою (КЦН). Відомо, що КЦН належить до найнебезпечніших шкідників картоплі і спричиняє найбільші втрати врожаю в особистих та підсобних господарствах, її чисельність з кожним роком збільшується. Суть обробки в тому, що бульби пророщували стандартним способом за освітлення при кімнатній температурі протягом 3 тижнів. Потім бульби піддавали дії зниженої температури (ДРОП +5°C на 2 год протягом 6 діб). На 7-му добу після завершення обробки бульби висаджували у ґрунт із середнім ступенем зараженості (21 циста/100 г ґрунту). Встановлено, що передпосівна низькотемпературна дія на насінні бульби підвищує продуктивність картоплі та покращує її якість за рахунок збільшення вмісту крохмалю і вітаміну С. Крім того, ДРОП-обробка знижує можливість для личинок нематоди закінчити життєвий цикл у бульбах картоплі та дає змогу вирощувати цю культуру на полі в умовах зараження нематодою.

УДК 632.7:633.853

2014.1.138. СОВКИ, ПИЛИЛЬЩИКИ И ЦВЕТОВЫЕ ВОТТЕ РАПС! ОСОБЕННОСТИ ВРЕДНЫХ ОБЪЕКТОВ НА ОЗИМОМ РАПСЕ В 2012–2013 гг. / Банникова Кс. // Зерно. — 2013. — № 11. — С. 81–84.

Шкідники рапсу, підгризаючі совки, рапсовий трач, квіткогризи, розповсюдження шкідників рапсу, заходи захисту.

Вивчено біологію, розвиток, поширення, засоби захисту від основних шкідників озимого рапсу: підгризаючої совки, рапсового трача, квіткогризів, розповсюджених на території Північного Лісостепу в 2012–2013 рр. У осінніх обстеженнях встановлено, що на озимих культурах підгризаючою совкою заселено понад 50% посівів, 35–87% хрестоцвітими блішками, 65% рапсовим трачем, 60–100% імаго квіткогриза, 30% площ ушкоджено бактеріозом коріння, 26–50% — ріпним біланом. Встановлено, що переноспороз у досліджувані роки пошкодив 2–15% площ рапсу озимого, на окремих ділянках до 90% рослин. Альтернативні спостереження лише на окремих площах з ураженням 8% рослин, на деяких ділянках — до 43%. Для привернення ентомофагів у досліджувані роки рекомендовано висівати квітучі нектароноси, а гербіциди застосовувати залежно від розповсюдження хвороби. Враховуючи значне перезволоження у період осінньої вегетації та епіфітотійний розвиток хвороб, рекомендовано передбачити осінню і весняну обробку хімічними препаратами. Для підвищення стійкості рослин до шкідників і хвороб рекомендовано проводити комплексне внесення добрив під культуру з необ-

хідним співвідношенням макро- і мікроелементів, особливо бору, на півдні Київської обл.

УДК 632.7+632.931:633.63

2014.1.139. БУРЯКОВІ ШКІДНИКИ — 2014 / Саблук В., Грищенко О., Половинчук О. // The ukrainian farmer. — 2014. — № 2. — С. 34–36.

Шкідники, сівозмінні бурякові, прогноз на 2014 р., шкодочинність, заходи захисту, фітосанітарний стан.

Проведено моніторинг заселеності бурякових сівозмін шкідниками та прогноз їх шкодочинності у новому сезоні 2014 року. За узагальненими даними Головдержзахисту щодо показників динаміки розвитку та розмноження в Україні основних шкідників у посівах цукрових буряків за 2013 рік, вважається, що особливо небезпечними будуть: звичайний буряковий довгоносик, сірий буряковий довгоносик, буряковий довгоносик-стеблоїд, бурякові блішки, щитник (буряковий, лободовий), бурякова крихітка, бурякова листкова попелиця, бурякова коренева попелиця, бурякові мінуєчі мухи, бурякова мінуєча міль. Описано розповсюдженість, шкодочинність, біологію розвитку, характерний стан популяцій, заходи захисту для кожного шкідника. Особливу увагу приділено агротехнічним заходам захисту, зокрема не можна допускати порушення встановленого чергування культур у сівозмінах та технологічних вимог щодо вирощування культури. Рекомендовано застосування інсектицидів (понад 100 препаратів). На полях восени необхідно знищувати післязбиральні рештки та проводити глибоку оранку плугами з передплужниками. Такі заходи необхідні для визначення ступеня загрози від шкідників для культури наступного року та планування системи заходів захисту посівів відповідно до фітосанітарного стану кожного поля.

УДК 632.934:577.2

2014.1.140. ГЕНОТИПИЧЕСКАЯ ПАСПОРТИЗАЦИЯ ШТАМОВ-ПРОДУЦЕНТОВ БИОИНСЕКТИЦИДОВ P. BACILLUS С ПОМОЩЬЮ МЕТОДА ДРИМ — ДВОЙНОГО РАСЩЕПЛЕНИЯ И ИЗБИРАТЕЛЬНОГО МЕЧЕНИЯ / Терлецкий В.П., Бойкова И.В., Новикова И.И., Павлюшин В.А. // Вестник защиты растений. — С.-Петербург, 2013. — № 4. — С. 57–60. — Библиогр.: 9 назв.

Біоінсектицид, штам-продуцент, ентомопатогенний мікроорганізм, нуклеотидний поліморфізм, генотипування, рестриктаза, ДНК, електрофорез.

Розроблено метод подвійного розщеплення та вибіркового мічення (ПРВМ), який забезпечує визначення нуклеотидного поліморфізму, незначних геномних перебудов, що дає змогу проводити генотипну паспортизацію штамів мікроорганізмів. Метод включає виділення високомолекулярної геномної ДНК, подвійне розщеплення та вибіркоче мічення, електрофорез в агарному гелі, перенос фрагментів ДНК на нейлоновий фільтр та детекцію фрагментів ДНК на фільтрі. Встановлено, що зазначений метод дає змогу ідентифікувати одночасно близько 35 фрагментів ДНК, що є рекордним показником для методів генотипування (RAPD — 5–10 фрагментів, PFGE — 15–20 фрагментів). Визначено можливі напрями застосування цього методу: 1) генетична ідентифікація/паспортизація штамів різних видів мікроорганізмів; 2) моніторинг розповсюдження мікроорганізмів у природі; 3) виявлення маркерних фрагментів ДНК, зчеплених з корисними ознаками. Авторів вважають, що метод універсальний, бо може бути адаптований до будь-якого мікроорганізму, навіть до актиноміцетів.

УДК 632.938+633.11

2014.1.141. ШТУЧНИЙ КОМПЛЕКСНИЙ ІНФЕКЦІЙНИЙ ФОН: ОСНОВИ ЙОГО СТВОРЕННЯ ЗА СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ НА ГРУПОВУ СТІЙКІСТЬ ПРОТИ ОСНОВНИХ ГРИБНИХ ЗБУДНИКІВ ХВОРОБ / Лісовий М.П., Афанасьєва О.Г., Лісова Г.М., Довгаль З.М., Бойко І.А. // Карантин і захист рослин. — 2013. — № 12. — С. 1–4. — Библиогр.: 19 назв.

Штучний комплексний інфекційний фон, збудники хвороб, групова стійкість, джерела стійкості.

Запропоновано технологію створення штучного комплексного інфекційного фону (ШКІФ) збудників бурі і іржі, септоріозу листя, церкоспорельозної прикореневої гнилі та провокаційного фону збудника борошнистої роси на рослинах пшениці озимої на основі власних досліджень. При

застосуванні ШКІФ для створення сортів з груповою стійкістю до найбільш поширених патогенів рекомендовано уникати конкуренції між видами збудників захворювань. Установлено, що створення ШКІФ з використанням штучної популяції патогенів дає можливість у короткі терміни підібрати цінні джерела стійкості як і моногенним, так і полігенним контролем цієї ознаки. Оцінювання гібридного матеріалу дає змогу вибракувати нащадків на перших етапах селекції,

що підвищує її результативність. Експериментально доведено ефективність використання ШКІФ на етапі виділення джерел з ознакою групової стійкості. Виділено 11 джерел різного еколого-географічного походження, що характеризуються груповою стійкістю до збудників бурї іржі, септоріозу, борошнистої роси та церкоспорельозу. Визначено сорти із зазначеною стійкістю.

60:57 БІОТЕХНОЛОГІЯ

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.
Науковий консультант — академік НААН МЕЛЬНИЧУК М.Д.

УДК 60:573:631.52:577.113.5:575.2

2014.1.142. СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И МОЛЕКУЛЯРНЫЕ МАРКЕРЫ В СЕЛЕКЦИИ РАСТЕНИЙ НА ГЕТЕРОЗИС / Чесноков Ю.В., Кочергина Н.В., Артемьева А.М. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология растений. — 2014. — № 1. — С. 3–16. — Библиогр.: 74 назв.

Маркери молекулярні, генетичні ресурси рослин, аналіз статистичний, гетерозис, селекція рослин.

Обговорюється внесок молекулярних маркерів (ММ) у вивчення генетичної різноманітності, у т.ч. колекційних зразків, які зберігаються в генних банках генетичних ресурсів рослин (ГРР). Показано роль взаємовідносин між молекулярною дивергенцією, фенотиповою дивергенцією і подібним походженням зразків ГРР, а також можливість застосування молекулярно-генетичного аналізу для класифікації на гетерозисні групи і управління ГРР. На основі статистичного аналізу і результатів авторів продемонстровано можливість встановлення взаємозв'язків між молекулярною дивергенцією і гетерозисом, а також перспективи застосування комбінованого молекулярно-генетичного і статистичного методів аналізу. Розглянуто методичні розробки, які вже застосовуються в різних селекційних програмах. Серед потенційно застосованих ММ авторами виділено добір та ідентифікацію батьківських форм, на основі яких одержують нові селекційні популяції. Застосування статистичних підходів разом із молекулярно-генетичними дає змогу не тільки спростити і систематизувати добір батьківських пар, а й істотно здешевити саму оцінку селекційного матеріалу.

УДК 60:575.1/2:577.21:632.651

2014.1.143. АЛЛЕЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ МОЛЕКУЛЯРНОГО МАРКЕРА ГЕНА УСТОЙЧИВОСТИ К ЗОЛОТИСТОЙ НЕМАТОДЕ (*GLOBODERA ROSTOCHIIENSIS*) Н1 СРЕДИ СОРТОВ КАРТОФЕЛЯ УКРАИНСКОЙ И МИРОВОЙ СЕЛЕКЦИИ / Карелов А.В., Филипенко Л.А., Козуб Н.А., Бондус Р.А., Борзых А.И., Созинов И.А., Блюм Я.Б., Созинов А.А. // Цитология и генетика. — 2013. — Т. 47, № 5. — С. 41–46. — Библиогр.: 31 назв.

Маркери молекулярні, гени стійкості до нематоди, нематода золотиста цистоутворююча, ПЛР, картопля, карантинний об'єкт.

Досліджено алельний стан молекулярного маркера TG689 гена стійкості Н1 до золотистої картопляної цистоутворюючої нематоди серед сортів картоплі української і світової селекції. Апельний стан дослідженого маркера визначали за допомогою ПЛР у зразках ДНК, виділених з бульб картоплі, та за праймерами, одна пара яких фланкувала алель-специфічну ділянку, а друга контролювала якість ДНК. Серед проаналізованих 77 сортів картоплі української та світової селекції у 74% українських і 90% іноземних сортів знайдено алель маркера, асоційований із стійкістю по Н1-типу, хоча для деяких із цих сортів характерна польова чутливість до золотистої картопляної нематоди. Одержані дані свідчать про наявність стійкості по Н1-типу до патотипів Ro1 і Ro4 золотистої нематоди серед сортів картоплі української селекції, а також про ефективність застосування маркера TG689 згідно з методичною розробкою, запропонованою її авторами. Запропоновані молекулярні маркери рекомендовано впровадити у селекційний процес з метою прискорення відбору зразків з відповідними генами.

УДК 60:575.113.2:577.112.82:633.16

2014.1.144. ГЕНЕТИЧНІ ТА СЕЛЕКЦІЙНІ КРИТЕРІЇ СТВОРЕННЯ СОРТІВ ГОЛОЗЕРНОГО ЯЧМЕНЮ ХАРЧОВОГО НАПРЯМУ / Рибалка О.І., Поліщук С.С., Кірдогло Є.К., Моргун Б.В. // Физиология и биохимия культурных растений. — 2013. — Т. 45, № 3. — С. 187–205. — Библиогр.: 23 назв.

Генетичні критерії, гени pud і wax, біохімічні та технологічні особливості, харчова цінність, ячмінь голозерний.

Досліджено біохімічні, технологічні, морфологічні особливості зерна голозерного ячменю (ГЯ) порівняно з сортами-стандартами півчастого ячменю (ПЯ). Встановлено, що гени ячменю pud (голозерність) і wax (ваксі) є одними з найважливіших досліджених генетичних чинників, які істотно впливають на показники харчової цінності зерна. Виділено перспективні лінії ГЯ, які не поступаються за урожайністю зерна кращим півчастим сортам-стандартам і переважають останні за вмістом у зерні білка, β-глюканів, кількістю та якістю олії, а також є толерантнішими до посухи, ніж сорти-стандарти ПЯ. Доведено, що головними критеріями стійкості зародка зерна ГЯ до механічної дії при обмолоті є польова схожість насіння та частка нормально розвинених у польових умовах рослин. Показано, що білки зерна ліній ГЯ характеризуються значно вищою порівняно з білками сучасних сортів пшениці розчинністю у 50%-му розчині 1-пропанолу, що є непрямою ознакою їх високої чутливості до протеолізу в шлунково-кишковому тракті людини. Створений перспективний генетичний та селекційний матеріал покладено в основу методології виведення в Україні сортів голозерного ячменю — цінної зернової культури харчового напрямку використання зерна.

УДК 60:575.116.4:312.32:633.16

2014.1.145. КЛАСТЕРНАЯ СТРУКТУРА ПОПУЛЯЦИЙ ЯЧМЕНЯ (*HORDEUM VULGARE* L.) ПО ГОРДЕИН-КОДИРУЮЩИМ ЛОКУСАМ В СТРАНАХ ПЕРЕДНЕЙ АЗИИ, СЕВЕРНОЙ И СЕВЕРО-ВОСТОЧНОЙ АФРИКИ, БЛИЖНЕГО ВОСТОКА И ЮЖНОЙ АРАВИИ / Поморцев А.А., Мартынов С.П., Ялина Е.В., Пухальский В.А. // Генетика. — 2013. — Т. 49, № 10. — С. 1190–1201. — Библиогр.: 29 назв.

Структура популяцій ячменю, гордеїн-кодуючі локуси, аналіз кластерний, частоти алелів гордеїну.

Представлено результати вивчення кластерної структури популяцій культурного ячменю з Туреччини, Сирії, Йорданії, Іраку, Марокко, Алжиру, Єгипту, Ємену та Ефіопії для встановлення зв'язку між популяціями цих країн. Поліморфізм гордеїнів і частоти алелів трьох гордеїнових локусів Hrd A, Hrd B, Hrd F у зразках досліджених країн описано авторами раніше. Для аналізу популяцій ячменю в межах країн застосовували частоти алелів тільки з певних точок відбору зразків: у Туреччині — 92 зразка із 87 точок, у Сирії — 56 зразків із 45 точок, в Іраку — 23 зразка із 7 точок, у Марокко — 6 зразків із 4 точок, в Алжирі — 16 зразків із 9 точок, в Ефіопії — 100 зразків із 45 точок, у Ємені — 71 зразок із 45 точок. Кластерним аналізом 432 місцевих популяцій культурного ячменю із 273 певних точок збору 9 зазначених країн виявлено аналогічну картину, яку автори спостерігали раніше у кластерному аналізі місцевих популяцій ячменю в країнах Середньої і Східної Азії. Розподіл місцевих культурних ячменів у кожній з країн за декількома кластерами свідчить, на думку авторів, про неодноразову інтродукцію культурного ячменю на тих чи інших територіях.

УДК 60:575.116:575.2:599.75

2014.1.146. ГЕНОМНАЯ СЕЛЕКЦИЯ МОЛОЧНОГО СКОТА В МИРЕ. ПЯТЬ ЛЕТ ПРАКТИЧЕСКОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ / Смагдов М.Г. // Генетика. — 2013. — Т. 49, № 11. — С. 1251–1260. — Библиогр.: 70 назв.

Селекція геномна, одноклеотидні заміни, SNP-чіпи, геномна оцінка, генетичний прогрес селекції, популяції референтні.

Метод геномної селекції (ГС) базується на застосуванні поліморфних одноклеотидних замін (SNP) як маркерів для визначення цінності генотипу тварини або рослини. Розглядається стан ГС молочної худоби через 5 років після створення цільних SNP-чіпів. Описано основні принципи побудови лінійних і нелінійних математичних моделей, що дають змогу розрахувати геномну оцінку тварини. Особливу увагу приділено точності та феномену адитивності геномної оцінки, а також перспективам застосування різних схем ГС. Вважається, що ГС може призвести до подвоєння генетичного прогресу селекції. Автор вважає, що у найближчий час ГС буде розвиватись у напрямі підвищення точності племінної оцінки тварин, розширення ознак з покращання їх здоров'я, управління внутрішньо- і міжпородної варіанс ознак. Поступово SNP-чіпи буде замінено на чіпи з каузальними SNP, що дасть змогу спростити, здешевити і підвищити точність ГС-процедур. Матеріал викладено у наступній послідовності: статистичні моделі для здійснення ГС, феномен адитивності геномної оцінки, точність ГС, процедура здійснення ГС, моделі ГС, довготривала ГС, стан ГС у світі. Також наведено інформацію про міжнародні організації, які сприяють консолідації геномної інформації з різних країн для створення глобальних референтних популяцій молочної худоби.

УДК 60:575.17:575.86:597.553.2

2014.1.147. ФОРМИРОВАНИЕ ГЕНЕТИЧЕСКОГО РАЗНООБРАЗИЯ В ПОПУЛЯЦИЯХ ТИХООКЕАНСКОЙ ТРЕСКИ (GADUS MACROCEPHALUS TILESII) / Строганов А.Н. // Генетика. — 2013. — Т. 49, № 11. — С. 1300–1305. — Библиогр.: 38 назв.

Мікросателіти ДНК, генетична різноманітність, тріска тихоокеанська, статистичні тести, репродуктивна самостійність.

Проведено аналіз мінливості мікросателітних локусів Dm3, Gmo34, Gmo35, Pgm32, Gmo19 в популяціях тихоокеанської тріски із різних районів північної частини Тихого океану. Представлено рівень диференціації тріски Північної Пацифіки за п'ятьма мікросателітними локусами на основних рівнях ієрархії популяцій, зокрема на Південних Курилах — 0,43, у районі Південні Курили/СТО — 4,34; у р-ні СТО (Охотське море, Берінгове море, Канада) — 0,69. Побудована UPGMA-дендрограма проаналізованих виборок тріски дала змогу виявити два кластери: перший представлено тріскою Південних Курильських островів, другий — об'єднує тріску від СТО. Дані щодо інтенсивності міграції генетичного матеріалу між окремими локальностями на акваторії Північної Пацифіки свідчать про те, що популяційна диференціація є результатом різного рівня репродуктивної самостійності окремих популяцій тихоокеанської тріски, які сформувались у плейстоцен-голоценовий період з його особливостями трансгресій і регресій вод Світового океану. Автор вважає, що особливості розподілу поверхневих течій у Північно-Західній Пацифіці, особливості їх взаємодії можуть викликати ізолюючий вплив на південно-курильське угруповання тріски, що проявляється у підвищенні рівня її генетичної диференціації.

УДК 60:575:631.811.98

2014.1.148. ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ РОСЛИН РІПАКУ ДО ПАРАЗИТАРНОЇ НЕМАТОДИ *HETERODERA SCHACHTII* З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ РНК-ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ / Циганкова В.А., Ємець А.І., Іутинська Г.О., Білявська Л.О., Галкін А.П., Блюм Я.Б. // Цитология и генетика. — 2013. — Т. 47, № 4. — С. 35–45. — Библиогр.: 40 назв.

*РНК-інтерференція, si/mi РНК, нематода коренепаразитуєча *H. schachtii*, вектори експресії, генетична трансформація, стійкість до немато.*

Створено векторні конструкції з конструктивною експресією si/mi РНК, специфічні до консервативної ділянки гена 8H07 паразитичної нематоди та проведено генетичну трансфор-

мацію рослин ріпаку за допомогою *A. tumefaciens*. Методом ЗТ-ПЛР проаналізовано сумарну мРНК, виділену з генетично модифікованих рослин ріпаку, на наявність у них вектора експресії за присутності інтрону рdk. Із застосуванням Нозерн-блот гібридизації сумарної мРНК рослин з міченими — R³² сенсовими і антисенсовими низькомолекулярними РНК-зондами перевірено наявність експресії антинематодних si/mi РНК у трансгенних рослин. Підтверджено високий рівень їхньої сайленсингової активності як в організмі нематод, так і в інфікованих ними рослинах. За фізіологічними показниками підтверджено значне підвищення стійкості трансгенних рослин ріпаку до коренепаразитуєчої нематоли *H. schachtii*.

УДК 60:577.2.08:634.11:632.938.1:631.522

2014.1.149. МОЛЕКУЛЯРНЫЕ МЕТОДЫ В СЕЛЕКЦИИ ЯБЛОНИ НА УСТОЙЧИВОСТЬ К КРАСНОГАЛЛОВОЙ ЯБЛОННОЙ ТЛЕ / Урбанович О.Ю., Козловская З.А., Хацкевич А.А., Картель Н.А. // Сельскохозяйственная биология. Сер. Биология растений. — 2013. — № 5. — С. 54–60. — Библиогр.: 28 назв.

Маркери молекулярні, ПЛР з праймерами SdSSR, яблуня, популяція червоноголово яблунева, стійкість до попелиці.

Проведено визначення локуса стійкості до червоноголової яблуневої попелиці (ЧЯП-Sd) за молекулярними маркерами в колекції культивованих і перспективних сортів яблунь, а також виявлення стійких генотипів серед гібридних форм. Відомо, що ЧЯП надзвичайно шкідлива, пошкоджує як молоді, так і дорослі дерева. Вона функціонує колоніями на корі, листках, пагонах і живиться соком яблуні. Молекулярні маркери дали змогу ідентифікувати гени стійкості до комах-шкідників і цілеспрямовано вводити їх у створювані сорти. У представленому дослідженні технологія молекулярних маркерів (ПЛР з праймерами SdSSR) була застосована для виявлення Sd-локusu стійкості до ЧЯП в колекції культивованих і перспективних для селекції форм яблунь, що налічувала 132 сорти і гібриди. Sd-локус стійкості було ідентифіковано в геномі 31 сорту з різних країн світу. Зазначений локус виявлено як у старих сортів, відомих ще в XIX ст. (Білий налив, Папіровка, Пепин литовський, Чуланова, Cox's Orange Pippin), так і в сортах сучасної селекції (Білоруський синап, Білоруське малинове, Слава переможцям, Чаравніца). Технологія молекулярних маркерів була застосована при створенні перспективних гібридних форм яблуні, стійких до попелиці.

УДК 60:577.2:631

2014.1.150. МОЛЕКУЛЯРНЫЕ МАРКЕРЫ И СЕЛЕКЦИЯ / Сиволап Ю.М. // Цитология и генетика. — 2013. — Т. 47, № 3. — С. 71–80. — Библиогр.: 40 назв.

Маркери молекулярні, створення маркера, ДНК-типуння, методи аналізу, молекулярно-генетичні формули, бази даних.

Показано як використання молекулярних маркерів (ММ) дає змогу модернізувати і скоротити обсяги традиційної селекції рослин. Представлено створення маркера, його локалізацію, характеристики, можливості застосування і методи аналізу. Існує 2 групи маркерів: кодомінантні, полілокусні, біалельні. Кодомінантні маркери рекомендовано для ідентифікації і реєстрації сортів, визначення їх генетичної чистоти і типовості, маркування простих і кількісних ознак. Вибір конкретної маркерної системи залежить від завдань дослідження, наявності лабораторного обладнання та інформації про послідовність нуклеотидів відповідної ділянки геному. Крім того, необхідний відповідний генетично детермінований матеріал: NIL або RIL, відомості про локалізацію на хромосомі та інше. На сьогодні сконструйовано генетичні карти для важливих видів с.-г. культур: пшениці, ячменю, рису, сояшнику, кукурудзи та ін. із застосуванням ММ. У світі сформувалась так звана маркерна селекція — MAS (*marker assisted selection*), яка застосовується для маркування моногенних і полігенних ознак (QTL) у селекції сортів з покращеними властивостями. Показано принципи і можливості ДНК-типуння, ідентифікації та реєстрації сортів, ліній, гібридів с.-г. рослин із застосуванням молекулярно-генетичних формул. У ПБЦ НААН створено інформаційну базу даних відомих сортів та нових селекційних матеріалів за ДНК-формулами.

УДК 60:577.2:633.11

2014.1.151. МОЛЕКУЛЯРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ АЛЕЛЯ GLU-B1AL У СОРТАХ І ЛІНІЯХ ПШЕНИЦІ / Моргун Б.В., Чугункова Т.В., Рибалка О.І., Починок В.М., Тарасюк О.І., Степаненко А.І. // Физиология растений и генетика. — 2013. — Т. 45, № 4. — С. 290–295. — Бібліогр.: 14 назв.

Аналіз молекулярно-генетичний, ген *Glu-B1al*, пшениця озима м'яка, хлібопекарська якість (ознаки), міні-ДСН-електрофорез.

Відомо, що застосування молекулярно-генетичного та біохімічного аналізів дає змогу виявляти алелі, відповідальні за високу хлібопекарську якість зерна. У сортах і лініях озимої пшениці (ОП), отриманих в Ін-ті фізіології рослин і генетики НАН України, ідентифіковано ген *Glu-B1al*, що контролює синтез субодиниць високомолекулярних глютенінів. Проведений авторами молекулярно-генетичний аналіз на наявність у селекційному матеріалі гена *Glu-B1al* підтвердив, що обрані методи дослідження ефективні для виявлення цього гена високої якості зерна. Вважається, що за результатами масового аналізу з ідентифікації інсерції у 43пн у регіоні MAR можна ідентифікувати нові селекційні зразки і добирати для подальшої роботи номери, які є позитивними щодо гена $Bx7^{OE}$ HMW-GS. Розширюється застосування у селекційних програмах вихідного генетичного матеріалу з алелями високої хлібопекарської якості зерна.

УДК 60:582.23:632.35

2014.1.152. ШТАММ *BACILLUS AMYLOLIQUEFACIENS* 16-K11, ОБЛАДАЮЩИЙ ФУНГИЦИДНОЙ АКТИВНОСТЬЮ ПРОТИВ ВОЗБУДИТЕЛЕЙ ФУЗАРИОЗА ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР / Кузин А.И., Кузнецова Н.И., Николаенко М.А., Азизбекян Р.Р. // Биотехнология. — 2013. — № 5. — С. 31–39. — Бібліогр.: 27 назв.

Біотехнологія (методи), фунгіциди біологічні, бактерії спороутворюючі, гриби фітопатогенні, фітотоксичність, збудники фузаріозу.

Здійснено виділення і дано характеристику штаму бацил з високою фунгіцидною активністю проти грибів роду *Fusarium*, що є збудниками фузаріозу зернових культур. Із застосуванням скринінгу спороутворюючих бактерій — продуцентів біологічних фунгіцидів — відібрано штам 16-K11, який, за результатами аналізу послідовностей варіабельних ділянок 16S РНК, ідентифіковано як *Bacillus amyloliquefaciens*. Вивчено культурально-морфологічні та фізіолого-біохімічні ознаки штаму, визначено динаміку синтезу фунгіцидного фактора та його локалізації в культуральному середовищі. Встановлено, що фунгіцидний фактор термостабільний і стійкий до дії протеолітичних ферментів. Показано, що штам 16-K11 володіє значною фунгіцидною активністю проти основних збудників фузаріозу зернових культур — *F. avenaceum*, *F. graminearum*, *F. culmorum*, *F. sporotrichioides*. Проте культуральна рідина штаму 16-K11 не є фітотоксичною.

633/635 РОСЛИННИЦТВО

633.0 Загальні питання

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 551.515:633.11"324":631.526.32

2014.1.153. СОРТИ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ СТЕПОВОГО ЕКОТИПУ КРАЩЕ ПЕРЕНОСЯТЬ ЕКСТРЕМАЛЬНІ ПОГОДНІ УМОВИ / Литвиненко М.А., Лифенко С.П., Єриняк М.І. // Насінництво. — 2013. — № 9. — С. 14–18.

Пшениця озима м'яка, сорт, погодні умови, врожайність, політика сортова.

Наведено результати вивчення сортів озимої м'якої пшениці (ОМП) селекції різних наукових установ в умовах Степу і Лісостепу України. Показано, що недоługa "сортова політика" в Україні призводить до щорічного недобору урожаю, а якість одержаного зерна гірша, ніж можна було б її мати за більш вдалого використання сортів. Нині в Україні селекцією МП займаються 11 наукових установ системи НААН, Ін-т фізіології рослин і генетики НАН України, низка учбових аграрних університетів, шість вітчизняних приватних фірм. У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, на 2013 р. внесено 52 (20,6%) сорти СГІ — Нац. центр насіннєзництва та сортовивчення, 42 (16,7%) — сорти Ін-ту фізіології рослин і генетики НАН і 23 (9,1%) — Миронівського ін-ту пшениці ім. В.М. Ремесла. Ці сорти і займають основні площі посіву пшениці. За екологічним принципом сорти поділяються на три екотипи: степовий, лісостеповий і західноєвропейський (поліський). Вони створюються в установах, розташованих у відповідних агрокліматичних зонах. Відмінності сортів різних екотипів визначаються ознаками: властивостями адаптації до конкретних екологічних умов, господарськими характеристиками і морфотипом рослин. Одеські сорти, крім високої врожайності, мають високу посухостійкість, високу і стабільну морозостійкість та польову стійкість проти хвороб. За результатами вирощування ПО у вегетаційний період 2012/13 року виявлено, що в умовах Степу середня врожайність 23 сортів СГІ — НЦНС становила 51,4 ц/га, 12 сортів Ін-ту фізіології рослин і генетики НАН — 49,6 ц/га. Сорти Миронівського ін-ту пшениці ім. В.М. Ремесла — 39,4 ц/га. Аналогічні результати одержано і в умовах Лісостепу. Зроблено висновок, що сорти селекції СГІ — НЦНС продемонстрували свої переваги не тільки в умовах Степу, а й Лісостепу на 3,0–10,5 ц/га (13,4–

26,0%) над всіма сортами інших оригінаторів. Вдала науково обґрунтована сортова політика кожного господарства — вирощування трьох-чотирьох сортів різних типів — дасть змогу на 15–20% підвищити продуктивність пшеничного поля.

УДК 551.58:633.1:631.559

2014.1.154. ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗМІН КЛІМАТУ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР ТА ЇХ ПРОГНОЗУВАННЯ ЗА СПУТНИКОВИМИ ДАНИМИ / Тараріко О.Г., Сиротенко О.В., Ільєнко Т.В., Кучма Т.Л., Воскресенська О.М. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 10. — С. 10–16. — Бібліогр.: 18 назв.

Умови кліматичні, потепління глобальне, врожайність зернових, прогноз врожайності, агроландшафти.

Викладено оптимістичний прогноз впливу змін клімату на врожайність зернових культур в Україні. На основі опублікованих даних за 1982–2012 рр., матеріалів супутникової інформації, даних агротехнічних дослідів наукових установ НААН та NDVI (нормалізований різницевий вегетаційний індекс) розроблено прогноз змін температури і врожайності зернових культур на найближчу перспективу — до 2025 р., середню — до 2050 р., віддалену — до 2100 р. Виявлено, що кореляційний зв'язок між урожайністю та індексом NDVI досить тісний і становить для: Полісся — 0,62; Лісостепу — 0,72; Степу — 0,84. Найтісніший зв'язок у зоні Степу пояснюється високою розораністю території — 85–90% орної землі. У Поліссі їх розораність зменшується до 50–60%, решту займають лісові та лучні угіддя, у результаті цей зв'язок знижується до 0,62. Якщо припустити, що в подальшому до 2025 р. у зоні Полісся температура повітря підвищиться до 14,7–15,4°C, Лісостепу — до 16,2–19,0°C і Степу — до 19,2–22,1°C, або на 1,2–1,9°C; 1,5–2,0 та 2,0–2,5°C і до 2050 р. — ще на 1,2–1,9°C; 1,5–2,0 та 2,0–2,8°C відповідно, то температурний фон становитиме у Поліссі 15,3–16°C; Лісостепу — 17–19,8°C; Степу — 19,8–22,9°C. Підвищення температурного фону сприятиме зростанню врожайності зернових у 2050 р. на 8–15%, у 2100 р. — на 12–20% порівняно із середньою за 1995–2009 рр. і становитиме

відповідно — 4,4 т/га (2015 р.), 5,5 т/га (2050 р.) і 7,0 т/га (2100 р.). Однак підвищення врожайності зернових культур буде можливе за умов розроблених і впроваджених систем адаптаційних заходів: оптимізації структури агроландшафтів і систем землеробства, відтворення родючості ґрунтів, розробки ефективних систем захисту рослин, створення нових посухостійких сортів і гібридів та ін. заходів, здатних функціонувати в жорсткіших кліматичних умовах. Усе це потребує значних капіталовкладень та збільшення обсягу наукових досліджень в АПК України.

УДК 551.58:633.16:631.526.32

2014.1.155. ЯЧМІНЬ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ / Лінчевський А.А. // Насінництво. — 2013. — № 12. — С. 1–3.

Умови кліматичні, потепління глобальне, ячмінь, біотики сортів, технології вирощування, врожайність.

Показано, що в умовах півдня України відбулися суттєві зміни клімату — підвищилась температура і посухостійкість повітря, зменшилась вологозабезпеченість рослин. Такі умови вимагають покращення культури землеробства та переорієнтування селекції на створення посухостійких сортів. Сьогодні потенціал сортів у виробництві використовується тільки на 25–30%. Без оптимальних зональних технологій не має значення яким сортом сіяти, адже врожай все одно буде низьким. Прикладом значення технологій є вирощування на двох попередниках сорту Достойний у насінницькій агрофірмі «Промінь» на Одещині — по гороху без зрошення одержано 104 ц/га, по ріпаку — 40 ц/га. Чим більше позитивних властивостей має сорт, тим більше він потребує витрат і знань для реалізації своїх потенційних можливостей. Сорти селекційно-генетичного ін-ту представлені трьома біотипами: ярими, озимими і дворучками. Для кожного біотипу потрібні свої технології вирощування. Так, сорти-дворучки слід сіяти за тривалості дня менше 12 год, тому що тоді вони не прискорюють свого розвитку, накопичують більше цукрів і краще зимують. Дворучки можна висівати у лютий-вікна, які часто дають вищий врожай, ніж осінні посіви, весняні — ніколи гарантованих врожаїв не дають. Ярий ячмінь дає сталі й високі врожаї тільки за умови дотримання рекомендованих технологій вирощування, а не за остаточним принципом сівби. Сорти озимого ячменю інституту здатні формувати врожайність до 10–11 т/га (Буревій, Снігова королева, Дев'ятий вал), однак для цього потрібно дотримуватися умов рекомендованих технологій.

УДК 60:573:338.43

2014.1.156. РОЗВИТОК БІОЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: монографія / Талавіря М.П., Клименко А.М., Жебка В.В., Барановська О.Д., Байдала В.В., Добрівська М.В., Жовнодій А.В., Алехнович В.С. — Ніжин, 2012. — Розд.: Історія розвитку біоекономіки. — С. 4–9. — Бібліогр.: 36 назв. Шифр 541015.

Біотехнологія, мікробіологія, генна інженерія, біоекономіка, економіка аграрна.

Відмічено, що термін «біотехнологія» вперше використав угорський вчений Карл Ереки у 1919 р. для позначення процесів, за яких продукти отримують за допомогою живих організмів. На початку розвитку біотехнологія опиралась, головним чином, на досягнення мікробіологів та ензимологів (ферментологів). В останні роки ХХ ст. — на розвиток галузей, що розвиваються інтенсивно: біології, вірусології, молекулярної та клітинної інженерії, молекулярної генетики. У цілому розвиток біотехнології можна поділити на три етапи: 70–80-ті роки — генна інженерія, клітинна технологія; 90-ті роки ХХ ст. — створення трансгенних організмів; поточний період — впровадження постгенних технологій. Отже, біотехнологія — це сукупність промислових методів, що застосовуються для виробництва різних речовин із використанням живих організмів, біологічних процесів чи явищ. С.-г. біотехнологія — наука з генноінженерних і клітинних методів створення та впровадження модифікованих рослин, тварин і мікроорганізмів. Основні досягнення біотехнології впроваджуються у сільське господарство, промисловість і медицину, у боротьбі з шкідниками, при виготовленні біопрепаратів тощо. Зараз у біотехнології виділяють кілька напрямів — промислова мікробіологія, інженерна ензимологія,

які також генна, клітинна і ембріологічна інженерії, які тісно пов'язані між собою. Застосування біотехнології створює базис для формування біоекономіки, яка стає пріоритетним і стратегічним напрямом державного розвитку все більшої кількості країн. Так, обсяг інноваційної біоекономіки в країнах ЄС у 2010 р. перевищив 2 трлн євро, проти 20 млн дол. США в Україні, які переважно припадають на виробництво біофармацевтичних препаратів. У аграрному секторі України майже відсутня аграрна біоекономіка, про що свідчить обмежене фінансування відповідних наукових робіт, відтік наукових кадрів та застаріла матеріально-технічна база. Для розвитку с.-г. біотехнології держава повинна стимулювати розвиток біотехнологічних досліджень не тільки у сфері фундаментальних і прикладних наук, а і бізнесу, якому потрібно законодавчо забезпечити надання фінансових пільг для впровадження біотехнологічної продукції.

УДК 633.11"324":631.559

2014.1.157. ФОРМУВАННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ ПОСІВІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ / Терещенко Ю.Ф., Уліч Л.І. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 83. — С. 44–48. — Бібліогр.: 18 назв. Шифр 541712.

Пшениця озима, сорти, сортова технологія, врожайність, якість зерна.

Наведено результати багаторічних досліджень (1998–2011 рр.) щодо формування високопродуктивних посівів озимої пшениці на основі добору за генетичними властивостями взаємодоповнювальних сортів, відповідного для них місця у сівозмінах, удобрень, строків сівби, технологій вирощування та ін. умов. Установлено, що за генетичними властивостями сорти поділяються на високоінтенсивні (ВІС), інтенсивні (ІС) і напівінтенсивні (НІС). Дослідженнями виявлено, що ВІС забезпечили найвищу врожайність (70–75 ц/га) при вирощуванні їх по чорному пару: менше на 20,1 ц/га — після кукурудзи на силос. Після пару ІС поступалися ВІС на 5,2 ц/га і після кукурудзи на силос — на 10,6 ц/га; НІС після пару — на 12,6 ц/га, а після кукурудзи на силос — перевищували їх на 5 ц/га. Сівбу слід починати після переходу середньодобової температури через 15°C з НІС після кукурудзи на силос, продовжувати ІС після гороху і вико-вівса і закінчувати ВІС по пару. Оптимальним фоном удобрення є поєднання основного фосфорно-калійного добрива після кращих попередників і повного NPK після кукурудзи на силос з азотним весняно-літнім підживленням відповідно $P_{90}K_{60}$, $N_{90}P_{90}K_{60}$ + $N_{30 \times 3}$. Відповідний добір сортів, розміщення їх у сівозміні, удобрення, строки сівби у комплексі технологій забезпечують врожайність 60–75 ц/га зерна І–ІІІ класів якості.

УДК 633.15:631.5:061.62

2014.1.158. РОЛЬ ВСЕРОСІЙСЬКОГО НІИ КУКУРУДЗИ В РЕШЕННІ ЗАДАЧ ПРОИЗВОДСТВА ЗЕРНА / Сотченко В.С. // Кукуруза и сорго. — 2013. — № 4. — С. 3–6.

Всеросійський НДІ кукурудзи, сорти, гібриди, продуктивність, насінництво.

Наведено перспективи виробництва зерна кукурудзи в Росії та попиту на гібриди більш ранньої групи стиглості. Показано, що Всеросійський НДІ кукурудзи створив гібриди кукурудзи для всіх регіонів вирощування й використання — зернового, універсального, на силос, для харчової промисловості. Проводиться також селекція на створення гібридів з підвищеним вмістом білка і жиру в зерні. У Державний реєстр 2013 р. селекційних досягнень, придатних до використання у РФ, внесено 199 гібридів російської селекції, 92% з них — результат селекції НДУ системи Россільгоспакадемії. На жаль, виробляється і реалізується насіння тільки 31-го відсотка цих гібридів. Гібриди ВНДІ кукурудзи, поряд з високою продуктивністю, мають добрі посухостійкість і віддачу вологи зерном, витримують довготривалий період на корені, що дає змогу вирощувати їх до 54 паралелі країни. Головним фактором підвищення виробництва зерна в країні є достатнє виробництво насіння гібридів і дотримання сучасних технологій вирощування. У Росії потреба в насінні кукурудзи становить 90–100 тис. т, для їх виробництва потрібно зосередити в одному комплексі селекцію, виробництво і реалізацію насіння. Оригінації гібридів, насінневі господарства різних форм власності і кукурудзокалібрувальні заводи слід

об'єднати у акціонерні (або інші правові форми) селекційно-насіннєві компанії. Прикладом є ТОВ СП "Селекційно-насіннєва компанія "Кукурудза", створена при ВНДІ кукурудзи, яка вже сьогодні виробляє і реалізує понад 15 тис. т насіння. Однак їх створення можливе тільки за умови участі держави і власних інвесторів.

УДК 633/635:633.11"321":631.526.32(571.1)

2014.1.159. МНОГОБИОТИПНЫЕ СОРТА — РЕЗЕРВ УСТОЙЧИВОГО ПРОИЗВОДСТВА ЗЕРНА ЯРОВОЙ ПШЕНИЦЫ В СИБИРИ / Логонов Ю.П., Казак А.А., Юдин А.А. // Достижения науки и техники АПК. — 2013. — № 10. — С. 25–28. — Библиогр.: 15 назв.

Пшениця яра, сорт одно-, багатотиповий, електрофорез, насінництво, врожайність.

Наведено результати вивчення одно-, багатотиповості сорту на врожайність і насінництво ярої м'якої пшениці (ЯМП) в умовах Сибіру впродовж 1985–2008 рр. Вивчали

такі сорти ЯМП: однобіотипові — Тулунська 12, Бурятська 32, Шадринська, Віра; багатотипові — Тюменська 80, Омська 9, Сібаковська 3, Курганська 1. Установлено, що в посушливі роки багатотипові сорти стійко формували врожайність на рівні 2,4–3,2 т/га й перевищували однобіотипні сорти. У вологі роки врожайність однобіотипових сортів була вищою, ніж багатотипових і сягала 4,3–5,5 т/га. У різні за метеорологічними умовами роки біотики доповнюють один одного, що забезпечує одержання стійкої врожайності на рівні 3–4 т/га. Так, у сорту Тюменська 80 біотики мають співвідношення 61,3:35,5:3,2%. За традиційного методу визначення складу біотипів (візуальна оцінка) можна втратити той чи інший біотип, що призведе до збереження одного біотипу та втрати стабільності в урожайності і якості зерна ярої м'якої пшениці. Тому для збереження генетичної основи багатотипових сортів, біотики потрібно визначати за допомогою електрофорезу запасних білків зернівки.

633.1 Хлібні злаки. Зернові культури

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК [633.11"321"+633.112.9]:631.559(477.8)

2014.1.160. ПОРІВНЯЛЬНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ТА ТРИТИКАЛЕ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМ ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОГО / Свідерко М.С., Шувар А.М., Беген Л.Л., Тимків М.Ю. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.-Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 120–125. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542174.

Пшениця яра, тритикале яре, добрива мінеральні, регулятори росту рослин, врожайність, якість зерна.

Наведено результати вивчення впливу живлення на врожайність і якість зерна пшениці ярої (ПЯ) та тритикале ярого (ТЯ) в умовах Лісостепу західного. Вивчали сорти: ПЯ — Струна миронівська та ТЯ — Хлібодар харківський на фоні $P_{90}K_{90}$ та різних доз азотних добрив (N_{30-90}). За результатами трирічних досліджень (2010–2012) при вивченні порівняльної продуктивності одержано рівнозначну врожайність: ПЯ — 4,64 т/га і ТЯ — 4,63 т/га на фоні живлення $P_{90}K_{90} + N_{30}$ під культивування + регулятор росту рослин біолан (20 мл/га) у фазі кушення + N_{30} в колосінні. Приріст зерна від добрив до контролю (без добрив) становив відповідно 1,60 і 1,62 т/га і від біолану — 0,34 і 0,29 т/га. На цьому варіанті зерно ПЯ відповідало III класу, ТЯ — IV класу якості і може використовуватися на продовольчі цілі. Проте, на низькому рівні живлення (N_{30} під культивування) та контролі клейковина у тритикале ярого практично не відмивається.

УДК [633.13+633.16"321"]:[631.582+631.82]

2014.1.161. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ВІВСА ТА ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ПІД ВПЛИВОМ ПОПЕРЕДНИКІВ І ФОНУ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ / Гирка А.Д., Кулик І.О., Андрейченко О.Г. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 112–116. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542064.

Овес, ячмінь ярий, попередники, добрива мінеральні, врожайність.

Висвітлено результати досліджень з вивчення закономірностей формування зернової продуктивності вівса та ячменю ярих залежно від попередників та фону живлення (табл.). Встановлено, що висота рослин характеризує реакцію рослин на умови вирощування. Найбільшою висотою рослини вівса та ячменю відзначалися після попередника озима пшениця. По пшениці була і найбільша довжина волоті (15,08 см) проти 13,29 см після соняшнику. По попереднику пшениця озима і кукурудза були найбільшими і показники продуктивності волоті (колосу), внаслідок чого рівень врожайності після пшениці досягав 3,33–3,96 т/га, після кукурудзи — 2,93–3,21 т/га, після соняшнику — 2,67–2,98 т/га. Внесення добрив (NPK)₄₀ + N_{30} + обприскування забезпечило приріст врожайності зерна

по попереднику пшениця 0,63 т/га (18,9%), після соняшнику — 0,28 т/га (10,5%) і кукурудзи — 0,28 т/га (9,6%) проти контролю без добрив. Позакореневе підживлення рослин вівса N_{30} підвищило врожайність до 3,62 т/га проти 3,44 т/га без підживлення. Додаткове обприскування мікродобривом реаком підвищило врожайність до 3,72 т/га. Аналогічна ситуація спостерігалась і після інших попередників. Зроблено висновок, що врожайність вівса і ячменю залежить від оптимізації агротехнічних факторів. Кращими умовами для вівса і ячменю є вирощування їх по пшениці озимій з унесенням у передпосівну культивування (NPK)₄₀ + підживлення N_{30} + обприскування мікродобривом реаком. За таких умов вирощування їх врожайність зростає до 3,96 і 3,32 т/га відповідно.

УДК 633.1:631.559(477.7)

2014.1.162. ПРОДУКТИВНІСТЬ ОЗИМИХ ТА ЯРИХ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР В СТЕПУ УКРАЇНИ / Солoduшко М.М. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 18–22. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542064.

Культури зернові озимі та ярі, врожайність, попередники, строки сівби.

Наведено порівняльний аналіз показників врожайності озимих та ярих зернових колосових культур залежно від попередників і строків сівби в умовах Північного Степу України. Вивчали озимі та ярі форми пшениці, жита, ячменю та тритикале по попередниках: чорний пар, горох та соняшник за сівби озимих — раннього строку (5–10 вересня), оптимального (15–25 вересня) і пізнього (30 вересня – 5 жовтня); ярих — при першій можливості виходу агрегатів у поле за умов фізичної стиглості ґрунту. Встановлено, що реакція озимих зернових, як і ярих, на попередники та строки сівби була неоднаковою і залежала від біологічних особливостей культур. Серед озимих зернових найбільш врожайною виявилась пшениця озима. По чорному пару формувалась найвища врожайність (6,12 т/га) за сівби 20–25 вересня; по гороху і соняшнику — за більш пізніх строків сівби — з 30 вересня по 5 жовтня (відповідно 5,26 та 3,78 т/га). Найменш врожайним по всіх попередниках та строках сівби виявився ячмінь озимий — 3,47 т/га по чорному пару, 3,61 — по гороху і 2,64 т/га — по соняшнику. Жито озиме за продуктивністю поступалося пшениці озимій, але переважало тритикале і ячмінь озимі. Серед ярих зернових більш врожайним по всіх попередниках був ячмінь (2,64 т/га), на другому місці — пшениця яра (1,47 т/га), третьому — тритикале яре (1,20 т/га). Таким чином, в умовах Північного Степу України тритикале і ячмінь є озимі форми: пшениця озима в 3 рази перевищує яру, ячмінь — у 1,2 рази, тритикале озиме — в 3,2 рази. Серед озимих культур більш продуктивною є пшениця,

ярих — ячмінь, які найкраще витримують складні умови вегетації.

УДК 633.11:581.844:631.526.32

2014.1.163. ДЛИНА ВЕРХНЕГО МЕЖДУУЗЛИЯ И ВЫСОТА РАСТЕНИЯ КАК СПОСОБ ОЦЕНКИ ЗАСУХОУСТОЙЧИВОСТИ СОРТОВ МЯГКОЙ ПШЕНИЦЫ / Лепехов С.Б., Коробейников Н.И. // Достижения науки и техники АПК. — 2013. — № 10. — С. 22–25. — Библиогр.: 7 назв.

Пшениця м'яка яра, висота рослин, довжина верхнього міжвузля, посухостійкість.

Представлено результати досліджень морфобіологічних ознак 47 колекційних зразків ярої м'якої пшениці степового екотипу різного еколого-географічного походження. Основною ознакою було вивчення посухостійкості зразків за довжиною верхнього міжвузля та висотою рослин. Критерієм посухостійкості зразків була врожайність в умовах польової посухи, для якої вираховували коефіцієнти кореляції з висотою рослин і довжиною верхнього міжвузля. Встановлено, що коефіцієнт кореляції між висотою рослин і врожайністю становив 0,30–0,72; між довжиною верхнього міжвузля — 0,28–0,66. Однак, група зразків, яка різнилася за довжиною верхнього міжвузля, була меншою, ніж група за висотою рослин (50% випадків проти 78%). Зроблено висновок, що з двох вивчених ознак "висота рослин" більш придатна для оцінки посухостійкості сортів м'якої ярої пшениці.

УДК 633.11"321":631.559:631.84

2014.1.164. УРОЖАЙ І ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ЗА РІЗНИХ УМОВ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ / Сухомуд О.Г., Любич В.В. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — № 1/2. — С. 51–55. — Бібліогр.: 3 назв.

Пшениця яра м'яка, добрива, якість зерна, врожайність.
Наведено результати вивчення впливу норм добрив і погодних умов року на формування врожайності та показники якості зерна пшениці ярої (ПЯ) сорту Колективна 3. Фосфорні та калійні добрива $P_{60}K_{60}$ та $P_{120}K_{120}$ вносили під основний обробіток ґрунту, азотні — весною під передпосівну культивування (табл.). Встановлено, що урожайність ПЯ істотно зростала на варіантах із внесенням азотних добрив на обох фонах. У середньому за три роки врожайність ПЯ на контролі без добрив становила 43,8 ц/га, за внесення фону $P_{60}K_{60}$ — 46,1 ц/га, азотних добрив — зростала від 46,1 ц/га до 61,3 ц/га. Проте вона значно коливалась упродовж років досліджень: 2008 р. — 50,1–67,3 ц/га, 2009 р. — 53,7–71,2 і 2010 р. — 27,7–45,4 ц/га. Збільшення норми азотних добрив до $N_{120-210}$ майже не відрізнялось за врожайністю зерна від варіанта N_{90} . Подібна закономірність була і на фоні $P_{120}K_{120}$. Азотні добрива збільшували вміст білка від 15,2 до 15,9–16,5%, склоподібність — від 84 до 87–94%. Зроблено висновок, що врожайність зерна ПЯ істотно змінюється від унесення азотних добрив і погодних умов вегетаційного періоду. Оптимальні результати отримані за внесення азотних добрив у нормі N_{60-90} на фоні $P_{60}K_{60}$. Подальше збільшення їх норми і фону не забезпечує істотного зростання врожаю зерна пшениці ярої.

УДК 633.11"324":631.432.2:631.531.011.2

2014.1.165. ВПЛИВ ДЕФІЦИТУ ВОЛОГИ У ҐРУНТІ НА ІНТЕНСИВНІСТЬ ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ ГЕНОТИПІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ / Подуст Ю.І. // Насінництво. — 2013. — № 12. — С. 4–8. — Бібліогр.: 6 назв.

Пшениця м'яка озима, дефіцит вологи, насіння, інтенсивність проростання.

Наведено результати вивчення впливу вологості ґрунту на інтенсивність проростання насіння різних сортів пшениці м'якої озимої за різних строків сівби, норм висіву та фракцій в умовах Півдня України. Вивчали сім сортів пшениці, розділених на фракції (>3мм, ... 1,2–2,0 мм), та три строки сівби. Встановлено, що умови зволоження ґрунту неоднаково впливають на інтенсивність проростання насіння різних сортів. Чітка різниця проявляється лише за дефіциту вологи у ґрунті (13–14%) і майже вирівнюється в оптимальних умовах вологості (20–22%). За умов дефіциту вологи краще проростає насіння сортів Ніконія і Пошана, гірше — Супутниця та Альбатрос одеський. За умов зниження температури повітря і ґрунту

до +5°C реакція сортів на зволоження ґрунту нівелюється, а з підвищенням температури дефіцит вологості пригнічує схожість. Більш крупне насіння потребує більшої кількості води для проростання. Зроблено висновок, що сорти пшениці м'якої озимої істотно різняться за інтенсивністю проростання в умовах дефіциту вологи. Восени сівбу слід розпочинати з сортів, які мають менш крупне зерно, а закінчувати сортами з більшою масою 1000 зерен.

УДК 633.11"324":631.526.32:631.559:632.112

2014.1.166. ПО-РІЗНОМУ ВПЛИВАЄ ПОСУХА НА РІСТ, РОЗВИТОК І ПРОДУКТИВНІСТЬ НОВИХ СОРТІВ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ / Радченко Л., Радченко А. // Зерно і хліб. — 2014. — № 1. — С. 60–62. — Бібліогр.: 5 назв.

Пшениця озима, сорти, посуха, розвиток рослин, продуктивність.

Наведено результати вивчення впливу посухи 2011/12 вегетаційного року на ріст, розвиток і продуктивність нових сортів пшениці озимої (табл.) в умовах Криму. Встановлено, що на території степового Криму впродовж липня–жовтня 2011 р. випало 36,3 мм опадів при середньобогатірічній нормі за цей період 116 мм, тобто в 3,2 раза менше. Відсутність води у ґрунті викликала різницю за часом появи сходів у сортів. Так, сорти Оксана й Безмежна зійшли раніше (12 грудня), Благодарка, Ужинок та Зорепад — 19–20 грудня. Загибель від зимівлі була невеликою — в межах 1–5%, що свідчить про досить високий рівень зимостійкості нових сортів. Нестача води навесні стримувала процеси куціння та з'явлення вторинної кореневої системи. У травні стан посівів різко погіршився, що проявилось у припиненні росту й загибелі частини рослин. Колосіння, цвітіння та заповнення пшениці відбувалося одночасно. На всіх сортах спостерігався невихід колоса з пазухи листа, найбільше — на сортах Небокрай і Зорепад (20%). Від посухи значно більше загинуло рослин, ніж від перезимівлі. По сорту Місія вона сягала 31,5%, Благодарка — 39,7, 10% — Небокрай і найменше — 9,8% — у сорту Жайвір. Перед збиранням врожаю загальна куцистість сортів пшениці озимої була на рівні 2,5–3,0, тоді як продуктивна — лише 0,5–0,6. Спостерігалась зворотна кореляція між загальною та продуктивною куцистістю — чим вища загальна, тим нижча продуктивна. Довжина колосу на всіх сортах була 6–7 см. Сорт Зорепад мав найбільшу кількість зерен у колосі (30 шт.) та їх масу (0,9 г); найменшу (відповідно 20–24 і 0,5–0,7 г) мали сорти Безмежна, Бунчук і Оксана. Елементи структури врожаю позначилися на врожайності. Сорт Зорепад сформував врожайність зерна 2,0 т/га, що на 0,5 т/га більше за контроль — Альбатрос Одеський (1,5 т/га). Найменша врожайність — 1,3 т/га була у сорту Одеська 267.

УДК 633.11"324":631.527

2014.1.167. ОСОБЛИВОСТІ СЕЛЕКЦІЇ ЕКСТРАСИЛЬНИХ ЗА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ГЕНОТИПІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ / Литвиненко М.А., Голуб С.А. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 10. — С. 37–42. — Бібліогр.: 11 назв.

Пшениця озима м'яка, сорти пшениці, селекція, якість зерна.

Наведено результати вивчення генетичного різноманіття колекційних зразків пшениці м'якої (ПМ) озимої та ярої різного походження за комплексом господарсько і біологічно цінних ознак і властивостей і на їх основі розроблено теоретичні аспекти напрямку селекції ПМ озимої на підвищення показників якості зерна до рівня екстрасильних. Вивчали 85 зразків озимого та 139 ярого типу розвитку вітчизняних і зарубіжних установ. Виявлено, що за показниками якості зерна найістотніше досягнення одержано в СГІ — НЦНС, Ін-ті зрошувального землеробства (м. Херсон) та селекційних установах Росії; за рівнем урожайності — в СГІ — НЦНС (6,9±1,6 т/га), Ін-ті фізіології рослин і генетики НАН України (6,58±0,4 т/га), ННЦ "Ін-т землеробства НААН" (6,29±1,6 т/га), Ін-ті рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН (6,69±0,8 т/га) та на Донецькій ДСГДС (6,45±0,5 т/га). Дослідження свідчать, що між врожайністю і вмістом білка в зерні існує від'ємний зв'язок ($r=-0,54\dots-0,68$). Проте, якщо перерахувати збір білка з 1 га, то цей показник істотно зростає від 4,8 до 7,6 ц/га. Найважливіший показник технологічних якостей — "сила" борошна (W) — збільшилась від 267–286 до 315–357 о.а. Різко підвищився об'ємний вихід хлі-

ба — від 1306–1340 до 1440–1513 см³ і загальна оцінка хліба — від 3,6–3,9 до 4,2–4,8 бала. Одним із напрямів селекції на підвищення якості зерна є гібридизація джерел якості з різними сортами. При цьому, найбільшою частотою і ступенем вияву трансгресій характеризуються лінії, створені на основі джерел ярої пшениці — сортів Glen lee та AC Superb (Tr=20,9–45,7%; Tc=2,3–18,6%). За схрещування з озимими практично не виявляли позитивних трансгресій за вмістом білка. Запропоновано за якістю зерна у стандарт, крім груп філерів, цінних і сильних, ввести 4-ту групу — екстрасильних пшениць.

УДК 633.11"324":631.531.027.32

2014.1.168. ПОФАКЦІЙНЕ СЕПАРУВАННЯ ТА ПОВІТРЯНО-ТЕПЛОВЕ ОБІГРІВАННЯ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ / Кирпа М.Я., Пащенко Н.О., Скотар С.О. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 37–42. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542064.

Пшениця озима, насіння, сепарування, фракції, повітряно-теплове обігрівання.

Наведено результати вивчення впливу сепарування на фракції та повітряно-теплого обігрівання на якість насіння пшениці озимої. Вивчали фракції насіння: 1,7×20, 2,0×20, 2,2×20, 2,5×20 та 3,0×20 мм сортів пшениці Куяльник, Антонівка, Литанівка та Благодарка. Встановлено, що погодні умови року вирощування та біологічні особливості сортів певним чином впливали на співвідношення фракцій. Маса 1000 зерен коливалась від 25 г у посушливий рік до 52 г у вологозабезпечений. Сепаруванням виявлено, що у посівному матеріалі переважає насіння фракцій типорозміром 2,2×20 і 2,5×20 мм. Так, у посушливому 2012 р. частка насіння сортів Куяльник і Литанівка фракції 2,5×20 мм зменшилась на 5,2–7,9% і на стільки ж збільшилась фракція 2,0×20 мм порівняно з 2011 р. Сорт Благодарка характеризувався підвищеним вмістом крупної фракції (3,0×20 мм) за рахунок зменшення фракцій 2,2×20 і 2,5×20 мм, а сорт Антонівка — підвищеним вмістом фракції 2,5×20 мм. За рахунок пофракційного сепарування можна доводити до оптимального рівня масу посівного насіння. При пророщуванні насіння фракції 2,5×20 мм і більше підвищується енергія проростання на 6–24%, схожість — на 2–7% порівняно з несорттованим насінням. У сприятливі роки різниця у показниках проростання менша (4–12%), у посушливі — більша (10–24%). Повітряно-теплове обігрівання сприяє підвищенню енергії проростання на 8–22% і на 4–5% схожості. Зроблено висновок, що основним показником якості фракції є маса насіння, яка позитивно корелює з посівними якостями.

УДК 633.11"324":631.559:633.494"321"

2014.1.169. ПРОДУКТИВНІСТЬ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ ПІСЛЯ ЯРОГО РІПАКУ / Черенков А.В., Козаченко В.І., Козельський О.М. // Агроном. — 2013. — № 4. — С. 59–61.

Пшениця озима, сорти пшениці, ріпак ярий, строки сівби, норми висіву, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу попередника ріпаку на ріст, розвиток та врожайність різних сортів пшениці озимої (Золотоколоса, Селянка і Подолянка) в умовах Північного Степу за різних норм висіву (4, 5, 6 млн схожих насінин/га) та строків сівби (5, 15, 25 вересня та 5 жовтня). Умови років для появи сходів були переважно сприятливими. Польова схожість залежала від сорту і знижувалась у напрямі від ранніх строків сівби (5.09) до пізніх (5.10). Так, польова схожість насіння сорту Золотоколоса за сівби 5.09 становила 84–85%, 5.10 — 76–77%, сорту Селянка, відповідно — 86–87 і 75–76%. Виживаність рослин була зворотною: 44–60% за сівби 5.09 і 71,4–92,4% за сівби 5.10. Найвищу врожайність — 4,89 т/га сформував сорт Селянка за сівби 25 вересня з нормою висіву 5 млн схожих насінин/га. На другому місці за врожайністю був сорт Золотоколоса — 4,19 т/га, третьому — Подолянка — 3,68 т/га.

УДК 633.111.5:631.52(477.4)

2014.1.170. СЕЛЕКЦІЙНА ЦІННІСТЬ СПЕЛЬТИ В УМОВАХ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Нінієва А.К. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 82. — С. 159–166. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 541711.

Спельта, пшениця м'яка, гібриди, господарські ознаки.

Наведено, що спельта, як вихідний матеріал для селекції пшениці, в умовах України майже не вивчалася. Матеріалом для досліджень слугували 15 зразків спельти з Національного генбанку України, які належать до європейського та азіатського підвидів. У якості стандартів було взято 3 зразки спельти: для озимої — Frankenkern і ярої — UA0300304. За врожайністю і екологічною пластичністю виділено зразки: серед озимої спельти — NSS 3/01 і VA 0300257; ярої — VA 0300111. Високим рівнем прояву цінних господарських ознак характеризуються зразки: NSS 6/01, NSS 1/02, VA 0300257 та ін.; спельти ярої — VA 0300304 та Tridentina. Зразки відзначаються високим вмістом білка — в середньому 16,4% у спельти озимої, 17,3% — у спельти ярої; клейковини — 38,5% у озимих, 37,7% — у ярих зразків. шляхом гібридизації зразків спельти з сучасними сортами м'якої пшениці (Октава, Василина та ін.) створено зимостійкі гібриди популяції спельти озимої та високопродуктивні лінії пшениці м'якої ярої. Їх доцільно використовувати для селекції обох культур (спельти і м'якої пшениці) в умовах східної частини Лісостепу України.

УДК 633.112.9"321":631.559:631.531.04(292.452)

2014.1.171. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ ТРИТИКАЛЕ ЯРОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ ТА НОРМ ВИСІВУ В УМОВАХ ГІРСЬКОЇ ЗОНИ КАРПАТ / Гудим В.С., Дзюбайло А.Г. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.-Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 30–35. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 542174.

Тритикале яре, строки сівби, норми висіву насіння, елементи структури врожаю, врожайність.

Викладено результати вивчення впливу строків сівби та норм висіву насіння на формування елементів структури врожаю та врожайність тритикале ярого (ТЯ) в умовах гірської зони Карпат. Вивчали сорт Соловей харківський за трьох строків сівби і трьох норм висіву (табл.). Встановлено, що строки сівби і норми висіву насіння впливають на ріст, розвиток і формування врожайності ТЯ. Найбільшою висоти (111,7 см) рослини ТЯ досягали за раннього строку сівби і норми висіву насіння 4,5 млн шт./га. Із запізненням з сівбою висота рослин знижувалась і найменшою (90,2 см) була за пізнього строку сівби. На ділянках раннього строку сівби рослини утворювали 1,59–1,75 шт. продуктивних стебел, а пізнього — 1,15–1,29 шт. Найбільшу довжину колоса (8,3–9,3 см), кількість зерен у колосі (24,3–27,6 шт.), масу зерна з колоса (1,06–1,13 г) мали рослини за раннього строку сівби, найменшу (відповідно 6,3–6,9 см, 19,3–21,0 шт., 1,00–1,01 г) — за пізнього. Найбільшу врожайність зерна (2,5–3,7 т/га) тритикале яре забезпечує за сівби у ранні строки і норми висіву 5,5–6,5 млн насінин/га, за середнього — 2,4–3,0 т/га, пізнього — 2,5–2,8 т/га, або на 4,0–18,9 і 24,3% відповідно менше.

УДК 633.14"324":631.526.32

2014.1.172. ИЗМЕНЕНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КАЧЕСТВА ЗЕРНА ОЗИМОЙ РЖИ ПРИ ЕГО ФРАКЦИОНИРОВАНИИ / Пасынков А.В., Андреев В.Л., Завалин А.А., Пасынкова Е.Н. // Достижения науки и техники АПК. — 2013. — № 9. — С. 36–40. — Библиогр.: 10 назв.

Жито озиме, фракціонування зерна, якість зерна.

Наведено результати вивчення впливу фракцій зерна жита озимого на показники його якості (білок, натура, число падання). Протягом трьох років вивчали фракції зерна, розділеного на решетах за довжиною отворів: від 1,5–1,7 до 3,0–3,2 мм. Виявлено, що найвищу врожайність зерна жита озимого (41,2 ц/га) одержано у вологий 2013 р., а найнижчу (32,6 ц/га) — у 2001 р. У високоврожайному році в урожаї переважали зерна 3 середніх фракцій — 2,0–2,2; 2,2–2,4 і 2,4–2,6 мм (23,3%, 33,9 і 16,7% відповідно), частка яких становила 73,9%. У менш врожайний 2001 р. збільшилась кількість дрібних фракцій — 1,7–2,0 і 2,0–2,2 мм (частка 50%) за значного зменшення частки крупної фракції (2,4–2,6 мм) від 16,7 до 11,6%. Найбільше в урожаєх усіх років було зерен фракції 2,2–2,4 мм. На дрібну (1,5–1,7 мм) і крупні (2,8–3,0 мм і 3,0–3,2 мм) фракції припадає тільки 0,17–2,68%, що значно не впливало на формування якості зерна. До найбільш важливих показників якості зерна жита озимого відносяться:

вміст сирого білка, натура, число падання і маса 1000 зерен. Найменший рівень вмісту білка мали дрібні фракції (1,7–2,0 і 2,0–2,2 мм), а найвищий — більш крупні (2,8–3,0 і 3,0–3,2 мм). За всі роки вивчення найменше число падання мали дрібні і крупні фракції, а найвище — середні. У більш вологі роки з підвищенням умістом білка максимально збільшувалась величина числа падання у середніх і крупних фракцій і зменшувалась у дрібних. Найменшою натурою характеризувалися дрібні і крупні фракції зерна, а найвищою — середні. Зроблено висновок, що підбором решіт для сортувальних машин (нижні і верхні) можна змінити величину виходу потрібної фракції з конкретними показниками якості зерна жита озимого.

УДК 633.15:[631.527.5+631.526.32]:631.165.2

2014.1.173. АГРОЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ СОРТІВ І ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ЦУКРОВОЇ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ / Окселек О.М. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2013. — № 4. — С. 42–44. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542064.

Кукурудза цукрова, гібрид, сорт, стиглість, врожайність, економічна ефективність.

Наведено результати вивчення економічної ефективності вирощування нових гібридів кукурудзи цукрової різних груп стиглості порівняно з сортами в умовах Північного Степу України впродовж 2008–2010 рр. Вивчали: ранньостиглі гібриди Спокуса, Внесок СВ і сорт Делікатесна; середньоранні: гібриди Сюрприз, Гламур, Венілія, Людмила СВ і сорт Ароматна; середньостиглий гібрид Кабанець СВ. За погодними умовами 2008 р. був оптимальним, 2009 р. — посушливим, 2010 р. — середнім. Погодні умови і морфобіологічні особливості гібридів і сортів помітно вплинули на біометричні показники рослин. Так, за оптимальних погодних умов 2008 р. рослини мали найвищу висоту порівняно з 2009 і 2010 рр. У середньому за роки досліджень висота ранньостиглих гібридів Спокуса і Внесок СВ була на 9 і 12 см нижчою порівняно з рослинами сорту Делікатесна (169 см). У середньоранній групі висота рослин гібрида Людмила СВ (199 см) була на 22 см більше порівняно з рослинами сорту Ароматна, а у гібридів Венілія, Сюрприз і Гламур — рослини були нижчими, ніж у сорту Ароматна. У середньому за 3 роки серед гібридів і сортів найвищу врожайність качанів кукурудзи забезпечив гібрид Спокуса (7,44 т/га), найменшу — сорт Делікатесна (4,25 т/га). Виробничі витрати були пов'язані з рівнем урожайності і вартості насіння. Найменша собівартість качанів із зерном була у гібрида Спокуса, який за рівнем урожайності перевищував усі гібриди і сорти. У сорту Делікатесна собівартість 1 т качанів була найбільшою, а врожайність — най-

меншою. За собівартістю одиниці продукції (347 грн/т), умовно чистим прибутком (8586 грн/га) і рівнем рентабельності (335%) мав перевагу ранньостиглий гібрид Спокуса.

УДК 633.15:631.559:631.527(477)

2014.1.174. ПРОДУКТИВНОСТЬ РАЗНОСПЕЛЫХ ГИБРИДОВ КУКУРУЗЫ ПРИ ВЫРАЩИВАНИИ НА СИЛОС В УСЛОВИЯХ ПРАВОБЕРЕЖНОЙ ЛЕСОСТЕПИ УКРАИНЫ / Гетман Н.Я., Сатановская И.П. // Кукуруза и сорго. — 2013. — № 3. — С. 26–30. — Библиогр.: 14 назв.

Кукурудза, гібрид, зелена маса, суха речовина, добрива, підживлення позакореневе, обробка насіння, врожайність.

Наведено результати досліджень щодо впливу передпосівної обробки насіння, позакореневого підживлення, доз азотного добрива і попередника люцерни на врожайність різностиглих гібридів кукурудзи (ранньостиглий Білозірський 295СВ і середньостиглий Моніка 350МВ) та врожайність зеленої маси і вихід сухої речовини. Виявлено, що вегетативна маса гібридів кукурудзи накопичується протягом усього періоду вегетації, досягає максимуму у фазі молочно-воскової стиглості зерна. Ранньостиглий гібрид Білозірський 295СВ на контролі сформував урожайність зеленої маси 63,5 т/га. За підживлення емістимом С приріст урожайності до контролю становив 3,4 т/га, еколістом багатоконпонентним — 8,5 т/га, сумішшю препаратів — 12,8 т/га зеленої маси. Обробка насіння емістимом С разом із позакореневим підживленням композицією препаратів забезпечила формування урожайності 82,4 т/га зеленої маси, що на 29,8% більше контрольного варіанта. Вихід сухої речовини на контролі становив 19,5 т/га, за підживлення емістимом С він збільшився на 1,7 т/га, еколістом багатоконпонентним — на 3,2 т/га, сумішшю препаратів — на 3,5 т/га. Найкращий варіант — обробка насіння + підживлення забезпечив вихід сухої речовини 26,4 т/га, що на 6,9 т/га або на 35,4% більше за контроль. Аналогічні результати, але значно нижчі, отримано і по середньостиглому гібриду Моніка 350МВ. Вирощування кукурудзи по попереднику люцерни трирічного використання виявило, що цей попередник забезпечує формування високої врожайності зеленої маси, рівноцінної внесенню дози азотних добрив N_{135} під передпосівну культивуацію. Внесення азоту N_{90} сприяло підвищенню врожайності на 6,8 т/га або на 9,8%. Найбільші показники врожайності гібрида Білозірський 295СВ — 83,6 т/га одержано за внесення N_{135} , що на 20,8% більше, ніж на контролі. Зроблено висновок, що застосування позакореневого підживлення комплексом препаратів (емістим С і еколіст багатоконпонентний) разом з обробкою насіння збільшує урожайність зеленої маси на 18,9–21,3 т/га, що на 20,8–23,1% більше контрольного варіанта.

633.2/.4 Кормові культури

Науковий референт — професор ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — професор БОГОВІН А.В.

УДК [633.15+633.3]:631.584.5(477.7)

2014.1.175. ЯКІСТЬ УРОЖАЮ ЗМІШАНИХ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ НА СИЛОС З ВИСОКОБІЛКОВИМИ КОМПОНЕНТАМИ В ПІВДЕННОМУ ЛІСОСТЕПУ / Зінченко О.І., Січка А.О., Климів П.В. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2012. — Вип. 81, ч. 1: Агрономія. — С. 78–83. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 541709.

Змішані посіви кукурудзи, високобілковий компонент, силосна маса, перетравний протеїн, кормова одиниця.

Представлено результати досліджень з вивчення збору перетравного протеїну (ПП), забезпеченості ним кормової одиниці у змішаних посівах кукурудзи на силос з високобілковими компонентами (ВБК). Досліджували ранньостиглий гібрид кукурудзи Петрівський 169СВ в одновишовому посіві і у суміші з буркуном однорічним, соєю, бобами кормовими, люпином та горохом за ширини міжрядь 45 і 70 см з внесенням $N_{120}P_{90}K_{90}$ та без добрив. Установлено, що за ширини

міжрядь 45 см збір ПП з одновишового посіву кукурудзи без унесення добрив становив 5,55 ц/га, в змішаному посіві з буркуном — 7,06, кормовими бобами — 6,45, люпином — 6,66, соєю — 6,97, горохом — 4,89 ц/га. На посівах з міжряддями 70 см показники ПП були вищими — 5,61–7,35 ц/га. Найвищими вони були на варіанті кукурудза + буркун однорічний — 7,06–7,35 ц/га. Внесення добрив $N_{120}P_{90}K_{90}$ забезпечило приріст врожайності на 1,25–3,36 ц/га на посівах з міжряддями 45 см і на 1,88–3,18 ц/га — з міжряддями 70 см. Змішані посіви кукурудзи на силос з ВБК без внесення добрив і за різної ширини міжрядь сформували вищі показники забезпеченості кормової одиниці ПП: з кормовими бобами — 90,8–91,0 г, буркуном — 92,5–94,1, люпином — 91,5–92,6, соєю — 94,9–96,6, горохом — 92,8–93,3 г порівняно з контролем 70,8–69,9 г. Варіанти змішаних посівів з внесенням добрив мали нижчі показники забезпечення кормової одиниці ПП: з кормовими бобами — 88–87,7 г, буркуном — 89,5–90,6, люпином — 88,9–89,5, соєю — 90,1–92,2, горохом — 86,5–

86,2 г порівняно з контролем 70,5–70,3 г. Зроблено висновки, що на ділянках змішаних посівів кукурудзи на силос рослини кукурудзи більше пригнічуються, ніж інші компоненти посіву, тому забезпеченість кормової одиниці перетравним протеїном вища, ніж на варіанті одновидового посіву кукурудзи.

УДК 633.2.031:631.559:631.16:658.155

2014.1.176. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПОВЫШЕНИЯ ПРОДУКТИВНОСТИ СТАРОСЕЯННОГО СЕНОКОСА / Лысиков А.В. // Кормопроизводство. — 2013. — № 9. — С. 6–8. — Библиогр.: 9 назв.

Сінокоси старосіяні, підживлення добривами, омолодження, підсів трав, продуктивність к. од., рентабельність сіна.

Наведено результати вивчення впливу різних доз і сполучень мінеральних добрив, омолодження (дискування) та підсіву злакових і бобових трав на врожайність старосіяних сінокосів в умовах Московської обл. У середньому за 5 років урожайність старосіяного травостою становила 39,1 ц/га сухої речовини з коливанням від 31 до 50 ц/га залежно від кількості опадів. Після омолодження і азотного підживлення (N_{60}), врожайність підвищувалась на 54%, при $N_{60}K_{40}$ — на 65%, при $N_{60}P_{20}K_{40}$ — на 84%, при $N_{120}P_{45}K_{90}$ — на 136%. Якість корму завдяки добривам була високою. Сухої речовини в 1 ц містилось 0,72–0,78 к. од., вміст сирого протеїну — 10–10,8% у злаковому травостої і 11,6% — у конюшино-злаковому. Продуктивність кормових одиниць завдяки добривам збільшувалась на 43–118%, за омолодження — на 24–53%. Найбільш високу рентабельність (214%) і низьку собівартість (138 руб. за 100 к. од.) отримали за підживлення травостоїв N_{60} . У середньому за п'ять років собівартість 100 к. од. сіна, за рахунок омолодження, підживлення і підсіву конюшино-злакових трав, була у 2,9–4,2 раза нижчою (195 і 137 руб.) порівняно з контролем (576 руб.).

УДК 633.2.039:633.31/.37:631.559

2014.1.177. УРОЖАЙНОСТЬ ДЕГРАДОВАННЫХ ТРАВСТОЙ ЗАЛЕЖНО ВІД ПІДСІЯНИХ ВИДІВ І НОРМ БОБОВИХ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВ / Мащак Я.І., Мізерник Д.І. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9. — С. 16–18. — Библиогр.: 15 назв.

Травостої, бобові трави, ботанічний склад, урожайність.

Наведено результати досліджень щодо добору видів і норм підсіву бобових багаторічних трав у нерозроблену дернину на врожайність деградованих травостоїв в умовах Карпатського регіону. Досліджували трави: конюшину лучну і гібридну та лядвенець рогатий у чистому вигляді та сумішках. Установлено, що найконкурентоспроможнішим видом є конюшина лучна, яка за підсівання з нормою висіву 14 кг/га насіння утримується в травостої на рівні 76–86% і забезпечує при цьому врожайність зеленої маси до 58,8 т/га, сухої речовини — до 10,3 т/га. Серед висіяних травосумішок бобових трав найнижчу врожайність зафіксовано у суміші конюшини гібридної з лядвенцем рогатим — 6,9 т/га сухої маси. Суміш конюшини лучної з гібридною забезпечила 8,4 т/га, а трикомпонентна бобова суміш: конюшина лучна + гібридна + лядвенець рогатий сприяла підвищенню виходу сухої маси до 8,8 т/га.

УДК 633.2/.3:631.559

2014.1.178. УРОЖАЙНОСТЬ ДВУХКОМПОНЕНТНЫХ БОБОВО-ЗЛАКОВЫХ ТРАВосмЕСЕЙ С ЛЯДВЕНЦОМ РОГАТЫМ И КЛЕВЕРОМ ПОЛЗУЧИМ / Лазарев Н.Н., Костикова Т.В. // Кормопроизводство. — 2013. — № 9. — С. 13–15. — Библиогр.: 7 назв.

Конюшина повзуча, лядвенець рогатий, трави, ботанічний склад, урожайність.

Показано результати вивчення впливу виду злакових трав (райграс пасовищний, фестуллоїд, костриця лучна) на врожайність двокомпонентної суміші з конюшиною повзучою або лядвенцем рогатим за 3–4-у рік використання. Виявлено, що конюшина повзуча у складі травосумішей була більш стійкою, ніж лядвенець рогатий. Так, на 2-й рік зростання частка конюшини у травосуміші становила 30–44%, на 4-й — вона майже не змінилась — 25–44%. Лядвенець рогатий був менш стійким, частка у травосуміші на 2-й і 4-й рік становила відпо-

відно 17–39 і 17–31%. Урожайність у середньому за 4 роки зростання травосуміші з конюшиною була вищою і становила 3,51–4,44 т/га за трьохукісного використання і 4,32–4,80 т/га — за чотирьохукісного. Травосуміші з лядвенцем рогатим виявилися менш урожайними — 1,97–3,30 і 2,94–3,70 т/га відповідно. Найбільші збори пасовищного корму забезпечили травосуміші конюшини повзучої з райграсом пасовищним (4,44 і 4,8 т/га) та кострицею лучною (4,2 і 4,68 т/га). Чотириразове скошування сприяло збільшенню врожайності на 0,36 і 0,48 т/га сухої речовини порівняно з триразовим скошуванням. За внесення азоту N_{120} врожайність збільшувалась в 1,6–2,3 раза порівняно з контролем.

УДК 633.2/.3:631.6.02.619

2014.1.179. ПІДБІР ТРАВосумішок ДЛЯ ЗАЛУЖЕННЯ СХИЛІВ / Брошак І.С., Ориник Б.І., Сенік І.І., Сидирок Г.П. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 6. — С. 46–48.

Схили еродовані, ерозійні процеси, бобово-злакові травосуміші, добрива мінеральні, врожайність.

Наведено результати досліджень з підбору компонентного складу багаторічних травосумішей та розробки комплексу агротехнічних заходів підвищення їх продуктивності при залуженні еродованих схилів у Тернопільській обл. Вивчали бобово-злакові травосуміші на фоні різних доз мінеральних добрив (табл.). Виявлено, що у середньому за чотири роки за виходом сухої речовини найкраще зарекомендували себе травосуміші: 1) еспарцету піщаного з райграсом високим — 11,4 т/га за внесення $N_{90}P_{60}K_{60}$; 2) люцерни середньогібридної, тимофіївки лучної, грятіці збірної, райграсу високого та костриці лучної — 11,2 т/га. На контролі без добрив вихід сухої речовини коливався у межах 5,3–7,9 т/га залежно від складу травосумішей. Найвищий рівень виходу сухої маси (11,2 т/га) та кормових одиниць (10,0 т/га) зафіксовано також на цих варіантах з унесенням $N_{90}P_{60}K_{60}$. Другий варіант травосуміші за внесення $N_{90}P_{60}K_{60}$ забезпечив досить високе нагромадження кореневої та стерньової маси — 7 т/га, що на 11,1–24,0% вище за контроль без удобрення. Зроблено висновок, що для залуження еродованих схилів найбільш оптимальною є друга травосуміш — за внесення $N_{90}P_{60}K_{60}$ вона здатна формувати врожайність сухої маси на рівні 11,2 т/га та 8,9 т/га к. од., накопичувати у ґрунті 7,0 т/га корневих залишків, які забезпечують протидію ерозійним процесам.

УДК 633.282:632.934(571.13)

2014.1.180. ЗАЩИТА СУДАНСКОЙ ТРАВЫ ОТ БОЛЕЗНЕЙ В УСЛОВИЯХ ЛЕСОСТЕПНОЙ ЗОНЫ РЕСПУБЛИКИ ХАКАСИЯ / Ашмарина Л.Ф., Шевцова М.С. // Достижения науки и техники АПК. — 2013. — № 9. — С. 47–49. — Библиогр.: 8 назв.

Трава суданська, фунгіциди, хвороби, зелена маса, врожайність, окупність витрат.

Наведено результати вивчення впливу різних фунгіцидів на захист рослин суданської трави (СТ) від хвороб в умовах республіки Хакасія (Росія). Вивчали сорт Ташебінська, який обробляли різними протруйниками і фунгіцидами (табл.). Виявлено, що більш поширені хвороби СТ викликаються комплексом грибів роду *Fusarium* L. (до 50,2%), *Sorokiniana* (до 24%) і *Alternaria* (до 100%). Всі застосовані протруйники майже повністю знезаражували насіння. Однак більш високу біологічну ефективність проявив протруйник Вітарас, який зменшував зараженість насіння у 2,4 раза. Сумісне застосування протруйників і фунгіцидів сприяло збереженню стійкості рослин проти захворювань до кінця вегетації. Найбільший приріст врожайності (7,9–8,1 т/га) отримано на варіанті з обробкою насіння протруйником Біал ТТ і обприскуванням рослин фунгіцидом Альто-Супер або Колосаль. Коефіцієнт кореляції між урожайністю зеленої маси і розвитком хвороб дуже від'ємний (–0,97), що свідчить про значну шкодочинність хвороб. Застосування протруйників і фунгіцидів забезпечувало одержання умовно чистого прибутку від 9860 до 14082 руб./га, рентабельності — від 274 до 300%.

УДК 633.31/.37:631.559:631.81.095.337.811

2014.1.181. УРОЖАЙНОСТЬ СЕМЯН МНОГОЛЕТНИХ БОБОВЫХ ТРАВ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ МИКРОУДОБРЕНИЙ И БИОРЕГУЛЯТОРОВ / Тимошкин О.А., Тимошкина О.Ю. //

Кормопроизводство. — 2013. — № 8. — С. 18–20. — Библиогр.: 9 назв.

Трави багаторічні бобові, мікродобрива, біорегулятори, врожайність насіння.

Наведено результати вивчення впливу мікродобрив і біорегуляторів на врожайність насіння багаторічних бобових трав (табл.). Встановлено, що їх застосування сприяло підвищенню польової схожості насіння і збереженості рослин (на 2,7–7,6%), збільшенню висоти травостоїв, маси і об'єму кореневої системи, кількості зимуючих бруньок у перший рік життя. Більш високі показники отримані на варіанті з обробкою насіння препаратами Мікромак та ГУМі-20м. Передпосівна обробка насіння бобових трав збільшувала на другий рік зростання величину генеративних пагонів на 1 м² (на 5,3–14,6%), кількість бобів з рослини (на 7,3–14,6%), насіння у бобі (на 9,5–19,2%), масу насіння з рослини (на 6,5–14,4%) і масу 1000 насінин (на 5,3–11,4%). Разом все це взяте збільшило врожайність насіння на 8,3–28,5%. Більш високі показники структури урожайності отримано за обробки насіння Мікромаком. Серед бобових трав буркун волосистий виявився урожайнішим — 565 кг/га насіння на контролі. Обробка насіння Екостом 1/3 підвищила врожайність насіння на 44,1 кг/га, або на 7,8%, ГУМі-20м — на 71,2 кг/га (12,6%), Мікромаком — на 92,9 кг/га (16,5%). Найвищі показники врожайності отримано за обробки насіння Мікромаком та позакореневого підживлення Мікромаком або ГУМі-20м, що становить відповідно 706,8 і 691,6 кг/га та на 25,1 і 22,4% вище за контроль. На другому місці за показниками врожайності насіння була конюшина лучна — 277,7 і 281,7 кг/га. Люцерна мінлива — на третьому — 220,7 і 223,5 кг/га. Зроблено висновок, що обробка насіння і позакореневе підживлення бобових трав мікродобривом Мікромак або біорегулятором ГУМі-20м є ефективним засобом підвищення врожайності насіння.

УДК 633.31:631.5:330.341.1

2014.1.182. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДОГЛЯДУ ЗА ПОСІВАМИ ЛЮЦЕРНИ НА КОРМ ДРУГОГО-ТРЕТЬОГО РОКІВ ВИКОРИСТАННЯ / Зінченко О.І., Четирко С.А. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 83. — С. 145–154. — Бібліогр.: 18 назв. Шифр 541712.

Люцерна, розпушування ґрунту глибоке (долотування), боронування, ріст рослин, суха речовина, окупність.

Наведено результати вивчення росту і розвитку, густоти травостою, показників хімічного складу і продуктивності люцерни залежно від строків, способу сівби і глибини розпушування ґрунту (табл.). Спостереження за ходом вегетації рослин люцерни показали, що різні способи механічного догляду (боронування, розпушування долотами на глибину 14–16 та 18–20 см) мали певний вплив на проходження фаз вегетації. Виявлено, що у люцерни другого-третього років використання після осіннього обробітку відростання настає на 2–4 дні раніше порівняно з весняним розпушуванням. Глибоке розпушування — долотування на глибину 14–16 і 18–20 см — покращує ріст і якість зеленої маси. У рослинах зростає вміст сухої речовини від 17,0–17,6% у фазі бутонізації до 22,3–24,6% наприкінці цвітіння. Паралельно, у сухій речовині знижується вміст сирого протеїну, хоча ваговий вихід, як і сухої речовини у зеленій масі врожаю, зростає. Глибоке долотування на 14–16 і 18–20 см збільшує врожайність сухої речовини порівняно з боронуванням відповідно на 3,8 і 8,0%. Осінній обробіток збільшує ці показники на 12,6 і 16,0%. Глибоке розпушування — економічно високоефективний захід підвищення продуктивності люцерни на корм, за якого збільшення витрат пального, порівняно з традиційним весняним боронуванням великими зубоподібними та голчастими бородами (БІГ-3), багаторазово окупається приростом врожайності сухої маси.

УДК 633.31:631.559:630*266

2014.1.183. ВЛИЯНИЕ АГРОЛЕСОМЕЛИОРАЦИИ НА ПРОДУКТИВНОСТЬ ЛЮЦЕРНЫ ПОСЕВНОЙ / Лазарев М.М. // Кормопроизводство. — 2013. — № 9. — С. 18–19. — Библиогр.: 6 назв.

Система полезахисних лісових смуг, урожайність, протеїн, якість ґрунту.

Наведено узагальнений багаторічний матеріал з вивчення впливу полезахисних лісових смуг (ПЛС) на врожайність люцерни посівної у різних регіонах Росії (Поволжя, Ростовська обл., Алтайський край). Виявлено, що ПЛС підвищують врожайність люцерни в середньому на 66%, приріст протеїну — на 121 кг/га. Збільшення врожайності люцерни відбувається за рахунок підвищення вологозабезпеченості рослин (в 1,5–2 рази збільшення маси снігу на полях, скорочення в 4–5 разів поверхневого стоку талої води, обмеження випаровування). Під впливом ПЛС підвищується на 15–18% насичення люцернового корму протеїном. На зрошенні, завдяки збільшенню у 2–3 рази притоку талих вод, люцерна захищає ґрунт від поверхневого засолення та зменшує в 7 разів вміст водорозчинних солей. Зроблено висновок, що полезахисні лісові смуги дають можливість успішно вирішувати проблему білка у тваринництві.

УДК 633.31:631.559:631.51

2014.1.184. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ЛЮЦЕРНИ НА ЗЕЛЕНИЙ КОРМ ЗАЛЕЖНО ВІД РОЗПУШУВАННЯ ҐРУНТУ В ТРАВСТОЯХ ТРЕТЬОГО РОКУ ВИКОРИСТАННЯ / Січкара А.О., Вишневська Л.В., Кононенко Л.М., Четирко С.А. // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. — Умань, 2013. — Вип. 82. — С. 83–88. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 541711.

Люцерна посівна, розпушування ґрунту глибоке (долотування), стеблостій, зелена маса, якість корму.

Наведено результати вивчення впливу строків та глибини розпушування ґрунту у травостоях на ріст і розвиток рослин люцерни третього року використання. Встановлено, що долотування (Д.) травостою навесні на глибину 14–16 і 18–20 см перед першим укосом зменшували показники об'ємної маси ґрунту в шарі 0–10 см і становили відповідно 1,10 і 1,11 г/см³, а без Д. відповідно 1,15 і 1,16 г/см³. За Д. восени показники об'ємної маси ґрунту також були меншими від контрольних і становили 1,13 і 1,14 г/см³. У варіантах з Д. навесні висота рослин люцерни була більшою і становила 30,7 і 31,0 см (фаза гілкування) та 61,3 і 63,4 см (фаза бутонізації), а на контрольному варіанті відповідно 28,9 і 58,7 см. Розпушування ґрунту навесні на глибину 14–16 і 18–20 см сприяло збільшенню густоти стеблостою, який дорівнював відповідно 519 і 521 шт./м², яка перевищувала контроль відповідно на 91 шт./м² (21%) та на 93 шт./м² (22%). Істотний приріст густоти стеблостою люцерни був на всіх варіантах Д. як навесні, так і восени. У варіантах весняного Д. на глибину 14–16 см і 18–20 см урожайність зеленої маси досягала 36,2 і 37,4 т/га з приростом до контролю 3,3 і 4,5 т/га. За осіннього Д. урожайність зеленої маси була більшою і становила відповідно 39,1 і 40,3 т/га з приростом до контролю 6,2 і 7,4 т/га. За Д. навесні збір сухої речовини становив відповідно 9,0 і 9,3 т/га, а восени він збільшився до 9,7 і 10,0 т/га. За долотування люцерни восени на глибину 18–20 см одержано найвищий приріст кормових одиниць — 1,6 т/га, сирого протеїну — 0,27 т/га. Зроблено висновок, що розпушування ґрунту під травостоєм люцерни третього року використання забезпечує більшу висоту рослин — 65,7 см, густоту стеблостою — 553 шт./м², урожайність зеленої маси — 40,3 т/га, к. од. — 8,9 т/га, сирого протеїну — 1,41 т/га.

УДК 633.31:631.559:631.531.027.2:631.811.98

2014.1.185. ПРОДУКТИВНОСТЬ ЛЮЦЕРНЫ ПРИ ИНОКУЛЯЦИИ СЕМЯН КЛУБЕНЬКОВЫМИ БАКТЕРИЯМИ И ОБРАБОТКЕ СТИМУЛЯТОРАМИ РОСТА / Яковлева М.Т., Гермогенова А.Л. // Кормопроизводство. — 2013. — № 9. — С. 20–21.

Люцерна, бактерії бульбочкові, регулятори росту рослин, врожайність, якість корму.

Наведено результати вивчення впливу бульбочкових бактерій (ББ) та регулятора росту Лентехнін на врожайність зеленої маси люцерни. Встановлено, що інокуляція насіння ББ і обробка регулятором росту Лентехнін сприяли підвищенню врожайності зеленої маси люцерни — 25 т/га проти 24 т/га на контролі. При визначенні залежності маси бульбочок від маси коренів установлено їх позитивний зв'язок ($r=0,9$), коефіцієнт регресії виявив, що за збільшення маси коренів, маса бульбочок збільшується на 0,07 г/рослину. На всіх варіантах у кілограмі сухої речовини містилось 0,63–

0,66 к. од., 18,5–19,5% сирого протеїну, 28,9–31,0% клітковини, що наближається до стандарту на сіно першого класу. За кормовою цінністю кращими були варіанти з роздільним використанням штаму бульбочкових бактерій і регулятора росту Лентехнін, у яких містилось перетравного протеїну відповідно 160 і 158 г, на контролі — 148 г.

УДК 633.353:631.559(477.4)

2014.1.186. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ БОБІВ КОРМОВИХ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Савченко В.О. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9. — С. 65–68. — Бібліогр.: 7 назв.

Боби кормові, фотосинтетичний потенціал, продуктивність чиста фотосинтезу, врожайність.

Наведено результати вивчення впливу способів передпосівної обробки насіння та позакореневого підживлення на основні показники фотосинтетичної продуктивності посівів бобів кормових. Для передпосівної обробки насіння та позакореневого підживлення використовували багатоконпонентні добрива на хелатній основі (табл.). Установлено, що обробка насіння добривом Рексолін АВС (150 г/т) і органічним добривом Вермісол (10 л/т) на фоні інокуляції насіння, проведення 2-разового позакореневого підживлення цими добривами у фазі бутонізації та утворення зелених бобів забезпечили збільшення листової поверхні на кінець цвітіння на 14–11,5 тис. м²/га порівняно з контролем. Установлено, що показники фотосинтетичного потенціалу (ФП) у період повні сходи — фізіологічна стиглість становили на контрольному варіанті 2,177 млн м²-днів/га. Максимальне значення ФП 3,397 млн м²-днів/га було у варіанті з передпосівною обробкою насіння композицією інокулянта Б-9 з Рексоліном АВС та 2 позакореневих підживлень Рексоліном АВС. Найбільшу врожайність зерна кормових бобів (3,96 т/га) було одержано на варіантах з передпосівною обробкою насіння штамом бульбочкових бактерій Б-9 у поєднанні з Рексоліном АВС та застосуванням 2 позакореневих підживлень у фазі бутонізації та утворення зелених бобів Рексоліном АВС, що більше на 1,31 т/га порівняно з контролем. На основі дисперсійного аналізу виявлено, що рівень сформованого врожаю зерна

кормових бобів залежав від передпосівної обробки на 41%, позакореневих підживлень — на 29%, гідротермічних умов року — на 22%, інших неврахованих факторів — на 8%.

УДК 633.366:631.559:631.531.01:631.16:658.155

2014.1.187. ЕКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВОЗДЕЛЫВАНИЯ ДОННИКА ВОЛОСИСТОГО НА КОРМОВЫЕ И СЕМЕННЫЕ ЦЕЛИ / Тимошкина О.Ю., Тимошкин О.А., Авдонин А.С. // Достижения науки и техники АПК. — 2013. — № 9. — С. 49–52. — Библиогр.: 9 назв.

Буркун волосистий, технологія вирощування, культури покровні, зелена маса, насіння, врожайність.

Наведено результати досліджень щодо впливу різних способів сівби, видів покривних культур, їхніх норм висіву та строків збирання на врожайність зеленої маси та насіння буркуну волосистого (БВ) та їх економічну ефективність в умовах Лісостепу середнього Поволжя (табл.). Аналіз економічної ефективності технологій вирощування БВ на зелену масу і сінаж за покривної і безпокривної сівби виявив, що вищі показники врожайності одержано за безпокривного вирощування БВ. За сівби одночасно з ранніми ярими культурами (ячмінь, овес, яра пшениця) відмічено найменшу собівартість тонни кормових одиниць — 1,31 тис. руб., високий умовно чистий прибуток — 42,5 тис. руб./га і найвищий рівень рентабельності — 434%. Сівба БВ під покрив ранніх ярих культур збільшувала виробничі витрати на збирання покривної культури до 13,4–15,5 тис. руб./га, собівартість 1 т. к.од. — до 1,35–1,86 тис. руб., зменшувала рентабельність — від 434% до 101–187%. Зменшення норм висіву покривних культур на 20 і 40% сприяло підвищенню продуктивності БВ, зменшенню собівартості. Найменші виробничі витрати отримано за другого строку сівби — одночасно з пізніми ярими культурами (суданська трава, просо, кукурудза). За сівби під покрив витрати збільшувались на 36,4–52,5%, що призводило до зростання собівартості корму. Буркун волосистий здатний формувати високу врожайність насіння — 850–1420 кг/га, яка у вологі роки зменшується, а у посушливі — збільшується. Покровні культури значно зменшують врожайність насіння.

633.5/.9 Технічні культури

Науковий референт — доктор біол. наук ЛІСНЕВИЧ Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН КАЛЕНСЬКА С.М.

УДК 620.9:633.5/.9

2014.1.188. ДЖЕРЕЛА РОСЛИННОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СИРОВИНИ ЗА ВИРОБНИЦТВА БІОГАЗУ: монографія / Ун-т Олександра Ступігінського (Литва), НУБіП України; Каленська С., Рахметов Д., Каленський В., Юник А., Качура Є., Макаревичене В., Сенджікене Е.; наук. рец.: Камінський В.Ф., Курило В.Л., Бикін А.В. — Каунас, 2013. — 83 с. — Бібліогр.: 67 назв.

Сировина поновлювана рослинна, поновлювані джерела енергії, сировина для виробництва біопалива, біопаливо (біогаз), енергетична незалежність.

Відомо, що окрім факту повного витрачання запасів викопних енергоресурсів, при їх використанні є значні негативні впливи на зовнішнє середовище. Тому в останні роки все більше уваги привертає поновлювана сировина (ПС), яка має низку економічних і екологічних переваг перед іншими джерелами енергії. Під ПС варто розуміти всі продукти рослинного і тваринного походження, що використовуються не тільки з метою виробництва продовольства для людей і кормів для тварин, але й створення засобів виробництва, індустріальних споживчих товарів і енергії. Культурою для виробництва ПС прийнято називати ту, основний продукт якої (>50% новоствореної вартості) використовується для цього. Розрізняють рослини для виробництва ПС, що використовуються для різних цілей ("non-food") цілей і для одержання енергоносіїв. У першому розділі представлено рослинні ресурси для фітоенергоконверсії: фундаментальні аспекти інтродукції, селекції і біотехнології рослин для енергоконверсії;

джерела рослинної енергетичної сировини за виробництва біогазу та твердого біопалива (пізні ярі зернові, культури універсального використання). Другий розділ присвячується біологічним особливостям, технологіям вирощування та переробки зернових злакових культур — сировини для виробництва біопалива: кукурудзи (*Zea L.*) для виробництва біогазу та сорго (*Sorghum Moench.*) — біопалива. У третьому розділі наведено характеристики нових одно- та багаторічних культур комплексного використання і технології їх вирощування: щириці (*Amaranthus*), сільфію пронизанolistого (*Silphium perfoliatum L.*), сільфію суцільнолистого (*Silphium integrifolium Michx.*), соняшнику бульбистого — топінамбуру (*Helianthus tuberosus L.*), топінсонашнику (*Helianthus tuberosus L. × Helianthus annuus L.*), козлятника східного (*Galega orientalis Lam.*), сиди (*Sida hermaphrodita Rusby*), мальви одnorічної (*Malva annuals*), міскантусу (*Miscanthus*), проса дрогоподібного (*Panicum virgatum L.*). Поняття "біопаливо" включає дуже широкий асортимент різноманітних органічних продуктів — для безпосереднього спалювання, а також у переробленому вигляді як рідке (ефіри ріпакової олії, спирт) або газоподібне (біогаз) паливо. Розкладена мікроорганізмами побічна продукція промисловості, сільського і лісового господарства та побутові відходи також використовуються для отримання біоенергії. Перетворення фітомаси на носії енергії може здійснюватися фізичними, хімічними та біологічними (найбільш перспективні) методами. Вважається, що забезпечення енергетичної незалежності держави можливе саме за рахунок енергоносіїв рослинного походження, а

біомаса рослин є найбільш перспективним поновлюваним джерелом енергії. Зроблено висновок, що поновлювані джерела енергії в майбутньому становитимуть значну частку в енергетичному балансі світу.

УДК 620.9:633.85

2014.1.189. ДИЗЕЛЬНЕ БІОПАЛИВО: СИРОВИНА, ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА І ВЛАСТИВОСТІ: монографія / НУБІП України, Ін-т автомоб. пром-ті (Польща), Ун-т Олександра Ступінькіса (Литва); Каленська С., Рахметов Д., Каленський В., Юник А., Качура Є., Owczuk M., Kolodziejczyk K., Makareviciene V., Zaleckas E.; укладач Sendzikiene E.; наук. рец.: Петриченко В.Ф., Курило В.Л., Бікін А.В. — Каунас, 2013. — 104 с. — Бібліогр.: 91 назв.

Біоенергетика, дизельне біопаливо (характеристики), культури олійні (виращування), виробництво олії з рослин нових видів (дизбіопаливо), якість олії для виробництва дизбіопалива, експлуатаційні та екологічні властивості дизбіопалива.

Видання здійснено у рамках проекту "Впливи виробництва біопалива на скорочення запасів продовольства" міжнародної пропозиції ERA-ARD* "Біоенергетика — можливості чи загроза для сільських жителів" за підтримки Міністерства сільського господарства Литовської республіки. Розглянуто причини, що стимулюють виробництво та використання дизельного біопалива (ДБ). Подано відомості про різні види сировини для виробництва ДБ, якими можна замінити харчову рослинну олію, розглянуто технології виробництва ДБ, його експлуатаційні та екологічні характеристики. У даному виданні міститься огляд причин, що спонукають до виробництва та використання ДБ, чинні правові і нормативні акти Європейського Союзу. Розглянуто особливості виращування олійних рослин нових видів, властивості одержаної з них олії, можливості її використання у виробництві ДБ, проаналізовано перспективи використання сировини інших видів рослин, зокрема мікрводоростей. Здійснено огляд технологій видобутку, підготовки і переробки олії, розглянуто фізико-хімічні, експлуатаційні та екологічні характеристики дизельного палива. Матеріал викладено у наступній послідовності: виробництво рослинних олій і виращування 8 видів олійних культур; використання ДБ; вимоги до якості олії, призначеної для виробництва дизпалива; експлуатаційні та екологічні властивості; екологічні переваги дизпалива.

УДК 633.34:631.527

2014.1.190. СЕЛЕКЦІЯ СОЇ НА ПОДІЛЛІ / Бабиш А.О., Петриченко В.Ф., Іванюк С.В., Темченко І.В. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9 (верес.). — С. 21–24. — Бібліогр.: 7 назв.

Соя, сорти сої, селекція сої, посівні площі сої, продуктивність сої, Державний реєстр сортів рослин.

Розроблено науково обґрунтований підхід до розміщення і раціонального використання сортових ресурсів сої, що сприяє оптимальному використанню біокліматичного потенціалу, значній реалізації потенційних можливостей генотипів за формування високопродуктивних агрофітоценозів сої. Наведено результати досліджень з селекції сої для створення нових сортів, проведених в Ін-ті кормів і сільського господарства Поділля НААН. Запорукою успішної селекційної роботи за основними напрямками є наявність різноманітного вихідного матеріалу. Формування такого матеріалу для селекції сої проведено спільно з іншими ін-тами та ДСГДС НААН. Виділено групи сортів, які можуть виступати донорами скоростиглості й продуктивності для створення скоростиглих, високопродуктивних, стійких до хвороб і шкідників сортів в умовах Лісостепу України. У результаті плідної селекційної роботи на основі гібридизації створено 25 нових сортів сої, 20 з яких занесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, 3 сорти проходять державне сортопробування.

УДК 633.34:631.8

2014.1.191. ІНКРУСТАЦІЯ — ЕФЕКТИВНИЙ ЗАХІД ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СОЇ / Артеменко С., Крамарьов С. // Пропозиція. — 2014. — № 3. — С. 86–91.

Соя, урожайність сої, інкрустація, технології виращування сої, агротехнічні заходи, живлення мінеральне.

Проведено наукове обґрунтування технологій виращування сої, зокрема використання комплексу агротехнічних заходів та оптимальної системи живлення. Для раціонального застосування добрив рекомендовано враховувати азотфіксувальну здатність сої. З метою активації цього процесу рекомендовано застосовувати 8–10 кг д.р. азоту на кожну тону пожнивних решток. Важливим фактором стимулювання росту і розвитку сої є рівень забезпеченості її фосфором. Для повнішої реалізації генетичного потенціалу сучасних сортів і подальшого зростання продуктивності, окрім збалансованого забезпечення макроелементами, необхідні мікродобрива, до складу яких обов'язково мають входити молібден, кобальт і бор. Молібден — для активної фіксації молекулярного азоту, прискорення проростання та синтезу хлорофілу. Кобальт підсилює азотфіксувальну здатність бактерій, підвищує інтенсивність росту та прискорює розвиток рослин. Бор потрібний рослинам упродовж усієї вегетації. Найефективнішим способом використання мікродобрив автори вважають передпосівну обробку насіння (інкрустація). Це технологічний процес нанесення тонкого шару із плівкоутворюючої речовини на поверхню насіння, до якої додають стимулятори росту, мікроелементи, фунгіциди, інсектициди.

УДК 633.522:543.061

2014.1.192. ІДЕНТИФІКАЦІЯ НАРКОТИЧНО ДІЮЧИХ РЕЧОВИН У КОСТРИ КОНОПЛЯНИЙ / Іващенко О.Д., Момот Ю.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2014. — № 1(72). — С. 22–24. — Бібліогр.: 8 назв.

Коноплі, тетрагідроканабінол, костриця конопель, канабіноїди, газова хроматографія, аналіз мікроскопічний та морфологічний.

Проведено ідентифікацію канабіноїдів (К.) у костриці конопель, визначено оптимальні умови кількісного аналізу К. методом газової хроматографії з маселективним детектуванням. Досліджувалися відходи конопель сучасного сорту ЮСО-31 на вміст наркотично діючих речовин. Визначення К. у здерев'янілих частинах стебел коноплі (костриця) здійснювали різними методами. Мікроскопічний та морфологічний аналіз рослинного об'єкта проводився з метою доведення його належності до конопель. Морфологічне вивчення показало, що досліджений зразок відноситься до рослин виду конопель. Якісні хімічні реакції з реагентом тривким синім Б, реагентом К. та реактивом Паулі вказали на можливість відсутності К. Метод газової хроматографії з маселективним детектуванням визначив вміст тетрагідроканабінолу в дослідженому об'єкті: 0,002%. Такий вміст наркотичної речовини свідчить про неможливість використання костриці конопляної в якості наркотичного засобу.

УДК 633.63

2014.1.193. ХХІ ВІК: МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ І ПЕРСПЕКТИВИ ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА / Панасюк Б.Я. // Цукрові буряки. — 2013. — № 6. — С. 6–7.

Буряки цукрові, цукрове виробництво (історія, сучасний стан і перспективи), політика держави системна економічна.

Описано цукрове виробництво від зародження галузі і сучасного стану до перспектив його розвитку на майбутнє. Показано зародження галузі від 1747 р., коли німець Марграф винайшов спосіб одержання цукру з буряків, а його учень Ахард удосконалив добування цукру і збудував перший цукровий завод. Представлено розвиток цукровиробництва у Франції та Російській імперії, зокрема в Україні; Ін-т цукрових буряків і селекційні станції, де працювало багато відомих учених. Акцентується увага на невтішному стані сучасного цукровиробництва — зменшенні кількості цукрових заводів (у 1991 р. — 192 цукрових і 3 рафінадних, у 2013 р. — 63, з яких не всі працюють) та посівних площ цукрових буряків (до 300 тис. га). Показано динаміку виробництва цукру в Україні: у 1990 р. — 5,39 млн т, 2011 р. — 2,34, 2012 р. — 2,23, 2013 р. — 1,5 млн т і т.д. Означено перспективи бурякоцукрового виробництва, яке може розвиватись двома шляхами. Вчені Ін-ту біоенергетичних культур і цукрових буряків визначили низку основних факторів, які стримують виробництво цукру. Зроблено висновок: щоб захистити від руйнування важливу галузь аграрної економіки, необхідна системна економічна політика держави, яка б створила

сприятливі умови для розвитку цукрового буряківництва та прогресу наукових напрямів, особливо генетики та селекції.

УДК 633.657

2014.1.194. НУТ КРАЩИЙ ЗА СОЮ, АЛЕ ЙОГО ПОТРІБНО ВИТИ ВИРОЩУВАТИ / Каленська С.М. // Пропозиція. — 2013. — № 12. — С. 82–86.

Нут, значення нуту (народногосподарське, екологічне, агротехнічне), норми висіву нуту, добрива мінеральні, інюкуляція передпосівна, засоби захисту нуту.

Представлено народногосподарське, екологічне та агротехнічне значення нуту, особливості його біології, вирощування, удобрення та захисту, селекційно-генетичні програми. Показано результати досліджень з вивчення впливу різних доз мінеральних добрив, застосування передпосівної інюкуляції та різних норм висіву на формування врожаю двох сортів нуту. Зазначено, що на сьогодні основною проблемою за вирощування нуту залишається відсутність зареєстрованих в Україні препаратів для боротьби з бур'янами у його посівах. Рекомендовано: перед сівбою внесення ґрунтових гербіцидів — Харнес Новий, Півот, Трофі; до початку цвітіння — Селект, Фюзілад Супер, Арамо. Встановлено, що за сприятливих умов під час вирощування нуту у досліді з нормою висіву насіння 600 тис. шт./га, застосування передпосівної інюкуляції та удобрення $N_{60}P_{60}K_{60}$ сорт Розана формував врожайність до 3,6 т/га. У сорту Триумф було відмічено дещо нижчий показник — 2,9 т/га. Статтю доповнено коментарями фахівця П. Варченка, керівника АПОП "Великобухівське" Полтавської обл. та експерта А. Миколаєнка, агронома ПАТ "Агро-Союз". У коментарях наведено конкретні дані з вирощування чутливого до бур'янів і хвороб нуту у відповідних умовах. Визначено недоліки та здобутки, а також перспективи на майбутнє.

УДК 633.78:631.63+631.55+631.171

2014.1.195. ЦІННІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЦИКОРІЮ / Ткач О.В. // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. — Кам'янець-Поділ., 2013. — Вип. 21. — С. 73–77. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542054.

Цикорій (історія, біологія, розповсюдження), технологія вирощування цикорію, біохімічний склад цикорію.

Представлено науково обґрунтовану технологію вирощування цикорію (Ц.) та комплексний підхід до її впровадження, вдосконалено найбільш трудомісткі процеси — сівбу, догляд за посівами і збирання коренеплодів. Цикорій використовується в харчовій промисловості, зокрема кондитерському і спиртовому виробництві, та широко у медицині. Цінність культури визначається вмістом: інуліну (16–24%), фруктози (2–4%), білків (1–2%), жирів (0,5–0,6%), ітнібіну (1,0–1,5%) та ін. У коренеплодах Ц. міститься 33 мікроелементи та вітаміни A, B₁, B₂, B₁₂, E, PP. Застосовується при лікуванні шлунку, нирок, печінки, серця, нервової системи. Цикорій — дворічна рослина, за морфологією подібна до цукрових буряків. Розповсюджений у двох видах: як коренеплідний і салатний. Коренеплід Ц. у висушеному вигляді використовується у промисловому виробництві. Технологія вирощування Ц. подібна до цукрових буряків, але менш вибаглива до родючості ґрунтів. Насіння Ц. проростає при температурі +2–3°C та добре переносить заморозки, культура стійка до хвороб і шкідників. Для повного розвитку коренеплодів необхідно 110–130 днів при температурі не більше +10°C. Гичку і відходи при промисловій переробці коренеплодів використовують для корму ВРХ та свиней. Насінники цикорію є прекрасними медоносами, можна одержати до 100 кг/га меду.

УДК 633.812

2014.1.196. ИСТОЧНИКИ ЦЕННЫХ ПРИЗНАКОВ ДЛЯ СЕЛЕКЦИИ ЛАВАНДЫ / Меркурьев А.П. // Картофель и овощи. — 2013. — № 8. — С. 16–17. — Библиогр.: 3 назв.

Лаванда вузьколиста, лавандин, диференціація, колекція, габітус.

Проведено комплексну оцінку колекції лаванди і лавандинів за господарсько цінними ознаками. Протягом 1992–2010 рр. вивчено 40 колекційних зразків за 20 ознаками. Представлено показники багатфакторних досліджень сортів і гібридів лаванди і лавандинів за морфологічними ознаками. Зокрема, габітус і забарвленість листка, облистяність куща, форма і

розмір листка, опушення листка. Встановлено, що габітус куща коливався в межах від мін 1 до мах 3 балів. До груп із найнижчим показником габітусу куща і показником 2–3 бали ввійшло по 25% сортозразків, останні 50% представляють зразки з габітусом 1–2 бали. Таким же чином диференційовано досліджені зразки за іншими показниками морфологічних ознак. Сортозразки з найкращими показниками габітусу і облистяності куща, формою і розміром, опушенням і забарвленням листка використовували у селекційному процесі для створення сортів і перспективних гібридів лаванди, що застосовуються у промисловому виробництві.

УДК 633.853.494

2014.1.197. СЕЛЕКЦІЯ РІПАКУ: ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ / Корнійчук О.В., Гончар Т.М., Фоменко Л.О., Юрчук С.С., Гуменюк Є.В. // Вісник аграрної науки. — 2013. — № 9. — С. 36–38. — Бібліогр.: 10 назв.

Ріпак, сорти ріпаку, гібридизація ріпаку, добір, кислота еруквова, глюкози пролати, Державний реєстр сортів рослин.

Представлено результати створення нових сортів ріпаку олійного з високою продуктивністю та адаптивним потенціалом. Показано напрями і результати селекції ріпаку. Наведено методи створення сортів, дано характеристику перспективних селекційних матеріалів. Розроблено методику вільного запилення під спільним ізолятором батьківських компонентів, що дає можливість підвищити ефективність запліднення материнських форм на 5–18%. Створено вихідний низькоеруковий і низькоглюкозинолатний матеріал ріпаку озимого та ярого технічного і продовольчого використання. У Державний реєстр сортів рослин України занесено сорти: ріпаку озимого — Світоч, Ранок Поділля, Чорний велетень, Антарія (нац. стандарт); ріпаку ярого — Оксамит, Аїра, Марія. У державне сорто випробування передано сорт ріпаку озимого Гіпаніс. Показано результати заміни сортів-популяцій ріпаку гетерозисними гібридами, виділено ЦЧС-форми та проведено аналізуючі схрещування (48 номерів) із залученням вітчизняних та зарубіжних селекційних номерів на закріплювальну і відновлювальну властивості та комбінаційну здатність.

УДК 633.853.494:631.53.02

2014.1.198. ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ЗА ПІДБОРУ СОРТІВ І ГІБРИДІВ РІПАКУ ЯРОГО ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ В ЛІВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Мельник А.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 4. — С. 6–11. — Бібліогр.: 8 назв.

Ріпак ярий, сорти і гібриди ріпаку ярого, морфологічні параметри ріпаку ярого, урожайність ріпаку ярого, аналіз кластерний.

Обґрунтовано використання кластерного аналізу для підбору сортів і гібридів ріпаку ярого (РЯ), спроможних реалізувати генетичний потенціал в умовах Лівобережного Лісостепу України. Кластерний аналіз проводили за морфологічними параметрами: висота рослин, кількість пагонів, кількість стручків, маса стручків. З показників якості насіння фіксували: урожайність, масу 1000 зерен, вміст олії у 14 сортів і гібридів РЯ. Ідентифіковано 6 сортів і 4 гібриди РЯ, придатних для вирощування в північному Лівобережному Лісостепу, які забезпечують формування урожайності понад 1,6 т/га насіння та збір олії понад 0,6 т/га. За результатами кластерного аналізу виділено декілька кластерів, а саме: до 1-го належить Ліра та ПР45Г73, до 2-го — Микитинецький та Отаман, до 3-го — Байкал і ПР45Г72, до 4-го — Гайдн і Терра, до 5-го — Обрій та Оксамит. Під час вибору сортів ріпаку автор не рекомендує відбирати 2 сорти з одного кластера, оскільки за однакових умов вони будуть реагувати абсолютно ідентично.

УДК 633.854.79:631.53.01

2014.1.199. ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ У НАСІННИХ ПАРТІЯХ РІПАКУ (BRASSICA NAPUS L.) / Король Л.В., Гончарова С.О., Піскова О.В., Костенко А.В. [та ін.] // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. — 2014. — № 1. — С. 54–57. — Бібліогр.: 8 назв.

Генетично модифіковані організми (ГМО), скринінгові послідовності ГМО, ПЛР, вірус мозаїки цвітної капусти (CaMV).

Проведено дослідження доцільності тесту на наявність ДНК-вірусу CaMV та проаналізовано інші послідовності для використання їх як скринінгових в аналізі насіння ріпаку. Наведено результати молекулярно-генетичних досліджень з апробації та оцінки двох мультиплексних тест-систем в аналізі зразків насіння родини хрестоцвітних (*Brassicaceae*) для ідентифікації ГМО за допомогою ПЛР. Встановлено, що для виявлення генетичних модифікацій у рослинах недостатнім є скринінг основних регуляторних послідовностей, оскільки в генно-інженерних маніпуляціях використовується

35S промотор ДНК-умісного вірусу мозаїки цвітної капусти (CaMV), наявність якого в досліджуваному матеріалі може призвести до одержання хибних результатів. Досліджено доцільність тесту на наявність ДНК-вірусу CaMV та аналізу скринінгових зразків насіння ріпаку. Встановлено, що аналіз наявності/відсутності CaMV за позитивного результату по 35S промотору не дає вичерпної відповіді стосовно відсутності ГМО у досліджуваному зразку. Авторами обґрунтовано доцільність проведення скринінгу ГМО у насінні ріпаку за NOS термінатором і генами інтересу.

634.1/8 Садівництво. Плодівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 634.1:631.53.03(438)

2014.1.200. САДИВНИЙ МАТЕРІАЛ / Бланщинська Б. // Пропозиція. — 2013. — № 11. Спецвип.: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід. — С. 14–16.

Садивний матеріал, розсадники, зобуватість коренів, хвороби садів, сорти садів.

Висвітлено досвід Польщі. Відзначено, що якісний здоровий садивний матеріал має вирішальне значення для саду і гарантує його довгу експлуатацію. Відбірний матеріал підлягає державному контролю й оцінці Державною інспекцією охорони рослин та насінництва. Зауважується, що в розсаднику особливо небезпечним є ураження дерев вірусами, фітоплазмою, віроїдами. Кісточкові культури вразливіші до вірусів, ніж яблуні і груші, та мають більші втрати. Визначає майбутнє саду і зобуватість коренів (ЗК). Сад, закладений матеріалом з високим рівнем ураження цією хворобою, має бути викорчуваний. На місці ліквідованого саду чи розсадника впродовж кількох років слід вирощувати наступні с.-г. рослини: зернові, гірчицю, люпин. Повторне закладання саду на цьому місці небажане. Бактерії з наростів, що розпадаються найчастіше на 2-й рік хвороби, потрапляють у ґрунт і можуть надовго бути джерелом інфекції. Саджанці з ознаками ЗК на шийці і головних коренях мусять бути знищеними відразу після викопування. Описано вимоги до обраних для саду сортів, а також особливості фізіологічної несумісності прищепи та підщепи. Симптоми несумісності іноді можуть бути схожими на прояви хворобливості саджанців, викликані несприятливими ґрунтовими умовами, відсутністю води або поживних складових, а також ураженнями рослин хворобами або шкідниками. У сортів із перехресним запиленням близькість 2 або 3 правильно дібраних сортів сприяє кращому запиленню квіток. Відсутність запилювача або вибір невідповідного сорту значно знижують урожай. Добре коли плоди головного сорту та запилювача дозрівають в один і той самий час, а чутливість до хвороб і шкідників майже однакова.

УДК 634.1:631.811

2014.1.201. ДІАГНОСТИЧНІ КРИТЕРІЇ СТАНУ ЖИВЛЕННЯ ДЕРЕВ / Марцін Олещак // Пропозиція. — 2013. — № 11. Спецвип.: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід. — С. 24–26.

Сади (оцінка), живлення плодових дерев, аналізи (фізико-хімічні, біологічні), ґрунти садів, діагностика у садах, добрива.

Стан живлення дерев визначають, насамперед, за аналізом ґрунту, потім візуально оцінюють рослину у період вегетації, а також рослинний матеріал. Враховуючи результати й атмосферні умови, підбирають ефективні варіанти удобрення. Зауважується, що часто, не ознайомившись з інструкцією взяття проб ґрунту і рослинного матеріалу, допускають низку помилок і визначають неправильну потребу живлення рослин. Результати хімічного аналізу ґрунту щодо вмісту в ньому фосфору, калію і магнію мусять порівнюватись із граничними значеннями для розсадників і садів. Описано особливості розрахунків добрив. Зазначено, що доза азоту має бути тим більшою, чим менший вміст органічної речовини в ґрунті. Необхідно враховувати силу росту дерев, фізико-хімічні та біологічні властивості ґрунту, а також комплекс факторів, що обмежують використання рослинами певних елементів, у т.ч.

здатність підщеп використовувати певні поживні елементи. Деталізуються діагностичні критерії та відповідні періоди проведення аналізів ґрунту, листя, плодів, пагонів тощо. Зокрема, аналіз вмісту поживних елементів у листках особливо придатний для оцінки ефекту удобрення фосфором, калієм, магнієм і марганцем, але менш показовий для визначення вмісту цинку, бору, заліза й азоту. За візуального оцінювання стану рослини необхідно державною умовою є і врахування її віку, різного виду хлорозів та некротів. Деякі хвороби, особливо вірусні, можуть викликати симптоми, схожі на прояви нестачі деяких поживних речовин.

УДК 634.11:631.543.1.003

2014.1.202. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА НОВИХ ТА ПЕРСПЕКТИВНИХ СОРТІВ ЯБЛУНІ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ У НАСАДЖЕННЯХ РІЗНИХ КОНСТРУКЦІЙ / Костюк Л.А. // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. — Мелітополь, 2013. — № 1(21), т. 2: Екон. науки. — С. 132–140. — Бібліогр.: 1 назв. Шифр 541915.

Яблуня (економ. аспект), конструкції насаджень, сорти яблуні, підщепи яблуні, зрошення саду.

Об'єктом дослідження були сорти яблуні: Айдаред (контроль), Світанок Млієва, Ренет Мліївський і Пламенне за різних конструкцій насаджень на підщепах М9 і М26. Результати досліджень показали, що для всіх сортів, у т.ч. і контроль, більш доцільно й економічно вигідніше, з точки зору прибутковості виробництва, вирощування яблунь у насадженнях на підщепі М9 за схемою садіння 3,75×0,75 м. Прибуток на 1 га насаджень у цьому варіанті становив від 110,3 тис. грн (Айдаред) до 129,4 тис. грн (Ренет Мліївський), а строк окупності насаджень усіх сортів — від 3,5 до 4,5 року, рівень рентабельності виробництва — від 186,9 (Айдаред, 3,75×1,0 м) до 297,1% (Світанок Млієва, 3,75×1,5 м). Порівняно з контролем дослідні сорти за показниками економічної ефективності виробництва плодів мали перевагу, що дає підстави рекомендувати їх до впровадження у промислових інтенсивних садах. Щодо вирощування цих сортів на підщепі М26, то доцільно закладати насадження за схемою 4,0×1,5 м і використовувати зрошення. Сорт Пламенне за 4 роки може окупити насадження як на підщепі М26 (без зрошення і з ним за схем 4×1,5 та 4×2 відповідно), так і на М9 (3,75×2) за врожайності 13,9–14,7 т/га. На підщепі М9 за цим показником кращим є контрольний варіант 3,75×1,0 м та 3,75×1,5 м (3,6 року).

УДК 634.11:631.544.7

2014.1.203. ДОГЛЯД ЗА САДАМИ ПІД СІТКОЮ / Петер ван Аркель // Пропозиція. — 2013. — № 11. Спецвип.: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід. — С. 22–23.

Сади під сіткою, формування крони дерев, проріджування крони, яблуня під покриттям.

У більшості країн з розвиненим садівництвом динамічно зростає площа садів під протиградовими сітками (ПС). Для достатнього сонячного освітлення дерев застосовують обов'язкове формування відкритих крон з провідником, що росте вертикально. Дерево формують у вигляді піраміди з тонким гіллям біля верхівки. Найкращою системою обрізування садів під сіткою є так званий "клик". У садах, де сітки

розтягують перед цвітінням, висаджують на 8–10% більше сортів запилювачів; родини бджіл чи джмелів розміщують посеред саду. Описано особливості проріджування цвіту та зав'язі, удобрення, захисту від заморозків, монтаж та зняття сіток. Зауважується, що внаслідок сильного росту дерев під ПС формування квіткових бруньок може бути слабкішим. Для сортів Чемпіон, Гала та ін. це може бути навіть корисним, але для Джонаголда, Муцу або Ліголя обов'язково необхідне обмеження росту дерев (обрізування коренів, застосування регуляторів росту), додаткове хімічне проріджування цвіту, внесення добрив після збирання врожаю, листкове підживлення сечовиною або обприскування дерев етефоном під час вегетації чи після збирання яблук. Підкреслено, що над ПС не можна застосовувати надкорові зрошувачі, бо це призводить до накопичення льоду на сітці і знищує конструкцію.

УДК 634.11:631.547.5(438)

2014.1.204. ХІМІЧНЕ ПРОРІДЖУВАННЯ ЗАВ'ЯЗІ / Адам Фура // The ukrainian farmer. — 2013. — № 12: Інтенсивний сад. — С. 22–24.

Сади інтенсивні у Польщі, яблуня, плодоношення яблуні, хімічне проріджування зав'язі, препарати для саду, регулювання цвітіння саду.

Хімічне проріджування зав'язі (ХПЗ) у саду — один з найскладніших і найризикованіших технологічних прийомів. Досвід ХПЗ в українських садах ще не застосовується. До ХПЗ чутливість у сортів різна. Щодо яблуні, то відносно легко проріджуються Джонаголд і Айдаред (група сортів і їхніх клонів), а також група сортів Рубін, Чемпіон, Джестер і Делікатес. Середньосприйнятливими до проріджування є Глостер і Ред Делішес (група сортів і їхніх клонів), Кортланд і Пінова (група сортів). Такими, що важко піддаються ХПЗ є групи сортів Гала, Ельстар і Голден Делішес та їхні клони, а також сорти групи Боскоп, Саммаред, Еліза та Лобо. Наприклад, зав'язь в Айдареда зазвичай легко опадає вже після 1-ї хімічної обробки, а в Чемпіона необхідною додатково проріджувати вручну навіть після 3 хімічних обробок. Описано особливості живлення і плодоношення дерев, розташування плодів у кроні, терміни збирання плодів, а також умови для ХПЗ. В Україні для ХПЗ не зареєстровано жодного препарату. У Польщі до 1-ї групи таких препаратів належать добрива: тіосульфат амонію і сечовина (карбамід); до 2-ї — регулятори росту, що містять або 1-нафтилоцтову кислоту, або бензиладенін, або ж обидві речовини разом; до 3-ї — препарати, що містять етефон. Деталізуються методи проріджування, їх недоліки та переваги.

УДК 634.13:632(477.43/.44)

2014.1.205. ПОЛЬОВА ОЦІНКА СТІЙКОСТІ СОРТІВ ГРУШІ (*PIRUS COMMUNIS* L.) ПРОТИ ОСНОВНИХ ХВОРОБ І ШКІДНИКІВ В УМОВАХ ПОДІЛЛЯ / Насталенко І.П. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 67. — С. 152–156. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 542185.

Груша, сорти груші, хвороби і шкідники груші.

Імунологічну оцінку 88 сортів груші різного походження проводили у 2005–2010 рр. у саду Подільської дослідної станції садівництва ІС НААН, закладеному у 1999 р. (підщепа — сіянці груші, площа живлення 4,5×3,6 м, 617 дерев/га, форма крони веретеноподібна). У мікрорядях ґрунт утримували за дерново-перегнійною системою; трави скошували при відростанні 15–20 см — 4–5 разів за вегетацію, подрібнюючи і рівномірно розподіляючи по поверхні; застосовували зооциди. На фоні природного ураження хворобами та системи захисту груші від шкідників і хвороб високостійкими проти парші, білої та бурой плямистості листків виявились сорти Вілямс ранній Мореттіні, Весняна, Лігбоск, Любочко, Маріанна, Ніколай Крюгер, Осіння солодка, Сторожинецька, Яблунівська та гібридна форма 2667. Вони ж у слабому або середньому ступені пошкоджувалися грушевим галовим кліщем, мінуючими молями та попелицями.

УДК 634.2:631.527.6

2014.1.206. КУБАНЬ-86 — ПЕРСПЕКТИВНИЙ КЛОНОВИЙ ПОДВОЙ ДЛЯ КІСТОЧКОВИХ КУЛЬТУР / Ерёмин Г.В., Ерёмин В.Г., Васюта С.А. // Садівництво: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 67. — С. 102–111. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 542185.

Кісточкові культури, підщепа Кубань-86, слива, персик, мигдаль, алича.

Клонову підщепу Кубань-86 (АП-1, К-1, Кубань 1) виведено селекціонерами Кримської дослідної селекційної станції ("СКЗНИИСиВ") шляхом гібридизації персика й аличі. Вона придатна для щеплення персика, сливи, абрикоса, аличі і мигдалю. Представлено експериментальні дані про поведінку різних сортів кісточкових культур на Кубані-86 в умовах Краснодарського краю, Західної Європи та України. Однорічні саджанці на цій підщепі володіють потужною кореневою системою, дерева характеризуються високою скороплідністю (на 2–3 роки раніше, ніж на сіянцях) і врожайністю (вище на 25–30%); експлуатаційний період — 18–20 років у сливи та 15–18 у персика. Значний вплив на продуктивність дерева зафіксовано у сорту сливи Стенлей, проте Кубань-86 не сумісна із сортами сливи Синя птиця, Кабардинська рання і Балада. Кубань-86 не має високої зимостійкості кореневої системи, тому дослідження проведено у південних зонах Росії і України. Середня врожайність сливи в Криму сорту Венгерка ажанська на Кубані-86 — 40 т/га, на сіянцях аличі — 29 і на ВВА-1 — 33 т/га. Щодо персика, то найкращою сортопідщепною комбінацією в саду в умовах півдня України та АР Крим є Ветеран на Кубані-86. Середня врожайність за 4 роки становила 28,2 т/га, що на 5,6 т/га більше, ніж на мигдалю. Кубань-86, як підщепа для персика і мигдалю, цінна і за своєю стійкістю до найпоширеніших видів нематоди, і за унікальною якорністю, що сприяє стійкості проти буревіїв.

УДК 634.23:631.541.1

2014.1.207. ПЕРСПЕКТИВНИЙ СЕМЕННОЙ ПОДВОЙ ДЛЯ ЧЕРЕШНІ / Кищак Е.А. // Садоводство и виноградарство. — 2013. — № 4. — С. 23–27. — Бібліогр.: 7 назв.

Черешня, вишня Альфа, підщепи для черешні.

Представлено результати багаторічних досліджень сортового добору високопродуктивних насінневих підщеп для черешні. Виділено вітчизняну слаборослу насінневу підщепу для черешні — вишню сорту Альфа. Вона характеризується високим коефіцієнтом розмноження (на рівні антипки) та забезпечує значний вихід стандартних саджанців у другому полі розсадника, а в саду — добру сумісність, якість кореневої системи, довговічність і слаборослість дерев, високі темпи нарощування врожайності і продуктивності. Це дає право рекомендувати її для створення інтенсивних насаджень черешні із щільністю розміщення 889–1111 дерев/га. Показано, що врожай плодів сорту Китайська чорна на підщепі Альфа на 6-й рік після садіння становив 7,7 кг/дерево, Травнева — 6,2, Ніжність — 11,7 і Джерело — 14,8 кг, що більше в 1,2–3,5 раза, ніж на інших насінневих підщепах. У середньому за 10 років плодоношення дерева на підщепі Альфа забезпечили найвищий врожай — 15,5–18,5 кг/дерево без зменшення товарних якостей плодів. Наведено порівняльні показники продуктивності дерев сортів Китайська чорна та Ніжність на підщепах: дика черешня, антипка, Альфа, Красная плотная, Студениківська, Л-2.

УДК 634.25/.26:631.347/.674.5

2014.1.208. РЕЖИМИ ДОЩУВАННЯ ПЕРСИКА / Горбач М., Потанін Д. // The ukrainian farmer. — 2013. — № 12. — С. 39–41.

Персик, дощування в саду, зрошення краплинне.

В Ін-ті зрошувального садівництва (нині Мелітопольська дослідна станція садівництва ім. М.Ф. Сидоренка ІС НААН) розроблено систему підкорового дрібнодисперсного дощування саду, а також визначено алгоритм її застосування. Ця технологія є ресурсоощадною і передбачає зменшення матеріальних, енергетичних і трудових затрат. Висвітлено послідовність технологічних операцій, розрахунки термінів, норм і тривалості поливу, а також міжполивного періоду. Представлено рекомендації щодо товарного вирощування персика, зокрема з питань зрошення. Застосування дощування у саду (ДС) дає можливість утримувати мікроряддя залуженими, що сприяє уникненню негативного впливу зрошення на ґрунт. Застосовують лише коротко- і середньострумнинні розпилювачі. Щоб підвищити якість урожаю, за 2–3 тижні до досягнення плодами знімальної стиглості ДС призупиняють. Надміру насичені вологою плоди є менш транспортабельними і гірше зберігаються. Окрім позитивної дії, ДС має й нега-

тивний вплив, а саме: провокує розвиток хвороб на листках, молодих пагонах і на відкритих ранах. Зрошення необхідно призупинити за 2 доби перед пестицидними обробками і розпочинати лише через 2 доби після них, що забезпечить їх ефективність. Краплинне зрошення є найпрогресивнішим методом поливу плодівих; описано його особливості.

УДК 634.54:631.53.03

2014.1.209. ФУНДУК У СВІТІ Й УКРАЇНІ ТА ВИМОГИ ДО САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ ЦІЄЇ КУЛЬТУРИ / Карась А.Я. // Сад, виноград і вино України. — 2013. — № 7/9. — С. 18–21. — Бібліогр.: 5 назв.

Фундук, горіхоплідні, стандарт саджанців фундука, ліщина.

Культура фундука (Ф.) з Туреччини поширилась по всій Європі, а в 2-й половині XIX ст. — у США і Канаді. Культурні сорти ліщини вирощувались у Туреччині понад два століття тому, а нині площа цих насаджень становить понад 400 тис. га. На початку 3-го тисячоліття світове виробництво горіхів перевищило 800 тис. т, де: частка Туреччини — 70% (450–600 тис. т горіхів), друге місце стабільно займає Італія (100–130), 3-тє — США (15–14), 4-тє — Іспанія (15–25), наступні — Азербайджан, Іран, Греція і Китай (по 6–15 тис. т). Кліматичні умови значної частини території України сприятливі для вирощування Ф, однак імпорتنі надходження Ф. впродовж 2007–2011 рр. становили 13–17% серед усіх горіхів. Фундук здавна культивують у Криму, а з 2-ї половини XX ст. — в інших регіонах України. Для стабільних врожаїв у промисловому виробництві необхідні вирівняні площі і родючі легкі та середні достатньо вологі ґрунти, а сухі піщані чи надто щільні і перезволожені — малопродатні. Щодо схилів, то кращими для Ф. вважаються західні, північно-західні, північно-східні і східні, бажано уникати південних сухих схилів. Кращими попередниками під насадження Ф. є горох, ячмінь, пшениця, на забур'яненні ґрунтах — чорний пар, небажані — кукурудза, соя і соняшник. Розмножують вегетативно і насінням. Для промислових насаджень, щоб зберегти спадкові властивості сортів, використовують садивний матеріал вегетативного походження. В Ін-ті садівництва НААН України закладено маточник перспективних сортів, для вивчення обкорінання Ф. при розмноженні горизонтальними та вертикальними відсадками із застосуванням різних агротехнічних прийомів. Садивний матеріал згідно з ТУ ДСТУ 4780:2007 та залежно від біологічних особливостей і фітосанітарного стану поділяють на 2 класи: А — оздоровлений (virus-free) і В — перевірений на вірус (virus-test). Наведено вимоги стандарту та технічні показники якості садивного матеріалу. У висновках підкреслено, що закладати промислові насадження необхідно лише сортовим стандартним садивним матеріалом, вирощеним вегетативним способом.

УДК 634.72:632.7

2014.1.210. ЗАХИСТИМО БРУНЬКИ СМОРОДИНИ ВІД КЛІЩА / Рубан М.Б. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 4. — С. 64–68.

Смородина, кліщі (смородиновий бруньковий), захист смородини, препарати (Актеллік, "30 В", Карате).

Описано біологічні особливості смородинового брунькового кліща (СБК), який може ушкоджувати 50–80% бруньок на чорній смородині, що зумовлює втрату врожаю близько 70%. Менше СБК шкодить червоній і білій смородині. Чисельність кліщів в одній бруньці може сягати 8 тисяч. Найінтенсивніше заселення бруньок відбувається наприкінці травня — на по-

чатку червня. За час розмноження і до закінчення їх міграції з бруньок, що перезимували, весною наступного року СБК може дати близько 5 поколінь, з них 3 літньо-осінні і 2 — весняні. Серед сортів смородини за комплексною стійкістю до грибних хвороб, СБК і листової галиці виділено середньопізні сорти інтенсивного типу селекції ДС НААН (К.М. Копань і В.П. Копань) — Аметист, Вернісаж, Софіївська, Ювілейна Копаня, а також селекції НУБіП України (П.З. Шеренговий) — Петрівська. Розглянуто захисні заходи від СБК. Відзначено важливість закладання нових насаджень здоровим садивним матеріалом. Під час закладання оздоровлених маточних ділянок і розсадників необхідно дотримуватись просторової ізоляції від старих насаджень (не ближче 1500 м). Зазначено, що за підвищення заселеності бруньок понад 5–10%, або за наявності 1,0–1,5 рухомих стадій кліщів на 10 кущах (заселення 1–2 бала) у фазі бутонізації і відразу після цвітіння насаджень обприскують Актелліком 500ЕС, к.е. (1,5 л/га) або Карате 050ЕС, к.е. (0,3–0,4 л/га). У період вегетації можливе використання препарату 30 В, к.е. (25–40 л/га). У великих фермерських господарствах та на присадибних ділянках у період викидання суцвіть смородину можна обприскувати настоянкою часнику потовченого (100 г/10 л води), відваром гірчака повзучого, дурману звичайного, настою бадилля картоплі тощо. Серед кущів смородини у присадибних господарствах рекомендується висаджувати часник.

УДК 634.73:631.535:631.811.98

2014.1.211. АГРОБІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМНОЖЕННЯ СОРТІВ ЧОРНИЦІ ВИСОКОРОСЛОЇ (VACCINIUM CORYMBOSUM L.) ЗДЕРЕВ'ЯНИМИ СТЕБЛОВИМИ ЖИВЦЯМИ У ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Піж'янова А.А., Балабак А.Ф. // Агробіологія: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 11(104). — С. 129–133. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 542192.

Чорниця високоросла, розмноження чорниці, БАР "КАНО", регулятори росту рослин.

Проаналізовано укорінюваність тривузлових здерев'янистих стеблових живців (ЗСЖ) сортів чорниці високорослої (ЧВ) залежно від строків заготівлі пагонів для живцювання (30.XI, 30.XII, 30.I, 28.II, 20.III). Розглянуто сорти ЧВ: Блюгольд, Блюкроп, Дюк, Дарроу, Елліот, Спартан, Торо. Встановлено, що ЗСЖ сортів ЧВ мають слабку регенераційну здатність: Блюгольд — 2,6–38,2%, Блюкроп — 5,6–56,4, Дюк — 2,4–35,6, Дарроу — 5,0–65,1, Елліот — 1,8–12,4, Спартан — 1,8–32,5 і Торо — 2,4–30,4% відповідно. Тип живця і кількість вузлів у ЗСЖ визначає регенераційну здатність та подальший ріст і розвиток кореневласних рослин. Оптимальними для живцювання є 3- і 4-вузлові живці завдовжки 10–15 см, які мають в 1,5–10,5 рази вищу вкорінюваність порівняно з іншими. У варіантах дослідів, де заготівлю пагонів проводили 30 січня і 28 лютого, здатність усіх досліджуваних типів (1-, 2-, 3- і 4-вузлові) ЗСЖ до коренеутворення була слабкою і значно поступалась живцям за строками заготівлі пагонів 30 листопада і 20 березня і залежала від апікальної, медіальної і базальної частини пагона. Використання 10% розчину калійної солі α-нафтилоцтової кислоти (КАНО) у концентраціях 20–35 мл/л з дотриманням специфічних умов укорінення, термінів заготівлі пагонів, типу живця та його метамерності сприяють підвищенню їхньої регенераційної здатності, скороченню строків вирощування і збільшенню виходу стандартних саджанців. Так, 3- і 4-вузлові живці, заготовлені з базальної частини пагона, за обробки КАНО 25 мл/л укорінювались на 88,2–95,3%, що, залежно від сорту, на 17,4–73,7% більше за контроль.

635.1/.8 Овочівництво. Городництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ХАРЕБА В.В.

УДК [635.15+635.266+635.24]

2014.1.212. НЕКАРТОФЕЛЬНЫЕ КЛУБНИ / Непорожня Е. // Овощеводство. — 2013. — № 12. — С. 46–50.

Бульби некартопляні, топінамбур, стахіс, чуфа, вирощування некартопляних бульб.

Висвітлено питання щодо біологічних особливостей й агротехнології вирощування рослин з некартопляними бульбами, а саме: топінамбуру (Т.), стахісу (С.) і чуфи (Ч.). Зазначено, що Т. близький до родини соняшника. Бульби його солодкі і часто мають грушеподібну форму, тому його часто називають

земляною грушею. Топінамбур культивується як овочева, кормова і технічна рослина. В Україні рекомендовано вирощувати такі сорти, як: Дієтичний, Львівський, Медовик, Подольський 94, Фіолет київський, а також міжвидовий гібрид Старт (топінсоняшник). Культура Т. посухостійка, невибаглива до тепла і ґрунтів, є хорошим фітомеліорантом. Вуглеводний склад представлений переважно інуліном, який зумовлює лікувальні і дієтичні властивості Т. У промисловому вирощуванні всі агрозаходи пристосовані до техніки з вирощування картоплі. Стахіс — багаторічна трав'яниста рослина родини Ясноткові (зовні нагадує м'яту). Він може рости на різних ґрунтах, за винятком кислих. Це холодостійка рослина, добре переносить затінок. Основним харчовим продуктом, який людина отримує зі С., є бульбочки (споживаються свіжими і термічно обробленими). У бульбочках С. міститься селен, а за вмістом калію, магнію, заліза і вітаміну С вони не поступаються картоплі. Стахіс містить дуже рідкісний вуглевод — стахіозу, який винятково корисний в дієті хворих на діабет й ожиріння. Стахіс вирощують так само, як картоплю, з однією відмінністю — садіння осіннє, хоча можливе й весняне. Назва "чуфа" походить з Іспанії, де цю рослину вирощують у промислових масштабах, тому назва отримала міжнародне поширення. Основним продуктом, який одержують з Ч., є бульбочки ("земляний мигдаль"), хімічний склад яких наближений до горіхів. Бульбочки споживають свіжими, висушеними, вареними й смаженими. Продукцію з бульбочок Ч. використовують у кондитерській, консервній і парфумерній промисловостях, а також для виробництва кормів. В Україні рекомендуються для вирощування сорти Новинка і Фараон. На півдні України Ч. можна висівати без пророщування, а в північних регіонах — краще пророщувати до одержання пагонів завдовжки 4–5 см чи вирощувати розсаду.

УДК 635.1/7:631.5:551.515.58(477.8)

2014.1.213. АДАПТАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРАЩИВАННЯ ОВОЩНИХ І БАХЧЕВИХ КУЛЬТУР К ІЗМЕНЯЮЩИМСЯ КЛИМАТИЧЕСКИМ УСЛОВИЯМ / Кныш В. // Овощеводство. — 2013. — № 11. — С. 22–27.

Овочеві культури, баштанні культури, клімат, вирощування овочевих і баштанних культур, зрошуване землеробство.

Висвітлено особливості застосування адаптаційних технологій вирощування овочевих і баштанних культур до мінливих кліматичних умов на Півдні України. Зазначено, що глобальні зміни кліматичних умов на Землі — це дуже серйозний виклик людству. У багатьох прогнозах відмічаються негативні наслідки глобальних змін клімату для сільського господарства України. На Півдні України значно поглибитися аридизація, тобто південна степова зона може перетворитися в пустелю, що негативно відіб'ється на традиційно аграрних регіонах. Для сільського господарства України наслідки потепління клімату будуть пов'язані з такими основними моментами: активізується розкладання гумусу в ґрунтах, погіршиться ефективність застосування добрив; строки сівби стануть більш ранніми, проте збережеться загроза загибелі рослин із-за весняних заморозків тощо. В останнє десятиліття розроблено технології вирощування овочевих і баштанних культур, які при скороченні енергетичних затрат в умовах вираженого аридного клімату здатні досить повно розкрити потенційні можливості сорту чи гібрида. Серед цих розробок найбільшої уваги заслуговують два основні напрями: вирощування овочевих і баштанних культур в умовах краплинного зрошення з одержанням екологічно безпечної продукції і промислове вирощування цих культур.

УДК 635.128:631.5

2014.1.214. СЕЛЬДЕРЕЙ — ОВОЩ ХОРОШЕГО НАСТРОЕНИЯ / Дыдив И., Дыдив О., Дыдив А. // Овощеводство. — 2013. — № 12. — С. 32–34.

Селера, господарсько цінні особливості селери, морфологічні особливості селери.

Висвітлено господарсько цінні, лікувальні та морфологічні властивості селери (С.) та її значення як овочевої культури. На територію України цю рослину завезли на початку XVIII ст. За вмістом мінеральних солей, білків і вітамінів серед інших ароматичних культур С. займає одне з провідних місць. Коренеплоди С. багаті на вітаміни А, С₁, В₁, В₂, В₆, Е, К, РР,

фолієву кислоту, цукри, пектинові речовини, органічні кислоти і мікроелементи. Вміст сухої речовини в коренеплодах С. може коливатися від 15 до 18%, мінеральних речовин — 0,8–0,97%. Ефірна олія міститься в усіх частинах С., особливо багато її в насінні — 2,7–7% і коренеплодах — до 0,05%. Найціннішою властивістю сирови С. є те, що вона має у своєму складі винятково великий відсоток біологічно активного (живого) органічного натрію, що майже в 4 рази більше, ніж кальцію. Завдяки такому хімічному складу С. має широкий спектр лікувальних властивостей. Застосовують С. також у дерматології й косметичі. У багатьох країнах світу насіння С. використовують у кулінарії для виготовлення селерової солі. Вид С. поділяється на 3 різновиди: коренева, салатно-черешкова і листовая. Наведено їх стислі характеристики. Схожість насіння С. зберігається три роки. Сходи з'являються через 15–18 днів після сівби у вигляді двох маленьких вузькоеліптичних сім'ядольних листочків. Слід зазначити, що С. — перехреснозапилювальна рослина. Перезапилюються рослини між собою та іншими культурами родини Селерові. За вирощування на насіння необхідно здійснювати просторову ізоляцію понад 500 м.

УДК 635.132:631.527:631.531.026

2014.1.215. ЗБЕРІГАННЯ СЕЛЕКЦІЙНИХ ФОРМ МАТОЧНИХ КОРЕНЕПЛОДІВ МОРКВИ ПОСІВНОЇ / Хареба В.В., Позняк О.В., Хареба О.В. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 4. — С. 12–13. — Бібліогр.: 8 назв.

Овочівництво, морква посівна, коренеплоди маточні моркви, зберігання маточних коренеплодів моркви, насіння чистосортне моркви.

Метою проведеного експерименту була оцінка модифікованого способу зберігання маточних коренеплодів (МК) селекційних форм моркви посівної (МП), в основі якого — скорочення втрат коренеплодів під час зимового зберігання, а також одержання чистосортного насіння заданих комбінацій у процесі селекційної роботи. Обґрунтовано особливості ефективного способу зберігання маточних коренеплодів (МП) для вирощування селекційного матеріалу на невеликих площах. Суть модифікованого способу полягає в тому, що маточники колекційного матеріалу МП в умовах Північного Лісостепу й Полісся України вирощуються за загальноприйнятими технологіями (сівба — у 3-й декаді квітня — 1-й декаді травня). Після викопування в 1-й декаді жовтня коренеплоди оцінюються й відбираються за морфологічними й біометричними ознаками та господарськи цінними показниками. Коренеплоди групують і висаджують згідно з програмою селекційного процесу на постійне місце на ізолюваних ділянках без закладання на зберігання в сховище. У разі настання перших заморозків проводиться додаткове підгортання ґрунту шаром близько 10–15 см та укриття солом'яним шаром до 20 см, які знімаються після перезимівлі в 1-й декаді квітня. Даний спосіб дає можливість зменшити втрати МК від пошкодження шкідниками й ураження хворобами, що розвиваються у сховищі або траншеях, запобігти підмерзанню або передчасному проростанню МК внаслідок порушення режиму зберігання; забезпечити краще приживання МК. Відносно ранній початок цвітіння дає змогу уникнути вірогідного перезапилування з дикою морквою; насіннєві рослини в разі осіннього висаджування МК краще розвиваються порівняно з весняним. Ретельна оцінка і добір селекційного матеріалу в поєднанні з бракувкою за габітусом насіннєвого куща протягом вегетації дають змогу одержати чистосортне насіння відповідної комбінації. Результати проведених досліджень засвідчили перспективність використання модифікованого способу зберігання МК моркви посівної безпосередньо у полі для освоєння в н.-д. установах та насінницьких господарствах у зонах Північного Лісостепу й Полісся України.

УДК 635.21:631.816.36:631.559:[631.811.98+631.095.337]

2014.1.216. ВПЛИВ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ МОНО- І МІКРОДОБРИВАМИ ТА СТИМУЛЯТОРОМ РОСТУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ КАРТОПЛІ / Ільчук Р.В., Ільчук Ю.Р. // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво: міжвід. темат. наук. зб. — Л.—Оброшине, 2013. — Вип. 55, ч. 1. — С. 51–58. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 542174.

Картопля, добрива моно- та мікро-, стимулятор росту, урожайність картоплі, підживлення позакореневе, показники біометричні.

Висвітлено результати досліджень щодо впливу позакореневого підживлення (ПКП) моно- і мікродобривами та стимулятора росту (СР) Альфа Нано Гроу на біометричні показники і урожайність середньостиглого сорту картоплі (К.) Легенда. Встановлено, що застосування моно- і мікродобрив для ПКП вегетативної маси в комплексі зі СР є ефективним агротехнічним заходом, який істотно впливав на формування вегетативної маси рослин. Найефективнішим виявилось ПКП Інтермаг-картопля + СР Альфа Нано Гроу. Кількість стебел на одну рослину тут становила 5,8 шт., висота рослин — 64,5 см, асиміляційна поверхня листків — 44,7 тис. м²/га, чиста продуктивність фотосинтезу — 11,3 г/м²/добу, а при застосуванні Альфа Гроу Екстра (бор) + Альфа Нано Гроу — відповідно 6 шт., 68,7 см; 49,9 тис. м²/га і 12,5 г/м²/добу. Найвищу врожайність К. сорту Легенда (40,5 і 41,4 т/га) одержано на варіантах з підживленням мікродобривом Інтермаг-картопля і Альфа Гроу Екстра (бор) у нормі 2,0 л/га у фазі повних сходів і початку бутонізації + дворазова обробка рослин СР Альфа Нано Гроу в нормі 30 мл/га. Приріст урожайності від застосування такого агротехнічного заходу становив 13,3–14,2 т/га, або 48,9–52,2%.

УДК 635.25:631.559:631.531.04

2014.1.217. ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЦИБУЛІ РІПЧАСТОЇ / Князюк О.В., Орлюк Л.Л. // *Агробіологія: зб. наук. пр.* — Біла Церква, 2013. — Вип. 11(104). — С. 23–27. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542192.

Цибуля ріпчаста, продуктивність цибулі, строки сівби цибулі, сорти цибулі різностиглі, лежкість цибулі ріпчастої.

Вивчався вплив строків сівби різностиглих сортів цибулі-ріпки (ЦР) на біометричні показники росту і розвитку впродовж вегетаційного періоду, продуктивність і лежкість ЦР під час зберігання. Результати досліджень засвідчили, що найкращі біометричні показники ЦР (лінійний ріст рослин, середня маса цибулини) ранньостиглого і середньораннього сортів були відмічені за пізньозимового строку сівби (01.11), а середньостиглого — за ранньовесняного (20.03). Максимальну врожайність ранньостиглого сорту ЦР Черняківська (44 кг/10 м²) та середньораннього сорту Опорто (40 кг/10 м²) спостерігали за підзимового строку сівби, що відповідно на 23 і 17 кг більше, ніж за пізньовесняного. Середньостиглий сорт ЦР Сквирська забезпечив максимальну врожайність за ранньовесняного строку сівби (20.03). Зазначено, що оптимальні строки сівби ЦР, як технологічний процес її вирощування, підвищують урожайність її ранньостиглого сорту на 30–50%, а середньораннього — на 10–30%. Найбільші втрати під час зберігання та значні ураження хворобами ЦР виявлено за пізньовесняного строку сівби (20.04), а стійкою проти вищезгаданих чинників є цибуля, висіяна під зиму.

УДК 635.262"324":632:631.526.32:631.559

2014.1.218. ВПЛИВ ШКІДНИКІВ І ХВОРОБ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ЧАСНИКУ / Бобось І.М., Рубан М.Б. // *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр.* — К., 2013. — Вип. 183, ч. 2. — С. 286–290. — (Сер. Агрономія). — Бібліогр.: 9 назв.

Часник озимий, шкідники часнику, хвороби часнику, продуктивність часнику, сорти часнику.

Досліджувався вплив шкідників і хвороб на продуктивність сортів часнику (Ч.) вітчизняної селекції в умовах Київської обл., що дасть змогу розширити його виробництво й підвищити забезпечення населення та переробну промисловість цінною продукцією. Вивчалися 4 сорти стрілкового часнику озимого, а саме: Промінь (стандарт), Добродій, Лідер і Спас. Встановлено, що найбільшою зимостійкістю та високою стійкістю проти хвороб (мокра бактеріальна гниль) і шкідників (цибулева муха) у Лісостепу України характеризуються сорти озимого Ч. Добродій і Спас, у яких відмічено раннє (25.03) 100%-ве відростання рослин навесні й товарну врожайність підземних цибулин на рівні 7,0–7,2 т/га. Зазначено, що високу товарну врожайність у сорту Спас одержано за рахунок

більшої середньої маси товарних підземних цибулин (28,3 г), а сорту Добродій — через високу товарність (85%).

УДК 635.343:631.5

2014.1.219. ВІРАЩУВАННЯ КАПУСТИ САВОЙСЬКОЇ / Федосій І.А. // *Настоящий хозяин.* — 2013. — № 11. — С. 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24.

Капуста савойська, вирощування капусти савойської, сорти і гібриди капусти савойської, захист капусти савойської від шкідників і хвороб, збирання і зберігання капусти савойської.

Висвітлено особливості технології вирощування капусти савойської (КС). Зазначено, що КС широко розповсюджена і користується великим попитом у всіх країнах Західної Європи і США. Листки КС мають пухирчасту будову як біла розетка, так і в головки, схожої на капусту білоголову. Головки КС бувають округлими, овальними, плоскоокруглими, конусоподібними з рихлою чи щільною структурою, з жовто-зеленим, біло-зеленим і салатним забарвленням листків різної інтенсивності. Існують ранньостиглі, середньостиглі і пізньостиглі сорти, а також листові. За біохімічним складом КС цінніша за білоголову. Наведено біохімічні характеристики КС. Цінний біохімічний склад поєднується з високою морозостійкістю. Посіви витримують короточасні заморозки до мінус 3–5°C, а дорослі рослини — до мінус 7–8°C. Цей різновид капусти світло- і вологовимогливий. У виробництві КС займає незначні площі. Добрими попередниками для неї є бобові культури, огірок, цибуля, картопля, буряк, помідор і багаторічні трави, особливо бобові. Крім гною, під КС використовують перегній, рідкий гній, пташиний послід, торфокомпости і бактеріальні добрива. Мінеральні добрива вносять з розрахунку N₆₀₋₁₂₀P₆₀₋₁₂₀K₆₀₋₁₂₀. Обґрунтовано ефективність різних способів внесення добрив. У Державний реєстр сортів рослин для поширення в Україні занесено 4 гібриди КС: Віроса F₁, Естрема F₁, Меліса F₁, Морама F₁. Різниця між сортами і гібридами ранньостиглої і пізньостиглої групи сягає 56–65 діб. Величина і якість врожаю КС, строки його надходження і зберігання продукції залежать від якості розсади й оптимальних строків її висаджування. Важливою умовою одержання високих і гарантованих урожаїв КС є своєчасне і якісне проведення поливів. Основними шкідниками КС є хрестоцвітні блішки й попелиці, капустяні білянка і совка міль, а також весняна капустяна муха. Найшкочодніші хвороби КС — судинний і слизуватий бактеріоз, фузаріозне в'янення. Збирати врожай КС слід за досягнення технічної стиглості головок і закінчувати до настання стійких морозів. Головки ранньостиглих сортів у свіжому вигляді зберігаються погано. Для довготривалого зберігання більше підходять сорти середньопізні і пізні сорти.

УДК 635.348:631.5

2014.1.220. ВІРАЩУВАННЯ КАПУСТИ КОЛЬРАБІ / Федосій І.А. // *Настоящий хозяин.* — 2013. — № 8/9. — С. 34–37.

Капуста кольрабі, вирощування капусти кольрабі, сорти капусти кольрабі.

Висвітлено агротехніку вирощування капусти кольрабі (КК), яка є малопоширеною культурою в умовах України. Кольрабі — стебlopлідна капуста, яка дуже смачна і соковита, доки не перезріє. Форма стебlopлоду буває круглою, плоскоокруглою чи овальною, і забарвлення — зелене, фіолетове чи малинове. Проте незалежно від форми і забарвлення стебlopлоду м'якуш його буває лише білим. Зауважується, що корисних речовин у листках КК більше, ніж у стебlopлоді. Пживна цінність КК визначається наявністю вуглеводів, білків, мінеральних речовин, низки вітамінів. Залежно від сорту, ґрунтового-кліматичних умов і агротехніки біохімічний склад КК може дуже змінюватись. Зазначено, що КК — одна з ранньостиглих капустяних рослин і найменш вимоглива стосовно тепла і родючості ґрунту. Кольрабі вирощують розсадним і безрозсадним способами. Для одержання високого і якісного врожаю КК велике значення має сорт чи гібрид. За рахунок використання нових сортів і гібридів з одночасним отриманням всіх інших елементів технології можна збільшити врожайність овочевих культур на 25–30% і більше. Наведено елементи технології вирощування КК (сівба, полив, загартування, підживлення, попередники, підготовка ґрунту,

удобрення, висаджування розсади і догляд). Зазначено, що своєчасне збирання КК — головна умова одержання якісної продукції. Наліті стеблоплоди збирають за досягнення ними діаметра 7–10 см, а в скоростиглих сортів збирають ще дрібніші — 5–8 см. Восени врожай КК необхідно збирати до заморозків.

УДК 635.64:631.527.5

2014.1.221. ВИБИРАЄМО ГІБРИД ТОМАТА ДЛЯ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ / Довгаль М.М., Дячук А.С., Омельченко С.Ю. // Овочеводство. — 2013. — № 11. — С. 40–41.

Помідор, гібрид помідора, переробка помідора.

Наведено характеристики перспективних гібридів помідора (П.), придатних для переробки і цілющого консервування. Підприємства і фермери, які вирощують П. для постачання на переробні комбінати, зупиняють свій вибір на гібридах, які задовольняють вимоги не лише щодо якості і °Вх, а й адаптивності до умов вирощування і стресів, толерантності до хвороб, серед яких останнім часом значної шкодочинності набули вірусні й бактеріальні інфекції. Компанія "Сингента" — один зі світових лідерів у галузі селекції П. Кожний третій П., який споживають чи переробляють на планеті, вирощено з її гібридів. Наведено характеристики гібридів П., які добре зарекомендували себе на ринку України, а саме: Астерікс F₁, Фортіпс F₁, Бобкат F₁. Протягом останніх років беззаперечним лідером серед великоплідних томатів є гібрид Бобкат F₁. Його плоди мають правильну форму, дуже вирівняні протягом усього періоду плодоношення. Маса плода — 180–230 г. Яскраво-червоні з глянцевою блиском, не розтріскуються навіть за істотних перепадів вологості ґрунту. Добре транспортуються і зберігаються до 25–30 діб. М'якоть має щільну пісочну структуру, містить багато цукрів. Гібрид нескладний у вирощуванні: добре переносить повітряну засуху, запилюється навіть при високих температурах і низькій відносній вологості повітря. Має підвищену стійкість до плямистостей листя, альтернаріозу і фітофторозу. Період від висадження розсади до масового збирання — 90–100 днів. Потенційна врожайність — понад 120 т/га. Рекомендоване вирощування — через розсаду за густоти садіння 20–22 тис. рослин/га.

УДК 635.64:631.527.5:631.544

2014.1.222. ПІДБІР ГІБРИДІВ ПОМІДОРА ІСТИВНОГО (LYCOPERSICON ESCULENTUM Mill.) ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ У ПРОДОВЖЕНІЙ КУЛЬТУРІ / Гавриш Л. // Сортівництво та охорона прав на сорти рослин. — 2013. — № 3. — С. 23–25. — Бібліогр.: 6 назв.

Помідор, гібриди помідора, продовжена культура, продуктивність помідора, урожайність помідора.

Наведено результати досліджень з підбору гібридів помідора (П.) індетермінантного типу (Раїса F₁, Макарена F₁, Емоушн F₁, Анабель F₁, Маріачі F₁) для вирощування в продовженій культурі зимових гідропонних теплиць. Найбільш раннє надходження плодів П. виявлено в гібрида Макарена F₁. Установлено загальну кількість китиць, квіток і плодів, що утворювалися на рослині впродовж вегетаційного періоду. Визначено ступінь зав'язування плодів, продуктивність однієї рослини і середню масу плоду (у гібрида Макарена F₁ вона була на 18% вище контролю). Проаналізовано динаміку надходження врожаю гібридів П. за місяцями. Зазначено, що найвищу врожайність виявлено за вирощування рослин у травні–липні. Незважаючи на найнижчий відсоток товарності (96,6%), найвищу частину нетоварного врожаю (1,6 кг/м²), кількість продукції для реалізації гібрида Макарена F₁ істотно перевищувала показники всіх інших гібридів і становила 44,8 кг/м². З'ясовано, що на врожайність гібрида істотний вплив мала маса плоду ($r \pm Sr = +0,96 \pm 0,03$). За досліджуваними показниками виділено найскоростигліший та врожайний гібрид Макарена F₁.

УДК 635.64:631.527.5:631.544(470)

2014.1.223. МЕЛКОПЛОДНЫЕ ГИБРИДЫ ТОМАТА ДЛЯ ЗАЩИЩЕННОГО ГРУНТА / Гавриш С.Ф., Редичкина Т.А. // Гавриш. — 2013. — № 4. — С. 7–9.

Помідор дрібноплідний, гібриди помідора, ґрунт захищений.

Наведено стислі характеристики нових коктейльних і вишневоподібних гібридів помідора (П.) селекції НДІ овочівни-

цтва захищеного ґрунту (НИИОЗГ). Зазначено, що в плодах цих гібридів вміст цукрів у 2–3 рази вищий, ніж у звичайних. Попит на такі П. зростає, їх широко використовують для оформлення страв, приготування канапе, у ланч-боксах на авіалініях тощо. Гібриди F₁ Орігамі, F₁ Мопс та перспективні гібриди (F₁ к-1052/12, F₁ к-1056/12, F₁ к-1074/12, F₁ к-802/09), передані на виробниче сортовипробування, характеризуються високою продуктивністю і технологічністю за різних умов вирощування, а також чудовими смаковими властивостями і високою товарною якістю.

УДК 635.654.2:631.531.043:631.559(477)

2014.1.224. ВПЛИВ СХЕМ РОЗМІЩЕННЯ РОСЛИН НА ВРОЖАЙНІСТЬ СОРТІВ КВАСОЛІ СПАРЖЕВОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Слободяник Г.Я., Тернавський А.Г., Войцехівський В.І. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип. 4(74). — С. 100–109. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541911.

Квасоля спаржева, сорти квасолі спаржевої, схема розміщення рослин квасолі, урожайність квасолі спаржевої, боби.

Здійснено комплексну оцінку продуктивності сортів квасолі цукрової (КЦ) вітчизняної селекції Білозерна-361 й Українка та польського сорту Лаура за широкорядкової 70×7 см (204,1 тис. рослин/га) та стрічкової 20+50×7 см (408,2 тис. рослин/га) схем розміщення рослин. Наведено й проаналізовано дані щодо біометричних показників сортів КЦ, площі їх листової поверхні, урожайності КЦ залежно від схем розміщення. Встановлено, що за площі живлення 0,049 м² рослини КЦ формуються вищими, проте з меншою кількістю листків. Серед досліджуваних сортів як ранньостиглий виділяється сорт Лаура. Обґрунтовано доцільність вирощування сортів Лаура і Українка, урожайність яких за стрічкової схеми 20+50×7 см становила 13,5–14,0 т/га. Перспективним напрямом подальших досліджень є добір сортів гібридів та оптимальне загущення посівів КЦ для максимальної механізації всіх виробничих процесів вирощування даної культури й одержання якісної продукції бобів технічної стиглості.

УДК 635.82:631.588:631.559

2014.1.225. ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЮ ГЛИВИ ЗВИЧАЙНОЇ ЗА ІНТЕНСИВНОГО ВИРОЩУВАННЯ / Вдовенко С.А. // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — № 4. — С. 26–29. — Бібліогр.: 15 назв.

Грибівництво, глива звичайна, вирощування гливи, урожайність гливи, субстрат (глива).

Висвітлено питання щодо особливостей виробництва двох штамів гливи звичайної (ГЗ) на субстраті з соломи пшениці, ячменю і гороху з метою одержання продукції в зимово-весняний період. Результати досліджень засвідчили, що для приготування субстрату в процесі вирощування ГЗ слід використовувати горохову соломку, оскільки цей субстрат характеризується швидким проходженням основних фаз росту й розвитку гриба, внаслідок чого збільшується загальна врожайність ГЗ (до 18,5–19,7 кг/м²) і покращується товарність продукції. Зазначено, що субстрат із ячмінної соломи можна також використовувати для виробництва ГЗ, однак він характеризується нижчими показниками врожайності. З'ясовано, що найвищу врожайність (767,9 г/кг субстрату) одержано від штаму НК-35 і нижчу — від штаму Р-24.

УДК 635.89:631.5

2014.1.226. ВІДБІР ШТАМІВ ГРИБА LENTINULA EDODES (Berk) Singer, ПЕРСПЕКТИВНИХ ДЛЯ КУЛЬТИВУВАННЯ НА СОЛОМІ / Мироничева О.С. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 183, ч. 2. — С. 74–78. — (Сер. Агрономія). — Бібліогр.: 11 назв.

Грибівництво промислове, шіітаке, вирощування шіітаке, солома (субстрат), штами швидкорослі шіітаке.

Досліджувалася можливість культивування попередньо відібраних за швидкістю колонізації штамів гриба шіітаке на субстраті з пшеничної соломи. Шіітаке є сапрофітним грибом білої гнилі, який розкладає лігнін целюлози комплексу субстратів як основне джерело вуглецю та протоплазму як джерело азоту. Солома злакових багата на легкогідро-

лізований полісахаридний комплекс і містить близько 40% целюлози та 17% лігніну. Лігнін соломи міцно пов'язаний з целюлозою та геміцелюлозою. Речовини, що містять азот, представлені білками й амідами в кількості до 1,5%. Результати досліджень засвідчили, що за співвідношення вуглецю й азоту (C/N) — 46,67:1, незбагачена солома дає

можливість утворювати примордії дереворуйнівним грибам шітате *Lentinula Edodes* (Berk). Зазначено, що для подальшого дослідження та можливої інтродукції в промислове інтенсивне культивування перспективним є штам 363, який здатен утворювати примордії за його колонізації субстрату із соломи.

635.9 Декоративні культури. Квітництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 635.924/.925:582.772.2(477)

2014.1.227. ДЕКОРАТИВНЕ ТА ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ СХІДНОАЗІЙСЬКИХ ВИДІВ РОДУ *ACER* L. В УМОВАХ УКРАЇНИ / Курдюк О.М., Маєвський К.В., Чигринець В.П. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.9. — С. 220—225. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542033.

Клен східноазійської флори, декоративність кленів, клен в озелененні, таксони східноазійських кленів, інтродукція кленів східноазійських.

Висвітлено історичний аспект та результати інтродукції східноазійських кленів (СК) роду *Acer* L. в умовах України. Наведено перелік таксонів відповідно до сучасної системи, декоративне та господарське значення, перспективи та напрями подальшого використання. Декоративність, стійкість до хвороб і шкідників, зимо- й газостійкість дають змогу східноазійським видам кленів зайняти істотне місце в озелененні. Внаслідок детального районування території України для інтродукції СК, найбільш відповідними для їх широкої культури виявилися Карпатський та Прикарпатський інтродукційні райони, де успішно можуть зростати до 80% всіх видів. Далі йдуть Західний і Північно-Східний райони України, перспективні для інтродукції та використання в господарстві до 40% кленів. За штучного зрощення в умовах Південного узбережжя Криму можливе культивування до 75% усіх видів. Для Лісостепу й Північної частини Степу рекомендують використовувати *A. manshuricum*, *A. mono*, *A. tegmentosum*, *A. caudatum* subsp. *ukurundense*. Історія інтродукції СК на територію України триває понад три сторіччя. Сьогодні в країні нараховується 27 видів та 8 підвидів цієї групи рослин, представлених переважно в колекціях ботанічних садів та дендропарків.

УДК 635.924:630*17:582.47:630*27

2014.1.228. “ХВОЙНИКИ” С ЦВЕТНЫМИ ШИШКАМИ / Швед К., Швед М. // Огородник. — 2013. — № 12. — С. 28—31.

Декоративні хвойні дерева, шишки кольорові “хвойників”, ялина, ялиця, догляд декоративних “хвойників”.

Висвітлено питання щодо використання хвойних дерев (“хвойники”) у дизайні садових ділянок. Хвойники мають безліч корисних властивостей та високу декоративність, зокрема завдяки кольоровим шишкам (яскраво-фіолетові, червоні, сіро-бурі, червоно-жовті, фіолетово-пурпурові, коричневі). На фоні зеленої хвої різних відтінків вони виглядають дуже ефектно. Хвойники можна саджати як у ґрупових, так і в поодиноких посадках. Дуже гарно вони виглядають у проміжках між листяними кущами, декоративними ліанами чи багаторічними рослинами. В останні роки хвойні рослини стали дуже популярними у садівників України. Наведено рекомендації щодо правильного вибору хвойників з кольоровими шишками цікавої форми й оригінального забарвлення. В останні десятиліття вчені-селекціонери вивели на основі ялини звичайної багато нових сортів з кольоровими шишками і пагонами, а саме: *Picea abies* AC-ROCONA (червоні шишки), *Picea abies* INVERSA (шишкоподібні пагони яскраво-рожевого кольору), *Picea abies* PUSH (червоні шишки), *Picea pungens* HOOPSII (яскравий малиново-фіолетовий колір шишок). Усі види ялини тіньвитривалі, але для їх інтенсивного і правильного розвитку необхідні достатня освітленість місця висаджування, легкі ґрунти і обов'язковий полив рано навесні. Дуже декоративний вигляд мають дерева ялиці (*Abies*) з хвоєю

і шишками різних відтінків, зокрема таких сортів, як: *Abies arnoldiana* JAN PAWEL2 (інтенсивний синій колір шишок), *A. koreana Brevifolia* (фіолетові шишки), *A. koreana Gelbbunt* (хвоя зелена, з жовтими цятками, а шишки сині), *A. veichi Glauca* з фіолетовою хвоєю і пагонами бордово-фіолетового кольору та ін. Ялиці — вітро- і морозостійкі, але деякі види дуже чутливі до забруднення повітря. Формують дерева, видаляючи центральні бруньки бокових пагонів, але стрижку не застосовують. Крім декоративних, хвойники мають корисні властивості: збагачують повітря киснем, затримують пил і пориви вітру, поглинають шум, виділяють фітонциди та ін.

УДК 635.925

2014.1.229. КЛЕОМА / Симкович В. // Огородник. — 2013. — № 10. — С. 36.

Декоративне садівництво, клеома, сорти і види клеоми, вирощування клеоми, розмноження клеоми.

Наведено біологічну характеристику високодекоративної рослини — клеоми (К.) та особливості розмноження і вирощування різних її сортів. Високу (до 150 см і більше) трав'янисту рослину вирощують як літнік. Вона має потужне, неполягаюче стебло, яке розгалужується у верхній частині і закінчується великою волоттю суцвіття. Квіти 4-пелюсткові, з довгими тонкими тичинками (блакитні і пурпурові). Квітки кремові, рожеві, пурпурові, фіолетово-рожеві чи білі, зібрані в суцвіття. Цвіте К. рясно з початку липня до кінця вересня, інколи довше. Рослина — тепло- і світлолюбна. Затинок витримує, але декоративність її знижується. Достатньо посухостійка, погано переносить перезволоження. Краще росте на родючих ґрунтах з нейтральною реакцією, які добре пропускають воду. Розмножують К. насінням, висіваючи його на розсаду в середині березня — на початку квітня. На постійне місце зростання заготовлену розсаду висаджують у травні, коли минає загроза заморозків. Для того, щоб одержати потужні рясноквітучі рослини, необхідно їх регулярно (раз на 2 тижні) підживлювати, але тільки до початку цвітіння. Незважаючи на те, що в природі видів К. багато, культивується лише один — К. колюча. Популярні сорти К. — різнокольоровий *Colour Fountain*, а також однокольорові: *Helen Campbell* (білі), *Pink Queen* і *Rose Queen* (рожеві); Гігант Пінк К'юсек — з великими темно-рожевими квітами; *Violet Queen* — з фіолетовими; карликовий сорт *Golden Sparkler* (жовті квіти); малогалузистий сорт Змій Горинич (рожеві). Клеому висаджують у міксбордерах або в центрі клумби, на задньому плані квітників. Кращі партнери для К. — геліотроп, вербена, космос, флокси, а також троянди і городні рослини, які вирощують на шпалері.

УДК 635.925:582.572.7

2014.1.230. ВВЕДЕННЯ В КУЛЬТУРУ *IN VITRO* ПІВНИКІВ НИЗЬКИХ (*IRIS PUMILA* L.) / Твардовська М.О., Кунах В.А. // Інтродукція рослин. — 2013. — № 3. — С. 29—33. — Бібліогр.: 19 назв.

Ірис низький, культура in vitro ірису, асептичні проростки ірису.

Описано умови для ефективного проростання насіння півників низьких (ПН) *Iris pumila* L. Мета досліджень — уведення в культуру *in vitro* ПН для одержання асептичних проростків з наступною реінтродукцією в природне середовище, а також одержання культури тканин цього виду. Виявлено високу ефективність проростання насіння за умов його попередньої холодової стратифікації, а також висаджування

стратифікованого насіння на живильне середовище МС/2 без фітогормонів. Одержані асептичні проростки активно росли на середовищі МС/2 без фітогормонів. Проведені експерименти з адаптації рослин до умов закритого ґрунту виявили високий рівень їх приживання. Культуру тканин кореневого походження ПН одержано на живильному середовищі МС/2, доповненому 0,1 мг/л фітогормоном БАП та 0,5 мг/л 2,4-Д.

УДК 635.925:582.711.712:631.526.32

2014.1.231. АРОМАТНІ ТРОЯНДИ / Рубцова О.М., Чижанькова В.І. // Квіти України. — 2013. — № 5. — С. 12–13.

Троянда, сорти троянди ароматні, селекція ароматних троянд.

Наведено біологічні характеристики сортів ароматних троянд (Т.) й особливостей їх аромату. Німецький дослідник Н. Міллер виділив у Т. 25 типів запаху і встановив, що існує 7 основних елементів пахощів, один або кілька з них є в ароматі більшості Т.: троянд, настурцій, півників, фіалок, яблук, лимона й конюшини. Крім семи основних запахів, деякі Т. можуть пахнути гіацинтом, папороттю, мохом, апельсином, лавром, медом, айвою, малиною і петрушкою. У Т. пахнуть не лише пелюстки, квітки, а також чашолистки і навіть листки. Наприклад, листки *Rosa eglanteria* мають аромат яблук. Запах залежить і від походження сорту. Більшість сучасних сортів з інтенсивним запахом веде свій родовід від ароматної троянди Кримсон Глорі, виведеної німецьким селекціонером Кордесом. Нині виведенням ароматних Т. займаються, головним чином, французькі фірми Дельбара і Мейяна. Фірма Мейян створила низку ароматичних сортів: Фредерік Містраль (фруктові нотки), Лоліта Лемпіцька (нотки деревини), Алан Сушон (насичений аромат) та інші. Насиченими запахами не поступаються і англійські троянди Абрахам Дарбі та Грехем Томас. Чудовий аромат мають старі сорти: Марі Бауман, Роз а парфем де л'Ей. Необхідно також відзначити такі ароматні сорти: Майнцер Фастнахт, Самурай, Даймонд, Джубілі, Фрюлінгсдуфт і Дуфтовольке. Ароматні троянди рекомендовано висаджувати в садах — поблизу веранд, альтанок, доріжок і садових лав.

УДК 635.925:582.711.712:631.529:631.527(477.75)

2014.1.232. ОСНОВНЫЕ ИТОГИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЙ ПО ИНТРОДУКЦИИ И СЕЛЕКЦИИ САДОВЫХ РОЗ В НИКИТСКОМ БОТАНИЧЕСКОМ САДУ / Клименко З.К. // Бюлетень Державного Нікітського ботанічного саду. — Ялта, 2013. — Вип. 106. — С. 21–25. — Библиогр.: 2 назв. Шифр 541483.

Троянда садова, інтродукція троянди, селекція троянди, сорти троянди, вирощування троянди в Криму.

Проаналізовано результати багаторічних досліджень з інтродукції та селекції троянди (Т.) садової та представлено основні напрями її подальшої селекції з метою створення уні-

кальних вітчизняних сортів для умов Півдня України, зокрема Криму. Аналіз інтродукційних досліджень засвідчив, що найповніше адаптаційні можливості в умовах ПБК виявляються у видів Т. субтропічного походження і сортів, створених на їх основі, а також у видів і форм з районів, пов'язаних єдністю походження із Середземноморською флористичною областю. Використання класичних і розроблених у Нікітському ботанічному саду нових методів і комплексної системи селекції Т. дало змогу створити близько 300 унікальних вітчизняних сортів Т. з восьми садових груп, перспективних для культивування в умовах Півдня України. У подальшому перспективним є пошук, інтродукція і залучення в селекційний процес нових видів — донорів цінних декоративних та біологічних ознак з флор Південно-Східної, Передньої і Середньої Азії, Південної Америки, кримських видів (*Rosa floribunda* Stev., *R. pygmaea* MB, *R. tauriae* Chrshan.) і гібридів *R. kordesii* Wulff., *R. persica* Michaux, які вирізняються толерантністю і високою декоративністю, а також кращих сортів, виведених у різних країнах світу, з метою створення на основі комплексної селекції вітчизняних сортів троянди для умов Півдня України.

УДК 635.926:582.671:574.5:631.529(477)

2014.1.233. ПРЕДСТАВНИКИ РОДУ NUPHAR SMITH У ПРИРОДНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ ТА КУЛЬТУРИ (БІОЛОГІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ, МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ): монографія / Дідух М.Я., Мазур Т.П. — К., 2013. — 255 с. — Библиогр.: 375 назв. Шифр 541832.

Декоративні водні рослини, Nuphar Smith, інтродукція рослин роду Nuphar Smith.

Розглянуто систему роду *Nuphar* Smith (NS), історію інтродукції в країни СНД, зокрема в Україну, а також біологічні, екологічні та морфологічні особливості. Описано природні популяції та встановлено участь у них представників роду. Здійснено інтегральну оцінку успішності інтродукції рослин NS у відкритому і захищеному ґрунтах Лісостепу й Полісся України. Розроблено ефективні методи розмноження й запропоновано рекомендації стосовно використання їх у декоративному садівництві, бджільництві й медицині. Наведено таксономічний список колекційних гідрофільних рослин. Запропоновано в умовах Лісостепу й Полісся України використовувати в озелененні водні рослини роду *Nuphar*: *N. advena*, *N. lutea*, *N. japonica*, *N. pumila*, *N. sagittaeifolia* та ін., які можна вирощувати в природних і штучних водоймах захищеного й відкритого ґрунтів з різним покриттям, але рівним дном. Зазначено, що для одержання повноцінного насіння в інтродукованих рослин роду NS потрібне штучне дозопилення. Вегетативне розмноження NS є ефективнішим, оскільки скорочується термін одержання генеративних рослин. Зауважується, що рослини роду *Nuphar* можна використовувати як біофільтр для водойм усіх типів, додатковий медо- та пергонос, природну "напувалку" для бджіл.

636/639 ТВАРИННИЦТВО

636.0 Загальні питання

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.001.76

2014.1.234. АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ / Славо В.П., Коваленко О.В. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2013. — Вип. 1 (34), т. 3. — С. 3–10. — Библиогр.: 17 назв. Шифр 541689.

Інноваційний розвиток, тваринництво, модернізація тваринництва, кормовиробництво, генофонд тварин, наука, конкурентоспроможність, інвестиції.

Висвітлено сучасний стан галузі тваринництва (ГТ) в Україні та обґрунтовано необхідність прискорення впровадження в практику інноваційних технологій. Реалізація стратегії інноваційного розвитку тваринництва (ІРТ) передбачає створення

вдосконаленої системи ГТ, що включає інноваційну інфраструктуру, фінансове та інформаційне обслуговування, з метою підвищення її прибутковості, досягнення конкурентоспроможних параметрів тваринницької продукції і забезпечення продовольчої безпеки країни. Пріоритетними напрямками ІРТ є інвестиції в оновлення матеріально-виробничої бази ГТ відповідно до вимог наукоємних технологій утримання й обслуговування тварин, що потребує фундаментальних розробок щодо зниження капітаємності нововведень як економічного, так і технологічного характеру. Виробництво продукції тваринництва планується забезпечувати на основі створеної принципово нової технологічної бази і сучасного обладнання для модернізації тваринницьких ферм і на-

рощування генетичного потенціалу вітчизняних тварин, а також прискореного створення якісної кормової бази. Рационалізація кормовиробництва, зміна його структури за рахунок нових сортів і гібридів рослин, зниження затрат на виробництво МДж (мегаджоул) обмінної енергії, економне використання нових видів преміксів, санітарних і ветеринарних препаратів — це основні напрями, які потребують відповідних інвестицій.

УДК 636.003.1

2014.1.235. ЕФЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ТВАРИННИЦТВА: монографія / Минів Р.М., Гіряк К.М., Батюк Б.Б., Степанюк О.І., Матвеева М.П. — Львів, 2012. — 276 с. — Бібліогр.: 20 назв. Шифр 542081.

Тваринництво галузь, птицевіництво, свиноварство.

Висвітлено теоретичні, методичні та практичні аспекти ефективного розвитку окремих галузей тваринництва. Надано економічну оцінку комплексу економічних, організаційних, правових та адміністративних методів. Розроблено і запропоновано концепцію стратегічного розвитку, комплекс заходів, спрямованих на формування дієвої системи державного регулювання окремих галузей тваринництва. Велика увага приділяється птахівничим підприємствам, а також свиноварству в умовах членства України в СОТ. Конкретизуються заходи для підтримки галузі через інвестиційні та інноваційні проекти. Наведено розрахунки потреби господарств у кормах та земельних ресурсах, економічно обґрунтовано раціони. Розглянуто систему біоінжинірингу, запровадження гучкої системи НАССР, спрямованої на виробництво безпечної, екологічно чистої високоякісної продукції для внутрішнього і зовнішнього ринків.

УДК 636.084:591.541:351.777.6

2014.1.236. САНИТАРНО-ГІГІЄНИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВОДИ ДЛЯ НАПУВАННЯ ТВАРИН У ЦЕНТРАЛЬНІ БІОГЕОХІМІЧНІ ЗОНИ УКРАЇНИ / Соколюк В.М., Засєкін Д.А. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 559–563. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 541902.

Тварини с.-г., вода питна, біогеохімічні зони.

Дослідження проведено у 2011–2012 рр. у 5 господарствах Вінницької (СВК "Маяк" Козятинського р-ну, ПП "Радівське" Калинівського р-ну) та Київської (ТОВ ФК "Агро-Лідер-Україна", ТОВ "Острійське", ТДВ "Терезине" Білоцерківського р-ну) областей. Відібрано 100 проб води зі свердловини і напувалки, досліджено за 30 фізико-хімічними показниками (табл.). Визначено, що в Центральній біогеохімічній зоні показник твердості води (ПТВ) змінюється залежно від пори року та розташування джерела і свідчить про наявність у ній іонів кальцію і магнію, а також іонів сульфатів, хлоридів, карбонатів та інших сполук. Якщо концентрація іонів велика, то вода вважається твердою. У 4 з 5 досліджуваних господарств вода відповідала нормативним вимогам. Проте у ТДВ "Терезине" загальна твердість води весною була майже у 2 рази, а влітку у 3 вищою від нормативних значень. У висновках наголошується на необхідності розширеного вивчення мінерального складу питної води для тварин у різних біогеохімічних зонах України.

УДК 636.087.3

2014.1.237. ЖИРОВІ ДОБАВКИ В ГОДІВЛІ ТВАРИН І ПТИЦІ / Вовк С.О., Снітинський В.В., Павкович С.Я., Кружель Б.Б. — Л., 2010. — 208 с. — Бібліогр.: 737 назв. Шифр 542086.

ВРХ, свині, птиця, кормові добавки, жири у раціонах.

Узагальнено наукові дані вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо метаболічної і продуктивної дії жирів, жирних кислот та їх похідних за використання у якості кормових добавок у раціонах ВРХ, свиней та птиці. Представлено класифікацію і хімічну будову жирів та охарактеризовано поживну цінність рослинних олій і тваринних жирів.

УДК 636:619(477)(091)

2014.1.238. ТВАРИННИЦТВО ТА ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА В ДОБУ ГЕТЬМАНЩИНИ / Рудик С.К., Юрченко В.В. // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 188, ч. 2. — С. 130–133. — (Сер. Вет. медицина, якість і

безпека продукції тваринництва). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542110.

Запорізька Січ, тваринництво за Гетьманщини, історія ветеринарної справи.

Відзначається, що за часів гетьманства Б. Хмельницького козакам підпорядковувалась більшість земель на правому і лівому берегах Дніпра. Козацькі волості (володіння — 8 млн десятин) були між Дніпром і Бугом та дорівнювали територіям сучасних Болгарії, Португалії та Угорщини разом узятих. Козаки займалися тваринництвом, рибальством та мисливством, мали великі угіддя, зимівники, хутори, військові округи, трофеї, збирали мито і податки. Козацькі кінні заводи були розташовані біля Інгульця, Бугу, Великого Лугу. У Запорізькій Січі не було козака, який би не мав 10 або 20 коней. Кошовий отаман Петро Калнишевський продав разом 14 тис. коней (в одному зимівнику він тримав 68 гол. коней, 747 гол. ВРХ, 14 тис. овець і кіз). У писаря Глоби було 14 тис. худоби. Серед порід ВРХ особливе поширення мали черкаська і сіра українська породи (остання мала витоки від дикого тура). У зимівниках утримували по 4–5 тис. овець, переважно волоської породи. Серед козаків виділялись особливі люди — чумаки, яких простий народ шанував за чесність, хоробрість і глибокі знання тваринного організму та лікувальної справи. Чумаки з любов'ю доглядали волів, утримували їх у чистоті. Описано заходи і методи лікування при хворобах тварин (ящур, чума, сибірка). Наприклад, якщо захворів один віл ящуром, то щоб легше перехворіли інші, чумаки слиною від хворого вола інфікували ясна решті волів. При цьому хворіли всі тварини одночасно і видужували разом. Фахівці ветеринарної справи, які належали до державної служби, мали спеціальну форму одягу і забезпечували захист тварин від інфекцій. Для попередження проникнення інфекцій існували карантинні застави, а всі судна, які прибували до Січі, витримували 12-денну обсервацію. На всіх поштових станціях існував зразковий порядок і дотримання карантинних заходів.

УДК 636:631.171:621.865.8

2014.1.239. СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТВАРИННИЦТВА / Гончаренко І.В. // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2013. — Вип. 1(34), т. 3. — С. 30–40. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 541689.

Автоматизація, управління, тваринництво, роботизовані системи, доїльні установки, ВРХ, молочне скотарство.

Відзначається, що у світовому тваринництві найбільше застосування знайшли автоматизовані системи управління технологічними процесами (АСУ ТП), які є людино-машинними системами. Сучасне тваринництво включає в себе автоматизацію: машинних технологій (годовля, видалення гною, мікроклімат, доїння, збір яєць тощо); біологічного конвеєра (рух поголів'я, відтворення стада, ветеринарне обслуговування тощо); технологій і виробництва (АСУ ТП, АСУП); управління обслуговуючим персоналом, а також обрання стратегії розвитку об'єкта тваринництва, критерію управління стратегією прийняття і реалізації рішень власником, директором або менеджером об'єкта. В основу технологічних рішень сучасних тваринницьких підприємств покладено принцип "комфортності для тварин" з метою одержання генетично повноцінного і екологічно безпечного продукту. Комфортності тварин приділяється велика увага у Німеччині, Нідерландах, Австрії, Франції та інших країнах. Показано застосування роботів. На кінець 2010 р. у світі вже нараховувалось понад 17 тис. роботів. До кінця 2012 р. роботизованими установками (РУ) в Росії користувалось 20 ферм. Фермери надають перевагу РУ добровільного доїння корів (ДДК). На сьогодні більшість господарств із системами ДДК працюють у Нідерландах і Данії. Системи ДДК — це більш досконалий метод доїння порівняно з доїльними залами, за якого зменшується стрес тварин. Також використання роботів-доїряє сприяє тому, що на фермі зникають проблеми, пов'язані з маститом, а продуктивність корів підвищується. Інноваційним ядром системи ДДК є роботизований маніпулятор доїльної установки. Автоматизуються процеси очищення вимені, під'єднання-від'єднання доїльного апарата, розпізнавання маститу, "пригощання" корови концентрованими кормами для стимуляції ДДК тощо. Описано механізм дії доїльних

роботів та привчання до них корів. Проте зауважується, що системи ДДК важко застосовувати в умовах утримання корів на пасовищі. Ідеальним вибором щодо впровадження роботизованого доїння є невеликі ферми на 100–120 гол., але треба враховувати складність систем і установок ДДК порівняно із звичайними доїльними системами. У випадку певної відмови системи фермер змушений звертатись до постачальника, який має гарантувати швидку відповідь і оперативну допомогу.

УДК 636:637:619:614.31

2014.1.240. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ М'ЯСА / Якубчак О.М., Кравчук В.В., Таран Т.В. / НУБіП України. — К., 2013. — 121 с. — Бібліогр.: 235 назв. Шифр 542127.

Тварини с.-г., птиця, м'ясо і м'ясопродукти, якість м'яса, ветсанекспертиза, методологія безпеки продукції.

Висвітлено технологічну систему забезпечення виробництва якісного і безпечного м'яса підприємствами галузі тваринництва і птахівництва. Запропоновано нові методологічні підходи до критеріїв оцінки якості м'яса згідно з нормативно-законодавчими актами України щодо здоров'я та благополуччя тварин у процесі їх вирощування (утримання, годівля тощо). Наголошується, що згідно Закону України "Про безпечність та якість харчових продуктів" (ХП), який встановлює правові засади забезпечення якості ХП і продовольчої сировини (ПС) для здоров'я населення, і регулює відносини між органами виконавчої влади, виробниками, постачальниками та споживачами під час розробки, виробництва, ввезення на митну територію України, а також закупівлі, постачання, зберігання, транспортування, реалізації, використання, споживання й утилізації ХП і ПС, за їх якість і безпеку несе відповідальність саме виробник. Показано, що чинні хімічні методи визначення свіжості м'яса часто є неефективними.

Запропоновано арбітражні методи: удосконалений спосіб визначення летких жирних кислот та визначення їх за допомогою газової хроматографії.

УДК 636:637:619:614.31:339.562

2014.1.241. АНАЛІЗ ДАНИХ ПРО МІКРОБІОЛОГІЧНІ РИЗИКИ В ІМПОРТОВАНІЙ ДО УКРАЇНИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ / Єфімова О.М., Касянчук В.В. // Ветеринарна медицина України. — 2013. — № 11. — С. 30–32.

Ветсанекспертиза, продукти тваринництва, країни-імпортери, м'ясо, риба, мікроорганізми, біобезпека.

У 2013 р. акредитованими державними лабораторіями ветмедицини здійснено аналіз результатів мікробіологічних досліджень імпортованих до України м'яса, м'ясопродуктів, риби і рибопродуктів. Країни-імпортери: Аргентина, Великобританія, Білорусь, Бразилія, Бельгія, В'єтнам, Італія, Естонія, Латвія, Норвегія, Німеччина, Росія, Польща, Китай, Канада, Франція, США, Тайвань, Чилі, Нова Зеландія. Вказано продукти та виявлено в них мікроорганізми, які спричиняють харчові отруєння і навіть можуть становити загрозу для життя людини. Здебільшого зареєстровано завищену мікробну контамінацію мезофілічними аеробними і факультативно-анаеробними мікроорганізмами (КМАФАиМ), *Listeria monocytogenes*, бактеріями групи кишкової палички. Щодо риби і рибопродуктів, то найчастіше не відповідала нормам продукції Норвегії і В'єтнаму, а стосовно м'яса і м'ясопродуктів — Бразилії та Польщі. Мікроорганізми *L. monocytogenes* також виявляли у м'ясі механічного обвалювання виробництва Франції, Німеччини, Великобританії, а також у пробах свинини мороженої і тримінгу свинячого з Бельгії та Польщі. Усі країни-імпортери, у продукції яких виявлено потенційно патогенні бактерії, були офіційно попереджені з боку України.

636.1 Конярство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.1.082.12/13:619:616(477)

2014.1.242. ПЛР-ДІАГНОСТИКА ВАЖКОГО КОМБІНОВАНОГО ІМУНОДЕФІЦИТУ (SCID) У КОНЕЙ / Куриленко Ю.Ф., Костенко С.О., Дубінін О.В., Жежер М.І. // Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, № 3. — С. 49–53. — Бібліогр.: 12 назв.

Коні арабської породи, метод ПЛР, генетика коней, ферменти, діагностика імунодефіциту (SCID), протеїнкіназа С, мутація (коні арабські).

Важкий комбінований імунодефіцит (SCID) — спадкове захворювання арабських і помісних коней (АК і ПК), що характеризується повною втратою імунної відповіді внаслідок делеції п'яти пар нуклеотидів у гені ДНК-залежної протеїнкінази С, яка є одним з найважливіших ферментів, що бере участь у перебудові сегмента гена під час синтезу В- і Т-клітинних рецепторів. Лошата народжуються здоровими, але гинуть від будь-яких інфекцій, оскільки припиняють функціонування колостральні антитіла, а власна імунна система не працює належним чином. SCID проявляється лише в гомозиготному стані і характеризується 100% смертністю. При цьому гетерозиготні тварини не мають ніяких фенотипових проявів хвороби і є носіями SCID. У 1997 р. лабораторія VetGen (Michigan USA) розпочала тестування АК і ПК щодо наявності мутації SCID. В Україні перший такий генетичний моніторинг провели в Ягільницькому кінному заводі. Матеріалом для досліджень слугували волоссяні фолікули 16 голів коней арабської породи. У діагностиці застосовували метод ПЛР із використанням специфічних праймерів, за допомогою яких ампліфікується необхідний фрагмент гена розміром 136 або 131 п.н. у здорових та мутантних особин відповідно. Встановлено, що у досліджуваних тварин відсутні носії SCID. Враховуючи імовірність імпорту арабських коней та територію України, наголошується на необхідності постійного моніторингу коней щодо даної проблеми.

УДК 636.1:619:616.98–07

2014.1.243. ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ КОНЕЙ / Сініцин В.А., Пекний М.В., Євтушенко В.А., Капранюк Р.О., Сініцина І.В. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — Вип. 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 549–552. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 541902.

Коні, хвороби коней, діагностичні методи і засоби, серологічний моніторинг, вірусологічні дослідження.

Вірусні респіраторні хвороби коней нині залишаються актуальною проблемою для конярства України. Серологічними дослідженнями підтверджено, що збудники вірусного артеріїту, ринопневмонії і грипу циркулюють серед поголів'я коней. Наведено відповідну нормативно-технічну документацію, розроблену і затверджену Державним департаментом ветеринарної медицини. Для лабораторної діагностики розроблено низку методів як для виявлення збудника і змін в організмі тварин, викликаних ним, так і для виявлення антитіл — РЗГА, РН, ІФА, РЗК, РДП, РІФ, ПЛР, виділення збудника на культурах клітин чи курячих ембріонах, гістологічних досліджень. Раніше в Україні не було власних діагностичних наборів. На даний час лабораторія хвороб коней Ін-ту ветеринарної медицини надає консультації і проводить діагностичні дослідження на вірусний артеріїт і ринопневмонію в РН і ІФА, на грип в ІФА і РЗГА, а також вірусологічні дослідження на культурі клітин і курячих ембріонах. Вперше в Україні розроблено набори діагностиків вірусного артеріїту, ринопневмонії та грипу коней. За використання розроблених методів і засобів діагностики можна проводити серологічний моніторинг, ідентифікацію виділених польових ізолятів вірусів з подальшим їх вивченням.

УДК 636.1:619:616.99(477.75)

2014.1.244. ЕКТОПАРАЗИТОЗИ КОНЕЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ БОРІТЬБИ З НИМИ В УМОВАХ ГІРСЬКОГО КРИМУ

/ Волколупова В.А., Тимошенко Н.В. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — Вип. 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 51–55. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541902.

Коні гірського Криму, ектопаразитози, кліщі, кровососки, препарат "Ектосан-спот-он[®]", піретрини, гераніол.

Проаналізовано динаміку паразитування кліщів та кровососок на тваринах при обробці експериментальним препаратом "Ектосан-спот-он[®]" (НВФ "Бровафарма[®]"), який виготовлено на основі піретринів та гераніолу. За умови дотримання рекомендованого в інструкції порядку, нанесення препарату на ділянки поверхні тіла коней не спричиняли жодних видимих подразнювальних ефектів. Препарат, який наносили крапельно (35 мл/тварину) за допомогою флакона з насадкою-крапельницею — в 5–7 різних місць на тілі коня по 5–7 мл (уздовж хребта, на зону підгрудка, кінцівки, пахову зону і ділянку під хвостом), вже за 6 год проявляв загинелість кліщів. Інтенсивна ефективність акарицидної дії "Ектосан-спот-он[®]" упродовж 20 днів становила 100%. Щодо кровососок, то репелентна ефективність препарату відносно *Hippobosca equinae* становила 100% впродовж 24 днів.

УДК 636.127.1.082.26:575.113

2014.1.245. ВПЛИВ ВІДНОГО СХРЕЩУВАННЯ НА ГЕНЕТИЧНУ СТРУКТУРУ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ

/ Алещенко О.О. // Сучасні досягнення в тваринництві та птахівництві: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених, с. Мартова, 11–13 верес. 2013 р. — Х., 2013. — С. 3–6. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541741.

Коні (орловський рисак), генетичні маркери, алелі, гомозиготність, кров коней.

Представлено результати вивчення алелофонду та генетичної структури помісних коней на основі застосування імуногенетичних методів за поліморфними системами крові з урахуванням генної частоти алелів вивчених локусів. За багатофакторною Д-системою груп крові досліджено: англо-орловські помісі (n=12), батьків помісей (n=12), нащадків, що належать до родини та гнізд орловської рисистої породи — гніздо Крестніці (n=24), родину Барвіхи (n=29), гніздо Піжани (n=21). Визначено, що в результаті використання чистокровної верхової породи як в якості батьківської, так і материнської лінії одержано гомозиготних тварин. Рівень поліморфності Na в англо-орловських помісей становить 5,76, у їхніх батьків — 3,889, у той самий час як найвищий показник у поголів'ї рисаків із маточних родин та гнізд — 6,5092. Це свідчить про збагачення алелофонду помісей першого покоління. Показник реалізації гомозиготності (W) англо-орловських помісей дорівнює 0,08, їхніх батьків — 0,027, серед чистопорідного поголів'я орловських рисаків найвищий W сягає 0,0084. Це свідчить, що W не перевищує допустимої норми 0,25.

636.22/.29 ВРХ. Скотарство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.2:612.622.089.67

2014.1.246. ДОСВІД ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ЕМБРІОНІВ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В УМОВАХ ТВАРИННИЦЬКИХ ФЕРМ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Дуванов О.В., Довгопол В.Ф., Бугров О.Д. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 1. — С. 102–107. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 541729.

ВРХ (укр. чорно- і червоно-рябі), ембріони ВРХ, біотехнологія, відтворення ВРХ, молочне скотарство, трансплантація ембріонів, реципієнти (корови, телиці).

Вивчали вплив віку реципієнтів (корови і телиці), якості жовтого тіла та синхронності статевих циклів на приживлюваність ембріонів, запліднених від осіменіння кріоконсервованою сексованою спермою. Донорське стадо ВАР "Полтаваплемсервіс" представлено українською чорно-рябою (надій за 305 дн. лактації 8382–13005 кг) та червоно-рябою (8078–9015 кг) молочними породами корів. Установлено, що корови укр. чорно-рябої та червоно-рябої молочних порід з високим генетичним потенціалом забезпечують одержання 5,1 повноцінних ембріонів (Е.) і високий (58,8%) рівень їх приживлюваності, а збереженість після заморожування-відтавання становить 96,6%. Упродовж 3 років від 25 корів-донорів одержано 648 якісних ембріонів, проведено 417 ембріопересадок та отримано 269 тільних реципієнтів. Приживлюваність Е. як у корів, так і в телиць-реципієнтів була рівнозначною. Таким чином, уперше в Україні одержано 30 теличок-трансплантатів від пересадки заморожених ембріонів, що були запліднені сексованою спермою. Найкращими реципієнтами за рівнем приживлюваності ембріонів виявились телиці віком 18–19 міс. за наявності в яєчнику жовтого тіла відмінної якості (діаметр 1,5–2,0 см) та ступеня синхронізації охоти з донором "+1".

УДК 636.2:619:616.98:579.873.21Т

2014.1.247. РОЛЬ МОЛОДНЯКУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ У СПОНТАННОМУ РОЗВИТКУ ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ТУБЕРКУЛЬОЗУ / Бусол В.О., Шевчук В.М., Мазур В.М. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 160. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 541688.

Туберкульоз, ВРХ, телята (вік), епізootичний процес, туберкулінова проба.

Звертається увага на те, що для визначення офіційного стану благополуччя з туберкульозу (Т.) у стадах ВРХ, згідно з МЕБ, внутрішньошкірну туберкулінову пробу проводять у тварин старше 6-тижневого (42 доби) віку. Проте чимало наукових дослідників стверджують про наявність патолого-анатомічних змін, характерних для туберкульозу, у телят із 3–4-тижневого віку. Показано результати досліджень науковців НУБіП України, які свідчать про те, що телята з перших днів життя і до 30-добового віку можуть виступати в ролі двох ланок епізootичного процесу (ЕП), а саме: як високосприйнятливі тварини до *M. bovis* і джерела збудника інфекції, так і інформативний індикатор оцінки напруженості ЕП та якості проведених протитуберкульозних заходів. Представлено і проаналізовано дані, які одержано на тваринах стада близько 700 гол. при 3-етапному дослідженні. На 1-му етапі вивчали особливості сприйнятливості різновікових груп ВРХ до збудника Т., на 2-му — сприйнятливості телят 10–180-добового віку в умовах контролюваного епізootичного процесу (початок оздоровчих протитуберкульозних заходів), на 3-му — закономірності виникнення Т. у телят у період завершення оздоровчих заходів. Методи досліджень: епізootичний, клінічний та патолого-анатомічний.

УДК 636.22/.23.034.082.12(477)

2014.1.248. ОЦІНКА ГЕНЕТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ПОПУЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ / Писаренко Н.Б. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2013. — Вип. 6. — С. 175–182. — Бібліогр.: 13 назв.

Молочне скотарство, ВРХ таврійського типу, імуногенетичні маркери (ВРХ), генотип ВРХ.

Дослідження проведено у племзаводі ПОК "Зоря" Білозерського р-ну Херсонської обл. на поголів'ї корів української червоної молочної породи (УЧМ). Залежно від року народження їх було розділено на 4 суміжні покоління: F₁ — 1991–1995, F₂ — 1996–2000, F₃ — 2001–2005 рр. і F₄ — 2006–2010 рр. Селекція створення УЧМ відбувалась шляхом відтворного схрещування червоної степової з поліпшувачами англійською, червоною датською і голштинською породами. У процесі селекції змінювалась частота маркерних алелів поліпшувачів. Так, якщо серед 1- і 2-го поколінь таврійського зонального типу УЧМ виявлено 23,3% та 26,5 тварин з маркерними алелями англійської та червоної датської, то в

3- і 4-му поколіннях лише 17,5 і 5,5% відповідно. Водночас кількість носіїв маркерних алелів голштинської породи, навпаки, збільшилась з 16,9% F₁ по 33,1% F₄. Визначено, що з першого по четверте покоління відбувається збільшення коефіцієнта гомозиготності у 4 поколіннях з 0,0517 по 0,0762 або на 47,4%, що вказує на успішний процес консолідації таврійського зонального типу ВРХ УЧМ породи.

УДК 636.22/23.082.262(477.84)

2014.1.249. ПРИСТОСУВАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА ВІДТВОРНА ЗДАТНІСТЬ ПОМІСНИХ КОРІВ ЧЕРВОНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ / Ящук Т.С., Жуковський О.М. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 1. — С. 345–351. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 541729.

ВРХ червона польська, господарства Тернопільщини, адаптація помісей ВРХ, відтворення ВРХ, селекція ВРХ, утримання і годівля ВРХ.

Дослідження проведено у племінних господарствах з розведення червоної польської (ЧП) породи ВРХ (780 гол.) у Тернопільській обл. Худоба ЧП породи впродовж 10 років поліпшувалась шляхом схрещування із червоною датською, англєрською, червоною естонською і голштинською червоною масті породами. Тому метою дослідження було вивчення адаптаційної здатності ВРХ і залежність відтворення помісей від умов конкретних господарств. Проаналізовано показники відтворної здатності корів ЧП породи різної кровності за поліпшувальними породами, а також молочну продуктивність, інтенсивність молоковіддачі та ступінь адаптації тварин до умов зовнішнього середовища. Встановлено, що з віком показники відтворної здатності у тварин покращуються, незалежно від генотипу. Підвищення рівня надоїв погіршує відтворення, оскільки рівень продуктивності невисокий. Наведено індекси адаптації і втрати молока помісних корів залежно від віку і кровності за поліпшувальними породами. Визначено, що порідні поєднання ВРХ ЧП у досліджуваних господарствах (ПСГ ім. Шевченка, ПрАТ "Мішанецьке", ПСГП "Славутич") мають ступінь адаптації від 16,64 до 3,83. Пристосованість худоби до умов конкретного господарства більше залежить від умов утримання, годівлі та використання корів, ніж від їх порідних поєднань. Кращі показники відтворювальної здатності та пристосувальні властивості в агрокліматичних і кормових умовах Тернопільської обл. мають тварини із часткою крові червоної датської породи від 50 до 75%. У висновках підкреслено, що високі коефіцієнти мінливості відтворної здатності худоби свідчать про наявність у стадах генетичного резерву для подальшого вдосконалення ознак та необхідність забезпечення адекватних генотипам умов середовища.

УДК 636.22/28.033:631.151

2014.1.250. Джерела виробництва яловичини в Україні / Угнівенко А.М. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 3. — С. 44–49.

М'ясне скотарство, яловичина, технології у скотарстві, державне регулювання, продовольча безпека, ВРХ.

Розглянуто сучасний стан м'ясного і молочного скотарства в Україні та перспективні напрями виробництва яловичини. Зосереджується увага на комплексному підході до розв'язання проблем у м'ясному скотарстві (МС), що докорінно поліпшить продовольчу безпеку, розвиток малонаселених сільських територій, повернення у виробництво "закинутих" земель с.-г. призначення, відновлення підприємств з переробки тваринницької сировини, створення у них сотень тисяч робочих місць. Державне регулювання становлення МС слід зосередити на 5 напрямках: розвиток виробництва яловичини у товарному МС і стимуляції вирощування надремонтних телиць в особистих селянських господарствах для с.-г. підприємств, які займатимуться товарним МС; розвиток державних господарств, як інструменту ресурсного та інноваційного забезпечення МС; створення ефективних систем відтворення, селекції, годівлі й утримання, а також систем переробки яловичини, шкіряної сировини і субпродуктів м'ясної худоби; популяризація МС; збільшення попиту на яловичину від спеціалізованої м'ясної худоби.

УДК 636.22/28.034.087.7(477.8)

2014.1.251. ВПЛИВ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ "ПАНКОРМ" НА БІЛКОВИЙ ТА МІНЕРАЛЬНИЙ ОБМІНИ У ЛАКТУЮЧИХ КО-

РІВ ЗА СУЧАСНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ УМОВ / Долецький С.П. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 144–147. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 541902.

Корови, молочне скотарство, ендемічні зони, мікроелементи, йод, кобальт, мідь, амінокислоти, ферменти, кормова добавка "Панкорм".

Дослідження проведено в господарствах Волинської і Рівненської областей (2010–2011 рр.) на коровах чорно-рябої породи, де ґрунти, водні джерела та раціони тварин збіднені на есенціальні макро- та мікроелементи і незбалансовані щодо протеїну. Випробовували ефективність нової кормової добавки "Панкорм", яку одержували з підшлункової залози свиней після екстракції з неї інсуліну (умість незамінних амінокислот — 62,67%). У тварин, які одержували "Панкорм" значно зменшилися ознаки йодного, кобальтового і мідного дефіциту, нормалізувалися показники пульсу і дихання, а також лейкоцити та еритроцити і становили 7,6 г/л та 6,4 т/л відповідно. Загальний білок у сироватці крові у дослідних корів становив 88,4 г/л, загальний кальцій — 2,9 ммоль/л, неорганічний фосфор — 1,47, а показники лужного резерву та активності лужної фосфатази — 48 об% CO₂ та 0,89 ммоль/год л. Кальцієво-фосфорне співвідношення — 1:6. Одержані результати відповідають фізіологічним показникам. Водночас у дослідних корів підвищилась молочна продуктивність на 12–15,1%. При цьому у контрольних морфологічні і біохімічні показники були нижче фізіологічних параметрів, а ознаки мікроелементозів проявлялись у 29,7% лактуючих корів.

УДК 636.22/28.034:637.116:612.014.4

2014.1.252. СТРЕСОСТІЙКІСТЬ КОРІВ-ПЕРВІСТОК БУРОЇ ХУДОБИ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ ДО МАШИННОГО ДОЇННЯ / Котенджи Г.П., Левченко І.В., Бурнатий С.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2013. — Вип. 7. — С. 50–53. — Бібліогр.: 6 назв.

ВРХ бура, оцінка молоковіддачі в корів, стресостійкість в корів, доїння машинне, вим'я, надої молока.

Дослідження проведено у племзаводі "Михайлівка" Лебединського р-ну Сумської обл. Встановлено, що корови із сильними та рухливими процесами вищої нервової системи мають найбільшу пристосованість і зберігають високий рівень продуктивності, швидко й адекватно реагують на зовнішній вплив. Молочна залоза досить чутливий індикатор загального стану організму. Наведено морфофункціональні показники вимені корів-первісток бурої породи ВРХ різних генотипів (укр. бура молочна, швіцька, лебединська) з різними типами стресостійкості (I — високий, II — середній, III — низький). Визначено, що первістки породи відрізняються за обхватом вимені і його довжиною. Так, за типами стресостійкості корови укр. бурої молочної I типу мали обхват вимені на 6 см більший від II типу та 10 см — від III типу; швіцької породи відповідно на 5 та 13 см; лебединської відповідно — на 8 та 15 см. За довжиною вимені результати були аналогічними: укр. бура молочна — I та II типи різниця дорівнює 4 см, а I та III — 6 см; швіцька — I та II — 2 см, а I та III типи — 5 см; лебединська — I та II типи — різниця 4 см, а I та III — 7 см. За показниками добового надою первістки укр. бурої молочної породи I типу стресостійкості переважали II тип на 2,9 кг, а III — на 5,2 кг. У швіців ці показники становили відповідно 1,4 та 4,4 кг; у лебединців — 1,2 та 3,9 кг молока відповідно. Повнота видоювання молока у різних типів за стресостійкістю також була різною і мала аналогію з вищевказаними показниками.

УДК 636.22/28.034:637.116:619:616.98:578.828.11Л

2014.1.253. ГЛАВНОЕ ПРЕПЯТСТВИЕ В ИСКОРЕНЕНИИ ЛЕЙКОЗА — МЕХАНИЧЕСКОЕ ДОЕНИЕ ОБЩИМ АППАРАТОМ КОРОВ ЗДОРОВЫХ И ЗАРАЖЕННЫХ ВЛ КРС / Москалик Р.С., Гангал Н.И., Балов С.З. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 201–203. — Бібліогр.: 25 назв. Шифр 06 541688.

Лейкоз ВРХ, досвід Молдови (лейкоз ВРХ), доїння корів.

Висвітлено результати досліджень науковців Республіки Молдова, які вивчали механізм шляхів і фактори передачі вірусу лейкозу ВРХ за різних умов утримання тварин. Показано ризик поширення ВЛ при механічному доїнні корів

заразних та вільних від ВЛ ВРХ одним і тим самим апаратом. Відзначено, що такий шлях передачі ВЛ ВРХ у 100–500 разів перевищує сумарний ризик можливого поширення інфекції. На основі цих результатів досліджень розроблено молдавську систему “Молд НІИЖІВ” оздоровлення і профілактики лейкозу ВРХ, яка дала змогу значно зменшити напруженість епізоотичної ситуації з лейкозу в Молдові. Нині інфікованість худоби знизилась у 5,7 раза (від 48,8 до 8,5%).

УДК 636.22/28.082.453.4/5

2014.1.254. ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИРОДНОГО ПАРУВАННЯ АБО ШТУЧНОГО ОСІМЕНІННЯ / Угнівенко А.М. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 10. — С. 58–63.

ВРХ, відтворення ВРХ, осіменіння корів, корови, бугаї-плідники.

Охарактеризовано відтворення стада ВРХ методами штучного осіменіння корів та природним паруванням з бугаями-плідниками. У порівняльному аспекті розглянуто плюси і мінуси цих методів. Зазначено, що простішим і дешевшим методом відтворення стада, особливо в товарному м'ясному скотарстві, є природне контрольоване парування. Описано особливості його проведення. Звертається увага на підготовку плідників до парування у стійловий і пасовищний періоди. Зауважується, що недогодівля сповільнює дозрівання і затримує розвиток сім'яників у майбутніх плідників. Слід додавати до раціону корми тваринного походження (м'ясо-кісткове борошно, збиране молоко), трав'яне борошно, а за необхідності — концентрати вітамінів А, D, Е та кухонну сіль. Перегодівля призводить до ожиріння дорослих бугаїв і знижує їх статеву активність і спермопродуктивність. Відбираючи плідників для використання в контрольованому вільному паруванні, їх проганяють близько кілометра швидким кроком. Тих, які довго важко дихають, або під час руху лягають на відпочинок, до парування не допускають. Наведено бажані показники відтворювальної здатності самиць м'ясних порід, а також фактори, які необхідно враховувати при вибіркоуванні маток. Для оперативного управління відтворенням стада у господарствах має бути 2 види обліку: для кожної самиці і для всього стада. Без індивідуального обліку не можна планувати продуктивність стада, тому проводять ідентифікацію тварин. Вона обов'язкова і для обліку ветеринарних заходів. Спочатку записи проводять у кишеньковій книжечці за допомогою кодів, або скорочень, потім інформацію заносять у журнал і комп'ютер.

УДК 636.22/28.082.453.53:619:578/579

2014.1.255. ОБНАРУЖЕНИЕ ВИРУСОВ И БАКТЕРИЙ В ЗАМОРОЖЕННОЙ СПЕРМЕ ПЛЕМЕННЫХ БЫКОВ / Стегний Б.Т., Стеценко В.И., Кучерявенко Р.А., Герилович А.П., Болотин В.И., Павленко Л.Н., Кучерявенко В.В., Данилова И.С., Тузан И.В. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 240–242. — Библиогр.: 11 назв. Шифр 06 541688.

Бугаї-плідники, сперма заморожена (якість), осіменіння корів штучне, віруси, бактерії, патології відтворення ВРХ.

Наголошено, що використання контамінованої вірусами і бактеріями сперми, при штучному осіменінні корів, викликає в них інфекції, що супроводжується ембріональною смертністю, пре- і постнатальною загинеллю телят, безпліддям та яловістю. За період з 2008 по травень 2013 р. у ННЦ “ІЕКВМ” за допомогою РІФ та ПЛР було досліджено 620 проб замороженої сперми племінних бугаїв з різних регіонів України. Встановлено, що антиген або генетичний матеріал вірусу ІРТ-ІПВ містили 3,7% проб у РІФ та 4,3% у ПЛР, а антиген вірусу ВД-БС — 4,9 та 10,3% проб відповідно. Генетичний матеріал хламідій за ПЛР — 4,5% проб. Ці дані істотно відрізняються від результатів російських дослідників, які встановили інфікованість вірусом ІРТ замороженої сперми бугаїв-плідників на рівні 29,9–37,4%.

УДК 636.22/28.082.456:546.15

2014.1.256. КОМПЛЕКСНИЙ ВПЛИВ ЛІПОСОМАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ ЙОДУ НА БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ КОРІВ-ПЕРВІСТОК ПРИ ЗНИЖЕННІ У НИХ РЕПРОДУКТИВНОЇ ФУНКЦІЇ / Матюха І.О., Гевкан І.І., Сливчук Ю.І., Ткаченко Г.М., Кургалюк Н.М. // Сучасні досягнення в тваринництві

та птахівництва: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених, с. Мартова, 11–13 верес. 2013 р. — Х., 2013. — С. 116–122. — Библиогр.: 16 назв. Шифр 541741.

ВРХ голштинська, корови-первістки, післяродовий період в корів, гіпофункція яєчників, ліпосомальні препарати, йод, кров корів.

Існуючі технології годівлі тварин і птиці з використанням добавок йоду є не досить ефективними з огляду на те, що йод з кормом піддається дії шлункового соку, а в кислому середовищі йод відновлюється до молекулярного стану, що знижує його засвоюваність. Показано вплив підшкірного введення комплексного ліпосомального препарату “Ліпойод” коровам-первісткам голштинської породи (ж.м. 390–420 кг, вік 2,5–3 роки, 1-ша лактація) з гіпофункцією яєчників. Ліпойод складався з органічної сполуки йоду, вітамінів А, Е, К, β -каротину, лецитину і твіну. Біохімічні дослідження сироватки крові засвідчили відсутність токсичності препарату “Ліпойод”, який вводили впродовж 30 днів за схемою: 5 мл/гол. — 3 рази з інтервалом 3 дні; 10 мл/гол. — 3 рази з інтервалом 3 дні; 15 мл/гол. — 4 рази з інтервалом 3 дні. Так, показники вмісту сечовини, креатиніну, загального білка та альбуміну залишалися в межах референтних значень. Однак, виявлено підвищення активності супероксиддисмутази та глутатіонпероксидази після 5-ї та 10-ї ін'єкції препарату. Водночас зберігалась стабільність активності каталази та зріс вміст йоду, зв'язаного з білком ($8 \pm 0,87$ мкг%) порівняно з контрольною групою ($6,42 \pm 0,06$ мкг%).

УДК 636.22/28.083.314(477.41/42)

2014.1.257. УПРАВЛІННЯ ВИПАСОМ ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ ПАСОВИЩ НА ПІВНІЧНОМУ ПОЛІССІ УКРАЇНИ / Борщенко В.В. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 2. — С. 20–33. — Библиогр.: 16 назв. Шифр 541730.

ВРХ (екон. аспект), пасовища Полісся, годівля ВРХ, технологія пасовищного утримання, продуктивність ВРХ.

Висвітлено результати дослідження щодо застосування загінного випасу великої рогатої худоби за розробленою схемою (Житомирський Нац. агрокол. ун-т) на природних пасовищах ≈ 1 га з невисокою врожайністю — 25 ц/га сухої речовини. Показано можливість, практично без додаткової підгодівлі, забезпечувати тварин пасовищним кормом упродовж 150 днів. Для рівномірного забезпечення кормом використання пасовищ має бути “сіножатно-пасовищним”. Проаналізовано щомісячну висоту травостоїв залежно від врожайності пасовищ. Визначено рівні навантаження тварин на 1 га пасовищ. Оцінено економічну ефективність використання 1 га пасовища при виробництві різних видів продукції тваринництва. З огляду на те, що в останньому циклі стравлювання не завжди є можливість збільшувати тривалість випасу до 14–16 год/добу, рекомендується випас на післяжнивних залишках або посівах однорічних мішанок пізнього періоду посіву впродовж 10–15 днів у серпні. Це дасть змогу поліпшити кількісні і якісні показники травостою в останньому циклі стравлювання і зменшить тривалість випасу. Для повного забезпечення потреб у пасовищному кормі на низькопродуктивних природних угіддях урожайністю 10–40 ц СР/га, протягом літнього періоду для однієї молочної корови потрібно планувати 1,2–5 га пасовища. Наведено показники продуктивності ВРХ.

УДК 636.22/28.083.314(477.54)

2014.1.258. ПODOВЖЕНИЙ ПЕРІОД ВИПАСАННЯ — ЕФЕКТИВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДНЯКУ М'ЯСНИХ ПОРІД У ЗОНІ ЛІСОСТЕПУ / Шабля В.П., Юрченко С.Г., Пастухова Т.А. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 2. — С. 213–217. — Библиогр.: 6 назв. Шифр 541730.

М'ясне скотарство, ВРХ шароле, пасовищне утримання ВРХ, жито озиме, кукурудза, раціони ВРХ.

Дослідження проведено в ДПДГ “Гонтарівка” (Вовчанський р-н, Харківська обл.). З метою заощадження кормів і збереження енергоносіїв, корів та молодняк м'ясної худоби породи шароле у ранньовесняний період випасали на озимому житі. Контрольну групу тварин утримували на фермі. З 10 травня по 26 жовтня обидві групи знаходились на природних

пасовищах (висота травостою не нижче 15 см). Після закінчення вегетації пасовищних трав і зменшення на них запасу кормів, з 27.10.12 р. тварин контрольної групи перевели на утримання на фермі з годівлею за раціонами господарства, а дослідної — продовжували випасати на кукурудзі впродовж 45 днів (тривалість випасання дослідних 230 днів). При цьому урожайність озимого жита становила 64,0 ц/га, висота травостою 17,0 см, площа випасання на корову з телями — 50 м²/добу. За врожайності кукурудзи 136 ц/га, площа випасання на 1 корову/добу становила 24,5 м², а молодняку — 17,0 м². Корови споживали по 18 кг, а молодняк по 12,5 кг кукурудзи у стеблах із качанами/голову. Наведено раціони годівлі у пізньоосінньо-зимовий період і показники живої маси та продуктивності тварин. Розрахунки результатів показали, що ранньовесняне випасання м'ясної худоби по озимому житу дало змогу підвищити середньодобові прирости молодняку на 14,0%. Подовження пасовищного періоду на 60 днів сприяло правильній організації пасовищного утримання м'ясної ВРХ з оптимальним строком її переведення на стійлове утримання, за зниження на 120 грн/гол. вартості використаних для згодовування кормів. При цьому негативного впливу на збереженість молодняку та відтворювальну здатність маточного поголів'я не виявлено.

УДК 636.22/28.084.1:663.934.3

2014.1.259. ВИКОРИСТАННЯ ПРОДУКТІВ ПЕРЕРОБКИ КАВА У ГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ ВРХ / Федак Н.М., Чумаченко С.П., Вовк Я.С. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 2. — С. 174–179. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 541730.

ВРХ укр. чорно-ряба молочна, молодняк ВРХ, кормові добавки, кавовий екстракт, обмін речовин у телят, годівля телят.

Дослідження проведено в ДП ДГ "Оброшине" (Пустомитівський р-н, Львівська обл.) на 4 групах телят-аналогів української чорно-рябої молочної породи по 8 гол. у кожній. Телята 1–2-ї груп (3-тя–6-та декада від народження) та 3–4-ї груп (3–4 місяці) одержували зелену масу та комбікорми за схемами годівлі Калашнікова А.П. та ін. Окрім цього 1-й групі випоювали 3ЦМ фірми Д-МІКС, 2-й — 3ЦМ + 10 мл кавового екстракту (з 1 т кавового шламу одержують 100–120 кг екстракту), 3-й — збиране молоко, 4-й — збиране молоко + 10 мл кавового екстракту (КЕ). Проаналізовано фізіологічно-біохімічні показники крові, продуктивності та основні проміри будови тіла піддослідних телят. Визначено, що КЕ містить значну кількість лінолевої кислоти (58,7%), пальмітинової (17,6) та олеїнової (12,7%). Тварини 4-ї групи, яким випоювали збиране молоко + 10 мл КЕ, мали збільшення середньодобових приростів на 7,7% порівняно з телятами, які одержували лише збиране молоко без добавок (3-тя гр.). Випоювання телятам КЕ у складі перегону дало змогу отримати додаткові кошти — 17,16 грн/гол. Добавка КЕ до 3ЦМ не дала продуктивного ефекту (2-га гр.).

УДК 636.22/28.087.72(477.42)

2014.1.260. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МІКРОЕЛЕМЕНТІВ У ГОДІВЛІ КОРІВ У ЗОНІ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ / Біденко В.М. // Вісник Житомирсько-

го національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2013. — Вип. 1(34), т. 3. — С. 123–127. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541689.

Молочне скотарство, радіоактивність молока, кормові добавки, мікроелементи, раціони корів Житомирщини, пасовища.

Дослідження проведено у господарстві ТОВ "Еліта Агро" Народицького р-ну Житомирської обл. на дійних коровах (18 гол.). Показано, що з виходом тварин на пасовища радіоактивність їх молока значно зросла і становила 107,2–204,3 Бк/л, що перевищувало ДР-2006. У раціонах корів вміст ¹³⁷Cs сягав 9760–17030 Бк. Введення в раціони корів комплексонатів мікроелементів марганцю і цинку сприяло зниженню рівня активності у молоці ¹³⁷Cs в 1,6–2,0 рази, а цинку, марганцю і міді — в 1,2–1,6 рази. Щодо ⁹⁰Sr, то він знизився невірогідно в 1,1–1,5 рази.

УДК 636.237.082.12(477)(91)

2014.1.261. ГЕНЕЗИС БУРОЇ ХУДОБИ В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ / Ладика В.І., Хмельничий Л.М., Бойко Ю.М. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2013. — Вип. 7. — С. 3–11. — Бібліогр.: 37 назв.

ВРХ бура у світі, ВРХ лебединська, молочний тип бурой ВРХ, селекція ВРХ, генофонд ВРХ.

В історичному аспекті представлено глибокий аналіз основних етапів виникнення, становлення та розвитку масиву бурой худоби (БХ) у світовому масштабі. Висвітлено вплив швейцарської породи ВРХ на створення та вдосконалення порід БХ у світі та в Україні. Батьківщиною БХ вважається Швейцарія, початок розведення датується 960 роком. Із 1879 р. видатних за продуктивністю тварин почали записувати в "золоту книгу". У 70-х роках ХХ ст. БХ розводили у 80 країнах, найбільша популяція в Австрії, Німеччині та Швейцарії. В Італії в середині ХХ ст. тварини бурих порід становили 90% від загальної поголів'я і характеризувались м'ясо-молочним напрямом. У 1970 р. середній надій корів становив 4012 кг молока жирністю 4,02% і білковістю 3,31%. Для підвищення молочної продуктивності БХ почали схрещувати з бугаями бурой американської породи, в історії якої була видатна корова Джейн оф Вернон 28496, що стала родоначальницею всієї сучасної популяції (народилась у 1928 р.). У 1933 р. ця корова мала продуктивність за 2-гу лактацію 10713 кг молока жирністю 4,56%. У 80-х роках ХХ ст. середня продуктивність БХ становила 4246–5246 кг молока, а рекордистками визнано корів: у лебединській породи — Мережку (12349 кг), Леді 5372 (12889 кг); у костромській — Грозу (16505 кг). Цілеспрямована селекція зі створення нових молочних типів БХ проводилась з використанням вітчизняного і світового генофонду бурой швейцарської породи, де лебединська (племзавод "Михайлівка", Сумська обл.) худоба була найбільш цінною за генетичним різноманіттям, з високою продуктивністю та вважалась найкращою для поліпшення бурих тварин карпатської і кавказької порід. У висновках підкреслено, що перспективу селекції новоствореної української бурой молочної породи неможливо уявити відокремлено від перспективи збереження генофонду лебединської худоби, яка є унікальним національним надбанням в Україні.

636.32/.39 Вівчарство. Козівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.32/.38(477)"313"

2014.1.262. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА УКРАЇНИ НА 2012–2020 рр. / Вдовиченко Ю.В. (відп. за вип.). — Нова Каховка, 2013. — 60 с. — Шифр 541526.

Програма розвитку вівчарства, баранина, вовна, молоко овець, вівці.

Програма визначає основні пріоритети розвитку галузі вівчарства на перспективу до 2020 р. Показано основні заходи та механізми їх реалізації стосовно стимулювання виробництва вовни і баранини в обсягах, які задовольняють

потребу населення України, а також формування експортного потенціалу. Основні цільові індикатори Програми: збільшити поголів'я овець від 1,1 до 1,8 млн голів, переважно за рахунок сільгоспдприємств — від 285 до 800 тис. гол.; збільшити виробництво баранини в забійній масі від 20,0 до 44,4 тис. т; вовни — від 3,6 до 6,3 тис. т; молока — від 4,5 до 9,5 тис. т; створити великотоварні спеціалізовані підприємства з виробництва продукції вівчарства; підвищити вовнову продуктивність овець до 3,5 кг/гол. по всіх категоріях господарств і до 3,8 кг/гол. у сільгоспдприємствах, а також

середньодобові прирости молодняку овець до 270 г; забезпечити виробництво кормів для галузі — 883,2 тис. т, у т.ч. фуражного зерна — 191,6 тис. т, преміксів — 5,6 тис. т. До 2020 р. виробництво експортно орієнтованої баранини має становити 5,0–6,0 тис. тонн.

УДК 636.32/38.082.232

2014.1.263. АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ БАРАНІВ-ПЛІДНИКІВ / Горлов О.І., Івіна К.А., Моксєв І.О., Шульга М.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2013. — Вип. 6. — С. 8–11. — Бібліогр.: 5 назв.

Барани-плідники, селекція овець, методи племінної оцінки.

Відзначається, що для успішної селекційно-племінної роботи важливо вірно оцінити тварину, її племінні якості. Для цього використовують різні прийоми і методи. Найбільш точними методами вважаються: селекційні індекси — С1, найкращий лінійний незміщений прогноз — BLUP, модель тварини — АМ. Проте ці методи мають складні алгоритми, які базуються на матричній алгебрі, потребують великого обсягу обчислювальних робіт і не завжди доступні широкому колу селекціонерів. Показано визначення племінної цінності баранів-плідників 3 ліній традиційними методами і 4 моделями BLUP SM. У таблиці наведено ранги оцінок за BLUP1 (базова модель), BLUP3 (модель з урахуванням родинних зв'язків), BLUP2 (урахування генетичних груп-плідників), BLUP4 (одночасне врахування генетичних груп плідників і родинних зв'язків). Звертається увага на високу кореляцію BLUP2 та BLUP4 за методом дочки-ровесниці (У-С) — 80%. Тому цей метод можна використовувати для попередньої оцінки племінної цінності баранів-плідників, проте, для більш точної оцінки плідників з урахуванням генетичних груп рекомендується застосовувати BLUP2 або BLUP4.

УДК 636.32/38.082.26:637.5'63

2014.1.264. ПРОДУКТИВНІСТЬ ОВЕЦЬ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ, ОДЕРЖАНИХ НА ПРОМІЖНОМУ ЕТАПІ СТВОРЕННЯ ТВАРИН СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО М'ЯСНОГО ТИПУ / Помітун І.А., Косова Н.О., Рязанов П.О., Бойко Н.В., Кравцев А.В. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 2. — С. 142–146. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541730.

Вівці м'ясної продуктивності, схрещування овець, баранина, вовна, генофонд овець.

Здійснено порівняльний аналіз ярок-однолітків дніпропетровського зонального типу асканійської м'ясо-вовнової породи, м'ясні якості яких покращено породою олібс (ДТАмвп × Ол, F₁); латвійської темноголовної породи (Лт); простих (ДТАмвп × Ол, F₂) та складних (ДТАмвп × Ол × Лт) помісей при бонітуванні у 12-міс. віці. М'ясну продуктивність визначали в усіх баранців 9-міс. віку, що досягли ж.м. більше 40 кг. Наведено основні показники продуктивності порівняно з контрольними тваринами таврійського внутрішньопорідного типу асканійської тонкорунної породи вовно-м'ясного напрямку (ТТАс). Зроблено висновки, що використання кросбридингу із залученням у якості материнської основи вітчизняних порід і типів овець м'ясо-вовнового напрямку та плідників імпортованих м'ясних порід є підґрунтям для створення вітчизняного типу овець м'ясного напрямку продуктивності. Результати засвідчили, що помісні вівці проміжних генотипів, вирощені за крайових посушливих умов у пасовищний період 2011 р., мають велику ж.м. і помірні настриги вовни. Так, вівці 2-го покоління від поглинального схрещування ДТАмвп із Ол переважали чистопорідних Лт за ж.м. на 2,0%, а складних помісей ДТАмвп × Ол × Лт — на 3,4%. Це вказує на те, що ярки ДТАмвп × Ол, F₂ належать до тварин інтенсивнішого типу, які потребують кращих умов годівлі, ніж тварини Лт. За довжиною і настригом вовни різниця між ними також невірогідна (коеф. вовн.=69–70 г/кг). Порівняно з ТТАс ровесниці створюваного типу за ж.м. переважали на 6,3–10%, але поступались за настригом вовни на 24–28% (табл.). Рекомендується подальшу селекційну роботу зі створення спеціалізованого типу овець м'ясного напрямку продуктивності спрямовувати на підвищення інтенсивності росту, консолідацію за забійними і м'ясними якостями, товщиною вовни та оброслістю тварин.

УДК 636.32/38.084.22:619:616.99–085

2014.1.265. ОБОСНОВАНИЕ СПОСОБА ДЕГЕЛЬМИНТИЗАЦИИ ОВЕЦ И КОЗ В УСЛОВИЯХ ОТГОННО-ПАСТИБИЩ-

НОГО ЖИВОТНОВОДСТВА / Березовский А.В., Джураев С.Д. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 25–29. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 541902.

Вівці, пасовища, дегельмінтози, препарат "Бровальзен-емульсія", дегельмінтизація овець.

Дослідження проведено восени 2012 р. на 54 ягнятах (по 27 ярок і баранців) 7–8-міс. віку, яких розділили на 3 аналогічні групи по 18 гол. і помітили різною фарбою. Вдень годували скошеною травою, воду давали тільки наніч. Для кожної групи, враховуючи середню групову вагу живої маси, вираховували дозу лікарського антигельмінтика "Бровальзен-емульсія" (НПФ "Бровафарма", Україна) — 0,7 мл/10 кг маси тіла, що за активно діючою речовиною становило 5,25 мг альбендазолу на 1 кг маси тіла. Вівцям 1-ї групи примусово індивідуально вводили орально (на корінь язика) Бровальзен-емульсію (БЕ) в однаковій кількості (1/18 частину від групової дози); 2-ї групи — дозу розчинили у 18 л води, яку виставляли для вільного водопоя у кінці 1-го дня досліді; 3-ї групи — дегельмінтизацію (Д.) провели груповим методом шляхом ділення загальної дози на 2 рівні частини (одну розчинили у 18 л питної води і виставляли для вільного водопоя у кінці 1-го дня досліді, а другу — в кінці 2-го). Результати засвідчили, що застосування ідентичної дози Бровальзен-емульсії різними способами забезпечує достатньо високі показники екстенсефективності Д., що становили у групах: 1-ї 3-й — 94,4%, 2-й — 88,9%. Отже, груповий спосіб Д овець шляхом вільного виповання водорозчинних форм антигельмінтика може забезпечити ефективність на рівні примусового індивідуального способу. Такий спосіб доступний в умовах відгонних пасовищ і не потребує додаткових трудових і фінансових витрат, профілактує стреси й аборти у тварин.

УДК 636.32/39.082.4

2014.1.266. ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОВЕЦЬ ТА КІЗ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ / Склярів П.М., Кошевой В.П. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 1. — С. 239–245. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 541729.

Вівці, кози, репродуктивність ДРХ, відтворення овець, годівля овець і кіз, породи овець і кіз.

Дослідження проведено в господарствах Харківської, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської і Полтавської областей, а також в АР Крим. Об'єктом дослідження були вівці порід: прекокс, романівська, асканійська тонкорунна, цигайська, полварс, сокілська, курдючні, помісні, а також кози: зааненська і місцеві аборигенні породи. Їхній вік — 1,5–8 років, маса тіла 30–65 кг. Усього досліджено 6171 гол., у т.ч. 4069 овець, 1491 кіз, 462 ягнят і 149 козенят. Установлено, що основними проблемами відтворення овець і кіз у зонах Лісостепу та Степу є неплідність, патології вагітності, родів та післяродового періоду, що спричиняють недоодержання приплоду, загибель його та нежиттєздатність молодняку. Головними причинами порушення репродуктивності є недосконалість технологічних процесів (селекційно-племінна робота, ветеринарне обслуговування, відсутність диференційованого утримання залежно від віку, статі, фізіологічного стану тощо). Найбільш істотні недоліки виявлено в годівлі тварин. В окремих господарствах наявний дефіцит кормів, часті випадки неякісних кормів (сміттєві домішки, ураження гниллю, пліснявою, прілі або померзлі тощо). Поширена тенденція відсутності мінеральної підгодівлі, порушення структури раціонів, що особливо важливо в період зимово-весняного утримання. При дослідженні показників гомеостазу виявлено істотні відхилення від норми, особливо вітаміну А (78,8%), як наслідок дефіциту його у кормах. Конкретизуються дані стосовно окремих порід овець і кіз.

УДК 636.39:619:616.993–085

2014.1.267. ЕФЕКТИВНІСТЬ НАНООКВАХЕЛАТІВ ЗА ТОКСОПЛАЗМОЗУ КІЗ / Галат М.В., Галат В.Ф. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 376–377. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 541688.

Кози, токсоплазмоз у кіз, хвороби інвазійні, наноокахелати металів, аргентум, германій, купрум, магnezіум.

У приватному господарстві "Золота коза" Новоархангельського р-ну Кіровоградської обл. проведено досліді на козах

і козлах різного віку. Для виявлення антитіл до збудника *Toxoplasma gondii* сироватки крові тварин досліджували з використанням набору реагентів "Векто Токсо-антитіла". Встановлено, що ураженість збудником *T. gondii* кіз сягала 43–42%. За результатами біохімічних досліджень, у групах тварин з рівнем антитіл до збудника вищим за 3 одиниці ОГ було зареєстровано підвищення рівня глюкози на 1,76 ммоль/л та загального білірубину — на 0,86 ммоль/л. Водночас активність аланінамінотрансферази знизилась на 4,54 Од/л порівняно з межами фізіологічної норми для даного виду тварин. Дослідній групі кіз застосовували германій по 0,2 мг на тварину 1 раз/добу впродовж 14 діб, наноаквахелати аргентуму і купруму по 0,1 мг/гол./добу — 7 діб та магнезійу по 5 г/л/гол./добу — 14 діб. Результати експерименту показали позитивний вплив застосування наноаквахелатів при токсоплазмозі кіз: рівень антитіл до збудника *T. gondii* на 28-му добу досліджень знизився від 3,14±0,14 до 2,58±0,3 одиниць ОГ.

УДК 636.39:636.22/28:637.12.04:546.15

2014.1.268. ВМІСТ ЙОДУ В МОЛОЦІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН (КОРІВ ТА КІЗ), ЩО УТРИМУЮТЬСЯ У ТРЬОХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ / Рижкова Т.М., Лівоченко І.М., Бондаренко Т.А., Білявцева О.А. // Сучасні досягнення у тваринництві та птахівництві: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених, с. Мартова, 11–13 верес. 2013 р. — Х., 2013. — С. 73–76. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 541741.

Молоко, кози, корови, йододефіцит (профілактика), ендемічні регіони.

В Україні до ендемічних регіонів з максимальним ризиком йододефіцитних захворювань належать Львівська, Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська і Волинська області. Чорнобильська катастрофа спричинила цю проблему ще й у Чернігівській, Київській, Житомирській, Черкаській і Рівненській областях. Важливим джерелом надходження йоду до організму людини є молоко. Норвезькими вченими доведено, що споживання людиною 0,4 л/добу молока коров'ячого забезпечує потребу в йоді на 25–60%. Показано результати дослідження молока коров'ячого і козиного від тварин Харківської і Львівської областей та АР Крим. Встановлено, що найменша концентрація йоду як у козиному, так і в коров'ячому молоці спостерігалась у Львівській обл., найбільша — в АР Крим, а помірна у молоці тварин Харківської обл. Зокрема у Харківській обл. цей показник у коров'ячому молоці становив 52±1,90 та в козиному — 102,2±1,62; у Львівській — 20±0,93 та 47±1,60; в АР Крим — 114±2,06 та 269,4±1,98 відповідно. Отже, вміст йоду у козиному молоці значно вищий, ніж у коров'ячому, що пов'язано з фізіологічними відмінностями цих видів тварин.

УДК 636.39:637:546.36(477.42)

2014.1.269. ПРОГНОЗУВАННЯ ЗАБРУДНЕННЯ ПРОДУКЦІЇ КІЗ ¹³⁷Cs ПРИ ВИПАСІ В УМОВАХ ЛІСОВИХ КОРМОВИХ УГІДЬ / Борщенко В.В. // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2013. — Вип. 1(34), т. 3. — С. 174–187. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 541689.

Кози Полісся Житомирщини, цезій у лісових кормах, радіологічна безпека, забруднення ґрунтів, молоко, м'ясо.

Вперше в умовах Полісся Житомирщини проведено оцінку надходження ¹³⁷Cs у трофічному ланцюзі свійської кози в умовах лісових кормових угідь. Проведено оцінку дозових навантажень на населення при споживанні продукції козівництва. Розрахунки показали, що визначальним фактором забруднення продукції кіз ¹³⁷Cs є структура спожитих твариною кормів, яка змінюється залежно від сезону року. Найбільш активними компонентами раціону, які впродовж року є визначальними з точки зору формування активності раціону кіз за ¹³⁷Cs, є різотрав'я, злаки та осоки — до 75%, грановий корм — до 44,1%, чорниця — до 22%, гриби — до 18%. При випасі кіз в умовах лісових угідь річне дозове навантаження на населення при споживанні 1 кг молока, за щільності забруднення ґрунту ¹³⁷Cs — 15 Кі/км², в середньому становить 0,029–0,040 мЗв (або 2,9–4% річної дози). Гранична ж щільність забруднення ґрунту ¹³⁷Cs, за якої можна одержувати молоко корів у межах ДР-2006, дорівнює 0,7 Кі/км². При виробництві м'яса кіз відповідні показники становлять 0,060–0,083 мЗв (або 6,0–8,3% річної дози), а гранична щільність забруднення ґрунту ¹³⁷Cs, при якій можна одержувати м'ясо — 0,37 Кі/км². Це свідчить про радіологічну безпеку, яку являють лісові кормові угіддя для населення.

УДК 636.933.034.082.12:591.469

2014.1.270. ОЦІНКА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ВІВЦЕМАТОК АСКАНІЙСЬКОЇ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ / Могильницька С.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2013. — Вип. 6. — С. 71–75. — Бібліогр.: 4 назв.

Вівцематки асканійські каракульські, молочна продуктивність овець, селекція овець, вим'я овець, генотипи овець.

Селекційно-племінна робота з вівцями асканійської каракульської (ВАК) породи була спрямована, в першу чергу, на підвищення багатоплідності і поліпшення смушкових якостей. Наведено результати досліджень (племзавод "Маркеєво", Чаплинський р-н, Херсонська обл.) на вівцематках (ВАК) породи двох типів: асканійський багатоплідний тип чорних (АБЧ) та асканійський породний тип каракульських овець сірого (АКС) забарвлення щодо їх молочної продуктивності у різні періоди лактації (тривалість досліду — 160 днів). Показано, що в середньому ВАК характеризуються відносно високою молочною продуктивністю — 111,5 кг молока (АБЧ — 118,2 кг, АКС — 104,7 кг). У цілому на 160-й день досліджень АБЧ продукували у 5,1 раза менше молока порівняно з першими 20 днями лактації, коли для новонароджених ягнят материнське молоко було основним кормом, а АКС — у 5,4 раза менше. Зауважується, що сіре забарвлення домінують відносно чорного, але ягнята АКС — гомозиготні і в генотипі мають летальний ген, тому майже всі після підсиного періоду вибувають, залишаються лише гетерозиготні генотипи, середня плодючість яких значно нижча, ніж в АБЧ. А при зниженні рівня багатоплідності маток рівень їх молочної продуктивності також знижується. Проаналізовано хімічний склад молока та молочну продуктивність ВАК залежно від форми вимені. Від ВАК із чашоподібною формою вимені одержували молоко на 10,7% більше. Ця форма в АБЧ становила 73,3%, а в АКС — 60,0. Подальшу селекцію рекомендують спрямовувати на підвищення молочності шляхом добору тварин за чашоподібною формою вимені.

636.4 Свилярство

Науковий референт — РУЧКО Т.В.

Науковий консультант — академік НААН РИБАЛКО В.П.

УДК 636.4.087.7:636.4.084

2014.1.271. ВПЛИВ ВІДСТОЮ СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ НА ЖИРОКИСЛОТНИЙ СКЛАД САЛА СВИНЕЙ / Суховуха С.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґижського. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 2. — С. 191–194. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542225.

Жирикислотний склад, жирні кислоти, свині (молодняк), раціон свиней (відстій соняшникової олії).

Дослід проводили у ТОВ "Ліповецьке" Вінницької області з метою вивчення впливу відходів олійного виробництва на забійні показники тварин, якість їх м'яса та сала. Дослід проводили на двох групах поросят-аналогів великої білої породи, по 12 гол. у кожній групі. Контрольна група тварин основний раціон одержувала згідно з нормами, поросят дослідної групи з основним раціоном згодовували відстій соняшникової олії в кількості 30 г/гол. за добу. Вивчали жирикислотний склад підшкірного сала, який характеризує його

якість. Установлено, що сума ненасичених жирних кислот у підшкірному салі свиней дослідної групи була на 8,67% більша, а насичених менша на 8,67%, ніж у їх аналогів контрольної групи. За даними аналізу встановлено, що у свиней дослідної групи порівняно з контрольною зменшився вміст мононенасичених жирних кислот, а саме: пальмітолеїнової — на 0,42% ($P < 0,05$), олеїнової — на 11,13% ($P < 0,001$), гондоїнової — на 0,40% ($P < 0,05$). Натомість за рахунок цих кислот відбулось збільшення ейкозадієнової жирної кислоти — на 0,71% ($P < 0,001$), яка є похідною від лінолевої, вміст якої збільшився на 20,08% ($P < 0,001$). Водночас вміст пальмітинової кислоти у тварин дослідної групи зменшився на 4,22% ($P < 0,01$), стеаринової — на 4,05% ($P < 0,05$) порівняно з контрольною групою. Отже, встановлено, що при згодовуванні молодняку свиней додатково до раціону відстою соняшникової олії спостерігався позитивний вплив на вміст у підшкірному салі незамінних жирних кислот, зокрема лінолевої та її похідних, що сприяє оптимальному росту і розвитку поросят.

УДК 636.4.082.24

2014.1.272. ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ СВИНОМАТОК ЗА РІЗНИХ ВАРІАНТІВ ПІДБОРУ / Горобець В.О. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 139–144. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 542600.

Свиноматки, відтворювальна здатність, міжпорідний та внутріпорідний підбір.

Наведено результати досліджень ефективності використання двопорідних свинок, які мають спадкову основу свиноматок і кнурів спеціалізованих порід французької та німецької селекції, за їхнього схрещування з кнурами спеціалізованих м'ясних порід селекції англійської фірми JSR для підвищення відтворювальної здатності тварин. Дослідження проводились у ТОВ "Агрікор-Холдінг" Чернігівської області. Встановлено, що метод схрещування не забезпечує гарантованого підвищення усіх ознак відтворювальної здатності. Найбільш вдалим можна вважати міжпорідний підбір помісних свиноматок, одержаних за схрещування свиноматок великої білої породи французького походження та дюрк німецького походження за подальшого схрещування з кнурами великої білої породи, дюрк та п'єтрен англійської селекції. Таке поєднання сприяє збільшенню кількості поросят при відлученні, середньої маси однієї голови та гнізда поросят при відлученні, середньої маси однієї голови та гнізда поросят при відлученні у 28 днів (табл.), що може бути врахованим для підвищення рентабельності галузі.

УДК 636.4.083.1

2014.1.273. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЕКТ СТВОРЕННЯ МІНІ-СВИНОФЕРМИ В ОСОБИСТОМУ СЕЛЯНСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ / Кісіль М.І., Черненко Д.С. — К.: ННЦ "ІАЕ", 2013. — 67 с. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 542155.

Свині, проект, свиноферма, інвестиції.

На прикладі селянського господарства Баришівського р-ну Київської обл. викладено методичні підходи до оцінки зразкового інвестиційного проекту створення сімейної ферми з вирощування та відгодівлі свиней на 60 голівомісць. Проект розроблено для реальної сім'ї Київщини з урахуванням конкретних умов її господарської діяльності та інвестиційних можливостей. У ньому наведено деталізовані розрахунки і методичні прийоми, ґрунтовне озайомлення з якими дає змогу членам особистих селянських господарств самостійно оцінювати усі основні аспекти власних інвестиційних проектів. Описано визначення мети і завдань проекту; оцінку ринкового попиту, пропозиції та цін на продукцію, обсяги її реалізації і власного споживання; виявлення наявних у сім'ї ресурсних та інвестиційних можливостей для реалізації проекту; встановлення екологічних загроз проекту; розроблення плану поточних і капітальних витрат на виробництво; визначення джерел фінансування проекту, вартість майна і його зносу; розрахунок фінансових показників проекту, рівня його дохідності та окупності; оцінку ризиків проекту та інших результатів від його реалізації.

УДК 636.4.03.087.7

2014.1.274. ВІДГОДІВЕЛЬНІ ТА ЗАБІЙНІ ПОКАЗНИКИ СВИНЕЙ ЗА ЗГОДОВУВАННЯ ПРЕБІОЛАКТУ / Кучеря-

вий В.П., Бойчук В.М. // Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10. — С. 11–15. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542817.

Свині (молодняк), пребіотик, пребіолакт, відгодівля свиней, продуктивність свиней, забійні якості свиней.

Визначали вплив згодовування різних доз препарату на відгодівельні якості та забійні показники молодняку свиней на відгодівлі. Дослідження проводили в умовах свинокомплексу ТОВ "Липовецьке" Вінницької обл. Для проведення експерименту за принципом аналогів було відібрано 4 групи молодняку свиней великої білої породи по 10 гол. у кожній, в основний період досліду (90 днів) тваринам дослідних груп до загального раціону додавали пребіолакт у кількості 2,0 (2-га гр.); 2,5 (3-тя гр.) та 3,0 г (4-та гр.) на голову за добу (1-ша гр. — контроль). Установлено, що згодовування пребіолакту у раціонах відгодівельного молодняку свиней у дозах 2,0; 2,5 та 3,0 г/гол. за добу сприяє підвищенню середньодобових приростів на 5,1; 9,4 та 13,0% відповідно. Визначено, що згодовування препарату у дозі 2,5 та 3,0 г за добу сприяє збільшенню передзабійної живої маси на 8,0 ($P < 0,01$) та 14,0% ($P < 0,001$), забійної маси — на 17,4 ($P < 0,01$) і 22,6% ($P < 0,001$), маси туші — на 20,0 та 26,3% ($P < 0,001$) відповідно. Це супроводжувалось збільшенням забійного виходу на 8,5 ($P < 0,01$) та 10,0% ($P < 0,001$), виходу туші — на 11,0 ($P < 0,01$) та 10,5% ($P < 0,001$), за показниками внутрішнього жиру — на 46,8 ($P < 0,001$) та 48,9% ($P < 0,01$) відповідно. Відмічалось збільшення маси внутрішніх органів. Так, маса печінки в 3- та 4-й групах збільшувалась відповідно на 12,7 та 14,7%, також збільшувалась маса окісту в тварин 4-ї групи на 19,7% ($P < 0,05$).

УДК 636.4.033.084.4

2014.1.275. ЯКІСТЬ ПРОДУКТІВ ЗАБОЮ ЗА ОСЦИЛЯТОРНОГО РЕЖИМУ ГОДІВЛІ МОЛОДНЯКА СВИНЕЙ / Волощук В.М., Біндюк Д.О., Манюненко С.А. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 35–41. — Бібліогр.: 15 назв.

Режим годівлі осциляторний, порода свиней полтавська м'ясна, м'ясні якості, шпик.

Досліджено якість туш свиней, хімічний склад та фізико-хімічні показники якості м'яса і шпик за умов різних режимів годівлі молодняку свиней полтавської м'ясної породи: нормованого рівномірного (контроль) та нормованого нерівномірного, ритмічного-осциляторного за поступовою зміною раціону за масою на 20%. Установлено, що застосування осциляторного режиму годівлі вірогідно не вплинуло на забійні показники та якість продуктів забою відгодівельних свиней. Визначено, що морфологічний склад туш свиней за різних режимів їх годівлі був у межах фізіологічної норми і суттєво не відрізнявся між собою. Кількість м'яса, шпик та кісток у тушах контрольних і дослідних свиней становила відповідно 55,5 та 56,4%, 32,8 та 32,9%, 11,7 та 10,7%, що є типовим для цього віку та генотипу. Виявлено тенденційну зміну окремих показників якості м'яса свиней при осциляторній годівлі, а саме: зростання кількості жиру на 19,95%, фосфору на 11,76%, зниження інтенсивності забарвлення на 15,06%, а також активної кислотності на 0,72%. Отже, серед показників, що характеризують якість м'яса, найбільш варіабельними у піддослідних свиней виявились: кількість жиру та втрати при термічній його обробці. Загальної вологості у шпик свиней контрольної групи було на 2,9% менше порівняно з одержаним від тварин дослідної групи. Температура плавлення його була нижчою у свиней контрольної групи на 2°C.

УДК 636.4.033:575.113.1

2014.1.276. ПОПУЛЯЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ СВИНЕЙ МИРГОРОДСЬКОЇ ПОРОДИ / Метлицька О.І., Нор В.Ю. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 61–73. — Бібліогр.: 19 назв. Шифр 06 542600.

Свині, порода свиней миргородська, ДНК, поліморфізм.

Проведено популяційно-генетичне дослідження свиней миргородської породи із застосуванням сучасних ДНК-технологій. У досліді з генетичного моніторингу породи свиней використовували геномну ДНК високого ступеня нативності Банку ДНК Інституту свинарства і АПВ НААН, виділену з венозної крові сольовим методом від типових представників

порід і внутріпородних типів: великої білої породи свиней (УВБ-1 — 40 гол., УВБ-2 — 35 гол., УВБ-3 — 15 гол.), миргородської (М. — 50 гол.), полтавської м'ясної (УМ — 30 гол.), ландраса (Л. — 30 гол.), породи п'єтрен (П. — 10 гол.). За використання ISSR-праймерів визначено породоспецифічні маркери розміром 3500 та 460 п.н. Існування спільного фрагмента розміром 370 п.н. у тварин порід миргородська і п'єтрен може бути свідченням метизації локальної української породи. Вплив генотипу іншої породи на структуру популяції миргородських свиней підтверджується від'ємним значенням коефіцієнта фіксації для особин досліджуваної вибірки, який становив -0,692 за поліморфним сайтом PLN2 (g. 7966T>C) гена периліпіну. Наявність поліморфізму гена PLIN у популяції свиней миргородської породи та висока частота розповсюдження алелів, асоційованих зі зниженою осаленістю туш, створюють передумови для використання цього маркера у селекційних програмах. Оцінювання напрямку генетичних процесів у популяції свиней миргородської породи є основою наукового обґрунтування стратегій щодо усунення негативних наслідків метизації та раціонального використання генофонду місцевої української породи.

УДК 636.4.033:636.4.066

2014.1.277. М'ЯСНІ ЯКОСТІ СВИНЕЙ ПОРОДИ ЛАНДРАС ТА ВЕЛИКА БІЛА РІЗНОЇ СТРЕС-СХИЛЬНОСТІ / Іванов В., Іванова Л., Новікова Н. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 159–160. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542496.

Свині, поросята, стрес-схильність, жива маса, властивості адаптаційні.

Досліджували ефективність вирощування свиней з різною стрес-схильністю, вивчали їх м'ясні якості. Адаптаційні властивості відлучених поросят породи ландрас та велика біла визначали за коефіцієнтом зміни живої маси (КЗЖМ) в період 10-денної дії технологічного стресу. За величиною КЗЖМ поросят розділили на три адаптаційні класи: I — мінус-варіант (М–) стрес-схильні, II — модальний клас (Мо) сумнівний стрес-стійкі, III — плюс-варіант (М+) стрес-стійкі. Кожному класу відповідають наступні значення величини коефіцієнта нормованого відхилення живої маси в кризовий період: I — 1,0 і менше, II — 0,5...+0,5, III — +1,0 і більше. Визначено, що вірогідної різниці між показниками забійних якостей тварин піддослідних груп не встановлено. Виявлено, що тенденція до переваги тварин класу М+ над аналогами класу М- та Мо за довжиною туші у породі ландрас на 1,5 та 0,5%, а у породі велика біла — на 5,0 та 3,0% відповідно. Товщина шпигу на попереку виявилась стабільною типовою ознакою і залежала від класу розподілу тварин. У дослідних породах спостерігалась тенденція до збільшення цього показника у класі М- порівняно з М+ та Мо відповідно на 5 та 3%. Встановлено тенденцію до переваги тварин класу М- за масою задньої третини півтуші порівняно з ровесниками класу М+ та Мо у породі ландрас на 4,5 та 6% і на 5,1 та 10% у породі велика біла відповідно. Визначено, що молодняк порід ландрас та велика біла класу М+ вірогідно переважав тварин класу М- та Мо за площею "м'язового вічка" відповідно на 12 і 14,9% ($P<0,05$) та 11,9 і 14,4% ($P<0,05$). Отже, особини класу М+ характеризувалися високим адаптаційним рангом, що забезпечило їх перевагу за м'ясними якостями.

УДК 636.4.033:636.4.084.52

2014.1.278. ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ М'ЯЗОВОЇ І ЖИРОВОЇ ТКАНИН ВІДГОДІВЛЬНОГО МОЛОДНЯКУ ПОРІД ЛАНДРАС, ВЕЛИКА БІЛА, ДЮРОК, ГЕМПШИР, П'ЄТРЕН / Василів А.П. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2013. — Вип. 47. — С. 126–131. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 542600.

Свині (молодняк), жир, протеїн, вологоутримувальна здатність, інтенсивність забарвлення, суха речовина.

Представлено результати дослідження фізико-хімічних властивостей м'язової та жирової тканин відгодівельного молодняку порід ландрас, велика біла, дюрорк, гемпшир та п'єтрен при досягненні ними живої маси 100 кг. Науково-господарські досліді проводили в умовах промислового комплексу "Агропродсервіс" Тернопільської обл. Встановле-

но, що фізико-хімічні властивості м'язової тканини підсвинків досліджуваних порід мають високий рівень якості. У порід з більшою скоростиглістю та м'ясністю — гемпшир, п'єтрен, дюрорк показники вологоутримувальної здатності та інтенсивності забарвлення м'яса дослідних зразків нижчі порівняно з показниками порід ландрас і велика біла. Визначено, що найбільшу вологоутримувальну здатність зафіксовано у дослідних зразках м'яса тварин породи ландрас — 53,5%, вміст загальної вологи — 74,1%, показник активної кислотності у м'ясі підсвинків ландрас та велика біла — 5,8 од. За показником інтенсивності забарвлення зразків досліджуваного м'яса перевагу мали такі породи, як велика біла і ландрас — відповідно 76,8±0,93 і 73,6±1,66 од. екст. У порід з більшою скоростиглістю та м'ясністю — гемпшир, п'єтрен, дюрорк показники інтенсивності забарвлення м'яса нижчі і становлять 72,4±1,14; 71,8±0,94; 70,2±0,73 од. екст. відповідно. Встановлено, що вміст білка у м'ясі вищий у порід п'єтрен та гемпшир — 22,4±0,70 і 22,3±0,81% відповідно, тоді як вміст жиру у свиней породи велика біла — 2,7±0,17% та найвищий відсоток вмісту сухої речовини — 93,0%. Виявлено, що найбільший вміст загальної вологи у салі свиней порід п'єтрен (8,4%), гемпшир (8,2%) і дюрорк (7,7%). Біологічно ціннішим шпик був у свиней породи велика біла, що видно з найнижчого показника температури плавлення шпигу в цих порід — 38,5°C та найбільшої величини йодного числа 61,6 од.

УДК 636.4.082

2014.1.279. ТРИВАЛІСТЬ ПРОДУКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СВИНОМАТОК ІМПОРТНИХ ПОРІД ТА ПРИЧИНИ ЇХ ВИБУТТЯ В УМОВАХ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ / Василів А., Березовський Р. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 143–146. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542496.

Свиноматки, породи свиней імпортовані, опороси, збереженість і вибракування свиней.

Визначали терміни тривалості господарського використання імпортованих свиноматок порід: ландрас, велика біла, дюрорк, гемпшир, п'єтрен та встановлювали основні причини і рівень інтенсивності їх вибуття із стада за кількістю опоросів. Дослідження проводились на основі аналізу даних племінного обліку продуктивного використання імпортованих свиноматок різних порід в умовах промислового комплексу "Агропродсервіс" Тернопільської обл. Встановлено, що за рівнем вибракування щодо попереднього опоросу суттєву різницю встановлено між четвертим і третім та п'ятим і четвертим опоросами відповідно 25,51 та 25,46%. Після першого опоросу відмічено стовідсоткову збереженість свиноматок породи п'єтрен, рівень вибракування свиноматок порід ландрас, велика біла, дюрорк, гемпшир знаходився в цей період у межах 4,0–7,8%, але вибракування свиноматок значно збільшилося уже після другого опоросу, досягнувши 13,3–26,2%. Після третього опоросу було вибраковано 56,6% усього поголів'я свиноматок породи дюрорк, а рівень вибракування свиноматок ландрас, велика біла, гемпшир, п'єтрен досяг 43,7–48,7% та в проміжку між п'ятим та четвертим опоросами уже було вибраковано основну частину усього поголів'я свиноматок — 70,3–89,9%. Стовідсоткового вибракування після п'ятого опоросу досягли свиноматки порід дюрорк, гемпшир, п'єтрен. Визначено основні причини вибуття — порушення їх відтворної здатності — 32,2–36,3% від поголів'я свиноматок усіх дослідних порід, за групою ознак (збереженість поросят, гіпо- та агалактія, мастити, патологія сосків) 21,2–26,3%, за малоплідністю — для порід п'єтрен та гемпшир 14,2 і 13,4% відповідно, а для порід ландрас, велика біла та дюрорк коливається в межах 10,5–12,5%. Отже, встановлено, що тривалість господарського використання свиноматок великої білої породи та ландрас була найвищою.

УДК 636.4.082.1:636.4.083.3

2014.1.280. АДАПТАЦІЙНА ЗДАТНІСТЬ СВИНОМАТОК ЗАРУБІЖНОГО ПОХОДЖЕННЯ / Волощук В., Василів А. // Тваринництво України. — 2014. — № 1. — С. 27–30. — Бібліогр.: 5 назв.

Адаптація свиней, індекси племінної цінності та адаптаційної здатності свиней, цінність експлуатаційна свиней, багатоплідність свиней.

Викладено результати порівняльного вивчення адаптаційної здатності імпортих свиноматок порід ландрас (Л.), велика біла (ВБ), дюрк (Д.), гемпшир (Г.), п'єстрен (П.) і їх дочок. Науково-господарські дослідження проводили в умовах промислового комплексу "Агропродсервіс" Тернопільської обл. Встановлено, що за індексом племінної цінності перевагу встановлено у свиноматок ВБ породи — 565,3 бала. Різниця щодо свиноматок порід: Л., Д., Г., П. становила +10,7; +22,7; +28,6; +31,6% відповідно. За даними адаптаційної оцінки маток перевагу мали також свиноматки ВБ, індекс адаптації яких дорівнював 58,2 бала, їхня перевага за цим показником над свиноматками порід Л., Д., Г., П. була +20,1; +35,7; 41,2 і 47,6% відповідно. Адаптаційна здатність свиноматок ВБ породи першого покоління переважає за індексом племінної цінності свиноматок порід: Л., Д., Г., П. (%) на: +10,2; +26,0; +34,0; +39,5; і за індексом адаптації — +16,8; +38,6; +47,3; +53,8 відповідно. Визначено, що при порівнянні показників індексу племінної цінності та індексу адаптації відносно матерів, у свиноматок порід Л., ВБ та Д. спостерігається збільшення цих індексів, зокрема, зростання індексу племінної цінності становило відповідно (%): +6,2; +5,7; +1,1, індексу адаптації — +9,2; +4,9; +0,3. Встановлено, що свиноматки ВБ та Л. зарубіжного походження та їх дочки краще адаптуються до умов розведення промислових комплексів, зберігають високі показники експлуатаційної цінності, яка за критеріями оцінки в розрахунку на одну свиноматку, що опоросилася, за всіма народженими і життєздатними поросятами відповідає вимогам рівня "високий" шкали оцінки експлуатаційної цінності свиноматок.

УДК 636.4.084.4

2014.1.281. ДЕЯКІ БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ СВИНЕЙ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ГМ-СОЇ В ЇХ РАЦІОНАХ / Зин'єв С.Г. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 76–82. — Бібліогр.: 22 назв.

Свині, раціони свиней (ГМ-соє), метаболізм, показники крові свиней біохімічні, комбікорми.

Проведено порівняльний аналіз впливу комбікормів, до складу яких входили генетично модифікована та звичайна соє, на деякі біохімічні показники крові свиней. Дослідження з виявлення наявності генетично модифікованих конструкцій проводили в лабораторії генетики Ін-ту свинарства і агропромислового виробництва НААН, а науково-господарські дослідження — в умовах станції контрольної відгодівлі інституту на поголів'ї свиней двох груп-аналогів у кількості 24 гол. (8 свинок та 4 кнурця у групі). У раціон свиней входило 10% повножирової екструдованої сої: у контрольній групі — сорту "Ворскла" без ГМО, в дослідній — ГМО, RR, GTS 40.3.2. За результатами аналізу отриманих даних встановлено як вікові зміни біохімічних показників крові молодняку свиней, так і пов'язані з використанням ГМ-сої в раціонах. Уведення 10% генетично модифікованої сої в раціон молодняку свиней здійснює вірогідний вплив ($p=0,000025$ і $p=0,000017$) на підвищення активності аспартат- і аланінамінотрансфераз та концентрацію неорганічного фосфору в крові 8-місячних свиней порівняно як з 4-міс. тваринами ($p=0,04$), так і з контролем ($p=0,01$). Це може вказувати на деякий негативний вплив ГМ-сої як на стан їх печінки, так і міокарда. Інші досліджувані показники свиней у контрольній і дослідній групах вірогідно не відрізнялися, проте виявлено їх вікові зміни.

УДК 636.4.084.4:599.731.1:591.175:[547.495.9]

2014.1.282. ВМІСТ КРЕАТИНІНУ В М'ЯЗАХ СВИНЕЙ РІЗНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ / Канюка О.Ю., Цебржинський О.І. // Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, № 4. — С. 47–53. — Бібліогр.: 14 назв.

Свині, креатинін, тканина м'язова, м'язи свиней різної локалізації, діафрагма свиней.

Креатинін входить до числа речовин, які зумовлюють аромат та смак м'ясних продуктів. Літературні дані репрезентують різні величини креатиніну у м'язах тварин. Це пов'язано із застосуванням різних методів, систем одиниць та різного пробовідбору. Тому, для уніфікації, було визначено вміст креатиніну в мкмоль/кг маси м'яза парної туші. Метою наших досліджень було з'ясувати рівень креатиніну в м'язах свиней породи ландрас ($n=5$) та велика біла (кастрати) ($n=5$). Дослідні зразки відбирали від 6 м'язів парних туш свиней в умовах

забійного цеху підприємства "Таврійський бекон" ЗАТ "Фрідом Фарм Бекон" м. Херсон. Жива маса свиней знаходилась у межах 96–112 кг. Порівняння проводили між групами м'язів ($n=10$), між однойменними м'язами свиней двох порід та між однойменними м'язами свиней різних вагових груп. Було сформовано 2 групи свиней масою 96–106 та 108–112 кг (у кожній групі по 5 тварин). Дослідні зразки відбирали від м'язів парних туш свиней: напівперетинчастий м'яз (окіст), найдовший м'яз спини (НМС), вентрально-зубчастий м'яз (шия), прямий м'яз живота (підчеревина), реберна частина діафрагми (діафрагма), трапецієподібний м'яз (спина). Креатинін визначали за реакцією Яффе з пікриновою кислотою в лужному середовищі. Встановлено, що рівень креатиніну у м'язах свиней знаходиться в межах 2,4–3,9 ммоль/кг. Однак високій вміст креатиніну мають м'язи — напівперетинчастий м'яз та найдовший м'яз спини, найменший — у шийній частині (вентрально зубчастий м'яз). При зміні будь-якого фактора, зменшення мінливості величини креатиніну спостерігали в такому порядку: діафрагма → шия → підчеревина → НМС → спина → окіст. Встановлено довірчі інтервали (95%) для величини креатиніну в досліджуваних м'язах. Вірогідної різниці за критерієм Манна-Уїтні між більшістю м'язів немає, але шийний м'яз суттєво відрізняється від інших. Встановлено кореляційні зв'язки в наступних випадках: окіст-діафрагма $r_s=-0,658$ ($p\leq 0,05$), окіст-спина $r_s=0,667$ ($p\leq 0,05$), діафрагма-спина $r_s=-0,833$ ($p\leq 0,01$). Рівень креатиніну в однойменних м'язах свиней порід ландрас та велика біла був порівняно однаковий, відмінності спостерігалися тільки в діафрагмі. Фактор породи впливає не на всі м'язи свиней: різниця між окостом ($p\leq 0,05$), діафрагмою та спиною ($p\leq 0,01$). Фактор маси (у межах 96–112 кг) не впливає на рівень креатиніну в м'язовій тканині свиней.

УДК 636.4.087.7

2014.1.283. БІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МІНАЗИ В ГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ / Лютка Г., Пацанівська Я., Русавська І. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 170–171. Шифр 542496.

Свині (молодняк), добавка ферментно-мінеральна, міназа у раціоні свиней.

Метою даної роботи було, поряд з вивченням продуктивності, дослідити деякі аспекти обміну речовин, стан структур органів травної та ендокринної систем при введенні в раціон молодняку свиней ферментно-мінеральної добавки мінази. Вивчали вплив внесення дози препарату 2, 4, 6, 8 г на 100 кг живої маси тварин на добу у основний раціон (ОР). Препарат згодювався в сухому вигляді у складі кормосуміші один раз на добу. Встановлено, що найкращі показники продуктивності молодняку свиней були за дози мінази в раціоні 4 г на 100 кг живої маси, при цьому середньодобовий прирост збільшується на 73 г, або на 11,6%, при їх рівні 628 ± 20 г в контрольній і 701 ± 10 г ($P<0,01$) в дослідній групах. Витрати корму на 1 кг приросту зменшуються на 10,35%. За використання в раціонах молодняку свиней мінази, в крові підвищується вміст заліза та кальцію, істотно не змінюється рівень гемоглобіну та морфологічні показники. Ферментно-мінеральна добавка міназа в дозі 4 г на 100 кг живої маси підвищує перетравність органічної речовини на 3,38%, сирого протеїну на 3,57%, сирого клітковини на 9,28%, сирого золи на 5,0%, а також сприяє збільшенню відкладання азоту в тілі тварин на 18,3%. Визначено, що використання в годівлі молодняку свиней мінази зумовлює тенденцію до зменшення маси печінки та підшлункової залози і не впливає на зміну кількості ядер на 1 мм^2 та їх розміри в паренхімі цих залоз. Отже, внесення в раціон ферментної добавки мінази підвищує біологічну цінність корму, компенсує нестачу в раціоні окремих мікроелементів, які впливають на процеси кровотворення, ріст і розвиток тварин.

УДК 636.4.087.7:546.4

2014.1.284. САПОНІТ ЗНИЖУЄ КОНЦЕНТРАЦІЮ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА / Савченко Ю.І., Савчук І.М., Савченко М.Г. // Агропромислове виробництво Полісся: зб. наук. пр. — Житомир, 2013. — Вип. 6. — С. 114–118. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 542578.

Свині, сапоніт (природний мінерал-сорбент) у годівлі, коефіцієнти переходу Pb і Cd, метали важкі (свині), радіоактивне забруднення (3-тя зона).

Наведено результати досліджень впливу різних доз природного мінералу-сорбенту сапоніту в складі раціонів свиней на відгодівлі на концентрацію важких металів (Pb, Cd, Cu, Zn) у найдовшому м'язі спини та печінці. Науково-виробничий дослід проведено на фізіологічному дворі Ін-ту сільського господарства Полісся на 4 групах-аналогах свиней великої білої породи по 7 гол. у кожній: контроль — основний раціон (ОР); 1-ша гр. — ОР + 3% сапоніту; 2-га гр. — ОР + 5% сапоніту; 3-тя гр. — ОР + 7% сапоніту. Встановлено, що додавання до ОР відгодівельних свиней, які утримувалися у III зоні радіоактивного забруднення, природного матеріалу сапоніту в кількості 3–7% за масою концентрованих кормів у раціоні, сприяло зниженню в найдовшому м'язі спини концентрації Pb і Cd відповідно на 7,2–52,4% і 21,8–37,9%, при цьому вміст важких металів у печінці підвищувався на 0–41,7%. Кращою за показниками сорбційної ефективності для виявлення свинцю виявилася доза сапоніту 3%, а для кадмію — 7%. Коефіцієнти переходу Pb і Cd в найдовший м'яз спини коливалися в межах відповідно 15,17–48,50% та 27,21–51,03% і були значно нижчими у тварин дослідних груп порівняно з контрольними аналогами.

УДК 636.4.087.7:678.048:57.05:546.47

2014.1.285. АКТИВНІСТЬ ЕНЗИМІВ АНТИОКСИДАНТНОГО ЗАХИСТУ В ТКАНИНАХ ПОРОСЯТ ЗА РІЗНОГО РІВНЯ ЦИНКУ В РАЦІОНІ / Сеньків О.М., Іскра Р.Я., Мартинишин І.М., Бучко О.М., Максимович І.Я., Ценко Н.Л. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 133–139. — Бібліогр.: 13 назв.

Поросята, цинк у раціоні поросят, м'язи скелетні поросят, поросята (селезінка, печінка, нирки), каталаза, глутатіонпероксидаза.

Представлено результати впливу різних доз цинку на активність ензимів антиоксидантного захисту (каталаза, глутатіонпероксидаза) в тканинах поросят. Дослідження проведені на молодняку поросят, які були розділені на чотири групи по 10–12 гол. Починаючи від 28- (доба відлучення) і до 120-добового віку до комбікорму, збалансованого для поросят за усіма біологічно активними речовинами, додатково вводили цинк у вигляді сульфату ($ZnSO_4 \cdot 7H_2O$). Контрольна група тварин одержувала раціон із вмістом цинку 60 мг/кг комбікорму, в раціоні тварин 1-ї дослідної групи вміст цинку становив 30 мг/кг (наявний у комбікормі), 2-ї д.гр. — 90 мг/кг комбікорму, а 3-ї д.гр. — 120 мг/кг комбікорму. Поросяткам комбікорм згодовували вволю з вільним доступом до води. Встановлено зростання каталазної та глутатіонпероксидазної (ГП) активності тканин скелетних м'язів та печінки у поросят 2-ї і 3-ї дослідних груп стосовно контролю та зниження активності досліджуваних ензимів у тканинах поросят 1-ї д.гр. Проте, при вивченні активності ензимів у тканині селезінки, було встановлено, що вона збільшувалась у тварин 1-ї д.гр. та зменшувалась у 2-ї і 3-ї дослідних групах. Отримані дані свідчать про те, що в період від 28- до 120-добового віку оптимальним вмістом цинку, за яким було встановлено позитивну дію на ензими системи антиоксидантного захисту в тканинах поросят, була доза 90 мг/кг корму.

УДК 636.4.087.72/636.4.087.73:636.4.083.312

2014.1.286. ПОКАЗНИКИ МІКРОКЛІМАТУ ПРИМІЩЕНЬ ДЛЯ УТРИМАННЯ СВИНОМАТОК ПРИ ЗГОДОВУВАННІ АЛУНІТУ З МЕТИЛУРАЦИЛОМ / Любічев М., Бурлака В. // Тваринництво України. — 2014. — № 1. — С. 41–42. — Бібліогр.: 8 назв.

Свиноматки, поросята, борошно алунітове, метилурацил, параметри мікроклімату.

Представлено репродуктивні показники свиноматок, яким згодовували алунітове борошно з метилурацилом та параметри мікроклімату приміщень, у яких їх утримували. Для проведення дослідів було сформовано 8 груп — 2 контрольні і 6 дослідних, по 8 гол. свиней великої білої породи у кожній, з урахуванням породності, походження, віку, статі, живої маси. Метилурацил додавали в раціон супоросних та

підсисних свиноматок у суміші з алунітовим борошном — розмеленим алунітом — мінералом складу $KAl_3[SO_4]_4[OH]_6$. У дослідженнях з вивчення репродуктивних якостей свиноматок та росту і розвитку поросят-сисунів від них необхідно було встановити і порівняти з контролем (1 група) ефективність використання метилурацил-алунітової добавки (МУАД) в раціонах свиноматок з вмістом метилурацилу 0,1 г/гол. на добу (2 група), 0,5 (3 група) та 1 г/гол. на добу (3 група) за утримання в умовах комплексу. Встановлено, що МУАД не мала впливу на багатоплідність свиноматок. При порівнянні тварин контрольних та дослідних груп багатоплідність свиноматок в умовах ферми була на 9,33–13,51% більшою, ніж на комплексі. Отже, введення до складу раціонів свиноматок МУАД забезпечувало кращу збереженість поглогів'я поросят і збільшення приростів їхньої живої маси, що свідчить про краще підтримання їх фізіологічного стану та природної резистентності. Збільшення продуктивності маток і приростів поросят спостерігалось у дослідних групах як комплексу, так і ферми, що свідчить про ефективність МУАД. Визначено, що найефективнішою виявилась добавка з вмістом метилурацилу 1 г/гол. на добу. У ході досліджень визначено параметри мікроклімату приміщень комплексу і ферми. За рівнем контаніації мікрофлорою на фермі встановлено її максимальне значення $185,1 \pm 3,2$ та $175,2 \pm 3,1$ тис. КУО/м³ навесні та восени, що дещо вище, ніж у вказані періоди на комплексі: $152,8 \pm 2,4$ – $159,1 \pm 4,1$ тис. КУО/м³. У цілому загальна оцінка мікроклімату в свинарських приміщеннях ферми та комплексу відповідала проектно-технологічному режиму.

УДК 636.44.082

2014.1.287. УМОВИ ПРОДУКТИВНОГО РОЗВИТКУ РЕМОНТНИХ СВИНОК ПОРОДИ П'ЄТРЕН / Сусл Р. // Тваринництво України. — 2014. — № 1. — С. 22–26. — Бібліогр.: 11 назв.

Свинки ремонтні, порода свинок п'єтрен, енергія обмінна, лізин засвоюваний, жир сирий, клітковина сира.

Визначали ефективність складання раціонів годівлі свиней з урахуванням рівнів засвоюваного лізину, обмінної енергії, сирової клітковини та їх впливу на ріст ремонтних свинок породи п'єтрен і їх майбутню продуктивність. Було сформовано контрольну та дослідну групи ремонтних свинок породи п'єтрен французької селекції "AND" по 8 гол. у кожній в умовах ТОВ "Арцизька м'ясна компанія" Арцизького р-ну Одеської обл. У період відлучення до досягнення живої маси 60 кг свинок обох груп утримували в однакових умовах. Далі раціони годівлі відрізнялися за вмістом сирового протеїну та відповідно амінокислотним складом (табл.), крім того рівень сирової клітковини раціону 2-ї д.гр. становив 3,9 проти 4,3% від сухої речовини раціону 1-ї к.гр. Встановлено, що рівень засвоюваного лізину у раціоні годівлі ремонтних свинок має безпосередній вплив на їхній ріст та розвиток (середньодобовий приріст 1-ї к.гр. — $531,00 \pm 8,11$ г, 2-ї д.гр. — $602,00 \pm 7,98$ г; вік досягнення живої маси 120 кг 1 гр. — $232,90 \pm 1,29$ днів, 2 гр. — $219,87 \pm 0,87$ днів; товщина шпигу 1 гр. — $14,38 \pm 0,32$ мм, 2 гр. — $14,87 \pm 0,24$ мм). Спостерігається чітка тенденція до збільшення усіх показників відтворювальної здатності свиноматок дослідної групи порівняно з контрольною. Визначено, що життєздатність поросят у свиноматок обох груп дорівнювала 100%, що пояснюється високими показниками великоплідності маток (1-ї к.гр. — $1,63 \pm 0,03$ кг, 2-ї д.гр. — $1,74 \pm 0,02$ кг). Абсолютний та відносний показники мертвородів були підвищеними у свиноматок контрольної (0,50 гол. або 6,25%) проти свиноматок дослідної (0,29 гол. або 3,27%) групи. Вивчено морфологічні і біохімічні показники крові ремонтних свинок породи п'єтрен обох дослідних груп і встановлено, що вони були в межах фізіологічної норми. Простежується тенденція до переваги у свинок 2-ї д.гр. за показниками білкового і жирового обміну (вміст γ -глобулінів, сечовини, β -протеїнів, холестерину, тригліцеридів). Отже, встановлено, що забезпечення свинок засвоюваним лізином не менше 0,60% при обмінній енергії на рівні 13,6 мДж/кг сухої речовини раціону та належного балансу інших незамінних амінокислот позитивно впливає на майбутню відтворювальну здатність свиней даного генотипу.

636.52/.59 Птахівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН САХАЦЬКИЙ М.І.

УДК 636.5.087.63.04

2014.1.288. ОЦІНКА МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ВІСТУ АМІНОКИСЛОТ У РИБНОМУ БОРОШНІ / Левицький Т.Р., Ривак Г.П. // Матеріали IX міжнародної конференції "Птахівництво-2013", 22–26 верес. 2013 р. / Асоціація "Союз птахівників України". — Судак, 2013. — С. 61–65.

Птиця, корми для птиці, рибне борошно, амінокислоти.

Одним із кращих джерел повноцінних білків тваринного походження в комбікормах для птиці є рибне борошно (РБ). Перетравність його птицею становить 90–97%. Проте дослідження якості РБ на ринку України в останні роки засвідчує часті випадки реалізації фальсифікату, що містить сечовину, аміачну селітру, м'ясне, кров'яне, пір'яне борошно тощо. У лабораторії контролю кормових добавок і преміксів ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок адаптовано і впроваджено метод капілярного електрофорезу для визначення вмісту амінокислот у кормах та кормовій сировині за допомогою системи капілярного електрофорезу "Капель-105/105М". Наведено порівняльні результати визначення в РБ вмісту амінокислот двома методами: високоефективної рідинної хроматографії та капілярного електрофорезу, які за показниками істотно не відрізняються.

УДК 636.5:631.227:662.987

2014.1.289. КАКОЇ ВИД ОТОПЛЕНИЯ ПОДХОДИТ ДЛЯ ВАШЕГО ПТИЧНИКА / Вивант Л. // Матеріали IX міжнародної конференції "Птахівництво-2013", 22–26 верес. 2013 р. / Асоціація "Союз птахівників України". — Судак, 2013. — С. 55–59.

Пташники, режим температурний у пташниках, теплоносії у пташниках, теплогенератори, інфрачервоні брудери.

У порівняльному аспекті представлено технічну характеристику 2 видів газового обігріву у промислових пташниках: конвекційний та інфрачервоний. Основна різниця інфрачервоних газових обігрівачів (ІЧГО) від конвекційних теплогенераторів (КТ) у тому, що теплова енергія перших постачається безпосередньо на підлогу, де знаходиться птиця, у відносно короткий термін часу — за 20 хв (від 15,6°C до 26,1°C). За використання КТ прогрів пташника необхідно розпочинати за 48 год до посадки птиці, а за ІЧГО — за 8–10 год, що у 2-му варіанті дає економію газу. Проте для користування ІЧГО необхідно провести навчання з обслуговуючим персоналом, оскільки його механізм обігріву принципово відрізняється від конвекційного виду.

УДК 636.5:637:619:614.31:615.33

2014.1.290. ВИЗНАЧЕННЯ "ТИЛОЗИНУ" В ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА МЕТОДОМ ELISA / Забарна І.В., Якубчак О.М. // Сучасне птахівництво. — 2013. — № 7. — С. 6–8. — Бібліогр.: 5 назв.

Продукти птахівництва, антибіотик "Тилозин", хвороби птиці, безпека харчових продуктів, ветсанекспертиза, тест-система.

У птахівництві України серед антибіотиків, які використовують для лікування і профілактики хвороб птиці (спірохетоз, гемофільний риніт, колісептицемія, мікоплазмоз, сальмонельоз, інфекційний синусит) застосовують препарат "Тилозин", який належить до групи макролідів і в країнах ЄС є забороненим при вирощуванні птиці. Уперше вітчизняними спеціалістами ветсанекспертизи (ДНДІ ЛДВСЕ) вдосконалили моніторингові дослідження цього препарату у пробах м'язів та яєць курей і гусей. При цьому користувались тест-системою для конкурентного імуоферментного аналізу Max Signal® Тилозин (Cat.No.:1026) виробництва фірми Bioo Scientific Corporation (США). Стосовно вмісту препарату в м'язах птиці одержано наступні валідаційні дані: $X_{\text{сер}}$ — 7,8; SD — 1,15; LOD — 11,25 мкг/кг, СС — 10 мкг/кг, β -похибка — <5%, рівень відсічення цього тесту — 11,84. Для визначення ССЗ проведено дослідження 20 холостих зразків яєць. Реплікати цих

зразків збагачили на рівні цільової концентрації скринінгу — 3,0 мкг/кг. У результаті дослідження зразків яєць одержано наступні валідаційні дані: $X_{\text{сер}}$ — 1,8; SD — 0,32; LOD — 2,8 мкг/кг, ССЗ — 3,0 мкг/кг, β -похибка — <5%, рівень відсічення — 2,99. На основі цих валідаційних даних розроблено методичні рекомендації визначення методом ІФА залишкових кількостей "Тилозину" у зразках м'яса, печінки, нирок, яєць, а також молока, меду, комбікормів та сечі для використання в регіональних державних лабораторіях ветмедицини.

УДК 636.52/.58.033.083.14:631.227

2014.1.291. ПОКРАЩЕННЯ МІКРОКЛІМАТУ У ПТАШНИКУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ БРОЙЛЕРІВ / Мельник О.В. // Сучасні досягнення в тваринництві та птахівництві: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених, с. Мартова, 11–13 верес. 2013 р. — Х., 2013. — С. 49–56. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 541741.

Курчата-бройлери, мікроклімат у пташнику, технології птахівництва, добрива органічні, азот.

Дослідження проводили у ТОВ "Геотек" (м. Сімферополь), де вирощують курчат-бройлерів кросу "Кобб 500". Запропоновано технологічні прийоми (ТП), які зменшують вологість підстилки у пташниках та втрати азоту з підстилкового посліду, при цьому збільшуючи його вміст, а також підвищують цінність сировини для виготовлення органічних добрив. Показано, що вирощування птиці на підстилці, яку обробили мікробіологічним препаратом "Ембіонік К", дає змогу зменшити вміст аміаку в повітрі пташника в 1,5–1,3 раза. Це сприяло підвищенню збереженості курчат на 2,0%, збільшенню живої маси (ж.м.) на 85,5 г та зменшенню витрат кормів на 1 кг приросту ж.м./гол. на 1,5%. Випоювання дослідній птиці мікробіологічного препарату "Емпробіо" забезпечило зменшення емісії аміаку з підстилки та його вмісту в повітрі пташника в 1,4–1,2 раза, підвищило збереженість птиці на 2,0% та ж.м. на 126,1 г, а також зменшило питомі витрати кормів на 5,1%. Обробка підстилки у пташнику хлористим алюмінієм зменшила емісію аміаку у 4,2–1,6 раза, вуглекислого газу у 2,3–1,5 раза, їх вмісту в повітрі пташника в 3,7–1,5 та 1,4–1,3 раза відповідно. При цьому підвищилась збереженість молодяку на 2,0%, ж.м. — на 122,3 г та зменшилась питома витрата кормів на 3,1%.

УДК 636.52/.58.033:537.632/.636

2014.1.292. ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ГЕОМАГНІТНОГО ПОЛЯ ТА НАМАГНІЧЕНОЇ ВОДИ НА ТЕХНОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ / Засєкін Д.А., Орлюк Т.М., Орлюк М.І. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 170–175. Шифр 541902.

Курчата-бройлери, прирости курчат, магнітне поле, вода намагнічена.

Експеримент проведено у віварії Національного ун-ту біоресурсів і природокористування України на курчатах-бройлерах кросу Кобб-500 (24 квіт. — 4 черв. 2012 р.). Метою дослідження було визначення технологічних показників утримання курчат за умов зовнішніх геофізичних та метеорологічних факторів впливу (геомагнітне і гравітаційне поля, температура, вологість, атмосферний тиск, освітленість приміщення, щільність посадки та ін.), а також специфічних чинників (штучне магнітне поле і намагнічена вода). Наведено і проаналізовано варіації магнітного поля Землі на території віварію та динаміку приростів живої маси (ж.м.) курчат 1-ї (контроль, КГ), 2-ї і 3-ї дослідних груп (ДГ). Птиця 2-ї і 3-ї ДГ на початку досліду мала меншу ж.м., ніж КГ, проте у кінці експерименту прирости у дослідної птиці мали переваги. Так, після того, як 2-й ДГ давали намагнічену питну воду, а 3-й ДГ — намагнічену питну воду + застосовували "оточення джерелами підвищеного постійного магнітного поля", прирости у ДГ курчат збільшувались інтенсивніше і становили 59 г і 85 г відповідно, при 50 г у контролі. Це засвідчило

можливість посилення процесів обміну речовин. Забійний вихід тушок у ДГ перевищував КГ на 183 і 82 г відповідно, а індекс продуктивності — на 53 і 12%. Клінічні ознаки перед забоєм свідчили про фізіологічну норму у дослідних курчат.

УДК 636.52/.58.082.12

2014.1.293. РІВЕНЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ ТА СПАДКОВОСТІ ОЗНАКИ “ЖИВА МАСА” У РЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКУ КУРЕЙ РІЗНОГО НАПРЯМУ ПРОДУКТИВНОСТІ / Катеринич О.О. // Сучасне птахівництво. — 2013. — № 7. — С. 12–13. — Бібліогр.: 2 назв.

Кури, біометрія курей, спадковість курей, генетика курей.
Дослідження проведено в Ін-ті тваринництва НААН на курях 3 популяцій: яєчно-м'ясні (“Полтавська глиняста” — ПГ), м'ясо-яєчні (“Бірківська золотиста” — БЗ) та міні (носії гена карликовості “dw”) — м'ясо-яєчні, а також гібриди, одержані на їх основі — ГЗ×14, ГЗ×56, 14×56. Установлено хвильовий характер розподілу інформації в онтогенезі. Для лінійної птиці у період з 1-го по 3-й та з 12-го по 21-й тижень життя спостерігали поступове зниження величини інформаційного показника спадковості живої маси від 0,14 до 0,06 та 0,08–0,05, а впродовж 4–8-го тижнів, навпаки, — зростання його до 0,1–0,13. Це свідчить про збільшення інформативності окремих вікових періодів. Максимальний показник сили впливу генотипу на прояв ознаки “жива маса” встановлено на рівні 0,23 (21-й тиждень) — 0,38 (1-й тиждень) для лінійної птиці та 0,23 (2-й тиждень) — 0,4 (1–21 тиждень) для гібридів. Зростання показника відмічено впродовж 1-, 4- та 8-го тижнів життя у лінійної птиці — 0,38; 0,31; 0,36 та впродовж 1-, 4- і 21-го тижнів — 0,4; 0,35; 0,4 у гібридів відповідно.

УДК 636.52/.58.082.12:575.113

2014.1.294. ФУНКЦІОНАЛЬНА ГЕНОМІКА КУРЕЙ / Осадча Ю.В. // Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, № 3. — С. 84–94. — Бібліогр.: 55 назв.

Кури, геноміка курей, діагностичні маркери, мутації (кури), ідентифікація генів, геном, селекція курей.

Узагальнюються сучасні наукові дослідження щодо функціональної геноміки курей. Розглянуто основні системи діагностичних маркерів для ідентифікації генів, асоційованих з проявом господарськи корисних ознак. Застосовуючи сучасні технології на основі ПЛР, ці системи дають можливість молекулярного скринінгу генетичного поліморфізму, надійної ідентифікації певних цільових локусів, або зчеплених з ними генів, або фрагментів послідовностей ДНК цих генів. Висвітлено результати досліджень ідентифікації генетичних маркерів локусів кількісних ознак (QTL), асоційованих з яєчною і м'ясною продуктивністю, їх якістю, стійкістю до хвороб та етологією. Створено спеціальну базу даних з QTL курей (NAGRP). Визначено, що за появи щільно насичених молекулярними маркерами генетичних карт, дослідження з пошуку QTL стануть можливими і для інших видів с.-г. птиці. Проте ідентифікація генів, які відповідають за фенотипові характеристики генів кількісних ознак (QTG) і генів функціональних мутацій (QTN), потребує розробки методики, спрямованої на зменшення кількості позиціонованих на генетичній карті “генів-кандидатів”. На сьогодні все ще залишається невідомою можлива функція більшості генів, ідентифікованих у результаті секвенування геномів і комплементарної ДНК.

УДК 636.52/.58.085:619:616–001.49

2014.1.295. ВПЛИВ СОРБЕНТІВ НА КОНЦЕНТРАЦІЮ Т-2 І НТ-2 ТОКСИНІВ У ВМІСТІ ТРАВНОГО ТРАКТУ КУРЕЙ *IN VITRO* / Коцюмбас І.Я., Федякова О.І. // Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, № 3. — С. 44–48. — Бібліогр.: 13 назв.

Кури in vitro, токсини у кормах птиці, детоксиканти, сорбенти “Кормосан” і аеросил.

До негативного впливу Т-2 та НТ-2 токсинів чутливі всі тварини, проте найчастіше прояви захворювань, викликані цими сполуками, спостерігаються у птахівництві, де використовують найбільшу частку зерна і зернопродуктів. Представлено порівняльні результати детоксикаційної ефективності сорбентів — цеоліт і аеросил та комерційних препаратів “Мікотокс” (Франція) і “Кормосан” (Україна) щодо їх впливу на Т-2 і НТ-2 токсинів у вмістимій масі травного тракту курей *in vitro*. Показано, що найвищою сорбційною здатністю стосовно цих токсикантів володіли “Кормосан” та аеросил, однак останній

виявився найефективнішим. Сорбент аеросил нейтралізував 47, 34, 45 і 38% токсинів у досліджуваних групах. Наведено показники вмісту Т-2 і НТ-2 токсинів у різних компонентах кормів курей (пшениця, тритикале, горох, ячмінь, кукурудза), а також динаміку концентрації Т-2 токсину в пшениці за умов додавання різних сорбентів.

УДК 636.52/.58:619:616.98:578

2014.1.296. ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ІЗОЛЯТУ ВІРУСУ ІНФЕКЦІЙНОГО ЛАРИНГОТРАХЕІТУ КУРЕЙ, ВИДІЛЕНОГО НА ТЕРИТОРІЇ АР КРИМ / Стегній Б.Т., Воротилова Н.Г. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 128–131. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 06 541688.

Кури-несучки, вакцинація птиці, ларинготрахеїт курей, птахогосподарства, вірус ІЛТ, ембріони курей.

Повідомляється, що спалах інфекційного ларинготрахеїту курей в одному з птахогосподарств АР Крим виник серед щепленої (у 60-доб. віці живою вакциною Ava Pro ILT, Ломан) птиці віком 150–162 доби. Захворюваність становила 100%, смертність — 0,91%, летальність — 1,82%. Вірусологічними дослідженнями патологічного матеріалу в курячих ембріонах (КЕ) виділено ізолят вірусу ІЛТ курка / “Южна-Холдинг”/09/11. Характер уражень хоріон-алантоїсної оболонки (ХАО) був мінливим: від дрібних вузликів у першому пасажі до розлитих некротичних конгломератів у 2–3-му пасажі. Появу перших змін на ХАО інфікованих ембріонів реєстрували у 75% випадків через 72 год інкубації, у 100% випадків — через 96 год. Вірулентність ізоляту вірусу ІЛТ курка / “Южна-Холдинг”/09/11 визначали шляхом інфікування КЕ розведеннями вірусу ІЛТ від 10^{-1} до 10^{-10} і розраховували за методом Ріда та Менга; вона дорівнювала $6,5 \pm 0,81 \lg \text{EID}_{50}/0,2 \text{ см}^2$. Установлено, що даний ізолят вірусу був слабо патогенним для 60-добових курчат. Клінічного прояву хвороби у них не реєстрували, однак при розтині виявляли патолого-анатомічні зміни в гортані і трахей у 30% курчат.

УДК 636.59:598.221.1.084

2014.1.297. ЩОБ СТРАУС БІЗНЕС НЕ “З'ІВ” / Брузницький А. // Наше птахівництво. — 2013. — № 5. — С. 64–65.

Страуси Пр АТ “Агро-Союз”, раціони страусів, годівля страусів, економіка страусівництва.

Висвітлено досвід вирощування страусів у Пр АТ “Агро-Союз”, зокрема економічно вигідного балансування раціонів для птиці. Зазначено, що конверсія корму за рік становить ≈ 6 кг корму на 1 кг приросту. З метою економії коштів на відгодівлю у раціон доцільно включати грубі корми: сіно люцерни, силос (сінаж) люцерни, силос кукурудзяний, силос сорго. З 1-ї доби вирощування пташенят у корм вводять подрібнену свіжу люцерну, потім просіяний сінаж, що сприяє нормальній мікрофлорі кишкового і привчає їх до грубих кормів. До 7-ї доби згодовують 100% бройлерний престартер (Пр) і поступово переводять на Пр власного виробництва, що містить 5% трав'яного борошна (сіно люцерни). Додатково згодовують пробіотики — до 4-х місяців та за потреби, у стресових ситуаціях (вакцинація, переведення на нові раціони тощо). Окрім фінішного етапу відгодовів, впродовж усього періоду вирощування додатково до раціону вводять премікси. Із 2- по 4-місячний вік згодовують стартовий комбікорм, що містить 10–15% трав'яного борошна. Починаючи із 4-го місяця вирощування раціон здешевлюють. Престартовий і стартовий комбікорми згодовують у гранульованому вигляді. У гранулах сіно зберігається довше, менше зазнає впливу грибків. На фінішному етапі відгодовів, в останні 6 місяців, вартість раціону максимально здешевлюють, виключаючи дорогі добавки, окрім крейди. Найкраща стадія для заготівлі кормів або випасання страусів на люцернових полях — початок бутонізації (проте страуси потерпали від нападів вовків, хоча ці поля були огорожені). Описано особливості годівлі племінного поголів'я (ПП) з огляду на те, що його не можна перегодувати, зменшують калорійність корму, додавши клітковину і виключивши його сортування. Для цього корм добре перемішують та зволожують. Об'єм кишкового страусів не дає споживати цей корм надмірно. Для збагачення інкубаційних яєць вітамінами і мікроелементами вводять спеціальні премікси. Як джерело протеїнів вводять сою (шрот, макуха), а також висівки пшеничні, соняшникову макуху, шрот тощо.

Як джерело енергії найкращими є кукурудза та інші зернові. Олію можна вводити до 1%, щоб корми не розсипалися. Щодо ферментів, то вводити їх недоцільно.

УДК 636.592:619:616.98:579.842:615.33

2014.1.298. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО ЕШЕРИХІОЗУ ПРИ ПРОМИСЛОВОМУ УТРИМАННІ ІНДИКІВ / Безвершенко О.С., Зон Г.А., Купрієнко Л.С. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С.157–160. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 541688.

Ешерихіоз, препарати антибактеріальні, птахофабрики, індик.

Епізоотологічні дослідження проведено на базі птахофабрики ТОВ АП "Сумський бекон", Сумської РДЛВМ на кафедрі вірусології, патанатомії і хвороб птиці ім. проф. І.І. Панікара Сумського НАУ. Захворюваність на ешерихіоз індиків у господарстві становила 78,6% від заразної патології птиці. Щодо віку птиці, то хворобу реєстрували із 25-ї доби, а спалахи — із 35–45 та 75–85-ї доби життя на фоні зростання загальної мікробної забрудненості повітря ($\approx 162,9 \pm 12,5$ тис. м. кл./м³) за вмісту коліформних бактерій $700,3 \pm 62,5$ м. кл./м³ повітря. Із патоматеріалу індиків та комбікормів ізолювали патогенні штами ешерихій, зокрема 37,5% належали до сероваріантів *E. coli* 078, 14,3% — до 0111 та 25,0% — до сероваріанту O2. Показано чутливість до 29 антибактеріальних препаратів. Установлено полірезистентність в ізоляти ешерихій до багатьох із них. Проте висока чутливість спостерігалась до "Колістину", "Флорфеніколу", "Енрофлоксацину" та "Амоксициліну".

УДК 636.593.082.474.1

2014.1.299. ІНКУБАЦІЯ ЦЕСАРОК / Шоміна Н. // Наше птахівництво. — 2013. — № 6. — С. 24–25.

Цесарки, інкубація яєць цесарок.

Різниця у будові яєць цесарок (ЯЦ) та курей зумовлює відмінності в ембріональному розвитку і передбачає застосування спеціалізованих режимів інкубації. Загальна її тривалість становить 27–28 днів для ЯЦ, які перед цим сортують на дрібні, середні та великі. У разі інкубації ЯЦ в одній шафі, великі слід закладати у верхню зону, потім через 4 год — середні, ще через 4 год — дрібні у нижню зону шафи. Інкубація ЯЦ за схемою "одна партія у шафі" значно полегшує проведення втсанітарних заходів, регулювання та контроль інкубаційного режиму. Проте за схемою "кілька партій у шафі" можна одержувати молодняк щодня, через 2 дні або раз на тиждень. Описано особливості виводу цесарят та контролю розвитку ембріонів. Зазначено, що в процесі інкубації проводять три контрольні перегляди яєць: 1-й — на 8,5 добу; 2-й — на 14-ту і 3-й — при перенесенні яєць на вивід — на 24,5 добу. У нормі розподіл відходів інкубації має бути таким: кількість незапліднених яєць — не більше 20%, "хибно" незапліднені — не більше 0,5%, кров'яні кільця — не більше 2%, "завмерлі ембріони" — не більше 3,5%, "задохлики" — не більше 5%, слабкий молодняк та каліки — не більше 3%.

УДК 636.597.085.14

2014.1.300. СКІЛЬКИ ЖИРУ ТРЕБА КАЧЦІ / Сичов М. // Наше птахівництво. — 2013. — № 6. — С. 45–47.

Качки, корми качкам, жири в раціонах птиці.

Перетравність поживних речовин в організмі качок визначали у віці 8–14 та 36–42 доби. Рівень сирого жиру (соняшниково олія) регулювали залежно від періоду вирощування птиці (1–14 і 15–56 днів). Показано, що згодовування качкам віком 8–14 днів комбікормів із вмістом сирого жиру (СЖ) 7% сприяє вірогідному збільшенню рівня перетравності протеїну на 3,2%, жиру — на 5,1% та безазотистих екстрактивних речовин — на 2,7%. У віці птиці 36–42 доби перетравність протеїну підвищилась на 4,9%, а клітковини на 4,8%. Визначено, що у всі вікові періоди використання комбікормів з підвищеним вмістом жиру — 5 і 7% сприяє покращанню перетравності поживних речовин, але вміст 7% має переваги. За концентрації 7% сирого жиру в комбікормі каченят рівень утримання кальцію в організмі підвищується на 5,3–6,2% порівняно з тими, яких годували комбікормом з вмістом 5% сирого жиру. У молодняку, який вирощували за вмісту в

раціоні 3% жиру, кальцій утримувався в організмі менше на 0,5–6,2%, а фосфор — на 4,3–9,1% (табл.).

УДК 636.598.082:637"313"

2014.1.301. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВЕДЕННЯ ГУСІВ-НИЦТВА / Хвостик В.П. // Сучасні аграрні технології. — 2013. — № 8. — С. 62–69.

Гуси вітчизняної селекції, печінка гусей, перо-пухова сировина, прибутток, технології у гусівництві.

Деталізується інформація щодо господарські цінних властивостей гусей свійських (ГС) — найстародавнішої одомашненої птиці. Особливі переваги гусей у тому, що вони не потребують великої кількості зерна і кормів тваринного походження, переважно травоядні, не вимагають комфортних умов, утримуються гуртами і прив'язуються до людини, а вмілому господарю дають різноманітну цінну продукцію. Описано технології прибуткового виробництва 3 видів гусячої продукції: відгодівлю на м'ясо гусенят-бройлерів; спеціальну примусову відгодівлю для одержання жирної печінки та виробництво пухо-перової сировини за прижиттєвого обскубування птиці. Зазначено, що світове виробництво м'яса ГС щороку збільшується на 4–5%. Нині найбільший проєкт з вирощування ГС реалізується в Китаї, де розпочато будівництво величезного підприємства забою та переробки 10 млн ГС і виробництва 1000 т гусячої печінки. Серед інших виробників м'яса ГС виділено Єгипет, Угорщину, Польщу, Мадагаскар, Італію. Наприклад, Угорщина експортує за рік: близько 25 тис. т гусячого м'яса, 3,5 тис. т жирної печінки, понад 3 тис. т пуху і пера, цінний гусячий жир і племінний молодняк. Окреслено біологічні особливості ГС, потреби в кормах та особливості годівлі. Птахівники Угорщини широко використовують здатність гусей споживати велику кількість зелених кормів. Формування м'ясної продуктивності ГС зазвичай закінчується до 8–9-тижневого віку. Після 12-тижн. віку кількість жиру в тушці птиці різко збільшується до 25–30%. Цінна гусяча печінка має великий попит і вартість її в кілька разів перевищує м'ясо. На сьогодні основне виробництво гусячої жирної печінки зосереджено у Франції, Італії, Угорщині, Ізраїлі, Польщі та Болгарії. Охарактеризовано технологію одержання великої печінки ГС, яку апробовано в Ін-ті птахівництва НААН. Результати показали, що використовуючи її та провідне обладнання за відгодівлі гусей української селекції (велика сіра і велика біла популяції) можна одержувати від них цінну жирну печінку середньою масою 400–500 г і більше (700–1100 г), що свідчить про значний потенціал гусей вітчизняного походження. Описано перспективи прибуткового малозатратного виробництва гусячої перо-пухової сировини в Україні, яке може стати вагомим фактором поліпшення матеріально-фінансового стану господарства.

УДК 636.598.617.7.087.7

2014.1.302. ВПЛИВ НАНОЧАСТИНОК ДІОКСИДУ ЦЕРІЮ НА ІНТЕНСИВНІСТЬ РОСТУ ТА СПОЖИВАННЯ КОРМІВ МОЛОДНЯКОМ ПЕРЕПІЛОК / Співак М.Я., Оксамитний В.М., Демченко О.А., Жолобак Н.М., Щербак О.Б., Іванов В.К., Поперечна С.Г., Гриневич О.Й. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 470–472. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 541688.

Перепели, наночастинки діоксиду церію, годівля перепелів, аеросил, бурштинова кислота, кормові добавки.

Нанокристалічний діоксид церію у біологічних об'єктах проявляє низку унікальних властивостей: високу антиоксидантну активність і низьку токсичність, антивірусну і антибактеріальну дію. Показано досліди на курчатах перепілок породи Фараон, яких до 28-доб. віку утримували у брудерах і відгодовували комбікормом ПК 41-4-11. Із 28-доб. віку птицю перевели на батарейну систему утримання, розподілили на 4 групи по 20 гол. Контрольній групі (КГ) — згодовували комбікорм + чисту воду; 2-й групі, дослідній (ДГ) — додатково випоювали бурштинову кислоту у концентрації 0,05 мМ/л (8,6 мг/л); 3-й ДГ — діоксид кремнію (аеросил) у концентрації 0,05 мМ/л (3 мг/л); 4-й ДГ — діоксид церію в формі наночастинок у концентрації 0,05 мМ/л (8,6 мг/л). Дослід тривав 49 днів. Результати засвідчили, що найнижчі показники витрат комбікормів на 1 кг приросту ж.м. були у птиці, яка одержувала наночастинки діоксиду церію — 90,8% від витрат контрольної групи, тоді як у 2-й ДГ цей показник становив 94,1%, а в 3-й — 95,6%.

Ефективність споживання кормів птахами 4-ї ДГ була на 9,2% вищою, ніж у контролі та на 6,2 і 4,6%, ніж у 2- та 3-ї ДГ відповідно. Приріст ж.м. птиці у 4- і 3-ї ДГ був вищим на 3,8 та 3,5% відповідно порівняно з КГ. Перепели цих груп мали більш активний фізіологічний розвиток. У птиці 4-ї ДГ

несучість розпочалась на 5 дів раніше від контролю та на 3 доби від 3-ї ДГ. Отже, препарат наночасток діоксиду церію виявився ефективнішим порівняно з препаратами діоксиду кремнію (аеросил) та бурштинової кислоти, які традиційно використовують у птахівництві.

636.92/.93 Домашні кролі. Хутрові звірі

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

УДК 636.92.053:611/612

2014.1.303. ДИСТАНЦІЙНЕ ВИЗНАЧЕННЯ МОРФО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ НОВОНАРОДЖЕНИХ КРОЛЕНЯТ / Беседовська К.С. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 1. — С. 22–26. — Бібліогр.: 3 назв. Шифр 541729.

Кролі, молодняк кролів, кроленята новонароджені, лактація, тепловізор, термографія, термоскопія, вагітність кролиць.

Розроблено методику термоскопічного й термографічного дослідження зовнішніх статевих органів (ЗСО) кролиць у до-родовому та післяродовому періодах та морфо-функціонального стану новонароджених кроленят (К.). Тепловізор (ТІ-120) використовували на відстані 2 м від об'єкта. Термографічні зображення свідчать, що у кролиць перед родами відмічається зниження температури ЗСО (температурний градієнт дорівнює 31,9°C). На термограмі переважають холодні кольори палітри. У кролиць на 5-ту добу післяродового періоду значно зросла температура ЗСО — 37,2°C. На термометрах переважали гарячі кольори палітри. Серед К. спостерігали гіпотрофію і нормотрофію. Дослідження морфо-функціонального стану новонароджених К. засвідчили, що термограма К.-гіпотрофіків характеризувалась низьким температурним градієнтом (27,9–28,0°C) та палітрою, у якій переважали сині, зелені (холодні) кольори. У кролів-нормотрофіків підвищився температурний градієнт до 33,7–34,5°C, а в кольоровій палітрі переважали червоні (гарячі) кольори. Зроблено висновок, що термографічне зображення може бути використане для діагностики вагітності у кролиць, оптимального осіменіння, морфо-функціонального стану і маси новонароджених К., а також молочності кролиць.

УДК 636.92.453.5:636.083

2014.1.304. ИСКУССТВЕННОЕ ОСЕМЕНЕНИЕ КРОЛИКОВ НА ФЕРМЕ С НАРУЖНОКЛЕТОЧНОЙ СИСТЕМОЙ СОДЕРЖАНИЯ / Тришкин А.Г. // Кролиководство и звероводство. — 2013. — № 3. — С. 23–25.

Кролі, запліднення кролів штучне, утримання кролів зовнішньокліткове.

Висвітлено питання щодо особливостей штучного запліднення (ШЗ) кролів (К.) із зовнішньоклітковою системою утримання. Зазначено, що на кролефермах з вищезгаданою системою утримання виникає проблема ШЗ кролиць у холодну пору року, коли взимку в денний час температура може знижуватись до –20...–25°C, але деякі звірогосподарства знайшли спосіб здійснювати цей процес на відкритому повітрі в мороз. Контейнер з розведеною спермою самця поміщають у спеціальну нагрудну кишеню під верхній одяг. Для більшої термоізоляції на контейнер додатково надягають термочохол з матеріалів, що зберігають тепло. Використовується звичайний утеплювач для труб з товщиною стінок 5 мм. Також у накладну кишеню поміщають піпетки, за допомогою яких і здійснюють запліднення. Для цього використовуються не європейські (тонкостінні) піпетки, а товстостінні, спеціально виготовлені за замовлення, оскільки вони захищають сперму від швидкого переохолодження на морозі. Успіх ШЗ за мінусової температури залежить від швидкості введення піпетки (1–2 с). Важливу роль відіграє також розчинник сперми. Найкращим виявився 4-компонентний склад (трис, лактоза, лимонна кислота і вода дистильована). Собівартість такого розчинника приблизно 10 коп. на 10 доз. Слід зазначити, що добитися високих результатів ШЗ можна лише в здоровому (життєздатному) стаді.

УДК 636.92:612.017:577.112.85

2014.1.305. РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ОРГАНІЗМУ КРОЛЕМАТОК ТА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ КРОЛЕНЯТ ЗА УМОВ ТРИВАЛОГО ВИПОЮВАННЯ СУСПЕНЗІЇ ХЛОРЕЛИ, СУЛЬФАТУ НАТРІЮ, ХЛОРИДУ І ЦИТРАТУ ХРОМУ / Лесик Я.В., Федорук Р.С., Ковальчук І.І., Долайчук О.П. // Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, № 2. — С. 54–62. — Бібліогр.: 25 назв.

Кролі, хром, сірка, глікопротеїни, резистентність організму кролематок, активність крові кролів, хлорела.

Вивчався вплив тривалого випоювання суспензії хлорели, сульфату натрію, хлориду й цитрату хрому на стан імунобіологічної та репродуктивної систем організму кролематок (КМ) і життєздатність їхніх кроленят (К.). Визначили вміст глікопротеїнів та окремих моноцукрів вуглеводних компонентів, концентрацію циркулюючих імунних комплексів (ЦІК) молекул середньої маси, фагоцитарну активність нейтрофілів (ФА), фагоцитарний індекс (ФІ), фагоцитарне число (ФЧ), лізоцимну (ЛА) і бактерицидну активність крові (БАСК) кролематок, кількість і якість приплоду і збереженість К. Установлено, що тривале згодовування КМ суспензії хлорели, сульфату натрію, хлориду й цитрату хрому позначилося вірогідно вищими змінами в межах фізіологічних норм, імунобіологічних показників ЦІК і глікопротеїнів їхньої крові на піку лактації порівняно з контролем. У крові КМ 2–4 дослідних груп, яким згодовували сульфат натрію, хлорид і цитрат хрому, відзначено вищу ($P < 0,01$ — $P < 0,001$) концентрацію глікопротеїнів та окремих моноцукрів їх вуглеводних компонентів на 20-ту добу лактації порівняно з контрольною групою, що може свідчити про активацію системи імунного захисту їх організму. Тривале випоювання добавок хрому і сірки виражене впливає на показники клітинних і гуморальних факторів неспецифічного захисту організму КМ у період лактації. Застосування сполук хрому виявляло більш виражену імунобіологічну реактивність їхнього організму, за підвищення концентрації ЦІК, ФА, ЛА та БАСК у крові, ніж випоювання суспензії хлорели у першій групі та на контролі. Застосування добавок сірки та хрому позитивно вплинуло на репродуктивну функцію кролематок.

УДК 636.93.082/.084:639.112.9(477)

2014.1.306. ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВЕДЕННЯ ОНДАТРИ У ФЕРМЕРСЬКИХ ТА ПРИСАДИВНИХ ГОСПОДАРСТВАХ УКРАЇНИ / Євтушевський М.Н., Вакулєнко І.С. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2013. — № 109, ч. 2. — С. 34–40. — Бібліогр.: 3 назв. Шифр 541730.

Ондатра, утримання кліткове ондатри, відтворення ондатри, селекція ондатри, хутро ондатри.

Обґрунтовано необхідність розведення хутрового звірка ондатри (О.) у домашніх умовах як засіб збереження даного виду від зникнення. Наведено біологічні, господарсько корисні ознаки О. та природно-кліматичні умови, що сприяють подальшому її розведенню. Висвітлено історичні аспекти появи О. в Україні та основні технологічні процеси: утримання, годівля, відтворення, селекція, профілактика та лікування. Зазначено, що утримання О. у клітках сприяє збереженню даного виду гризунів за рахунок високої відтворювальної здатності та технології вирощування молодяку, повноцінної годівлі, селекції, своєчасної профілактики та лікування тварин. У перспективі кліткове утримання О. на основі промислової технології виробництва забезпечить успішне використання державної програми “Збереження біологічного різноманіття с.-г. тварин” та “Збереження генофонду”.

УДК 636.93:619:616.084(477.83)

2014.1.307. МОНИТОРИНГ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО АСОЦІАТИВНИХ ІНВАЗІЙ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ У ТЗОВ "ГАЛИЧ ХУТРО" ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Наличник Х.Я., Стибель В.В. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 394–396. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 541688.

Хутрові звірі, елізоотія, інвазії асоціативні хутрових звірів, норка, лисиця срібляста.

Досліджувалася епізоотична ситуація щодо інвазійних захворювань хутрових звірів у ТЗОВ "Галич хутро" Львівської обл. За результатами досліджень установлено наявність моно- та асоціативних інвазій кокцидіями (*Eimeria* spp., *Iso-spora* spp.), нематодами (*Toxocara canis*) та саркоптоїдними кліщами (*Otodectes cynotis*). У лисиць найчастіше реєстрували токсокарозно-отодектозну, у норок — ізоспорозно-токсокарозну поліінвазію. Екстенсивність еймеріозної інвазії (EI) даних інвазій становила 6,2% та 3,0% відповідно. Еймеріозно-ізоспорозно-токсокарозно-отодектозна асоціативна інвазія була встановлена виключно у сріблясто-чорних лисиць, EI якої становила 0,5%.

УДК 636.93:636.52/58:619:616.995

2014.1.308. ЕЙМЕРІОЗИ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ І ДОМАШНІХ ПТАХІВ / Довгій Ю.Ю., Кушнірова Г.А., Довгій М.Ю. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 378–379. Шифр 06 541688.

Кролі, птахи домашні, нутрія, еймеріоз, еймерія.

Досліджувалися епізоотичні дані, клінічні ознаки та патолого-анатомічні зміни при еймеріозі (Е.) нутрій, кролів і домашніх птахів. Зазначено, що на території СНД Е. хутрових звірів і домашніх птахів поширені майже повсюди, проте найбільший збиток спричиняють у східних і південних регіонах. Широке розповсюдження хвороби зумовлено, насамперед, високою стійкістю збудника у зовнішньому середовищі та здатністю до швидкого розмноження. Встановлено, що найчастіше уражалися кроленята з 3–4-місячного віку, а нутрії — у віці 8–10 місяців. Пік інвазії реєстрували в середині травня та кінці червня. У К. до двох місяців інтенсивність інвазії становила до 56%, а від двох до шести місяців сягала 62%. Інкубаційний період при Е. кролів і нутрій тривав від 2–3 до 12 діб. Хвороба мала гострий і підгострий перебіг. Захворювання за локалізацією патологічного процесу проявлялося в двох клінічних формах — кишковій та печінковій. За печінкової форми гострий період тривав від 5 до 10 діб, за кишкової — прихований період становив 4–5 діб. Економічні збитки від Е. досить істотні. Загибель тварин може становити 50–100%, спостерігається уповільнення росту та розвитку тварин, що перехворіли.

УДК 636.934.23.082.4:636.93.085.1

2014.1.309. ВІДТВОРНІ ВЛАСТИВОСТІ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ ЗА КОРЕКЦІЇ БАЛАНСУЮЧИМИ ТА ПРОБІОТИЧНИМИ КОРМОВИМИ ДОБАВКАМИ / Шевчук Т.В., Зотько М.О., Заволока Г.І. // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. — Вінниця, 2013. — Вип.

5(78). — С. 97–102. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 542072.

Звірівництво, лиси сріблясто-чорні, відтворні властивості лисиці, кормові добавки, пробіотики.

Наведено результати досліджень відтворних властивостей сріблясто-чорних лисів (СЧЛ) за використання в їх годівлі балансуєчих та пробіотичних добавок. Результати досліджень засвідчили, що 4-відсоткова заміна кормів м'ясної групи у період вагітності самок СЧЛ балансуєчою добавкою за У15.7-2872008038-001:2008 сприяє покращенню запліднювальності здатності на 20–30%, плодючості — на 0,5–2,1 одиниці, збереженості приплоду — на 25–29,9%, молочності — на 621–637 г та зниженню варіабельності живої маси цуценят у пометі на 64–187 г. Установлено, що 8-відсоткова заміна м'ясних кормів на вказану добавку не знижувала показників відтворення самок СЧЛ, проте зареєстрованих цуценят на одну основну самку виявилось на 0,3 одиниці менше, ніж у контрольній групі. З'ясовано, що використання добавки з пробіотиком у годівлі самок СЧЛ у період вагітності дало гірший ефект, ніж застосування її у весь репродуктивний період. Згодовування балансуєчої кормової добавки окремо та в комбінації з пробіотиком для часткової комбінації кормів м'ясної групи забезпечило значний економічний ефект: економія коштів на 8,4–10,3 грн на одну самку та зниження собівартості однієї голови товарного молодняку від 90,7 до 64,04–82,3 грн. Вказується на доцільність впровадження у технології утримання самок СЧЛ 4-відсоткової заміни м'ясних кормів на балансуєчу добавку в період вагітності, а в комбінації з пробіотиком — протягом усього репродуктивного періоду (вагітність і лактація).

УДК 636.934.55:636.84.053:636.085.54

2014.1.310. НОВЫЙ КОНЦЕНТРИРОВАННЫЙ КОРМ ЖИВОТНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ (КВПО) В РАЦИОНЕ МОЛОДНЯКА НОРОК / Куликов В.Н., Квартникова Е.Г., Харламов К.В., Ершов О.В. // Кролиководство и звероводство. — 2013. — № 3. — С. 10–12. — Библиогр.: 6 назв.

Звірівництво, норма годівлі норок, комбікорм-концентрат, раціон норок.

Наведено результати дослідження поживності високопротеїнового концентрату з оригінальною назвою КВПО, який виробляють на основі рибного, м'ясокісткового та екструдованого п'ряного борошна, з подальшою їх ферментацією. За хімічним складом КВПО повністю відповідає вимогам щодо балансованих комбікормів — концентратів для хутрових звірів, при цьому індекс незамінних амінокислот перевищує 60% (62,8%). Для дослідів було сформовано 3 групи: контрольна група одержувала кормосуміш за типовим раціоном, другій групі 15% протеїну замінили на протеїн КВПО, а в третій — заміна становила 20%. Дослідження засвідчили, що на завершення експерименту звірі (самці і самки) контрольної і дослідних груп за живою масою і якістю шкурки достовірно не відрізнялися. Доведено, що до 20% перетравного протеїну типового раціону молодняку норок можна замінити протеїном КВПО без втрати інтенсивності росту і погіршення якості шкурки.

638.1/2 Бджільництво. Шовківництво

Науковий референт — Ручко Т.В.

УДК 638.1/19

2014.1.311. ПЧЕЛОВОДСТВО. АПИТЕРАПИЯ. ФИТОТЕРАПИЯ В РУКАХ ЧЕЛОВЕКА: материалы науч.-практ. конф. / под ред. Овсянника В.И. — Симферополь: ИТ "АРИАЛ", 2013. — 272 с. Шифр 542643.

Бджоли медоносні, апіфітотерапія, бджільництво.

Представлено кращі доповіді регіональних науково-практичних конференцій, які були проведені в містах і районах Криму відповідно до Меморандуму про спільну роботу Асоціації бджолярів і апіфітотерапії Криму із Всеукраїнською громадською організацією "Братерство бджолярів України". Провідні бджолярі — новатори, вчені Криму — діляться своїми дослідженнями в сфері розвитку бджільництва і апіфітотерапії.

УДК 638.1/19

2014.1.312. СЛОВАРЬ-СПРАВОЧНИК ПЧЕЛОВОДА. В 2-х частях. Ч. 2 (О–Я) / сост.: В.И. Овсяник, В.И. Брежнев. — Симферополь: ИТ "АРИАЛ", 2013. — 312 с. Шифр 542647.

Бджоли медоносні, бджільництво, сім'ї бджолині, обладнання.

Надано стисле пояснення понять із галузі бджільництва, а також представлено довідкові дані. Наведено статті з біології бджолиної сім'ї, анатомії бджіл і їх інстинктів, про породи бджіл і їх особливості, догляд за бджолами, утримання і розведення бджіл, племінну справу, бджолярський інвентар, пасічні будівлі, медоносні рослини і опилування сільськогосподарських культур, про боротьбу з хворобами, ворогами і

шкідниками бджіл, про продукти бджільництва та їх технології. Викладено історію розвитку бджільництва, наведено автобіографічні дані провідних вчених-бджолярів минулих років, які внесли основні рекомендації з бджільництва, конструкції вуликів і необхідного обладнання для обслуговування пасік, які використовуються бджолярами на даний час.

УДК 638.11.14

2014.1.313. ВИЗУАЛІЗАЦІЯ СТАДИЙ РОЗВИТКУ РАСПЛОДА В ПЧЕЛИНОЇ СЕМЬЕ / Бартенев А.А., Рыбочкин А.Ф. // Пчеловодство. — 2014. — № 2. — С. 56–77. — Библиогр.: 4 назв.

Бджола, стільники, розплід, моделювання, теплові поля. Розглядається можливість візуалізації розвитку розплоду бджолиної сім'ї при використанні комп'ютерних систем контролю на базі отриманої інформації у вигляді розподілу теплових полів. Визначено, що через вплив зовнішніх і внутрішніх факторів температура в різних точках вулика неоднакова. Тому за тепловим розподілом у середині вулика можна встановити стан бджіл. Періодичний контроль температурних параметрів дає змогу зробити висновки про динаміку розвитку бджолиної сім'ї, а синтез отриманих даних виявляє додаткові відомості про процеси, як проходять у вулику. За допомогою температурних датчиків створено програмні моделі розташування розплоду за інтервалом температур 34,5–35,5°C на заповненому стільнику, що дає можливість контролювати розвиток, кількість і якість розплоду, відкладання яєць, наявність матки у вулику, визначати медопродуктивність бджолиної сім'ї, необхідну кількість корму для зимівлі, прогнозувати вихід молодих бджіл із комірок, синхронізувати ступінь їх розвитку з медоносною рослинністю в місті розташування пасіки і відповідно збільшувати її продуктивність.

УДК 638.12:577.12:577.115:57.085:604.6:664.641.2

2014.1.314. РЕПРОДУКТИВНА ЗДАТНІСТЬ БДЖОЛИНИХ МАТОК ЗА УМОВ ПІДГОДІВЛІ БДЖІЛ БОРОШНОМ З БОБІВ СОЇ НАТИВНОГО ТА ТРАНСГЕННОГО СОРТІВ / Романів Л.І., Федорук Р.С. // Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, № 3. — С. 140–149. — Библиогр.: 21 назв.

Бджоли, соя, ГМО, яйцекладіння, бджолина матка, розплід.

Дослідження проведено у весняно-літній період на 3 групах медоносних бджіл карпатської породи по 3 бджолосім'ї у групі. Бджоли контрольної (I) групи утримувались за стаціонарних умов з природним живленням. Бджоли II дослідної групи отримували, крім природного корму, борошно з бобів нативного сорту сої в кількості 200 г/бджолосім'ю/тиждень, а бджоли III дослідної групи підгодовували борошном сої трансгенного сорту в такій самій кількості. Дослідний період тривав 35 діб з інтервалом підгодовівлі 7 діб. Інтенсивність яйцекладіння маток визначали з використанням стандартної рамки-сітки, квадратним січенням 5×5 см. Вимірювання проводили з інтервалом 12 діб з підрахунком площі запечатаного бджолиного розплоду і кількості відкладених яєць. Встановлено вірогідні різниці за інтенсивністю яйцекладіння бджолиних маток II та III дослідних груп проти контрольної впродовж усіх 12-добових етапів дослідного періоду. За весь дослідний період бджолиними матками контрольної (I) і II та III дослідних груп відкладено відповідно 54432; 59328 і 61740 яєць. Кількість відкладених яєць у II та III дослідних групах за дослідний період була більшою на 9,0 та 13,4% відповідно порівняно з контролем. Період післядії борошна сої характеризувався вірогідними різницями інтенсивності яйцекладіння бджолиними матками II і III дослідних груп порівняно з контрольною I групою. Найвища інтенсивність яйцекладіння бджолиних маток усіх трьох груп спостерігалась на III і IV етапах післядії. Встановлено кількісні відмінності відкладених яєць за весь заключний період матками контрольної (I) і II та III дослідних груп відповідно 71472; 76104 (106,4%); 80016 (112,0%). Показано, що за весь обліковий період кількість відкладених яєць бджолиними матками контрольної (I), II та III дослідних груп становила відповідно 125904; 135432; 141756 і була вищою за контроль у II групі на 7,6% та III — на 12,6%. За весь дослідний період кількість відкладених яєць на одиницю маси тіла маток контрольної групи (I) становила 259, а II і III дослідних відповідно — 272 і 297 і перевищувала контрольну на 4,6–10,5 і 10,1–18,5%. Найвищі показники

кількості відкладених яєць на одиницю маси тіла у заключний період відзначались на 36-ту і 48-му доби у маток II і III дослідних груп відповідно 7,1 і 7,7 та 7,1 і 7,8 шт./мг або 103,6 і 112,2 та 102,8 і 112,9% до контролю.

УДК 638.12:577.12:577.115:57.085:

664.641.2:612.397:661.875

2014.1.315. ВМІСТ ЗАГАЛЬНИХ ЛІПІДІВ І СПІВВІДНОШЕННЯ ЇХ ФРАКЦІЙ У ТКАНИНАХ МЕДОНОСНИХ БДЖІЛ ЗА ЗГОДОВУВАННЯ БОРОШНА НАТИВНОЇ СОЇ З ДОДАВАННЯМ ХЛОРИДУ ТА ЦИТРАТУ ХРОМУ / Федорук Р.С., Романів Л.І. // Біологія тварин. — 2014. — Т. 16, № 1. — С. 160–168. — Библиогр.: 16 назв.

Бджоли, ліпіди загальні та їх класи, соя, хрому хлорид і цитрат.

Досліджено вплив згодовування борошна нативної сої з додаванням до нього хрому хлориду та цитрату на вміст ліпідів і співвідношення їх фракцій у тканинах головного, грудного та черевного відділів організму медоносних бджіл. Дослідження проведено у літньо-осінній період на 3 групах медоносних бджіл карпатської породи, по 3 бджолосім'ї у групі. Бджоли контрольної (I) групи утримувались за стаціонарних умов, споживаючи нагромаджені запаси перги. У підгодовілі бджіл дослідної (II) групи використовували 200 г борошна з бобів нативної сої з додаванням 7,7 мг хрому хлориду або 1,5 мг хрому (III). Бджоли дослідної (III) групи додатково до такої ж кількості (200 г/бджолосім'ю/тиждень) борошна з бобів нативного сорту сої одержували цитрат хрому, що еквівалентно 60 мкг Cr³⁺. Дослід тривав 35 діб з інтервалом підгодовівлі 7 діб. Контрольна та дослідні групи бджіл, як і пасіка, були благополучні щодо інфекційних та інвазійних хвороб. На завершальному етапі згодовування сої та хрому (35-та доба) з кожного вулика відбирали 30–35 бджіл, з яких формували зразки тканин для біохімічних досліджень. У зразках тканин медоносних бджіл визначали кількісний вміст загальних ліпідів і співвідношення окремих їх фракцій. Одержані результати вказують на позитивний та аналогічно спрямований вплив компонентів борошна нативної сої та поєднання їх з мінеральною та органічною сполуками хрому, доданого до нього у різних концентраціях, на метаболізм загальних ліпідів та їх окремих класів у тканинах різних анатомічних відділів тіла бджіл. Встановлено високу біологічну активність як мінеральної (1,5 мг CrIII), так і органічної (60 мкг CrIII) сполук, яка впливає на відносний вміст окремих класів ліпідів у тканинах голови, грудей і черевця бджіл дослідних груп. Вміст загальних ліпідів у цих тканинах зберігався на рівні величин контрольної групи.

УДК 638.132

2014.1.316. ФУНДУК — НАДРАННИЙ ПРОДУКТИВНИЙ ПИЛКОНОС / Демченко Н. // Пасіка. — 2014. — № 3. — С. 4–6.

Фундук, способи розмноження фундука, пилконосна рослина, сорти фундука.

Наводяться дані про сорти фундука, які вирощуються в Україні, а саме: Україна 50, Перемога 74, Урожайний 80, Степовий 83, Дружба, Панахеський, Густав, Луїза, Чудо Большелера, Кудрявчик, Пушкінський Червоний, Лена, Московський рубін, Маша, Пам'ять Яблокова, Катерина та Прибалтійський зеленолистяний. Описуються вимоги до вирощування фундука, якості ґрунту, внесення добрив. Розглядаються способи розмноження фундука. Вказується на господарську цінність фундука — це декоративна і пилконосна рослина, від неї також отримують поживні горіхи, а кору використовують як природний барвник.

УДК 638.132

2014.1.317. ГОЛОВАТЕНЬ КРУГЛОГОЛОВИЙ — ВИСОКОПРОДУКТИВНИЙ МЕДОНОС / Куценко О.М. // Пасіка. — 2014. — № 3. — С. 4–6.

Головатень круглоголовий, медонос, нектаропродуктивність, сорт.

Одним із високопродуктивних медоносів є головатень круглоголовий (*Echinops sphaerocephalus*), поширений у Лісостепу і Степу України, зустрічається на схилах, у чагарниках та на узліссях. Наведено його морфологічні дані. Нектаропродуктивність суцільного посіву головатня за сприятливих

умов досягає тисячі кілограмів з гектара. Нектар прозорий, безбарвний, з легким приємним ароматом, концентрація цукру у ньому 65–70%. Нектаропродуктивність квітки 2–6 мг, крім нектару бджоли збирають з квітки пилок білуватого кольору. Головатень круглоголовий вважається також і лікарською рослиною, в його насінні містяться алкалоїди (ехінопсин, ехінопсін), жирна олія — близько 28%. Описано сорт головатня Глобус, наведено дані про морфологічні і біологічні особливості сорту та технологічні прийоми його вирощування (ґрунти, розміщення, попередники, обробіток ґрунту, застосування добрив, сімба, догляд за посівами).

УДК 638.132.138:638.14.03

2014.1.318. ОПЫЛИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАРПАТСКИХ ПЧЕЛ НА КОЗЛЯТНИКЕ ВОСТОЧНОМ / Гумовский И.Е. // Пчеловодство. — 2014. — № 2. — С. 16–17. — Библиогр.: 4 назв.

Бджоли карпатської породи, козлятник східний, нектаропродуктивність, пилок, медопродуктивність, запилювальна діяльність.

Наведено результати досліджень роботи бджіл карпатської породи на козлятнику східному. Дослідження проводили в період весняно-літнього розвитку, головного медозбору і зимівлі на 3 пасіках по 10 сімей карпатської породи на кожній. Вивчали відвідуваність бджолами козлятнику на різній відстані від пасіки. Для цього було виділено дві облікові смуги площею по 100 м² на відстані 1 і 1,5 км від пасіки. Щоб встановити вплив бджіл на врожайність насіння козлятнику, по дві ділянки (1×1 м) облікових смуг накрили марлевими ізоляторами. Визначено, що найбільш інтенсивно бджоли відвідували козлятник від 10 до 12 години (у середньому 67,75–61,13 і 55,25–47,13 особин при віддаленні пасіки відповідно на 1 і 1,5 км) і о 15-й годині. Рослини, розміщені в 1,5 км від пасіки, бджоли відвідували приблизно на 18% менше. Встановлено, що запилення бджолами козлятнику також позитивно впливало на розмір бобів, кількість і масу насіння в них, покращились посівні якості насіння. Інтенсивність льоту вираховували за підрахунком бджіл, які прилетіли з обніжком і без нього протягом 5 хв, 3 рази на добу. У середньому в обніжках містилось 72,28±1,25% пилових зерен козлятнику. Нектаропродуктивність у однієї квітки козлятнику змінювалась від 0,219 мг на початку цвітіння до 0,756 у період масового цвітіння. Встановлено залежність льоту бджіл від нектаропродуктивності козлятнику як протягом усього цвітіння, так і доби. Максимальна кількість бджіл на козлятнику — 59 особин на 100 м². Медопродуктивність у дослідних пасіках становила 105,5–114,3 кг. Вивчене запилення бджолами с.-г. культур у досліді показало підвищення економічної ефективності рослинництва на 55,6%, за рахунок медозбору.

УДК 638.141

2014.1.319. ВЕСНА НА ПАСІЦІ / Приймак Г.М. // Пасіка. — 2014. — № 3. — С. 9–12.

Сім'ї бджолині, утримання бджіл, розведення маток, щеплення личинок бджіл.

Описується виставлення бджіл із зимівника та необхідні заходи, спрямовані на створення умов для активного розвитку бджолиних сімей після зимівлі. Розглядаються чинники, які впливають на розвиток бджіл навесні. Наводяться прийоми і заходи, проведення яких необхідне для вирівнювання сили бджолиних сімей весною. Висвітлюються особливості утримання бджіл у вуликах різних типів — вулик-лежак, двокорпусний вулик, багатокорпусний вулик. Викладаються способи виведення і використання маток, а також способи щеплення личинок, необхідні заходи для ведення племінної роботи на пасіці.

УДК 638.147

2014.1.320. ТОЛЕРАНТНОСТЬ АНАСТЕЗИРОВАННЫХ ПЧЕЛ К ГИПО- И ГИПЕРТЕРМИИ / Еськов Е.К., Еськова М.Д., Спасик С.Е. // Пчеловодство. — 2014. — № 1. — С. 16–17. — Библиогр.: 3 назв.

Бджоли медоносні, діоксид вуглецю, температура, анестезія, гіпоксія.

Вивчали толерантність бджіл, анестезованих діоксидом вуглецю, до гіпо- та гіпертермії. Дослідження виконано на різновікових особинах літніх генерацій. Для наркотизації

використовували хімічно чистий діоксид вуглецю, ним наповнювали ексикатор, у який попередньо розміщували бджіл в ентомологічних садках. Анастезія проводилась протягом декількох секунд. Заданий температурний вплив на анестезовані особини досягався розміщенням герметично закритого ексикатора у холодильній камері. Встановлено, що анестезія різко прискорює загибель бджіл за плюсових температур. При 25°C близько 50% бджіл гинули через 4,4±0,4 год, при 35°C — через 1,7±0,2 год і при 45°C — через 0,7±0,1 год, а всі вони гинули відповідно через 7; 5,5 і 2 год. Визначено, що час, необхідний для активізації заціпенілих і анестезованих особин, варіює в широких межах. Так, бджоли, які знаходились протягом 5 год у стані холодного заціпеніння, при вільному доступі повітря активізувались в середньому за 31,1±3,6 хв, після охолодження протягом 2 діб цей процес зайняв 68,7±5,1 хв. Анастезовані бджоли які знаходились протягом 5 год при 0°C, активізувались за 56,5±4,9 хв, а після 2 діб — за 165±13,7 хв. Установлено, що при підвищенні температури витрати часу на активізацію анестезованих бджіл збільшувались. Отже, швидкість активації бджіл і елімінуюча ефективність анестезії діоксином вуглецю залежала від температури. Толерантність бджіл до гіпоксії з підвищенням температури знижується. Внаслідок анестезії бджіл діоксидом вуглецю (заціпенілих, під впливом охолодження) затримується відновлення їх активності.

УДК 638.147.25:638.14.01

2014.1.321. НАСЛІДКИ ЗИМІВЛІ МЕДОНОСНИХ БДЖІЛ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ДОДАТКОВОЇ КІЛЬКОСТІ РОЗПЛОДУ / Ковальський Ю.В., Кирилів Я.І. // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету: наук.-теорет. зб. — Житомир, 2013. — Вип. 1(34), т. 3. — С. 74–79. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541689.

Бджоли медоносні, зимівля, розплід, личинки бджоли, сім'я бджолина.

Наводяться дані щодо наслідків зимівлі та фізико-біохімічних змін в організмі медоносних бджіл, при вирощуванні додаткової кількості розплоду у період підготовки до гіпобіозу. Матеріалом для досліджень були грудні м'язи, тканини черевця та голови медоносних бджіл карпатської породи, які брали участь у вирощуванні розплоду. Піддослідні групи зимували в умовах наземного зимівника. Відбір проб проводили в березні в умовах господарства, яке розміщено в Стрийському районі Львівської області. Контролем були клінічно здорові бджоли, яким у вересні проводили інтродукцію запечатаного розплоду, а вражались бджоли, яким додатково давали три рамки відкритого розплоду у фазі личинки. Після вирощування розплоду проводили відбір матеріалу кількістю 130 особин з кожної сім'ї для визначення вмісту загальних ліпідів і співвідношення окремих їх класів. Установлено, що інтродукція відкритого розплоду в дослідних сім'ях призводить до більшої кількості підмору, всього у період гіпобіозу у дослідній групі маса підмору була на 15,03% більшою порівняно з контролем. Кількість загальних ліпідів і співвідношення їх класів також змінюються. Зокрема, встановлено, що у тканинах черевця бджіл кількість загальних ліпідів у дослідній групі високоімовірно ($P < 0,001$) є меншою на 26,97%, при цьому порівняно з контролем збільшується кількість триагліцеридів на 67,17%; найменшу різницю — 5,44% виявлено у тканинах голови. Згідно з проведеними дослідженнями можна стверджувати, що кількість тригліцеридів є величиною обернено пропорційною до сили бджолиної сім'ї — чим сильніша сім'я, тим їх кількість менша, що пов'язано з витратами енергетичних ресурсів на підтримання необхідного мікроклімату гнізда.

УДК 638.15-022:616-037:616-093

2014.1.322. "АЗІАТСЬКИЙ" НОЗЕМАТОЗ В УКРАЇНІ / Єфіменко Т.М., Токарев Ю.С., Односум Г.В. // Пасіка. — 2014. — № 3. — С. 14–16.

Нозематоз, аналіз мікроскопічний, бджоли, антибіотики.

Виявляли присутність мікроспоридій *Nosema ceranae* в Україні. Дослідження проводились на пробах підмору бджіл, уражених нозематозом, із 3 областей України: Київської (пасіка у передмісті Києва), Полтавської (м. Гадяч) і Запорізької (передмістя Мелітополя). Мікроскопічний аналіз та ступінь ураження бджіл спорами мікроспоридій визначали згідно із

загальноприйнятими методиками. Встановлено, що в усіх проаналізованих пробах виявлено спори мікроспоридій — від 10 до 500 спор у полі зору. Морфологічний аналіз показав відповідність характеристик розмірів виявлених спор (довжина, ширина, відношення довжини до ширини, форма) показникам, характерним для *Nosema ceranae*, що свідчить про широке поширення цього паразита на пасіках України. Визначено, що перебіг нозематозу на дослідних пасіках був класичним, а саме: слабкий розвиток сімей навесні, в окремих сім'ях присутність слідів проносу. Рекомендовані ефективні заходи лікування за допомогою рослинних витяжок і біоорганічних речовин, розроблених і запатентованих ННЦ "Ін-т бджільництва ім. П.І. Прокоповича" та Ін-том біоорганічної хімії та нафтохімії НАН. Це такі препарати, як: "Здорова бджілка" та "Здорова бджілка фіто-1, фіто-2, фіто-3", також ефективним є оздоровлення бджіл за допомогою препарату КАС (бруньки сосни та вегетативна частина полину гіркого). Обов'язковим заходом на пасіці повинна бути дезінфекція (восени та ранньою весною), для чого використовують 4–5%-й розчин лугу, що дає змогу повною мірою дезактивувати спори мікроспоридій, бактерій і грибів. Також у сім'ях, хворих на нозематоз, необхідно замінити матку. Встановлено стресові чинники, які призводять до підвищення ризику розвитку нозематозу: зараження бджіл патогенами іншої природи; високий ступінь інвазії бджіл кліщем *Varroa destructor*; корм з домішками паді; токсичне навантаження на бджіл від використання пестицидів; слабкі сім'ї, не здатні підтримати мікроклімат у гнізді; пізнє згодовування бджолам цукрового сиропу.

УДК 638.157-022

2014.1.323. МИНЕРАЛЬНЫЙ СОСТАВ ГЕМОЛИМФЫ РАСПЛОДА ПРИ ВАРРОАТОЗЕ / Пашаян С.А., Сидорова К.А., Калашникова М.В. // Пчеловодство. — 2014. — № 2. — С. 22–23. — Библиогр.: 6 назв.

Розплід бджіл, гемолімфа, мінеральний склад, кліщ варроа.

Проведено дослідження по визначенню ступеня ураження робочих бджіл, трутнів і їх розплоду кліщем *Varroa destructor*, а також зміни мінерального складу гемолімфи трутневого розплоду при варроатозі. Встановлено, що в середині липня робочі бджоли і їх передлялечки не уражені кліщем варроа, у той час як ураженість дорослих трутнів становила $45,7 \pm 2,89\%$, передлялечок — $79,4 \pm 5,34\%$. Визначено, що у гемолімфі ураженого варроатозом розплоду вміст макроелементів значно знижується (калій — на $61,2\%$, кальцій — $29,3\%$, магній — $10,2$ і фосфор — на $54,9\%$ ($P < 0,05$)) порівняно зі здоровим розплодом, а міди збільшується на $32,4\%$ ($P < 0,05$). Виявлені зміни рівня макро- і мікроелементів можуть стати причиною патології розвитку розплоду.

УДК 638.16/17:577.115.118:574

2014.1.324. МИНЕРАЛЬНЫЙ ВМЕСТ У ПРОДУКТАХ БДЖІЛЬНИЦТВА ЗА УМОВ ОРГАНІЧНОГО І ТРАДИЦІЙНОГО ВИРОБНИЦТВА / Ковальчук І. // Тваринництво України. — 2014. — № 1. — С. 14–17. — Библиогр.: 10 назв.

Виробництво органічне, бджоли медоносні, мед, обніжжя бджолине, вощина, мінеральні елементи.

Досліджено вміст міді, хрому, кобальту, нікелю, свинцю і кадмію в продукції медоносних бджіл, яких утримували в умовах традиційного і сертифікованого органічного виробництва.

Дослідження проведено на виробничих базах суміжних пасічних господарств, що розміщені в традиційних екологічних умовах Вінницької області та в умовах суміжної, але сертифікованої пасіки щодо органічного виробництва цієї ж області. Було сформовано дві групи бджолосімей: 1-ша гр. — пасіка з традиційними умовами с. Іванівці; 2-га гр. — сертифікована "Органік стандарт" у 2010 р. за вимогами щодо органічного виробництва — пасіка у с. Йосипівка Барського району. Для дослідження відбирали зразки меду, бджолиного обніжжя та вошини з трьох визначених бджолосімей-аналогів обох груп. Результати дослідження вмісту окремих елементів у меду вказують на нижчий рівень нікелю в його зразках органічного виробництва від бджолосімей 2-ї групи ($0,05 \pm 0,006$ мг/кг натуральної маси, $p < 0,001$) порівняно з контрольною (1-ю) гр. ($0,10 \pm 0,003$ мг/кг). При дослідженні вмісту міді, хрому і кадмію відмічено лише залишкові (сліди) кількості цих мікроелементів у меду 2-ї гр. Визначено, що рівень кобальту, нікелю, свинцю та кадмію і в бджолиному обніжжі медоносних бджіл 2-ї гр. був вірогідно нижчим ($p < 0,01 - 0,001$) порівняно з контролем. Встановлено, що агроекологічні умови органічного виробництва сприяють зниженню рівня нікелю у меду і бджолиному обніжжі та до залишкових слідів вмісту хрому в меду порівняно з їх вмістом у зразках з традиційних пасік.

УДК 638.221.6:638.28:636.4.082:591.463:595.787

2014.1.325. ХАРАКТЕРИСТИКА ДИНАМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СПЕРМІЇВ КНУРІВ ЗА ВИКОРИСТАННЯ ГІДРОФІЛЬНОГО ЕКСТРАКТУ ЛЯЛЕЧОК ДУБОВОГО ШОВКОПРЯЛА У СКЛАДІ РОЗРІДЖУВАЧА СПЕРМИ / Горчин С.В., Шамран М.М., Яремчук І.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1, ч. 2. — С. 56–60. — (Сер. С.-г. науки). — Библиогр.: 8 назв. Шифр 542225.

Шовкопряд дубовий, лялечки, сперма кнурів (якість), розчин (сперми кнурів), екстракт лялечок шовкопрядя.

Наведено результати дослідження якості спермій впродовж 5 днів інкубування *in vitro* за використання водного екстракту лялечок дубового шовкопрядя у складі середовища для розбавлення сперми кнурів. Дослідження проведено у Львівському НВЦ "Західплемресурси" та лабораторії фізіології і патології відтворення Інституту біології тварин НААН. Об'єктом досліджень була сперма кнурів породи дюрюк ($n=3$), яку відбирали мануально на опудало з режимом використання 2 рази на тиждень. В експерименті використали 12 еякулятів. Після отримання визначали об'єм і концентрацію спермій в еякуляті та транспортували у клімабоксі при температурі $+17^\circ\text{C}$. З кожного еякуляту було сформовано 6 проб. Сперму всіх проб розріджували середовищем "Екосперм В" з додаванням у дослідні зразки різних концентрацій водного екстракту лялечок дубового шовкопрядя: 1-ша дослідна проба — 1% , 2-га — $1,25$, 3-тя — $2,5$, 4-та — $3,75$ і 5-та д.п. — 5% . Після розрідження сперму кнурів інкубували *in vitro* при температурі $+17-18^\circ\text{C}$ впродовж 5 діб. Установлено, що гідрофільний екстракт лялечок дубового шовкопрядя у концентрації $2,5$; $3,75$ і 5% у складі розріджувача "Екосперм В" забезпечує високу активність спермій кнурів впродовж інкубування *in vitro*. На п'ятий день відсоток активних і прогресивно активних спермій у дослідній пробі, де до середовища було додано $2,5\%$ -й розчин лялечок дубового шовкопрядя, був найвищим — відповідно $62,6$ і $68,5\%$, що на $9,9$ і $12,5\%$ вище порівняно з контролем.

639.2/.6 Рибне господарство. Аквакультура

Науковий референт — Ручко Т.В.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ТРЕТЯК О.М.

УДК 639.2.03:597.552.512

2014.1.326. ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ФОРЕЛІ РАЙДУЖНОЇ У ШТУЧНОУТВОРЕНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРСТВА "ГОЛУБА НИВА" С. ДУБОВА МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ / Стахів В.І., Коссака Г.М., Стахів Л.Г. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Дра-

гоманова: зб. наук. пр. — К., 2013. — Вип. 5. — С. 68–74. — (Сер. 20. Біологія). — Библиогр.: 5 назв. Шифр 542623.

Форель райдужна, форелівництво, інкубатор, пластикові лотки, бетонні басейни.

Комплексні дослідження (гідрохімічний режим водойм, природна кормова база, зообентос; для райдужної форелі —

паразитологічні дослідження, об'єм формених елементів крові, кількість еритроцитів, вміст гемоглобіну, концентрація білка в сироватці крові, електрофорез білків сироватки крові), проведені протягом двох років у форелевому господарстві "Голуба нива" Миколаївського району Львівської області. Наведено характеристики штучно утворених водойм та умови вирощування райдужної форелі. Викладені дані аналізу води в ставах і в фоновому створі випуску отримані у Відділі інструментально-лабораторного та радіаційного контролю Державної екологічної інспекції в Львівській області. У дослідженнях було використано 12 пластикових лотків об'ємом по 3 м³, у яких риба вирощувалась від личинок до мальків середньою масою 1 г. Надалі зменшували густоту посадки до 5 тис. шт./м² та підрощували до 2,5 г, протягом 30 днів, після чого мальків пересаджували в бетонні басейни (4 тис. шт. на 12 м²) і вирощували до 3,8 г. У квітні мальків пересаджували в вирощувальні бетонні стави площею до 50–70 м². Підрощування тривало протягом 5 місяців, до досягнення цюголітками індивідуальної маси — 40 г. Надалі рибу висаджували у нагульні стави площею 200–300 м² для вирощування на товарну продукцію. Процес вирощування тривав 210 днів, риба досягала маси 320–350 г. Вихід товарної продукції становив 55% (55,4 тис. шт.), розраховано економічну ефективність вирощування форелі протягом розглянутого періоду, визначено рентабельність виробництва (33,4%). Одержані результати свідчать про високу економічну ефективність вирощування райдужної форелі в штучностворених умовах та підтверджують ефективність промислового розвитку рибних господарств у Передкарпатському регіоні.

УДК 639.2.09

2014.1.327. ВПЛИВ СЕЗОННОСТІ ТА АНТРОПОГЕННОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПРИРОДНУ РЕЗИСТЕНТНІСТЬ КОРОПА / Крушельницька О. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 228–230. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 542496.

Короп, кров, антропогенне навантаження, резистентність.

Вивчали посезонну динаміку лейкоцитарного профілю крові та факторів природної резистентності коропа за різного антропогенного навантаження. Матеріалом досліджень була кров, яку брали безпосередньо з серця дволітк коропа. досліджували лейкоцитарний профіль крові, фагоцитарну, бактерицидну та лізоцимну активність, рівень циркулювальних імунних комплексів. Для дослідів було сформовано 4 групи з різним ступенем антропогенного навантаження. За попередніх гідрохімічних досліджень, які свідчать про рівень антропогенного забруднення, досліджувані стави було пронумеровано у наступному порядку: став № 1 і став № 2 за всіма гідрохімічними показниками належать до першої категорії чистоти (чисті), а став № 3 та став № 4 до другої категорії чистоти (забруднені) — забруднених органічними речовинами. Встановлено, що у досліджуваних ставах величина рН знаходилася в межах 7,25±0,06–7,38±0,07 на всіх місцях забору води для дослідження, також в усіх рибогосподарських ставах відбувалося наростання показника біохімічного споживання кисню за 5 діб відносно ступеня їх забруднення, що свідчить про посилення біохімічного аеробного розкладання органічних речовин. Визначено, що зі збільшенням антропогенного забруднення із показниками лейкоформули та природної резистентності відбуваються певні зміни, сезон також мав певний вплив на досліджувані показники. У крові коропів із досліджуваних ставів із підвищенням забруднення спостерігалася зростання кількості лейкоцитів, вірогідну різницю було отримано восени порівняно з даними отриманими навесні. Також спостерігалась тенденція до збільшення кількості нейтрофілів гранулоцитів за антропогенного навантаження, проте вірогідної різниці не виявлено; знижувався рівень базофілів, а також встановлено взаємозв'язок змін їх кількості із сезонністю; прослідковується тенденція до зростання кількості еозинофілів, моноцитів та лімфоцитів; показник фагоцитарної активності крові із зростанням антропогенного забруднення ставів зменшувався. За результатами досліджень бактерицидна активність сироватки крові у коропа із забруднених ставів

є вірогідно вищою порівняно із ставами, які було внесено до категорії чистих. Пороте показник лізоцимної активності сироватки крові коропа із забруднених ставів була вірогідно нижчою, ніж у коропа із незначним забрудненням що, очевидно, зумовлено порушенням процесу синтезу лізоциму за антропогенного навантаження.

УДК 639.2/6:340.13

2014.1.328. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИБНИЦТВА ТА РИБАЛЬСТВА В УКРАЇНІ: монографія / [Галайдюк Л.Ю., Кідалов С.О., Кудіна Ю.І., Святченко Л.О.]; за ред. Святченко Л.О. — К.: Вид-во "Вік принт", 2013. — 282 с. — Бібліогр.: 174 назв. Шифр 542803.

Рибництво, рибальство, правові відносини.

Висвітлюються теоретичні і практичні правові аспекти регулювання рибництва та рибальства в Україні. Розкривається процес формування нормативно-правових відносин у галузі рибного господарства та стану реалізації рибогосподарської діяльності на сучасному етапі; розкрито поняття та види рибництва в Україні; з'ясовано суб'єктивний та об'єктивний склад правовідносин у сфері рибного господарства; розкрито поняття та юридичні ознаки водних біоресурсів як основи здійснення рибальства; узагальнено основи здійснення рибальства; узагальнено особливості та порядок рибогосподарського використання водних об'єктів; проаналізовано правовий механізм забезпечення права на здійснення рибальства, в якому визначено організаційно-правові та функціонально-правові засоби забезпечення здійснення рибальства, а також правові засоби охорони права на здійснення рибальства в Україні.

УДК 639.2:577.34:597.2/5

2014.1.329. ФОРМИРОВАНИЕ РАДИАЦИОННОЙ ДОЗЫ ОБЛУЧЕНИЯ ПРЭСНОВОДНЫХ РЫБ НА ЭМБРИОНАЛЬНОЙ СТАДИИ РАЗВИТИЯ / Волкова Е.Н., Беляев В.В., Пархоменко А.А., Пришляк С.П. // Гидробиологический журнал. — 2013. — Т. 49, № 5. — С. 80–89. — Библиогр.: 15 назв.

Ембріони риб, потужність дози опромінення, ⁹⁰Sr, ¹³⁷Cs.

Вивчали особливості формування дози опромінення прісноводних риб на ембріональній стадії розвитку. Враховували β-, γ-випромінювання ¹³⁷Cs, β-випромінювання ⁹⁰Sr, зосереджених у водних масах, донних відкладеннях і вищих водних рослинах, а також β-випромінювання інкорпорованих радіонуклідів. У роботі використані дані, отримані у 2010–2012 рр. в акварії П'ятського відгалуження Київського водосховища. Вміст ⁹⁰Sr і ¹³⁷Cs у водних масах, донних відкладеннях, зелених нитчастих водоростях (*Cladophora*), вищих водних рослинах (рдесник гребінчастий, рдесник пронизанолістий, урость колосиста, елодея канадська і роголистник занурений) і рибах (плітка звичайна, лин озерний, плоскирка, лящ звичайний, карась сріблястий, краснопёрка, чехоня, щука, судак звичайний, окунь річковий, сом звичайний, білізна, головень) визначали стандартними гамма-спектрометричними і радіохімічними методами. Розрахунки проведені для видів, які розрізняються за субстратом розвитку ембріонів і строками нересту. Встановлено, що потужність дози опромінення ембріонів риб Київського водосховища становить від 183 до 8000 нГр/добу. На підставі проведених розрахунків запропоновано принцип екологічного нормування радіонуклідного забруднення донних вод.

УДК 639.211:639.2.053.4

2014.1.330. ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И УСТРОЙСТВА ДЛЯ ИНКУБИРОВАНИЯ ИКРЫ ЛОСОСЕВЫХ РЫБ В РЕКАХ / Павлов Д.С., Веселов А.Е., Скоробогатов М.А., Илюшин К.В., Ефремов Д.В., Ручьев М.А., Деревянко С.А. // Рыбное хозяйство. — 2013. — № 1. — С. 63–66. — Библиогр.: 12 назв.

Ікра лосося, гнізда-інкубатори, технології інкубації.

Розроблено і випробувано нові конструкції річкових гнізд-інкубаторів лосося ікри з індивідуальними лунками і водозабір підруслового потоку. Запропоновано довгоциклову і короткоциклову технології інкубації, які дають змогу досягти 83–98% ефективності виходу життєздатних личинок. Довгоциклова технологія — інкубація ікри протягом усього періоду розвитку в гніздах-інкубаторах (жовтень — кінець травня), тобто одержання личинок, повністю проходить у природних

річкових умовах. Короткоциклова технологія складається із часткової інкубації ікри на підприємстві до стадії "вічко" (жовтень—березень). Конструкції гнізд-інкубаторів розрізняються: за типом водного живлення; способом встановлення; матеріалом виготовлення; доглядом за ними у період експлуатації; за способом розподілення ікринок у індивідуальних лунках або інкубаційному субстраті; наявністю покривного матеріалу або мембрани на лунках; типом пристроїв для виходу личинок у річковий потік; розміщенням гнізда на ґрунті, в ґрунті або над ним та ін. Принцип роботи гнізд ґрунтується на промиванні ікри в лунках струменями води з низькою швидкістю течії. Корпус гнізда розділено пластиною з лунками на дві частини. У нижню частину, або відстійник очищена вода потрапляє із водозабірника. Потім вода проходить через захисну сітку у лунки з інкубованою в них ікром, далі — через покривну гальку або пелюсткову мембрану і потрапляє у верхню накопичувальну камеру, із якої вода витікає через вихідний патрубок назовні. Сформовані личинки, за рахунок поступового використання жовтчного мішечка, рухаються через шар покривної гальки або відкривають пелюстки мембрани і опиняються в накопичувальній камері. У цій камері проходить подальший розвиток личинок до завершення ендогенного живлення. У кінці цього періоду збільшується рухова активність риб, вони випливають із пристрою через патрубок назовні, де розселяються в придонному міжгальковому просторі дна річки і переходять на екзогенне живлення. Встановлено проточність гнізд-інкубаторів — швидкість обтікання ікринок водою варіювала в межах 0,056–0,15 м/с, що відповідає нормі.

УДК 639.3.034

2014.1.331. ГІСТОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ГОНАД САМОК ПЛІТКИ *RUTILUS RUTILUS* (L.) / Федоненко О.В., Маренков О.М. // Вісник Запорізького національного університету. — 2013. — № 1. — С. 77–83. — Бібліогр.: 16 назв.

Запорізьке водосховище, плітка, індивідуальна абсолютна плодючість, гонадосоматичний індекс, гонадогенез, ооцити.

Проведено аналіз сучасного стану нерестової популяції плітки Запорізького водосховища. Матеріалом для досліджень слугували статевозрілі особини плітки звичайної. Дослідження проводилися в межах акваторії Запорізького водосховища на контрольно-спостережному пункті в нижній ділянці водосховища (с. Військове). Показано структуру та віковий склад нерестового стада риб, розмірно-вагові показники особин, розраховано індивідуальну абсолютну плодючість для різних вікових груп та гонадосоматичний індекс статевих залоз для всіх періодів року. Встановлено, що популяцію плітки представлено самцями віком від 2 до 9 років та самцями — від 2 до 6 років. Ядро популяції плітки становили 4–6-річні особини — 84,7%. Спостерігається тенденція щодо поступового зміщення вікового складу популяції в бік накопичення старших вікових груп. У нерестовій популяції плітки серед самоць переважали 5-річні особини, серед самців — 4-річні. Співвідношення самців і самоць у нерестовій популяції плітки приблизно 1:1. Здійснено гістологічний аналіз статевих залоз плітки на різних етапах гонадогенезу. Індивідуальна абсолютна плодючість плітки різних вікових груп коливалася в межах від 19,1 (2-річки) до 90,8 (9-річки) тис. ікринок, а в середньому дорівнювала 77,2±10,4 тис. ікринок. Визначено, що у процесі дозрівання статевих залоз у самоць плітки Запорізького водосховища розвиток ооцитів на початкових фазах трофоплазматичного росту проходить асинхронно. Лише після завершення інтенсивного вітелогенезу він вирівнюється та формується єдина генерація ооцитів, яка і бере участь у нересті.

УДК 639.3.09+591.111:615.285+619

2014.1.332. ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КОРОПІВ, УРАЖЕНИХ ЗБУДНИКАМИ КРУСТАЦЕОЗІВ, ПІСЛЯ ОБРОБКИ АНТИПАРАЗИТАРНИМИ ПРЕПАРАТАМИ / Матвієнко Н.М., Олійник О.Б. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контролюного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2013. — Вип. 14, № 1/2. — С. 193–196. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 541184.

Короп, аргульоз, лернеоз, показники гематологічні, кров.

Наведено результати досліджень гематологічних показників дворічок коропа, у яких були чітко виражені клінічні ознаки крустацеозів (аргульоз, лернеоз), після обробки препаратами "Діамант", "Жавель-Клейд" та відваром суміші пижмо-чистотіл (експозиція становила 1 год). Рибу досліджували клінічним методом і методом повного паразитологічного розтину. Для дослідження брали дворічок коропа із клінічними ознаками аргульозу та лернеозу: на поверхні тіла коропів були наявні крововиливи різного розміру, а також живі збудники аргульозу та лернеозу. Із відібраної риби сформували 4 групи по 10 екземплярів. Перша — контрольна; у дослідних групах рибу обробляли: 2-га — 0,006% розчином препарату "Діамант"; 3-тя — 0,005% розчином препарату "Жавель-Клейд"; 4-та гр. — насиченим відваром трав пижмо-чистотіл (1:1). Визначено, що при порівнянні нормативних гематологічних показників здорових дворічок коропа та гематологічних показників риби контрольної групи виявлено, що за крустацеозів майже на 50% знижується вміст гемоглобіну та на 52% — лейкоцитів крові. Крім того, відбуваються зміни у лейкоцитарній формулі: різке зниження вмісту лімфоцитів (на 16%), збільшення моноцитів (15%) та еозинофілів (2%), що свідчить про наявність запального процесу та активізацію імунітету організму риби. Встановлено, що гематологічні показники риби, обробленої препаратами "Діамант", "Жавель-Клейд" (у лікувальних концентраціях) та відваром суміші пижмо-чистотіл (1:1) порівняно із контрольною групою істотно не змінюється. За мікроскопіювання мазків крові, різкі зміни морфології та форми формених елементів крові не зареєстровано.

УДК 639.3:507:504.4.054

2014.1.333. АКТИВНІСТЬ АНТИОКСИДАНТНИХ ЕНЗИМІВ У ТКАНИНАХ КОРОПІВ ЗА РІЗНОЇ КОНЦЕНТРАЦІЇ МІДІ ТА ЦИНКУ У ВОДІ / Янович Н.Є. // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контролюного інституту ветпрепаратів та кормових добавок. — Л., 2013. — Вип. 14, № 1/2. — С. 63–66. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 541184.

Короп, мідь, цинк, ензими, жива маса, ГДК.

Вивчали активність основних антиоксидантних ензимів у тканинах та визначали живу масу коропів за різної концентрації міді та цинку у воді. Дослід проведено на трьох групах (по 4 екз.) дворічок коропів живою масою 320 г. Коропів без доступу поживних речовин упродовж 21 дня утримували в акваріумах у розрахунку 40 літрів води на одну особину. Коропи контрольної групи утримувалися у воді без добавок, а коропи 1- та 2-ї дослідних груп — у воді з добавками сульфатів міді та цинку. Для 1-ї групи концентрацію міді та цинку у воді довели до однієї ГДК (відповідно 1 і 10 г⁻³/л), а для 2-ї гр. — до 2 ГДК (відповідно 2 і 20 г⁻³/л). У кінці досліду коропів зважували і відбирали зразки зябер, печінки та скелетних м'язів. Установлено, що за 1 ГДК у воді мідь у коропів нагромаджується у печінці та скелетних м'язах більшою мірою, ніж у зябрах, а цинк — у зябрах і скелетних м'язах у більшій кількості, ніж у печінці (p<0,05). За 2 ГДК у воді мідь та цинк нагромаджуються у всіх тканинах організму коропів (p<0,05–0,001). Виявлено, що за 1 ГДК міді та цинку у воді акваріуму в зябрах коропів підвищується активність супероксиддисмутази, глутатіонпероксидази та каталази, у печінці та скелетних м'язах — супероксиддисмутази (p<0,05). За 2 ГДК міді та цинку у воді акваріуму в зябрах і скелетних м'язах коропів, навпаки, знижується активність супероксиддисмутази, глутатіонпероксидази та каталази (p<0,05). При цьому у печінці коропів падає активність супероксиддисмутази та каталази (p<0,05). Установлено, що за 21 день досліду коропи контрольної групи, яких утримували у воді акваріуму з природним вмістом міді та цинку, втратили 3,90% живої маси, а коропи 1- та 2-ї дослідних груп, які знаходилися у воді акваріуму відповідно з 1 та 2 ГДК міді та цинку, — 4,91 і 9,75% відповідно.

УДК 639.3:574:597.08

2014.1.334. БІОХІМІЧНИЙ СТАТУС ТКАНИН ЯК ІНДИКАТОР ЕКОЛОГО-ФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПРОМИСЛОВИХ РИБ / Ананьєва Т.В., Федоненко О.В., Півненко Ю.В. // Вісник Запорізького національного університету. — 2013. — № 1. — С. 28–34. — Бібліогр.: 11 назв.

Промислова іхтіофауна, Запорізьке водосховище, біологічні тканини, вміст білка, вміст ліпідів.

Оцінювали еколого-фізіологічний стан основних промислових риб Запорізького (Дніпровське) водосховища за біохімічними характеристиками їх органів і тканин. Для дослідження було обрано 4 види риб, які є характерними для промислових виловів у Запорізькому водосховищі й відрізняються за способом існування та спектром живлення, зокрема: лящ (*Abramis brama*) — споживає ракоподібних, молюсків, личинок комах, рослинність; карась сріблястий (*Carassius auratus gibelio*) — рослинність, зоопланктон та зообентос; судак (*Stizostedion lucioperca*) та окунь (*Perca fluviatilis*) — хижаки, живляться рибою. Усі риби, відібрані для дослідження, були статевозрілі, належали до обох статей, мали приблизно однаковий розмір та масу й виловлені в один сезон. Проби риби відбиралися у весняний період із контрольних виловів. Проводився біохімічний аналіз тканин м'язів, печінки та зябер. У результаті аналізу показників білкового і ліпідного вмісту в тканинах основних промислових риб Запорізького водосховища виявлено порушення пластичного й енергетичного обміну, що мають хронічний характер. Установлено, що у всіх досліджуваних риб найбільші флуктуації біохімічних показників були знайдені в печінці, проте в тканині зябер не виявлено значущих відхилень щодо вмісту пластичних і енергетичних речовин. Визначено, що у мирних риб знайдено істотні зміни в показниках білкового обміну в усіх досліджуваних тканинах і органах особин, виловлених на різних ділянках водосховища. У хижих риб, які ведуть більш активний спосіб життя, не виявилось значних відхилень у показниках білкового обміну в тканинах. Вміст ліпідів, як запасних речовин, виявився зниженням у всіх тканинах та органах як хижих, так і мирних риб, виловлених у Самарській затоці, що вказує на порушення енергетичного обміну. Зниження рівня основних біохімічних показників у тканинах риб може бути наслідком значного антропогенного навантаження.

УДК 639.31:639.215.2:639.371.52:591.1

2014.1.335. ДИНАМІКА ЗМІН ФІЗИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ КРОВОТВОРНИХ ОРГАНІВ КОРОПА ВПРОДОВЖ ВЕГЕ-

ТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ / Клименко О.М., Куновський Ю.В., Присяжнюк Н.М., Михальський О.Р., Гейко Л.М. // Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2013. — Вип. 10. — С. 44–46. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542817.

Короп лускатий, однорічки, органи кровотворні, селезінка, параметри морфологічні, період вегетаційний.

Вивчено вплив абіотичних чинників на зміну маси та лінійних розмірів кровотворних органів лускатого коропа упродовж вегетаційного періоду. Встановлено, що упродовж цього періоду довжина нирок однорічок лускатого коропа збільшилась в 2,5 раза, ширина — удвічі, маса органа — у 10 разів. За період дослідження об'єм нирок збільшився більше ніж у 6,12 раза (збільшення органомеричних показників нирок пов'язано з загальним збільшенням маси тіла). Визначено, що на початку вегетаційного періоду індекс печінки був високий — 3,82, у подальшому він коливався від 2,47 до 3,63, що свідчить про перебудову органа (інтенсивне накопичення ліпідів як запасу поживних речовин) та пристосування організму риб до тривалого зимового періоду, впродовж якого риба не живиться. Встановлено, що під час зариблення показник щільності селезінки однорічок лускатого коропа був найнижчим — 0,78 г/см³, а упродовж вегетаційного періоду він коливався від 0,93 до 1,13 г/см³, але індекс цього органа значно не змінювався. Отже, за аналізу динаміки змін параметрів кровотворних органів однорічок лускатого коропа впродовж вегетаційного періоду виявлено, що стабільне збільшення абсолютної маси, лінійних розмірів і об'єму нирок, печінки і селезінки є свідченням депонування крові внаслідок зменшення температури води в кінці вегетаційного періоду. Аналогічних закономірностей відносно інших фізичних параметрів (щільність, індекс) не спостерігали. Індеси печінки, нирок та селезінки зменшувалися або мали тенденцію до зменшення, що свідчить про розвиток пристосувальних механізмів в організмі риб.

619 ВЕТЕРИНАРІЯ

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН БУСОЛ В.О.

УДК 619:615.001.6(477)

2014.1.336. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ВИРОБНИЦТВА ВЕТЕРИНАРНИХ ПРЕПАРАТІВ З ПРАВОМ ЄВРОСОЮЗУ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ / Березовська І.А. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-літтю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 30–37. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 541902.

Ветеринарні препарати, законодавство України, фармацевтична промисловість, асоціація Україна — ЄС, експорт вітчизняної фармацевтичної промисловості, економіка України.

Констатується, що у 2012 р., після майже 5-річних переговорів, було парафоровано текст Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС), включаючи положення про зону вільної торгівлі, що становлять її невід'ємну частину. Представниками ЄС визначено крайній термін для підписання Угоди — листопад 2013 р. на саміті Східного партнерства у Вільнюсі. Проаналізовано правові основи українського законодавства, що регулює виробництво ветеринарних препаратів, щодо гармонізації з правом ЄС. Зазначено, що на відміну від законодавчих актів про лікарські засоби для людей, чинні українські закони, що регулюють виробництво ветеринарних препаратів, ще не гармонізовані із законодавством ЄС. Необхідність зміцнення експортного потенціалу вітчизняної ветеринарної фармацевтичної промисловості та прийняття плану заходів із розробки нормативно-правових актів у сфері виробництва та обігу ветеринарних препаратів, гармонізованих із законодавством ЄС.

УДК 619:616-084

2014.1.337. ЗАГАЛЬНА ВЕТЕРИНАРНА ПРОФІЛАКТИКА / Демчук М.В., Козенко О.В., Богачик О.Г., Двильок І.В., Вороняк В.В. — Львів, 2012. — 358 с. — Бібліогр.: у кожн. розділі. Шифр 542071.

Ветеринарна профілактика, етологія тварин, добробут тварин, законодавство.

Розглянуто зміну акцентів сучасної ветеринарної профілактики і розширення понять її складових: превенції, власне профілактики, превентивної терапії. Показано етапність впровадження і місце загальної ветеринарної профілактики в сучасних інтенсивних технологіях виробництва і переробки безпечної продукції тваринництва. Велика увага приділяється етології та добробуту тварин (ВРХ, свині, коні, вівці, кози, птиця). Висвітлено правові і законодавчі акти України та ЄС щодо добробуту тварин та якості тваринницької продукції й охорони споживача. Дано оцінку біотехнологіям і генній інженерії продуктивних тварин. Розглянуто гуманні аспекти стосовно утримання та етаназії тварин.

УДК 619:579.842.14:614.31:636.085:637:664

2014.1.338. ВПЛИВ КОРМІВ РОСЛИННОГО І ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ НА ЗАБРУДНЕННЯ САЛЬМОНЕЛАМИ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ТВАРИННОГО ПОХОДЖЕННЯ / Гаркавенко Т.О., Кравцова О.Л., Марчук О.О., Семенчукова І.В., Мех Н.Я., Яненко У.М. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень / Ін-т вет. медицини, Держ. наук.-контроль. ін-т біотехнології і штамів мікроорганізмів. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 69–73. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 541902.

Ветсанекспертиза, корми (безпека), тварини с.-г., птиця, харчові продукти, сальмонели, контроль сальмонельозу.

Проаналізовано дані Державного НДІ з лабораторної діагностики та вет.-сан. експертизи, а також регіональних державних лабораторій ветмедичини України щодо наявності сальмонел у м'ясі тварин і птиці, м'ясних напівфабрикатах, субпродуктах, ковбасних виробів і молочної продукції, а також кормах (макуха, шрот, комбікорми, м'ясо кісткове, кров'яне і рибне борошно). Встановлено, що контаміновані сальмонелами корми є одним з провідних факторів, які спричиняють захворювання та феномен сальмонелозостійства у тварин. У продукції та кормах виділено сальмонели групи А і R — по 1%, групи E — 3%, D — 12%, B — 24%, C — 29%, не типовані культури сальмонел — 32% від загальної кількості. Спільними для кормів та продукції були *S. enteritidis* та *S. typhimurium*, а переважна кількість не піддавалась типуванню. У висновках підкреслено необхідність періодичного контролю кормів для тварин і птиці, особливо тих, що виробляють дрібні підприємства, а також сировини для їх виготовлення.

УДК 619:579:616.98:578/579

2014.1.339. НАНОБАКТЕРІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ / Гриневич О.Й., Яворська К.В., Поліщук І.В. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-літтю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 107–111. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 541902.

Нанобактерії, інфекційні хвороби, лейкоз, туберкульоз, бруцельоз, бартонелла, лімфоцити, еритроцити.

Узагальнено дані зарубіжних дослідників щодо впливу нанобактерій на органи і системи організму тварин і людини та розвиток інфекційних процесів. Визначено, що в організмі людини живуть близько 2 тис. видів бактерій загальною масою ≈ 2 кг, більшість з яких корисні, але багато є хвороботворними. Нанобактерії (НБ) уражують клітини крові — лімфоцити й еритроцити. Фінські вчені, порівнюючи ген НБ з відповідними генами інших мікроорганізмів, дійшли висновку, що НБ можуть бути спорідненими з бактеріями бруцельозу і бартонелли. Зливаючись в одне ціле, НБ можуть формувати мінеральний агрегат ниркового каменю впродовж декількох діб. Російські вчені вважають, що НБ є фактором екологічних ризиків і старіння організму. Загибель імункомпетентних клітин від НБ, а також їх висока концентрація в крові та органах послаблюють імунну систему всього організму. Різні форми імунodefіциту можуть призводити до розвитку хронічного гепатиту, лейкозу тощо. За повідомленнями "Journal of independent Medical Research" НБ можуть мати певне відношення до туберкульозу. Окрім того НБ глибоко пов'язані з кальцинозом і "тілами Шумана", неспецифічними включеннями, які часто виявляють в саркоїдних гранульомах. Нещодавно дослідженнями Алана Кантвела ідентифіковано антигени *M. tuberculosis* у "тілах Шумана". Стверджується, що це залишки трансформованої туберкульозної мікобактерії, їх вважають ключем до етіології саркоїдозу. Зроблено висновок, що враховуючи особливості НБ, необхідно переглянути деякі лікувальні стратегії інфекційних хвороб у медицині та ветеринарії.

УДК 619:614.31:351.94

2014.1.340. СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРУБЧАСТИХ КІСТОК ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ МОЛОЧНОГО НАПРЯМУ ПРОДУКТИВНОСТІ В АСПЕКТІ СУДОВОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: монографія / Яценко І.В., Ткачук С.А., Білик Р.І., Бондаревський М.М., Кам'янський В.В. — К., 2013. — 266 с. — Бібліогр.: 330 назв. Шифр 541740.

Судово-ветеринарна експертиза, кістки трубчасті, ВРХ, молочне скотарство, остеологічні технології, вік ВРХ.

Представлено результати експериментальних досліджень комплексу морфологічних параметрів трубчастих кісток (плечова, стегнова, кістки плесен і пальців) тазових кінцівок ВРХ молочного напрямку продуктивності для визначення їх вікових критеріїв. Розроблено способи діагностики віку ВРХ у віковому діапазоні — від народження до 12 років. На макро- і мікроскопічному рівнях висвітлено структурну організацію особливостей трубчастих кісток незалежно від стану кісткової тканини (нативна чи спалена). Автоматизація остеологічних експертиз можлива з використанням розробленої авторами комп'ютерної програми "Pes yasse". Вперше висвітлені механічні властивості трубчастих кісток можуть слугувати

критеріями їх якісного стану і засвідчувати видову та вікову належність при розкритті злочинних дій (браконьєрство, викрадення тварин з метою забою на м'ясо тощо). Застосування остеологічних технологій, що базуються на етапному-тестовому принципі, інтегрованій оцінці структурних параметрів, а також інформаційних технологій, гарантує визначення віку ВРХ молочного напрямку продуктивності за кістками плесен і пальців тазових кінцівок від народження до 20-міс. віку з точністю (похибкою) $\pm 2,7$ місяці; від народження до 3 років — ± 3 міс.; від народження до 5 років — $\pm 3,2$ міс.; від народження до 12 років — ± 12 місяців.

УДК 619:616.634.15:636.2

2014.1.341. АНЕМІЧНИЙ СИНДРОМ ЗА ХРОНІЧНОЇ ГЕМАТУРІЇ КОРІВ: монографія / Слівінська Л.Г. — Львів, 2013. — 140 с. — Бібліогр.: 174 назв. Шифр 542124.

ВРХ, гематурія в корів, анемічний синдром, Карпатський регіон, кров ВРХ, сечова система ВРХ, печінка і нирки корів.

Акцентовується на тому, що в Карпатському регіоні у тварин часто реєструють ендемічний зоб, хронічну гематурію та мікроелементози. Хронічна гематурія характеризується тривалою втратою крові, спричиною ураженням сечового міхура, і, як наслідок, розвитком анемії. Хвороба відома понад 100 років. В Україні її дослідження проводили в 50–70-х роках ХХ ст. акад. С.З. Гжицьким та ін. Розглянуто причини виникнення, патогенез, методи діагностики хронічної гематурії ВРХ у гірських регіонах Карпат, а також традиційні методи лікування у поєднанні з фітотерапією.

УДК 619:616.98:578.8:616.995.7

2014.1.342. ХВОРОБА ШМАЛЛЕНБЕРГ: ЕПІЗООТОЛОГІЯ, ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА, ПРОФІЛАКТИКА ТА РИЗИКИ ЗАНЕСЕННЯ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ / Стегній Б.Т., Герілович А.Т., Кучерявенко В.В., Кучерявенко Р.О. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 44–46. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 541688.

Хвороба Шмалленберг, буньявіруси, епізоотії, ризики вірусних інфекцій, хвороби трансмісивні, ВРХ, вівці, кози.

Повідомляється про поширення нової небезпечної вірусної хвороби Шмалленберг (Ш.). Вірус Шмалленберг (ВШ), як представник сімейства буньявірусів, трансмісивний і передається тваринам через укуси комах (серед людей до основної групи ризику належать вагітні жінки). За даними МЕБ у 2012 р. цю хворобу виявлено у країнах ЄС: Люксембург, Італія, Німеччина, Нідерланди, Франція, Бельгія, Великобританія. Так, ВШ виділено з крові, мозку, інших органів великої і дрібної рогатої худоби, а також з крові, навколоплідних вод і меконію інфікованих ембріонів у тільних тварин. У корів спостерігали підвищення температури, лихоманку, зниження апетиту і надой, передчасні пологи, аборти, народження мертвих телят тощо. Це захворювання мало ще важкий перебіг в овець і кіз. Ураження дорослого стада подекуди сягало 20–70%. Імунітет ще не вивчено, при проведенні експериментального повторного інфікування віремія не наступала. Хворобу необхідно диференціювати від блютангу, епізоотичної геморагічної хвороби (Акабане), ящуру, вірусної діареї, герпесвірусної інфекції ВРХ, лихоманки долини Ріфт, парагрипу-3, отруєнь токсичними речовинами. Випадки захворювання ВРХ виявлено і в інших країнах: Фінляндії, Естонії, Угорщині, Польщі. Наголошується на необхідності моніторингових досліджень в Україні.

УДК 619:616.98:578.824.11:575.113

2014.1.343. ВИЯВЛЕННЯ ГЕНЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ВІРУСУ СКАЗУ ПРИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ ЗАРАЖЕННІ МИШЕЙ РІЗНИМИ СПОСОБАМИ / Бабкін М.В., Головкин М.А., Романенко О.А., Дерябін О.М. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 21–23. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 541688.

Вірус сказу, вакцини імунотенні, зараження інтрацеребрально, тест-штам CVS, сказ тварин, ген вірусу.

Для інфікування дослідних мишей (4 групи по 21 гол.) використовували тест-штам вірусу сказу (ВС) CVS з титром $10^{4.3}$ ЛД₅₀/0,03 см³. Першу групу інфікували інтраперитоніально в об'ємі 0,5 см³, 2-гу — інтрацеребрально (0,03 см³), 3-тю — у носову складку (0,2 см³), 4-ту — перорально (0,2 см³). Проби

на дослідження відбирали на 1, 3, 5, 7, 10, 14, 21 добу після інфікування. Для виявлення місця локалізації ВС досліджували слину, кров, мозок. За результатами інтрацеребрального інфікування загибель мишей спостерігалась на 7-му добу, а при інфікуванні у носову складку тварини загинули на 10-ту добу. За інших методів інфікування загибелі дослідних тварин не спостерігалось. Проте при інтраперитоніальному інфікуванні, генетичний матеріал ВС виявляли на 5-ту добу лише в мозку, у крові він не виявлявся. При інфікуванні інтрацеребрально вірусний матеріал виявляли в мозку на 1-шу добу, у крові — на 3-тю; у носову складку — ВС виявляли в мозку на 3-тю добу до загибелі, а в крові його не було. Також за перорального інфікування, ВС виявляли у крові на 1-шу добу, у мозку — на 3-тю. Зауважується, що при різних способах інфікування, у жодному випадку вірусний матеріал у слині не виявлявся. Зроблено висновок, що найефективнішими методами інфікування, які викликали загибель лабораторних мишей, є інтрацеребральний і зараження в носову складку, з них перший — більш виражений, це засвідчили і клінічні ознаки. Отже, для оцінки імуногенності вакцин найбільш придатним виявився метод інтрацеребрального інфікування мишей.

УДК 619:616.98:578.828.11Л:636.2

2014.1.344. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ЛЕЙКОЗА КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА / Стегний Б.Т., Шаповалова О.В., Горбатенко С.К., Корнейков А.Н. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 242–255. — Библиогр.: 51 назв. Шифр 06 541688.

Лейкоз ВРХ, програми національні, управління державне, епізоотії, діагностика, країни світу.

Розглядаються сучасні можливості управління епізоотичною ситуацією щодо лейкозу ВРХ (ЛВРХ) та ліквідації захворювання тварин у господарствах незалежно від рівня інфікованості поголів'я вірусом лейкозу (ВЛ). Охарактеризовано зарубіжний досвід та епізоотичну ситуацію з ЛВРХ у світі. Стратегія боротьби з хворобою у кожній країні має свої особливості. Прикладом успішного здійснення національних програм контролю і ліквідації інфекції ВЛ ВРХ може слугувати Великобританія. Проте динаміка світової епізоотичної ситуації свідчить, що, поряд з успішною ліквідацією ЛВРХ у ряді країн, на сьогодні хворобу продовжують реєструвати на всіх континентах. Проаналізовано заходи боротьби, основні методи діагностики та проблеми контролю і перемоги над ЛВРХ. Показано спалахи ЛВРХ за період 2005–2012 рр. Наведено список країн, де захворювання має перебіг без клінічних проявів (січень–червень 2012 р.), до якого належить і Україна. Наголошується, що з огляду на наявність вогнищ інфекції у країнах, які межують з Україною, можна прогнозувати ризики занесення інфекції із-за кордону. Висвітлено імпорт худоби і товарів тваринного походження в Україну у 2012 р., планові завдання з діагностики та епізоотичну ситуацію з ЛВРХ в Україні на початок 2013 р. Світовий і вітчизняний досвід боротьби з лейкозом ВРХ показав, що забезпечення благополуччя тваринництва в країні, а також безпека с.-г. продукції для людей, можуть бути реальними тільки за державної підтримки та включення цих позицій у Національну програму оздоровлення, а також ретельного і відповідального дотримання спеціалістами ветмедицини, господарями і керівництвом с.-г. підприємств законодавства і відповідних вимог.

УДК 619:616.98:578.828.11Л–07

2014.1.345. ТЕСТ-СИСТЕМА ДЛЯ ВЫЯВЛЕНИЯ ДНК ПРОВИРУСА ВЛ КРС ИНФЕКЦИИ МЕТОДОМ ПОЛИМЕРАЗНОЙ ЦЕПНОЙ РЕАКЦИИ В РЕЖИМЕ РЕАЛЬНОГО ВРЕМЕНИ / Козырева Н.Г., Иванова Л.А., Степанова Т.В., Гулюкин М.И. // Веткорм (Ветеринария и кормление). — 2013. — № 4. — С. 45–46. — Библиогр.: 4 назв.

Лейкоз, метод ПЛР “у реальному часі”, ген rol, ізоляти провірусу лейкозу, діагностика лейкозу, ВРХ.

Представлено діагностичну тест-систему для виявлення ДНК провірусу ВЛ ВРХ у крові великої рогатої худоби (ГНУ ВНИИЗВ, РАСХН). Тест-система ПЛР-РЧ (ПЦР-РВ) володіє високою аналітичною чутливістю, яка відповідає $1,12 \cdot 10^3$ копій/мл. При дослідженні 192 проб крові ВРХ, 60 з яких були серонегативними за результатами в РІД та ІФА, а 132 — серопозитивними, було одержано 100% збіг із результатами

виявлення ділянки ДНК провірусу гена *rol* методом ПЛР-РЧ. Порівняння результатів ПЛР з використанням тест-систем різного виробництва дало ідентичність результатів у 100% випадків. Зроблено висновок, що розроблену тест-систему можна застосовувати для вивчення міжвидової передачі інфекційного процесу в гетерологічних видів тварин.

УДК 619:616.98:578.833.1/2:616.995.7

2014.1.346. ЕНТОМОЛОГІЧНИЙ МОНИТОРИНГ БЛЮТАНГУ В УКРАЇНІ / Стегний Б.Т., Кучерявенко Р.О., Філатов С.В., Кучерявенко В.В., Біскуп І.Ю., Влізло В.В. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 46–48. — Библиогр.: 8 назв. Шифр 06 541688.

Ентомологічний моніторинг, ВРХ, ризики, хвороби трас-місивні, блютанг, арбовіруси, вірус блютангу, епізоотії, референс-центр.

Акцитується увага, що в останнє десятиліття із зарубіжних країн, зокрема ЄС, до України активно завозиться племінна худоба, а також генетичний матеріал, що створює постійну загрозу заносу збудників трансмісивних захворювань. При цьому статус місцевого поголів'я жуйних тварин щодо вірусних захворювань залишається невизначеним. Також викликає занепокоєння ситуація з блютангу (Б.) в країнах суміжних з нашою державою, зокрема в Угорщині та Росії. Показано результати ентомологічного моніторингу Б., проведеного в Харківській, Полтавській і Львівській областях. Відзначається, що види природних переносників вірусу блютангу (ВБ) *Obsoletus* та *Pulicaris complex*, які спричинили спалахи хвороби у Західній Європі, є масовими в досліджених умовах. Отже, поряд з можливістю завезення з неблагополучних країн інфікованих ВБ тварин та відсутністю державних програм епізоотологічного нагляду, ця ситуація становить значну небезпеку щодо поширення та вкорінення Б. на території України. Наголошується, що зважаючи на всю складність і новизну проблеми, необхідно створити в Україні сучасний референс-центр з вивчення трансмісивних хвороб і налагодити тісні наукові зв'язки з лабораторіями МEB, які займаються проблемами моніторингу трансмісивних хвороб.

УДК 619:616.98:578.833.314

2014.1.347. АФРИКАНСКАЯ ЧУМА СВИНЕЙ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ: ФАКТОРЫ РИСКА ДЛЯ ЕВРОПЫ И СТРАН ЗА ЕЕ ПРЕДЕЛАМИ / Хоменко С., Бельтран-Алкрудо Д., Розстальний А., Пинто Х., Луброт Х., Мартен В., Гогин А., Колбасов Д. // Ветеринария. — 2013. — № 10. — С. 3–15. — Библиогр.: 22 назв.

Африканська чума свиней, свині, епідемії, епізоотія в РФ.

Констатується, що вже понад 5 років (із 2008 р.) у Російській Федерації сформувалась велика зона стаціонарного неблагополуччя щодо африканської чуми свиней (АЧС), яка продовжує загрожувати занесенням хвороби у європейські країни, а також в інші держави Єврозії. Прогнозується подальше ускладнення епідеміологічної ситуації щодо АЧС з можливістю експансії її на найбільш вразливі території України, Білорусі, Казахстану, країн Балтії, Польщі, Румунії. Висвітлено основні сектори свинарства РФ, які належать до ризику занесення АЧС, чисельність і ареал поширення диких кабанів, динаміку та особливості епізоотії в РФ. Аналіз усіх спалахів АЧС у 2013 р. засвідчив, що більшість з них зареєстровано у присадибних господарствах населення (37%), у диких кабанів (29%), у спеціалізованих свинарських господарствах (16%) та на невеликих фермах (7%). Інфікованими об'єктами були: трупи тварин (61,3%), бойні і м'ясокомбінати (22,6%) та інше (16,1%). Охарактеризовано складнощі виявлення і контролю АЧС, ризики для регіонів та заходи стосовно контролю і пильності запобігання епізоотії. Наголошується, що спорадичне занесення АЧС неминуче, тому швидка відповідь на спалах задля попередження подальшого поширення хвороби є найкритичнішим моментом, здатним запобігти колосальним збиткам.

УДК 619:616.98:578.833.314–07

2014.1.348. ДІАГНОСТИКА АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ / Неволько О.М. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми “Бровафарма”. — С. 379–386. — Библиогр.: 9 назв. Шифр 541902.

Свинарство, африканська чума свиней, діагностика АЧС, вірусні хвороби, ізоляти вірусу АЧС, чума свиней (Запорізька обл.).

Представлено результати досліджень (липень–серпень 2012 р.), проведених у Приморській і Запорізькій державних лабораторіях ветеринари, Державному НДІ з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, референс-лабораторії Європейського Союзу з діагностики африканської чуми свиней (АЧС) — НДЦ охорони здоров'я тварин, Нац. ін-ті з досліджень і технологій сільського господарства і продовольства (CISA-MIC, м. Мадрид), а також особистому приватному господарстві с. Камішуватка Приморського р-ну Запорізької обл., де виявлено АЧС. Наводяться клінічні ознаки ураження свиней: лихоманка з неспецифічними для АЧС ушкодженнями, що типово для гострої форми, викликані високовірулентними ізолятами вірусу АЧС, швидка загибель. У зразках проб спостерігали високий титр вірусу і відсутність специфічних антитіл в ексудаті з органів. Секвенування трьох незалежних ділянок геному вірусу АЧС показало, що ізолят був на 100% гомологічний з ізолятами, які викликали спалахи хвороби у східній Європі, починаючи із занесення вірусу в Грузію у 2007 р. (Abk07 — Грузія, Arm07 — Армєнія, Che07 — Росія, Az08D — Азербайджан, Az08B — Азербайджан, Ing08 — Росія, Oren08 — Росія, NO08/Av — Росія, NO08/Ar — Росія, Dagestan09 — Росія, StPet09 — Росія, Kamylkia09 — Росія, Rostov09 — Росія, Ukr12/Zapo — Україна). Штам вірусу віднесено до генотипу II. Враховуючи спільність генотипу, вважається, що вірус АЧС було занесено з Російської Федерації.

УДК 619:616.98:578.835.12

2014.1.349. СОВРЕМЕННАЯ ЭПИЗООТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ В МИРЕ ПО ЯЩУРУ И МЕРЫ ЕГО КОНТРОЛЯ / Рахманов А.М. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 37–38. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 541688.

Ящур (епізоотії), віруси, країни світу, генетичні лінії вірусів, вакцинація проти ящуру, ВРХ, свині.

Акцентується увага на тому, що епізоотична ситуація у світі щодо ящуру (Я.) останніми роками залишається досить напруженою. Особливо це стосується азіатських країн (Монголія, Північна і Південна Корея, Японія, Китай та ін.). Охарактеризовано стан щодо захворюваності ВРХ і свиней Я. типів О і А в Казахстані, Таджикистані, Киргизії. За результатами нуклеотидного секвенування і наступним філогенетичним аналізом ізоляти вірусу віднесено до генетичної лінії О-Пан-Азія, що домінує у країнах Близького Сходу та Центральної Азії. Ящур типу О у 2011 р. виявлено в Забайкаллі. Вважається, що на територію Російської Федерації Я. занесено дзеренами та ВРХ при їх спільному випасанні. У 2011 р. про виникнення Я. типу О офіційно повідомили: Болгарія, Ізраїль, Ліван, Замбія, Південна Корея, Парагвай; типу САТ-1: Намібія і ЮАР; типу САТ-2: Ботсвана, Зімбабве та ін. У 2012 р. зареєстровано нові спалахи Я. типу О — в Китаї, Тайвані, Ізраїлі, Лівії, Східно-Казахстанській, Алматинській та ін. областях Казахстану, у Приморському краї РФ. Окреслено стратегічні заходи боротьби з Я. в Росії. На травень 2012 р. із 178 країн-членів МЄБ статус вільної країни від Я. одержали 66 держав, а 102 країни цього статусу не мали. Серед країн СНГ вільними від Я. офіційно були визнані лише Білорусь, Молдова й Україна. Наголошується на необхідності посемейної постійної профілактики та контролю щодо небезпечної хвороби, якою можуть захворіти с.-г. та дикі тварини понад 100 видів.

УДК 619:616.98:579.834.115Л:636.1

2014.1.350. ЭПИЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЩОДО ЛЕПТОСПІРОЗУ КОНЕЙ НА УКРАЇНІ / Волинець В.О., Кучерявенко О.О., Уховський В.В., Кулікова В.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринаричної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 3(57), ч. 1. — С. 49–53. — (Сер. Вет. науки). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 542221.

Коні, лептоспіроз, імунізація коней, сліпота, аборт.

Лептоспіроз для коней є одним з особливо небезпечних захворювань, що викликає офтальмологічні порушення, які часто призводять до сліпоти, спостерігаються аборт, му-

міфікація плода, народження нежиттєздатного молодняку. На території України лептоспіроз коней досить поширений. Інфікованість у 2005–2009 рр. становила 14,5% (серогрупи: *Icterohaemorrhagiae* — 15,3%, *Australis* — 5,7, *Canicola* — 5,5, *Tarassovi* — 5,4, *Grippotyphosa* — 4,4, *Pomona* — 4,2%). У 2007–2012 рр. серед досліджених 563 проб сироваток крові коней 377 (66,9%) виявились позитивними. Лептоспіри серогруп становили: *Australis* — 58%, *Icterohaemorrhagiae* — 5, *Grippotyphosa* — 4,8%. Для імунізації коней проти лептоспірозу рекомендується використовувати антигени серогруп *Australis*, *Icterohaemorrhagiae* та *Grippotyphosa*.

УДК 619:616.98:579.873.21Т

2014.1.351. АНАЛИЗ ИЗМЕНЕНИЙ ЭПИЗООТИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ ПРИ ТУБЕРКУЛЕЗЕ КРС В РФ / Найманов А.Х., Толстенко Н.Г., Вангели Е.П., Коломыцев С.А., Ткач Н.М. // Веткорм (Ветеринария и кормление). — 2013. — № 4. — С. 51–53.

Туберкульоз, ВРХ Росії, епізоотії, історія боротьби з туберкульозом.

Ретроспективний аналіз епізоотичної ситуації свідчить, що в Росії туберкульоз ВРХ почали реєструвати з 1894 р., а широкомасштабні заходи проводити з 1951 р. Наведено динаміку виявлення реагуючих на туберкулін тварин та кількість неблагополучних пунктів (НП) у РФ до 2012 р. За останні 15 років кількість захворювань тварин і НП щодо туберкульозу ВРХ в РФ збільшилась. Так, у 2011 р. захворіло 1631 гол. ВРХ, а у 2012 р. — 2594 гол., що на 963 гол. більше. На 01.01.2013 р. із 8 федеральних округів РФ 4 були неблагополучними: Центральний — 5 НП, Приволзький — 3, Сибірський — 2, Далекосхідний — 1 НП. Найбільша кількість НП у Центральному окрузі — Белгородський, Тульський і Курський областях, а реагуючих на туберкулін тварин у Краснодарському краї — 6125 гол., у Новосибірській області — 3268 гол., республіці Татарстан — 2537 гол. і Воронежській обл. — 1183 гол. У висновках підкреслено, що основою оздоровчих заходів є постійний державний контроль, своєчасне виявлення і забій заражених туберкульозом тварин, ізолювання вирощування здорового молодняку, знезараження молока і молочних відвіток, проведення комплексу ветеринарно-санітарних заходів, які можуть змінюватись і вдосконалюватись залежно від епізоотичного стану.

УДК 619:616.98:579.873.21Т:614.48

2014.1.352. ВИВЧЕННЯ БАКТЕРИЦИДНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ДЕЗІНФІКУЮЧОГО ПРЕПАРАТУ “ФАГ” ЩОДО МІКОБАКТЕРІЙ / Палій А.П., Завгородній А.І., Стегній Б.Т., Богач М.В., Селіщева Н.В. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 116–117. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 541688.

Мікобактерії, дезінфектант “ФАГ”.

Дезінфікуювальний препарат “ФАГ” розроблено в ННЦ “Ін-т експериментальної і клінічної вет. медицини”. Показано бактерицидні властивості “ФАГ” щодо збудників туберкульозу *M. bovis*, *M. avium* та атипичних мікобактерій за концентрації (К.) 0,5%; 1,0; 1,5 та 2,0% при експозиції (Е.) 1, 5 та 24 години. Наведено результати випробування деззасобу на тест-об’єктах: батис, дерево, кахель, метал, скло. Визначено, що дезінфікуювальний препарат “ФАГ” володіє бактерицидною здатністю з вірогідністю у 99% проти *M. bovis* та *M. avium* на всіх досліджуваних об’єктах при застосуванні К. 2,0% та за Е. 24 год. Стосовно мікобактерій атипичних *M. fortuitum*, то “ФАГ” проявляє суббактерицидну та бактериостатичну дію за К. 0,5–1,5% та Е. 1–24 год, а також за К. 2,0% та Е. 1–5 год. Знищення ж тест-культури мікобактерій аналогічне за К. 2,0% та Е. 24 години.

УДК 619:616.98:579.873.21Т:615.2

2014.1.353. СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ХІМІОРЕЗИСТЕНТНОГО ТУБЕРКУЛЬОЗУ / Ковальова Г.О. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 32–33. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 06 541688.

Туберкульоз, хіміорезистентність туберкульозу, генетична інформація, препарати протитуберкульозні.

Акцентується увага на тому, що зростання кількості хіміорезистентних форм бактеріального туберкульозу (Т.) в

сучасних умовах суттєво впливає на перебіг епідемії. Профілактика медикаментозної резистентності збудника *T.* до протитуберкульозних препаратів (ПТП) полягає у дотриманні найважливіших принципів хіміотерапії *T.* — застосуванні комбінації принаймні чотирьох ПТП з тривалістю лікування не менше 7 місяців. Розвиток резистентності залежить також від мікро- та макроорганізмів. У клітинах збудників інфекційних хвороб дуже швидко відбуваються біохімічні та генетичні процеси, спрямовані на знешкодження дії лікарських засобів. На сьогодні слід приділити увагу вивченню молекулярних механізмів розвитку хіміорезистентності, способів передачі генетичної інформації та активності молекул, що відповідають за адгезію мікроорганізмів. Нині відомі генетичні ділянки, мутації в яких викликають прояв резистентності. Однак це явище багатогорне і тому, навіть за відсутності передбачених генетичних змін, можливо фенотипічно отримати стійкість. Наприклад, зміна форми клітини або її певних структур може унеможливити дію ПТП. Також необхідно пам'ятати про процеси взаємодії мікро- та макроорганізмів. Відомо, що після перебування в організмі господаря іншого виду, нехарактерного для конкретного збудника, мікроорганізм змінює свої вірулентні, патогенні та антигенні властивості. Потребують подальшого вивчення механізми цієї взаємодії та можливості їх корекції.

УДК 619:616.98:579.873.21Т:615.2

2014.1.354. СУЧАСНІ ДЕЗІНФІКУЮЧІ ПРЕПАРАТИ ТА ЇХ БАКТЕРИЦИДНІ ВЛАСТИВОСТІ ЩОДО ЗБУДНИКА ТУБЕРКУЛЬОЗУ / Бондарчук А.О. // Ветеринарна медицина: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2013. — Вип. 97. — С. 63–66. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 06 541688.

Туберкульоз, мікобактерії, дезінфектанти, препарати "Жавель-Клейд" і "Гексадекон".

Дослідження проведено в ННЦ "Ін-т експериментальної і клінічної вет. медицини". Показано, що дезінфікувальні препарати — "Лізофармін-спеціаль" (концентрація 10%, експозиція 24 год), "Бриліант" (10%, 24 год), "Бланідакс-актив" (3%, 24 год), "Петроксін" (3%, 24 год) і "Петролайт" (3%, 24 год) — не інактивували тест-культури мікобактерій *M. fortuitum* та туберкульозу бичачого виду. Тобто ці препарати не володіють бактерицидною активністю проти досліджуваних мікобактерій. Проте інші препарати — "Жавель-Клейд" (0,05%, 1 год; 0,1%, 30 хв і 1 год) та "Гексадекон" (3%, 3 і 24 год) — незалежно від атипові бактерії. Окрім того, культуральним і біологічним методами також встановлено бактерицидну активність цих двох препаратів щодо мікобактерій туберкульозу бичачого виду: "Жавель-Клейд" (0,1%, 30 хв і 1 год) та "Гексадекон" (3%, 5 год). Це дає право рекомендувати ці два препарати для застосування у наведених режимах під час профілактики та вимушеної дезінфекції у благополучних і неблагополучних щодо туберкульозу тваринницьких господарствах.

УДК 619:616.98:579.887.111М:636.5

2014.1.355. ГИСТОМОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ ВНУТРЕННИХ ОРГАНОВ КУР ПОСЛЕ ВАКЦИНАЦИИ ПРОТИВ РЕСПИРАТОРНОГО МИКОПЛАЗМОЗА / Стегний Б.Т., Обуховская О.В., Шутченко П.А., Медведь Е.А. // Журнал ветеринария и кормление. — 2014. — № 1. — С. 18–19. — Бібліогр.: 9 назв.

Мікоплазмоз респіраторний, курчата, імунізація птиці, вакцина (мікоплазмоз).

Експериментальна серія вакцини проти респіраторного мікоплазмозу птиці містила 30% антигенної основи ($3 \cdot 10^7$ КОЕ) та 70% ад'юванта (Mantanide ISA 70VG). За антигенну основу було обрано інактивованій формальдегідом бактерин виробничого штаму *Mycoplasma gallisepticum* S6. Птицю дослідної групи ($n=30$) імунізували внутрішньом'язово дворазово у віці 30 і 60 діб. Контрольна птиця (30 гол.) залишалась інтактною. Птицю досліджували на 7, 14, 28 та 90-ту добу після другого введення вакцини. Гістологічними дослідженнями встановлено, що 2-разове введення інактивованої вакцини проти респіраторного мікоплазмозу сприяє функціональній активзації імунотопетентних органів птиці (фабрицієва сумка, селезінка, сліпокишкова мигдалина, печінка). Це проявлялось збільшенням кількості лімфоїдних структур і лімфатичних клітин у ранній поствакцинальний період. Аналогічні зміни відбувались і в органах респіраторного тракту (трахеї

і легені) птиці. Найвищої інтенсивності ці процеси досягали на 14-ту добу після введення вакцини. Як на ранніх (7–28-ма доба), так і на пізніх строках (90-та доба) після імунізації у внутрішніх органах курей не було зафіксовано деструктивних патологічних змін. Це засвідчило про відсутність патологічного впливу вакцини на організм птиці на гістологічному рівні.

УДК 619:616.99:639.3.091

2014.1.356. ПАРАЗИТЫ И БОЛЕЗНИ РЫБ ЧЁРНОГО И АЗОВСКОГО МОРЕЙ: II — ПОЛУПРОХОДНЫЕ И ПРЕСНОВОДНЫЕ РЫБЫ / Гаевская А.В. — Севастополь: ЭКОСИ-Гидрофизика, 2013. — 357 с. — Бібліогр.: С. 304–340. Шифр 542253.

Паразити риб, гельмінти, хвороби риб, риба морська, водойми.

Представлено огляд паразитофауни (ПФ) та основних захворювань напівпрісних та прісноводних риб Чорного та Азовського морів у природних та штучних умовах. Зокрема охарактеризовано ПФ родин: коропових, щукових, сомових, окуневих, кефалевих, камбалових та ін. Описано патогенність різних збудників хвороб та особливості їх поширення. Висвітлено профілактичні заходи, спрямовані на запобігання ураження людини патогенними гельмінтами. Наведено предметний показник назв риб (241), представників інших груп тварин (114), наукових назв паразитів та хвороб (713) латинською та російською мовами. Монографія розрахована на паразитологів, ветеринарних спеціалістів, іхтіологів, гідробіологів, працівників рибної промисловості та ін.

УДК 619:616.995.1:636.39:612.32

2014.1.357. ПАТОМОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ В СИЧУЗІ КІЗ ЗА СТРОНГІЛЯТОЗНОЇ ІНВАЗІЇ / Митрофанов С.В., Сердюков Я.К. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 363–368. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 541902.

Кози, гельмінтози в кіз, сичуг кози (інвазії).

Показано патоморфологічні зміни будови сичуга кіз за умови змішаної інвазії. Трихостронгілід (Т.) і остертагій (О.) виявляли в пілоричній частині сичуга. В жодному випадку комбінованого ураження цими видами гельмінтів не спостерігалось. Вважається, що це пов'язано з їх взаємовиключним антагонізмом. Відзначено таку закономірність: Т. та О. — заселяючи виключно пілоричну частину, паразитують разом з гемонхами. Там, де Т. або О. було більше, гемонхів виявляли у невеликій кількості і навпаки, за високої інтенсивності гемонхів Т. або О. було менше. Зауважується, що зміни, виявлені у слизовій оболонці, на відміну від попередніх даних інших дослідників, не свідчили про наявність гострого запалення. Визначено, що гіперсекреція слизу, або т.з. мукоїдизація слизової оболонки, є ознакою хронічного катарального слизового абомазиту. Інфільтрація сполучної тканини власної пластинки слизової оболонки лімфоїдними клітинами та еозинофілами показала розвиток лімфоїдоцитарно-еозинофільного абомазиту. Водночас розвиток еозинофільної інфільтрації та дистрофічні зміни волокнистої сполучної тканини вказують на сильний місцевий алергенний вплив досліджуваних видів гельмінтів. Ознак інкуляторного впливу даних гельмінтів не виявлено.

УДК 619:616–099:615.246.2:636.087.7

2014.1.358. ВИВЧЕННЯ АДСОРБЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СОРБЕНТІВ ТА КОРМОВИХ ДОБАВОК, ПРИЗНАЧЕНИХ ДЛЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ МІКОТОКСИКОЗІВ У ТВАРИН / Васянович О.М., Руда М.Є., Ображей А.Ф., Розпутня О.А. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — Ніжин, 2013. — № 22: присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми "Бровафарма". — С. 44–50. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 541902.

Кормові добавки, сорбенти, мікотоксини, тварини с.-г., птиця.

Наведено показники сорбційної активності (СА) 18 препаратів та кормових добавок зарубіжного та вітчизняного виробництва стосовно мікотоксинів: афлатоксину В₁, стеригматоцистину, зеараленону і Т-2 токсину. Відзначено високу СА сорбентів, які містять у своєму складі алюмосилікати, стосовно мікотоксину афлатоксину В₁ з біомаси гриба *Aspergillus flavus*. На 100% адсорбували афлотоксин В₁ препарати: "Чек-о-токс", "Toxindex-premix", "Кормосан", "Біотокс"

та "Вугілля активоване"; на 93–92% — "Вітакорм-РЕО", "Міколад", "Клінофід", "Baracid", "Салкіл", "Бактацид", "Мікотокс", "Зеніфікс" та "Мікофікс"; на 83% — "Альфасорб", "Екосорб" і "Сорбатокс". Здатність сорбування стеригматоцистину з біомаси гриба продуцента *Aspergillus nidulans* була наступною: "Фрітокс" — 98%, "Чек-о-токс" — 98%, "Альфасорб" — 98%, "Baracid" — 75%, "Toxindex-premix" — 75%, "Салкіл" — 75%, "Кормосан" — 60% тощо. Щодо сорбції патуліну із біомаси гриба *Penicillium urticae*, то 100% проявляли: "Екосорб", "Вугілля активоване" та "Міколад"; 98% — "Бактацид", "Клінофід", "Вітакорм-РЕО", "Кормосан", "Мікофікс", "Toxindex-pre-

mix", "Альфасорб", "Baracid", "Сорбатокс" і "Зеніфікс"; 94% — "Чек-о-токс", "Салкіл", "Біотокс", "Фрітокс" та "Мікотокс". Стоєво водорозчинного патуліну, то досить високу СА проявляли більшість досліджуваних кормових добавок, навіть у дозі 200 мг/кг. Сорбція продуцента Т-2 токсину *Fusarium sporotrichioides* була недостатньо активною. Це пов'язано з тим, що трихотеценові мікотоксини належать до неполярної групи мікотоксинів і тому сорбуються гірше, ніж полярна група. Визначено, що "Альфасорб", "Вітакорм-РЕО", "Кормосан" і "Міколад" забезпечують високу СА до найпоширеніших мікотоксинів.

663/665 ХАРЧОВА І ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ 637 ПРОДУКТИ ТВАРИННИЦТВА

Науковий референт — Ручко Т.В.

Науковий консультант — академік НААН ЛУКАНІН О.С.

УДК 664:635.1/8

2014.1.359. ЕКСПЕРТИЗА ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЗА ВМІСТОМ НІТРАТІВ / Кухтин М., Макар У., Мацюк М. // Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України: матеріали ІІІ всеукр. наук.-практ. конф., 16–17 трав. 2013 р. — Тернопіль: Крок, 2013. — С. 230–232. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 542496.

Продукція овочева, нітрати, буряк столовий, морква, капуста білокачанна, огірки, помідори.

Проведено моніторингові дослідження вмісту нітратів в овочевій продукції, яка реалізується на овочевих ринках м. Тернополя та в торговельній мережі в період з жовтня по грудень 2012 р. Вміст нітратів у рослинній продукції визначали іонометричним методом на приладі Нітратомір Н-410. На агропромислових ринках міста у п'яти точках продажу взяли проби капусти білокачанної, огірків, помідорів, моркви, буряків столових. Досліди показали, що на продовольчих ринках реалізується овочева продукція з різним вмістом нітратів. Найбільшу здатність до акумуляції нітратів мають капуста білокачанна та столові буряки, в яких у 40–60% проб концентрація нітратів перевищувала ГДК в 2,0 рази (капуста) і 1,3 рази (буряки столові). Найменш забруднені нітратами були огірки і помідори — кількість проб, які перевищували ГДК, становила 20% (ГДК для цих продуктів досить низька — 150 мг/кг для відкритого ґрунту і 300 — для закритого). Морква також виявилася досить забрудненою нітратами, у 40% проб концентрація нітратів перевищувала ГДК у 3,7 рази. Дослідження вмісту нітратів у рослинній продукції торговельних закладів виявили практично аналогічну продовольчим ринкам ситуацію — у 20–40% досліджених проб концентрація нітратів перевищувала ГДК у 1,5–3,0 рази.

УДК 636.085:637:664:602.6

2014.1.360. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ І ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИРОВИНИ З ВМІСТОМ ГМО>0,9%, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В УКРАЇНІ / Міськевич З.С., Міськевич С.В. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2013. — Вип. 23. — С. 164–168. Шифр 541903.

Генетично модифіковані організми, харчові продукти, молоко сухе (замінники), корми (ГМО), комбікорми, країни-імпортери, соя ГМ, кукурудза ГМ, шрот, макуха.

У 2009 р. прийнято Постанову Кабінету Міністрів України, яка передбачає маркування харчових продуктів відповідно до стандартів ЄС. У ній внесено зміни до попередньої Постанови щодо збільшення рівня вмісту ГМО до 0,9% (замість 0,1%). Показано дослідження, проведені на базі лабораторії молекулярно-генетичних досліджень ДП "Укрметртестстандарт". Матеріалами для дослідження були харчові продукти і сировина, що виробляються в Україні, а також імпортовані із США, Росії, Бельгії, Китаю, Аргентини, Іспанії, Італії, Нідерландів, Німеччини, Індії й інших країн світу. Результати досліджень засвідчили насиченість нашого ринку харчовими продуктами і продовольчою сировиною (ХП і ПС) з високим

умістом ГМО (близько 60–70% імпорту з країн СНД). У 2009 р. 5% досліджених ХП і ПС містили ГМО, з яких 51,4% мали рівень ГМО>0,9% (сир плавлений, ковбаси, вареники, пельмені — Україна, корми для тварин — Росія, зерно кукурудзи — Росія і Бразилія, боби соєві — Бразилія, комбікорми — Україна й Індія, борошно соєве, шрот соєвий — Україна). У 2010 р. 8% досліджених ХП і ПС містили ГМО, з яких 80,8% мали рівень ГМО<0,9%, а 19,2%>0,9%. У 2011/12 рр. лідерами постачання до України такої продукції з умістом ГМО>0,9% були США, Китай, Бельгія, Нідерланди. При цьому найбільше зразків з умістом ГМО > 0,9%, зокрема сої, з якої виробляють шрот, макуху, борошно, лецитин та соєвий ізолят, було виробництва українських фермерів.

УДК 637.05:366.484:663.63

2014.1.361. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ АКТИВОВАНИХ БІЛКОВИХ СИСТЕМ / Баль-Прилипка Л. // Продовольча індустрія АПК. — 2013. — № 6. — С. 8–13. — Бібліогр.: 6 назв.

Продукти м'ясні, вода водопровідна (якість та безпечність), вода електроактивована, католіт, глютен.

Узагальнено сучасний стан застосування білкових інгредієнтів у технології м'ясних продуктів; теоретично обґрунтовано необхідність постійного контролю фізико-хімічних та мікробіологічних показників води, яку використовують м'ясопереробні підприємства. Досліджено якість та безпечність водопровідної (ВВ) та електроактивованої води (ЕВ), проведено критичний контроль результатів. Відбирали зразки води для досліджень і подальшої електроактивації з міської мережі водопостачання на електроактиваторі "Ізмурод". Встановлено, що окисно-відновний потенціал (ОВП) ВВ становить +332 мВт при pH=7,32, а ЕВ має ОВП –498 при pH=8,56, це свідчить про її антиоксидантні властивості, біологічну доступність і корисність такої води для людини. Визначено такі показники: окисність перманганату (характеризує вміст у воді органічних сполук) для ВВ становила 1,93 мг/дм³, а для ЕВ — 1,25 мг/дм³; вміст заліза в ВВ дорівнював 0,25 мг/дм³, а ЕВ — 0,02 мг/дм³; жорсткість ВВ — 6,15 ммоль/дм³, у ЕВ — 4,47. Встановлено значне зменшення рівня бактеріального обсіменіння в процесі електроактивації води. Проаналізовано фізико-хімічні властивості білкового інгредієнта (глютен) залежно від водної фракції розчинника. Доведено перспективність застосування активованих водних середовищ (зокрема фракції католіт) для покращення функціонально-технологічних властивостей глютену, зокрема підвищення вологов'язувальної, жирутримувальної і емульгуювальної здатності, підвищення стабільності емульсії.

УДК 637.146.2

2014.1.362. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ БАКТЕРІАЛЬНИХ ЗАКВАШУВАЛЬНИХ КОМПОЗИЦІЙ ПІД ЧАС БІОЛОГІЧНОГО ДОЗРІВАННЯ ВЕРШКІВ ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ КИСЛОВЕРШКОВОГО МАСЛА / Бондарчук О.В. // Науковий

вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 3. — С. 18–24. — (Сер. Харчові технології). — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 542216.

Бактерії молочнокислі, клітини, композиції заквашувальні, константа поділу клітин.

Встановлено закономірності росту бактеріальних заквашувальних композицій під час біологічного дозрівання вершків порівняно з ростовою активністю за оптимальних умов розвитку монокультури. У дослідженнях використовували вершки з масовою часткою жиру 35%, пастеризовані за температури $92 \pm 2^\circ\text{C}$, сквашування вершків здійснювали 3,5% № 5а та № 8. До складу бактеріальної композиції № 5а залучено штами мезофільних лактококів *Lactococcus lactis* ssp. *lactis*, *Lactococcus lactis* ssp. *cremoris* та *Lactococcus lactis* ssp. *diacetylactis* у співвідношенні 2:1:1,5. До бактеріальної композиції № 8 включено штами мезофільних лактококів *L. lactis*, *L. cremoris* та *L. diacetylactis* у співвідношенні 1:1:1. Одну частину вершків термостатували за температури 30°C , оптимальної для розвитку *L. cremoris* та ароматоутворювальних лактококів *L. diacetylactis*; другу за оптимальної для кислотоутворювальних штамів *L. lactis*, а третю — за режимами виробництва кисломолочного масла — зимовою технологією, яка передбачає 2 год витримки за 8°C , 6 год за 21°C , 7 год за 13°C . Встановлено, що найуразливішим для розвитку досліджуваних лактококів був температурний режим визрівання вершків за 8°C , за якого у вершках, заквашених бактеріальними композиціями № 5а і № 8, загальна чисельність клітин лактобактерій зменшилась у 2,09 та 2,19 рази відповідно вже після їх двохгодинної експозиції за цієї температури, а після 8 год дозрівання вершків, навіть в умовах термостатування за температури 21°C їхня кількість знижувалась ще у 2,14 та 3,63 рази порівняно з даними, отриманими від зразків, які весь час вирощували при температурі 30°C . У дозрілих вершках перед збиттям масла загальна чисельність молочнокислих бактерій (МКБ) досягла лише $7,83\text{--}7,85 \text{ Ig КУО/см}^3$, тоді як за оптимальної температури вже на 8-му год досліджуваного показника був $8,08\text{--}8,46 \text{ Ig КУО/см}^3$. Розраховано основний параметр росту — константу поділу клітин на фазу затримки росту (лаг-фаза), яка для обох досліджуваних композицій була майже однаковою і коливалась від 3,077 до 3,359 год. При цьому отриману криву росту розподілили на три фази: 1 — від 0 до 2 год росту, 2 — від 2 до 8 год росту, 3 — від 8 до 13 год росту, що відповідають змінам температурних режимів. Установлено, що хоча багатоступінчастий режим визрівання вершків, зумовлений технологією виробництва кисломолочного масла, уповільнює розвиток бактеріальних заквашувальних композицій, але втрати загальної чисельності клітин та кількості *L. diacetylactis* не перевищують 13,8–16,4%. Це свідчить, що розроблені заквашувальні композиції № 5а та № 8 залишаються достатньо активними, щоб надати виготовленому за їх участю кисломолочному маслу характерного смаку та аромату. Найвищу константу поділу клітин у досліджуваних композиціях спостерігали упродовж 10 год визрівання вершків.

УДК 637.146.33:637.2

2014.1.363. ВПЛИВ СКЛАДУ ЗАКВАШУВАЛЬНОЇ КОМПОЗИЦІЇ НА МІКРОБІОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ КИСЛОМІСЛА / Мусліл Л.Я., Цісарик О.Й., Чоп Р.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2013. — Т. 15, № 1(55), ч. 3. — С. 103–109. — (Сер. Харчові технології). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 542216.

Масло солодковершкове, масло кисломолочне, бактерії молочнокислі, композиція бактеріальна.

Наведено результати досліджень мікробіологічних показників кисломолочного масла, виготовленого із застосуванням мезофільних молочнокислих культур *Flora Danica* та із включенням *Lbm. acidophilum* La-5 порівняно з солодковершковим маслом після виготовлення та через 30 днів зберігання за мінімальних температур. Молочну сировину для виробництва масла заготовляли у жовтні–листопаді під час пасовищного утримання корів. Для досліджень було виготовлено 6 зразків масла: С — солодковершкове масло (контроль); КІ — кисломолочне масло із використанням за-

кваски прямого внесення *Flora Danica* (*L. lactis*, *L. cremoris*, *L. diacetylactis*); КІІ — кисломолочне масло із використанням закваски прямого внесення *Flora Danica* + *Lbm. acidophilum* La-5; КІІІ — кисломолочне масло із використанням закваски прямого внесення *Lbm. acidophilum* La-5; КІV — кисломолочне масло із використанням закваски прямого внесення *Flora Danica* + *Starter culture* 900.6; КV — кисломолочне масло із використанням закваски прямого внесення *Starter culture* 900.6. Під час сквашування вершків застосовували температуру 30°C , масло виготовляли способом збивання вершків. Мікробіологічний аналіз проводили в лабораторії біохімічних та молекулярних досліджень харчових продуктів Вроцлавського природничого університету. Встановлено, що зразки кисломолочного масла за мікробіологічними показниками задовольняють вимоги існуючих нормативних документів. Поєднання лактококів (*Flora Danica*) та лактобактерій (*Lbm. acidophilum* La-5) у складі заквашувальної композиції при виробництві кисломолочного масла забезпечує досить велику кількість КУО лактококів, причому через 30 днів зберігання за мінімальних температур вона подвоюється. Така мікробіальна композиція забезпечує в кисломолочному маслі рівень КУО $3,7 \cdot 10^6$, через 30 днів він зменшується незначно — до $2,9 \cdot 10^6$ КУО/г лактококів. При використанні *Lbm. acidophilum* La-5, кількість її КУО у свіжовиготовленому маслі становить $2,8 \cdot 10^7$ КУО/г, через 30 днів він знизився більше ніж удвічі. Однак вказана кількість узгоджується із вимогами до функціональних продуктів. Установлено, що включення *Lbm. acidophilum* La-5 до складу заквашувальної композиції дає змогу надати кисломолочному маслу не тільки характерних смако-ароматичних властивостей, але й пробіотичних.

УДК 663.37:663.813

2014.1.364. ТРАНСФОРМАЦІЯ САХАРОВ І ОРГАНІЧЕСКИХ КИСЛОТ В ЯГОДНИХ СОКАХ ПРИ ПРОИЗВОДСТВЕ НАПИТКОВ І ВИН / Панасюк А.Л., Кузьміна Е.И., Егорова О.С. // Напитки. Технологии и Инновации. — 2014. — № 1/2. — С. 75–77. — Библіогр.: 7 назв.

Соки ягідні, дріжджі винні, бродіння, кислоти органічні, вуглеводи.

Досліджували зміни складу компонентів ягідних соків (вишня, суниця, чорна смородина, малина) залежно від раси дріжджів і ступеня бродіння спирту. У експериментах використовували універсальну расу винних дріжджів Вишневая 33 і комерційні сухі дріжджі Siha 3. Для отримання необхідного ступеня бродіння спирту у свіжі соки за необхідності вносили буряковий цукор. При аналізі вишневих свіжих і зброджених соків встановлено, що основні цукри, а саме глюкоза ($47,3 \text{ г/дм}^3$) і фруктоза ($40,5 \text{ г/дм}^3$) присутні в рівних співвідношеннях, при цьому сахарозу не знайдено. У результаті бродіння утворилась значна кількість гліцерину (від 4,7 до $7,5 \text{ г/дм}^3$), а співвідношення спирт.% об./гліцерин, г/дм^3 становило 0,91–1,07 (для виноградної вини 1,9–2,2). Органічні кислоти представлені яблучною (найбільше), щавлевою, янтарною та молочною (утворюється при бродінні). Аналіз суниного соку виявив вміст глюкози — $22,2 \text{ г/дм}^3$, фруктози — $26,5 \text{ г/дм}^3$ і сахарози — $7,2 \text{ г/дм}^3$, а в результаті бродіння збільшилась концентрація титрованих кислот від 8,2 до $9,4 \text{ г/дм}^3$; вміст гліцерину корелював зі ступенем бродіння спирту; з органічних кислот найбільший вміст має лимонна. Аналізом чорносмородинового соку встановлено, що в складі цукрів основними є глюкоза ($37,3 \text{ г/дм}^3$) і фруктоза ($54,1 \text{ г/дм}^3$), сліди сахарози, концентрація гліцерину збільшується; серед органічних кислот виявлено ізімонну кислоту. У малиновому соку глюкоза ($30,6 \text{ г/дм}^3$) і фруктоза ($35,8 \text{ г/дм}^3$) знаходяться приблизно в рівних співвідношеннях, при цьому виявлено достатньо помітну кількість сахарози — $4,9 \text{ г/дм}^3$; вміст гліцерину у виноматеріалах залежно від умов бродіння коливався в інтервалі від 4,1 до $6,5 \text{ г/дм}^3$; органічні кислоти як у свіжому, так і в збродженому соку представлені лимонною кислотою ($16,9\text{--}18,1 \text{ г/дм}^3$), яблучну кислоту знайдено в незначних кількостях ($0,024\text{--}0,53 \text{ г/дм}^3$), також в збродженому соку наявна ізімонна кислота ($0,24\text{--}0,80 \text{ г/дм}^3$). Підтверджено тенденцію переважання в ягідних соках лимонної кислоти, що є характерною відмінною ознакою порівняно з яблучним соком, де переважає яблучна кислота. Відсутність гліцерину в свіжому соку і його значна концентрація $4\text{--}7 \text{ г/дм}^3$ у виноматеріалах дає змогу трактувати його наявність в

якості критерію, підтверджуючого факт проведення бродиння. Отже, отримані дані можуть бути використані при формуванні критеріальних оцінок автентичності ягідних вин.

УДК 663.422

2014.1.365. ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРИ ПРОРОЩУВАННЯ РИСУ НА ПОКАЗНИКИ ЙОГО СОЛОДУ / Ємельянова Н.О., Мукоїд Р.М., Чумакова О.В. // *Хранение и переработка зерна*. — 2014. — № 1. — С. 41–42. — Бібліогр.: 5 назв.

Рис, пророщення зерна, зерно, солод, солодородження, вологість, екстрактивність.

Проведено дослідження процесу солодородження зерна рису та визначено зміни його хімічного складу. Зерно рису одержували в Інституті рису НААН. Готували солод на лабораторній установці, яка дає змогу моделювати виробничі умови. Зразки зерна рису (по 2 кг) з певною вологістю замочували повітряно-водяним способом: поперемінно по 5–6 год витримували у воді за температури 18–20°C (водяна пауза) і без води (повітряна пауза) до вологості 40±2%. Пророщували зерно в солодородильній установці за температур 18, 21 і 25°C протягом 3–7 діб. Свіжовирощений солод висушували за температур повітря від 40 до 60°C до вологості 6–8%. З висушеного солоду готували затвори. В лабораторному суслі визначали: вміст екстрактивних та редукувальних речовин, амінного азоту, кислотність титрування розчином гідроксиду натрію з фенолфталеїном, а також колір. Установлено залежність тривалості, вологості та температури пророщування зерна на якісні показники солоду. Показано, що показники зразків солоду, які пророщувались за температур 18 і 24°C протягом 7 і 6 діб, подібні між собою за екстрактивністю (59,4 і 56,4%), вмістом редукувальних цукрів і амінного азоту, кислотністю, кольором. Визначено, що солодородження за високої температури (25°C) стимулює ферментативні процеси як амінолітичні, так і протеолітичні, що призводить до більш глибокого гідролізу крохмалю, та, у свою чергу, до оцукрювання затвору за 35 хв, при цьому вміст редукувальних цукрів збільшується від 53 до 65%, на 25% стає більшим вміст амінного азоту, але підвищуються втрати сухих речовин до 24,5%, а також втрати на дихання (8%) і вегетативну частину (16,5%) пророщеного зерна.

УДК 663.43

2014.1.366. ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОЦЕССА ОБРАЗОВАНИЯ N-НИТРОЗОДИМЕТИЛАМИНА В ПРОЦЕССЕ СУШКИ ПИВОВАРЕННОГО СОЛОДА / Шутюк В.В., Бесараб А.С., Василенко С.М., Ковбаса В.Н. // *Хранение и переработка зерна*. — 2014. — № 2. — С. 50–53. — Библиогр.: 8 назв.

N-нітрозодиметиламін, сушіння, солод, сушильний агент.

Розглянуто питання утворення канцерогенних речовин у виробництві пива. Показано, що основним технологічним процесом, який впливає на накопичення N-нітрозодиметиламіну (НДМА) у пиві, є сушіння пивоварного солоду з використанням газоповітряного носія, який має в своєму складі оксиди азоту. У ході досліджень забезпечувались режими сушіння, характерні для сушарок ЛСХА одноструменних і апаратів щодо виробництва солоду суміщенням способом. Концентрацію оксиду азоту в сушильному агенті становлювали на різних рівнях: 1-й варіант — 0,1; 2-й — 0,3; 3-й варіант — 0,6 мг/м³. У процесі експерименту вимірювали і контролювали наступні параметри: витрати сушильного агента; температура сушильного агента під шаром солоду і на виході з нього; вологість нижнього і верхнього шарів солоду; вміст нітритів, нітратів і НДМА в нижньому і верхньому шарах солоду; концентрація оксидів азоту під шаром солоду і на виході з нього. Встановлено, що визначальним фактором, який впливає на вміст НДМА в солоді, є концентрація діоксиду азоту на вході в шар солоду. Збільшення концентрації NO₂ в сушильному агенті від 0,1 до 0,6 мг/кг призводить до зростання концентрації НДМА в солоді в 6–7 разів. Вміст НДМА в солоді при цьому досягає 8–15 мг/кг і знаходиться на межі вимог нормативних документів. Більш інтенсивне поглинання діоксиду азоту спостерігалось на першій стадії (постійна швидкість) сушіння, що пояснюється наявністю в солоді великої кількості вільної вологи — активного поглинача діоксиду азоту. Визначено, що сушіння атмосферним повітрям з використанням дистильованої води протягом 20 год призводить до збільшення концентрації НДМА в солоді від 0,8 до 1,3 мг/кг. Зменшення

тривалості сушіння від 30 до 12 год знижує концентрацію НДМА в солоді не більше ніж у 1,6 раза. З підвищенням температури солоду НДМА накопичується в ньому більш інтенсивно, що пояснюється активізацією процесів розпаду нітрозамінів після перевищення температури 60°C. Отже, оцінюючи сукупність усіх факторів, які впливають на вміст НДМА в солоді, відмічено, що визначальною є концентрація NO₂ на вході в шар солоду. Тому для гарантованої чистоти продукту межа концентрації НДМА в виробничому солоді повинна становити не більше 15 мг/кг. Таку концентрацію забезпечує сушіння солоду сушильним агентом із вмістом NO₂ в ньому не більше 0,4 мг/м³.

УДК 663.44:663.421:633.16"321":633.16"324"

2014.1.367. ПРИГОТУВАННЯ ПИВНОГО СУСЛА З ВИКОРИСТАННЯМ ЯРОГО ТА ОЗИМОГО ЯЧМЕНЮ / Кошова В.М., Мукоїд Р.М., Оксінчук Т.С. // *Хранение и переработка зерна*. — 2014. — № 1. — С. 43–44. — Бібліогр.: 5 назв.

Ячмінь ярий, ячмінь озимий, сусло пивне, пиво.

Описано використання озимого шестирядного ячменю (ОЯ), більш дешевого порівняно з ярим (ЯЯ), в якості неосолодженної сировини при виробництві пива. Досліджували можливість заміни солоду на ОЯ, який має більший урожай і дешевший за ЯЯ, визначали вплив різних видів пивоварного ячменю на фізико-хімічні показники сусла при частковій заміні солоду неосолодженим ячменем. При приготуванні сортів сусла для світлих сортів пива частину солоду заміняли ЯЯ або ОЯ у кількості від 5 до 30% без використання ферментних препаратів. Дослідження проводили в заводській лабораторії. Пивне сусло готували настійним способом. У зразках ячменю визначали фізико-хімічні показники (екстрактивність становила для ОЯ 76,6%, для ЯЯ — 79,8%; масова частка вологи ОЯ — 12,6%, ЯЯ — 12,8%; вміст білка ОЯ — 12%, ЯЯ — 10,3%; крохмалю ОЯ — 61,4%, ЯЯ — 56%). Для одержання пивного сусла затвір готували при гідромодулі 1:3,5 у наступному технологічному режимі: 1) за температури 40°C витримували 30 хв; 2) за температури 52°C витримували 20 хв; 3) за температури 63°C витримували 30 хв; 4) за температури 72°C до повного оцукрення. Оцукрений затвір нагрівали до температури 77–78°C і фільтрували, в суслі визначали фізико-хімічні показники. У готовому, відфільтрованому і звільненому від діоксиду вуглецю пиві визначали видимий вміст етилового спирту, дійсний ступінь зброджування. Отримані фізико-хімічні показники готового пива для обох зразків ячменю майже однакові. Встановлено, що солод можна замінювати будь-яким типом ячменю у кількості не більше 15–20% без використання ферментних препаратів. Отже, рекомендовано як неосолоджену сировину використовувати і ОЯ (виходячи з вартості ячменю: ярого — 2000 грн/т, озимого — 1800 грн/т), що зменшить собівартість готової продукції, підвищить кофінду і білкову стійкість готового пива.

УДК 664.126.1.038:633.412:633.416:633.63

2014.1.368. ОБОСНОВАНИЕ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НАДЗЕМНОЙ ЧАСТИ СВЕКЛЫ В ПРОИЗВОДСТВЕ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ ПИЩЕВЫХ ПРОДУКТОВ / Симяхина Г.А. // *Цукор України*. — 2014. — № 1. — С. 34–38. — Библиогр.: 7 назв.

Буряки (цукрові, кормові, столові), білки, ферменти протеолітичні, фракціонування, переробка низькотемпературна.

Висвітлені результати експериментальних досліджень білкового та амінокислотного складу надземної частини столових, цукрових і кормових буряків (в якості контролю використовували молочний протеїн), обґрунтовано перспективи її використання для збагачення традиційних харчових продуктів. Досліджено фракційний склад білків надземної частини і перерозподіл фракцій білків при різних методах обробки сировини. Перетравність визначали за розробленим фотокolorиметричним методом — знаходили масову частку білка до і після ферментативного гідролізу, різниця між цими величинами є кількістю гідролізованого білка, а відношення цієї кількості білка у відсотках характеризує його перетравність. Установлено, що білки надземної частини буряків усіх підвидів відрізняються достатньо високим ступенем перетравності, майже як молочні (78,82%). Визначено, що на всіх стадіях протеолізу білки надземної частини буряків за

ступенем перетравності максимально наближалися до білків молока (найкращі показники мали цукрові буряки). Подальші дослідження показали, що надземна частина буряка містить всі незамінні амінокислоти, які підтримують в організмі людини азотну рівновагу. Отже, встановлено можливість використання надземної частини цукрових буряків (оброблених низькотемпературним сушінням за температур, близьких до 20°C) в якості білкових компонентів різних харчових продуктів, оскільки їх білки на 70% представлені легкорозчинними і легкозасвоюваними альбумінами і глобулінами. У цілому результати досліджень показали, що надземна частина всіх трьох підвидів коренеплідних буряків може стати суттєвим джерелом протеїну в раціоні харчування людини.

УДК 664.32

2014.1.369. СВОЙСТВА И СТРУКТУРА ЖИВОТНЫХ БЕЛКОВЫХ ПРЕПАРАТОВ ДЛЯ МЯСНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ / Хвилья С.И., Пчёлкина В.А. // Мясной бизнес. — 2014. — № 3. — С. 24–28. — Библиогр.: 4 назв.

Білки, дослідження мікроструктурні, класифікація білків.

Описано структуру і властивості представлених на ринку тваринних білкових препаратів для м'ясної промисловості і їх структурні особливості. Наведено загальну класифікацію білків залежно від хімічної будови, конформаційної структури, розчинності і виконуваної в організмі функції. Дослідження і ідентифікація білків у харчових продуктах може здійснюватися різними методами, в т.ч. і за допомогою мікроструктурного аналізу. Білки тваринного походження містять більше життєво необхідних амінокислот, ніж рослинні. Вони містяться в будь-якій тваринній тканині, в т.ч. у м'ясі різних тварин, птиці, риби, молоці і молочних продуктах, яйцях. Наведено описи білків (м'ясо, кров, яєчні, молочні) та дані їх мікроструктурних досліджень, а також приклади фальсифікації тваринних білків.

УДК 664.665

2014.1.370. ВИКОРИСТАННЯ МОРКВ'ЯНОГО ПЕКТИНОВІСНОГО ПЮРЕ ПРИ СТВОРЕННІ ЗДОБНОГО ПЕЧИВА З ПОЛІПШЕНИМИ СПОЖИВЧИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ / Оболкіна В.І., Кирпиченкова О.М., Букшина Л.С., Олексієнко Н.В. // Хлебный и кондитерский бизнес. — 2014. — № 2. — С. 24–25.

Пюре пектиновмісне морквяне, печиво здобне, активність води, волога, зберігання.

Досліджували можливість використання морквяного пектиновмісного пюре, спосіб отримання якого був розроблений в Національному університеті харчових технологій для удосконалення технології виробництва здобного печива. При проведенні досліджень для розробки нової технології здобного печива було обрано рецептуру бісквітно-масляного напівфабрикату, яка містить зменшену кількість жиру порівняно із здобним пісочно-відсадним печивом та зменшену кількість меланжу порівняно зі здобним бісквітно-збивним печивом. У ході досліджень частку меланжу заміняли на морквяне пюре (5, 10 і 15%) та збивали з цукром до отримання стійкої піноподібної емульсії. До збитої маси додавали розтопленій маргарин і обережно перемішували протягом 1–1,5 хв. В останню чергу додавали пшеничне борошно. Органолептична оцінка якості печива показала, що при внесенні пюре понад 15% з'являвся специфічний морквяний присмак, погіршувалася структура. Тому з метою поліпшення споживчих властивостей бісквітно-масляного напівфабрикату в рецептурний склад додавали від 5 до 10% морквяного пюре. Дослідження структурних змін печива в процесі зберігання проводили за допомогою рентгенофазового аналізу на приладі ДРОН УМ-1. Для ідентифікації фаз і кількісного аналізу фазового складу були отримані дифрактограми печива на наступний день після випікання і через 3 місяці. Встановлено, що протягом 3 місяців у контрольному зразку спостерігалася поява кристалічної фази, що свідчить про ретроградацію крохмалю і черствіння напівфабрикату. У зразках з додаванням морквяного пюре появи кристалічної фази не спостерігалось, що можна пояснити міцним зв'язуванням вологи пектином та клітковиною морквяного пюре. Визначено показник активності води, що у контрольному зразку становив 0,88, а в дослідному — 0,78–0,79. Втрата вологи протягом трьох місяців зберігання контрольного зразка становила 5,2%,

з додаванням морквяного пюре — 2,4%. Отже, на підставі проведених досліджень розроблено рецептуру бісквітно-масляного напівфабрикату для здобного печива "Шантане" з підвищеною харчовою цінністю, поліпшеними органолептичними показниками, подовженим терміном придатності, оптимізовані технологічні режими його виробництва.

УДК 664.696-021.465:001.891

2014.1.371. НАУКОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОКРАЩЕННЯ СПОЖИВЧИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НОВИХ ЗЕРНОВИХ ПРОДУКТІВ: монографія / Єгоров Б.В., Мардар М.Р. — О.: ТЕС, 2013. — 387 с. — Бібліогр.: 496 назв. Шифр 542269.

Продукти зернові, термін зберігання, споживчі властивості, хліб.

Розглянуто питання формування та покращення споживчих властивостей нових зернових продуктів підвищеної харчової цінності з урахуванням вимог нутріціології та уподобань споживачів. Описано наукові проблеми формування споживчих властивостей зернових продуктів функціонального призначення. Викладено наукові розробки харчових продуктів з покращеними споживчими властивостями. Розглянуто теоретичні основи формування споживчих властивостей збагачених зернових продуктів. Наведено товарознавчу оцінку зернових продуктів підвищеної харчової цінності. Визначено методи досліджень та проведено дослідження змін споживчих властивостей нових зернових продуктів підвищеної харчової цінності у процесі зберігання. За результатами досліджень змін органолептичних, фізико-хімічних та мікробіологічних показників якості зразків хліба з цільного зерна пшениці у процесі зберігання встановлено, що нові види хліба доцільно зберігати в упакованому вигляді, як пакувальний матеріал слід використовувати поліпропіленову біоорієнтовану плівку. Встановлено гарантований термін зберігання протягом 48 годин за температури 20–25°C та відносної вологості 75%. Викладено науково-практичні основи товароруху збагачених зернових продуктів та соціально-економічний ефект від впровадження їх у виробництво і споживання. Розраховано показник конкурентоспроможності хліба з цільного зерна пшениці з включенням коренеплідних овочів. Отримані в ході досліджень дані свідчать про те, що нові продукти будуть конкурентоспроможними на ринку України порівняно з існуючими традиційними аналогами.

УДК 664.785.3/.8

2014.1.372. РОЗШИРЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ВІВСЯНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ / Соц С.М., Волошенко О.С., Кустов І.О. // Хранение и переработка зерна. — 2014. — № 2. — С. 38–39. — Библиогр.: 11 назв.

Крупи неподрібнені, пластівці, борошно, овес голозерний, круп'яне виробництво.

Наведено основні характеристики вівсяних харчових продуктів та особливості їхнього виробництва. Розглянуто технологію переробки голозерних сортів вівса в борошно вівсяне. До Реєстру сортів рослин України занесено три продовольчі сорти голозерного вівса: Саломон, Самуель і Скарб України. Зазначені сорти характеризуються високим значенням показника маси 1000 зерен і відносно більшим вмістом білка порівняно з традиційними сортами. На кафедрі технології переробки зерна Одеської національної академії харчових технологій проводяться дослідження голозерних сортів вівса, метою яких є підвищення ефективності переробки вівса у напрямі збільшення виходу готових продуктів та розширення існуючого асортименту круп і круп'яних продуктів. З урахуванням особливості нової культури було розроблено й обґрунтовано технологічні процеси очищення та переробки голозерних сортів вівса в крупи та круп'яні продукти, крупи не подрібнені і пластівці. Розроблено схему виробництва борошна вівсяного із застосуванням холодного кондиціювання зерна. Переробка голозерного вівса в борошно за даною схемою полягає в попередньому очищенні зерна від характерних домішок, проведенні водно-теплової обробки, шліфуванні зерна та його подрібненні. Очищене від домішок зерно відправляють на водно-теплову обробку, яка полягає у зволоженні та відволоженні. У результаті такої обробки у зерні відбуваються фізико-хімічні і структурно-механічні зміни. Шліфоване ядро після видалення побічних продуктів

і відходів та додаткового магнітного контролю відправляють на здрібнення. Отже, основною відмінністю розробленої схеми від технологій, які широко застосовуються на вітчизняних круп'яних заводах, є відсутність енергоємної операції лушення та спрощення водно-теплової обробки зерна порівняно з виробництвом толокна, що значною мірою знижує витрати на виробництво даного продукту за збільшення виходу борошна у перерахунку на вихідну сировину.

УДК 664.951

2014.1.373. МИКРОБИОЛОГИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ СУ-РИМИ ИЗ ПРЕСНОВОДНОЙ РЫБЫ / Маевская Т., Виннов А. // Продовольча індустрія АПК. — 2013. — № 6. — С. 17–20. — Бібліогр.: 11 назв.

Фарш промитий, короп, вода електроактивована, аноліт, католіт, вода, показники мікробіологічні.

Наведено порівняльну оцінку загального мікробіологічного обміненія фаршів з коропа, промитих електроактивованими водними системами та водою. В якості основної сировини був використаний короп звичайний (*Cyprinus caprio*), середня маса однієї особини становила 300 г. Рибу обробляли на філе без шкіри та з видаленням кісток і подрібнювали на вовчку з діаметром отворів лєерної решітки 3 мм. Частину одержаного фаршу направляли на заморожування і зберігання без промивки, а іншу частину обробляли різними

системами. У дослідженні для промивання фаршу було використано водопровідну воду, аноліт з рН 3,5 і католіт з рН 12. Подрібнене філе одноразово промивали водою і електроактивованими водними системами, отриману рибну пульпу центрифугували при 5000 об/хв протягом 15 хв для видалення рідкої фази, наступним етапом було повторне подрібнення. Виявлено кількість МАФАНМ у сурімі перед і в процесі зберігання 3 та 7,2 місяця. Досліджено санітарний стан промитих і непромитих фаршів з визначенням кількості бактерій групи кишкової палички. Встановлено, що у фаршах, промитих водопровідною водою, спостерігається $2,2 \cdot 10^2$ – $4,3 \cdot 10^2$ КОЕ/г МАФАНМ і $2 \cdot 10^4$ КОЕ/г *V. parahemolyticus* в обох часових точках контролю. У фарші, промитому католітом, у кінці розглянутого строку зберігання зафіксовано незначну кількість КОЕ МАФАНМ і *Vibrio parahemolyticus* в 1 г продукту, що свідчить про меншу антимікробну активність цього виду промивної рідини порівняно з анолітом. За наявності патогенних мікроорганізмів встановлено рівень мікробіологічної безпеки різних фаршів. Патогенних мікроорганізмів роду *Salmonella* і *Listeria monocytogenes* у фаршах після обробки та зберігання не виявлено. Проведені дослідження підтверджують доцільність застосування католітів та анолітів у технології приготування суріми з метою поліпшення мікробіологічних показників продукту.

630 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — професор ГОЙЧУК А.Ф.

УДК 630*114.44:630*416.16(477.41/42)

2014.1.374. ЛІСОВІ НАСАДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ҐРУНТІВ У ОСЕРЕДКАХ ПОШИРЕННЯ КОРЕНЕВОЇ ГУБКИ НА СТАРООРНИХ ЗЕМЛЯХ СХІДНОГО ПОЛІССЯ / Распопина С.П., Тернопільська О.М., Лук'янець В.А., Кобець О.В. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.13. — С. 64–73. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 542037.

Коренева губка, староорні землі, усихання соснових насаджень, ортзанди, щільність ґрунтів.

Наведено дані щодо особливостей росту, продуктивності й санітарного стану уражених кореневою губкою (КГ) соснових деревостанів в осередках усихання й міжосередковому просторі, а також березових лісів, створених на староорних землях Східного Полісся в умовах свіжого субору. Досліджено вплив властивостей дерново-підзолистих ґрунтів на поширення КГ. Осередки усихання соснових деревостанів від ураження КГ виникають на ділянках ґрунтів, у профілі яких наявні ущільнені зони як природного (оглеєні горизонти та новоутворення заліза — псевдофібри, ортзанди), так і антропогенного (підплужна підшва, сформована впродовж давньої багаторічної оранки) походження. Ураження березових насаджень КГ, навіть за наявності ущільнених ґрунтових зон, не спостерігається. На ураження КГ соснових насаджень загальний рівень трофності ґрунтів не впливає. В осередках усихання порівняно з міжосередковим простором густота й запас соснових деревостанів V–VIII класів віку внаслідок патоентогенного відпаду є меншими на 20–49% і 16–37% відповідно, а санітарний стан характеризується як сильно ослаблений. Березові деревостани, створені на староорних землях, є стійкішими до ураження КГ та відзначаються кращим санітарним станом, ніж соснові. Стійкість деревостанів проти ураження і поширення КГ можна підвищити шляхом введення та збереження в складі насаджень домішки листяних порід, зокрема берези повислої, та вчасного проведення доглядових рубань у молодняках.

УДК 630*15(477.44)

2014.1.375. ЕКОЛОГІЯ ДИКИХ ТВАРИН: монографія / Гончаренко Г.С., Совгіра С.В., Шестопап Я.В. — Умань, 2013. — 238 с. — Бібліогр.: 141 назв. Шифр 541824.

Екологія диких тварин, мисливська фауна, угіддя мисливські, охорона мисливських угідь, вольєрне господарство.

Досліджувалися екологічні умови проживання диких тварин на прикладі організації туристичного мисливсько-рибальського господарства "Веpr" Вінницької обл. Висвітлено проблеми мисливської (М.) дикої фауни, зокрема методику її обліку. Здійснено описову характеристику території господарства, лісового фонду та М. угідь. Обґрунтовано необхідність створення вольєрного господарства. Розроблено рекомендації з охорони М. угідь, де створюються спеціалізовані мисливсько-господарські підприємства — державні М. господарства, у яких проводиться весь комплекс робіт щодо охорони, розведення й використання М. тварин. Одним з таких господарств є МРГ "Веpr", де найбільше поширення мають копитні (дика свиня, олень, козуля, лось), хижі звірі (лисиця, куниця, видра, ласка, тхір), гризуни (білка, видра), зайцеподібні (заєць-русак). Запропоновано комплекс заходів для ефективного і гармонійнішого ведення мисливсько-рибальського господарства на угіддях МРГ "Веpr", зокрема: створення на території держлісфонду кормових реміз для відволікання диких тварин від потрапи лісових культур; побудова вольєри для утримання й розведення в неволі диких тварин, завезених з інших М. господарств України, а також вдосконалення технології вольєрного утримання за поєднання при цьому зоологічних й зоотехнічних методик.

УДК 630*161.03:577.34(477.41/42)

2014.1.376. РАДІОАКТИВНЕ ЗАБРУДНЕННЯ ПРОДУКЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ / Ландін В.П. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.14. — С. 39–43. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 542038.

Екосистеми лісові, продукція лісового господарства, радіоактивне забруднення лісової продукції, радіонукліди, радіаційний контроль, ЧАЕС.

Проведено дослідження з метою оцінки радіоактивного забруднення (РЗ) продукції лісового господарства в умовах Українського Полісся. У лісових екосистемах Полісся критичними видами лісової продукції (ЛП) залишаються дикорослі гриби, ягоди і лікарські рослини, тому їх заготівлю необхідно

проводити за умов попереднього радіаційного контролю. Територія Українського Полісся перебуває в зоні впливу аварійних викидів ЧАЕС, а кліматичні та ландшафтно-геохімічні особливості регіону зумовлюють на Поліссі інтенсивну міграцію радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr у системі ґрунт — рослина і харчовими ланцюжками до людини. Одним з напрямів запобігання негативному впливу РЗ лісових екосистем та населення є забезпечення радіаційного контролю ЛП. Він свідчить, зокрема, про поступове зниження РЗ деревини, яке відбувається завдяки фізичному розпаду і зниженню міграційної здатності радіонуклідів внаслідок закріплення їх у ґрунтового поглинального комплексу. За багаторічними даними радіаційного контролю ЛП підприємств зони впливу аварійних викидів ЧАЕС, за 27 років після аварії в умовах Українського Полісся відбулися істотні зміни в нагромадженні радіонуклідів у деревині. У Житомирській обл. частка перевірених зразків деревини, що перевищувала ГДР (1991 р.), становила 8,3%, а в 2010 р. — лише 0,1%; у Чернігівській обл. відповідно — 3% і 0%. Перевищення ГДР РЗ деревини виявлено лише в лісах Житомирської та Чернігівської областей. Результати контролю ЛП свідчать про можливість зняття обмежень на заготівлю деревини в лісах Волинської, Рівненської та Сумської областей. Заготівлю будь-якої ЛП у лісах Полісся дозволено проводити виключно за умов попереднього радіаційного контролю.

УДК 630*161.03:577.34:630*64

2014.1.377. ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В ЛІСАХ, ЗАБРУДНЕНИХ РАДІОНУКЛІДАМИ / Ландін В.П. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.11. — С. 38–43. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 542035.

Радіаційний контроль лісової продукції, радіонуклідне забруднення лісу, дикорослі гриби і ягоди, деревина, заготівля лісової продукції.

Досліджено сучасний стан використання деревини (Д.) та другорядних лісових ресурсів лісгосподарськими підприємствами зони впливу аварійних викидів ЧАЕС. Наведено дані стосовно ступеня радіоактивного забруднення Д., дикорослих грибів і ягід у лісах зони АЕС. З'ясовано, що за 27 років у забруднених лісах відбулися істотні зміни радіаційної ситуації. Внаслідок фізичного розпаду радіонуклідів ^{137}Cs щільність забруднення лісових насаджень знизилась приблизно на 50%. Сьогодні, шляхом відродження побічного користування в лісах, можливою стає часткова компенсація фінансових втрат підприємств, спричинених радіоактивним забрудненням лісів. За даними радіаційного контролю дикорослих грибів і ягід, промислова заготівля ягід чорниці і дикорослих грибів у лісах півночі України, за умов попереднього радіаційного контролю, може бути відновлена на лісових землях Волинської, Рівненської, Сумської областей, а також в окремих районах Житомирської та Чернігівської.

УДК 630*17:582.632.2:502.4.53:379.83

2014.1.378. ВПЛИВ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СТАН ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ ПРОЕКТОВАНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ХОЛОДНИЙ ЯР" / Лавров В.В., Блінкова О.І., Лисенко Д.І., Білушенко А.А. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.7. — С. 50–59. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 542031.

Рекреаційна дигресія, санітарний стан деревостану, витоптування, лісова підстилка, пошкодження дерев механічне.

Висвітлено результати дослідження, проведеного з метою виявлення та аналізу особливостей впливу рекреаційної діяльності на екосистему домінуючого в Національному природному парку (НПП) "Холодний яр" типу лісу — свіжої грабової діброви. Методом екологічного профілювання показано основні риси дигресії мішаних дубових насаджень у НПП. Зазначено, що внаслідок недостатньо врегульованої рекреаційної діяльності пошкоджуються всі структурно-функціональні компоненти дубових насаджень НПП. За градієнтом антропогенного впливу встановлено: збільшення кількості та площі механічних пошкоджень дерев; зрідження пошкодженого деревостану, що спричиняє активізацію розвитку підросту й особливо підліску; витоптування лісової підстилки; дигресія

поверхневого шару ґрунту; зміни в таксономічній структурі та кількісному складі трав'яного покриву. Як наслідок, у зоні середнього і особливо інтенсивного впливу рекреаційної діяльності, лісові екосистеми поступово деградують і трансформуються, що потребує негайних лісовідновних заходів. Для збереження дубових насаджень рекреаційної зони НПП необхідно облаштувати стежкову і майданчикову інфраструктуру відпочинку та забезпечити регулювання рекреаційного навантаження відповідно до чинних норм. Це дасть змогу не лише стабілізувати екологічну рівновагу лісових екосистем цієї території, але й покращити їх естетичну привабливість.

УДК 630*17:582.632.2:630*23(477.84)

2014.1.379. НА ПОВНІ ГРУДИ ДИХАЮТЬ ДУБИ / Пуговиця М. // Лісовий і мисливський журнал. — 2013. — № 5. — С. 16–17.

Діброви реліктові Тернопільщини, лісовирощування, розсадники лісові.

Висвітлено передовий досвід лісівників Суразького лісництва на Тернопільщині, серед основних завдань якого — збереження й відтворення унікальних природних угруповань цінного суборового екотипу дуба звичайного (ДЗ) з усією сукупністю компонентів; збереження взірцевих ясеневодубових, модриново-ясеневодубових, ялиново-ясеневодубових насаджень штучного походження, які було закладено наприкінці XIX — на початку XX ст. Заказник "Суразька дача" став школою передового досвіду й слугує базою для підвищення кваліфікації трудівників галузі, навчання студентів, ознайомлення з усіма видами лісокультурного виробництва. Значну увагу тут приділяють догляду за реліктовими масивами. За участю вчених триває моніторинг перестійних дубових насаджень: найкращі ділянки використовуються лише з науковою метою без застосування господарських заходів. На дубові деревостани в лісгоспі припадає понад 70% площі. Супутниками ДЗ є липа, клен і граб. Велике значення надається створенню складних за формою та змішаних за складом насаджень — саме такі переважають у лісовій дачі, виконуючи важливу протирозійну роль. У лісництві вирощують експериментальні культури — бук, бархат амурський, ялицю білу, горіх чорний, карію та ін. Посадковий матеріал одержують з власних розсадників. Із основних лісотвірних культур спеціалізуються на вирощуванні дворічних сіянців ДЗ. Насіння заготовляють у насадженнях-еталонах, на лісонасіннєвій плантації. Зазначено, що запорука успіху Кременецького лісгоспу — міцні, висококваліфіковані кадри керівників і спеціалістів.

УДК 630*231:502.75(477.86)

2014.1.380. СКЛАД ТА СТРУКТУРА ДЕНДРОФЛОРИ ПОРОДНИХ ВІДВАЛІВ ШАХТ КОЛОМІЙСЬКОГО ВУГІЛЬНОГО РОДОВИЩА / Генік Я.В., Заячук В.Я. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.8. — С. 9–18. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 542032.

Дендрофлора породних відвалів, екологічна структура породних відвалів, лісовідновлення природне.

Наведено результати досліджень видового складу, біоморфологічної та екологічної структури дендрофлори (ДФ) техногенно порушених територій породних відвалів (ПВ) шахт "Заводська" та "Ківалівська" Коломийського вугільного родовища, що здійснювалися з метою розроблення заходів із відновлення продуктивності техногенних систем шляхом їх заліснення. Встановлено, що ДФ досліджуваних ПВ за таксономічною приналежністю нараховує 37 видів, які належать до 27 родів, 15 родин, 14 порядків і 4 підкласів. Провідними за кількістю видів є родини: розові, вербові, березові та кленові. Видовий склад деревних рослин не залежить від експозиції схилів, нано- та мікрорельєфу, мікрокліматичних особливостей та ступеня вологості умов місцезростання. Найбільше видове різноманіття деревних рослин на ПВ шахт характерне для нижньої та середньої частин схилів західної та північної експозицій. За життєвими формами деревних рослин на ПВ переважають дерева першої величини (21,7% всіх деревних рослин). Кушківі, напівкушківі та напівкушківі на ПВ не виявлено. За екологічною структурою відносно трофності субстрату найпоширенішими в ДФ ПВ є групи еуτροφних — 62,2% та мегатрофних деревних рослин — 16,2%. Оліготрофних ви-

дів на ПВ не виявлено. Процес природного заліснення ПВ починається з формування окремих біогруп дерев з менш вибагливих до ґрунтових умов піонерних видів (береза повисла, осика та верба козяча), а закінчується формуванням вибагливіших різновидових насаджень (клен, клен-явір та ясен). На процес поновлення ДФ впливають особливості нано- та мікрорельєфу, мікрокліматичні та гідрологічні умови, а також способи поширення насіння деревних порід. За результатами досліджень можна обґрунтовано підбирати асортимент ДФ та розробляти заходи із штучного заліснення інших техногенно порушених екосистем в умовах Передкарпаття.

УДК 630*232.325.22:632*954:630*17:582.475.2.4(470.23)

2014.1.381. СИСТЕМА ГЕРБІЦИДІВ ДЛЯ УХОДА ЗА ПОСЕВАМИ ХВОЙНИХ ПОРОД В ЛЕСНЫХ ПИТОМНИКАХ / Егоров А.Б., Бубнов А.А. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2013. — № 5. — С. 71–77. — Библиогр.: 5 назв.

Розсадники хвойних порід, сосна, ялина, сіянці хвойних порід, гербіциди, бур'яни, токсичність гербіцидів.

Висвітлено результати польових досліджень щодо вивчення ефективності токсичної дії гербіцидів (Г.) на бур'яни, а також їх вибіркової до сіянців сосни і ялини. Оцінено вплив різних схем застосування Г. та їх комбінацій на показники росту однорічних сіянців хвойних порід. Установлено, що застосування препарату Суперстар на дводольних молодих активнорослих бур'янах дає змогу на відносно нетривалій час (до 6 тижнів) знизити забур'яненість посівів. У подальшому відбувається інтенсивне заростання посівів, що потребує повторного використання Г. Перевага цього нового препарату полягає у можливості його використання в період вегетації сіянців. Послідовне застосування протягом вегетаційного сезону низки сучасних Г. і їх бакових сумішей (Гоал 2Е, Раундап, Анкор-85, Суперстар, Зеллек-супер) забезпечує різке зниження забур'яненості посівів хвойних порід та істотне збільшення біомаси і кількості сіянців на одиницю площі. Експериментально доведено біологічну ефективність і безпечність для ялини і сосни розроблених схем застосування комплексу сучасних гербіцидів.

УДК 630*3(477)“737”

2014.1.382. КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ МАШИН ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ / Овсянніков С.І. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка: зб. наук. пр. — Х., 2013. — Вип. 143. — С. 19–25. — Библиогр.: 1 назв. Шифр 542030.

Механізація лісового господарства, сталий розвиток, машини лісгосподарські, енерговитрати в ліс. госп-ві, ресурсовитрати в ліс. госп-ві.

Обґрунтовано й запропоновано структуру системи лісгосподарських і заготівельних машин на основі аналізу новітніх технологій ведення лісового господарства (ЛГ). Його інтенсифікація вимагає розробки нових способів лісовідновлення на основі раціональних схем створення лісових культур, а також комплексної механізації виробничих процесів. Створення системи машин у ЛГ спрямовано на виконання завдання з прискореного відновлення лісових ресурсів, підвищення продуктивності лісів шляхом інтенсифікації проведення лісгосподарських заходів з одночасним зниженням витрат праці і засобів за рахунок забезпечення комплексної механізації лісгосподарських процесів й ефективного використання технічних засобів. Концепція є важливою складовою загальної стратегії збалансованого соціально-економічного розвитку України і передбачає створення систем машин для механізації робіт у ЛГ. На її підставі формується програма розвитку машинобудування для лісової галузі, спрямована на розробку і виготовлення лісових машин, технологічних модулів та обладнання. Реалізація Концепції забезпечить підвищення продуктивності праці в ЛГ за умови виконання всіх технологічних процесів з найменшими затратами праці та засобів, а також якості продукції та зменшення енерго- та ресурсовитрат у ЛГ України.

УДК 630*416.1(477.41/42)

2014.1.383. ВПЛИВ ПОРОДНОГО СКЛАДУ ЛІСОСТАНІВ НА АМПЛІТУДУ ОСЕРЕДКІВ МАСОВОГО РОЗМНОЖЕННЯ

П'ЯДУНА ЗИМОВОГО (*OPEROPHTERA BRUMATA* L.) В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ / Андрущенко Р.О. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.7. — С. 38–44. — Библиогр.: 20 назв. Шифр 542031.

П'ядун зимовий, осередки масового розмноження п'ядуна, дуб звичайний.

Наведено результати досліджень щодо виявлення зв'язку між амплітудою площ осередків п'ядуна зимового і породним складом лісостанів в умовах Центрального Полісся. Встановлено, що в цих умовах на амплітуду осередків масового розмноження п'ядуна зимового впливає породний склад лісостанів. З'ясовано, що амплітуда осередків фітофага зменшується зі зростанням частки хвойних порід у відкритій лісовій площі та збільшується зі зростанням частки листяних. Виявлено, що м'яколистяні насадження не є первинними осередками масового розмноження виду, а величина їх частки в структурі лісового фонду підприємств не впливає на амплітуду осередків шкідника. Статистично доведено, що в умовах Центрального Полісся п'ядун зимовий масово розмножується переважно в насадженнях дуба звичайного (*Quercus robur* L.), оскільки кореляція амплітуди з площею листяних насаджень загалом — слабка і менш достовірна, ніж кореляція амплітуди з площею насаджень дуба.

УДК 630*43

2014.1.384. ЛЕСНЫЕ ПОЖАРЫ: МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ / Ходаков В.Е., Жарикова М.В. — Херсон, 2012. — 456 с. — Библиогр.: 359 назв. Шифр 541890.

Пожара лісова, дослідження лісових пожеж, пожежонебезпеки.

Розглянуто методи дослідження лісових пожеж (ЛП), застосування яких дає змогу ефективніше здійснювати діяльність щодо попередження виникнення ЛП, їх ліквідації і запобігання наслідкам. Наведено огляд існуючих методів моделювання перебігу ЛП, а також оцінки лісової пожежної небезпеки. Детально описано найвідоміші на сьогодні системи оцінки пожежонебезпеки: американську і канадську. Запропоновано імітаційну модель пожежі на основі хімічних законів горіння і формально-логічного апарату. Розглянуто підхід до побудови моделі ЛП за допомогою штучних нейронних мереж, що дають змогу обробляти великі набори ознак різної природи, якими характеризуються ЛП. Особливу увагу приділено питанню використання сучасних інформаційних технологій в управлінні ЛП. Запропоновано архітектуру геоінформаційної системи підтримання прийняття рішень щодо боротьби з ЛП. Розглянуто інтеграцію геоінформаційних та інтернет-технологій для створення web-орієнтованої геоінформаційної системи лісівництва.

УДК 630*434:502.2(477.41/42)

2014.1.385. ПІСЛЯПОЖЕЖНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ЖИВОГО НАДГРУНТОВОГО ПОКРИВУ В ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ПОЛІСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА / Гуменюк В.В. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.13. — С. 25–31. — Библиогр.: 18 назв. Шифр 542037.

Пожежі лісові, постпірогенне відновлення, живий надгрунтовий покрив, біологічне різноманіття, мох, лишайники, рудеральні види рослин.

Висвітлено результати досліджень постпірогенного відновлення живого надгрунтового покриву в соснових насадженнях після великої лісової пожежі (ЛП) в Поліському природному заповіднику (ПЗ). Розраховано індекси різноманіття й схожості видів та оцінено їх рясність на ділянках, пройдених вогнем та на контролі. Зазначено, що ступінь трансформації живого надгрунтового покриву під дією пірогенного чинника визначається інтенсивністю ЛП. Після низової середньої інтенсивності ЛП у соснових лісах Поліського ПЗ відбувається зниження (на 90%) видового різноманіття мохового покриву. Верхові та низові високоінтенсивні ЛП призводять до повної загибелі мохово-лишайникового покриву. Біологічне різноманіття на ділянках, пройдених верховою та низовою сильною інтенсивністю пожежами, вище, ніж на контролі, зокрема більша кількість видів та родів, що відносяться до однієї родини. На ділянках, пройдених великою пожежею 2009 р., відбувалося заміщення лісових видів-індикаторів живого надгрунтового по-

криву на рудеральні. Схожість видового складу до і після пожежі зменшується із зростанням її інтенсивності.

УДК 630*5:630*582.772.2(292.452)

2014.1.386. ПРОСТОРОВА СТРУКТУРА ТА БІОРИЗНОМАНІТНІСТЬ ЯВРНИКІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ / Пукман В.В., Гриник Г.Г. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.12. — С. 58–66. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542036.

Клен-явір, біорізноманітність, кореляційний аналіз, типи розміщення дерев явора, просторова структура явриників.

Визначалися типи розміщення дерев (ТРД) у деревостанах за допомогою трьох методичних підходів, зокрема дерев клена явора в Українських Карпатах. Встановлено тісноту кореляційних зв'язків між показниками ТРД за різними методиками. Загалом яворовим деревостанам притаманні випадковий та груповий ТРД у деревостанах, одночасно дерева клена явора розміщені біогрупами, що підтверджується всіма використаними методиками щодо дослідження просторової структури. Явриники Українських Карпат характеризуються високим рівнем біорізноманітності, що забезпечується, головним чином, високою видовою різноманітністю насаджень. Проектовані лісгосподарські заходи на основі формування оптимального типу розміщення дерев мають бути спрямовані залежно від категорії захисних лісів: для експлуатаційних деревостанів — на підвищення продуктивності та біологічної стійкості, а для решти категорій лісів — на збільшення диференціації за діаметром, що сприятиме підвищенню рівня біорізноманітності, а також рівня рекреаційної, середовищевірної й захисної функцій.

УДК 630*812:630*475.4

2014.1.387. ФИЗИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ДРЕВЕСНЫХ ВИДОВ РОДА СОСНА / Рябчун В.П., Юсевич Т.В., Гриб В.М. // Известия высших учебных заведений. Лесной журнал. — 2013. — № 5. — С. 160–169. — Библиогр.: 20 назв.

Дерешина видів роду сосна, властивості фізичні деревини, інтродуковані види сосни, кора, хвоя, шишка, усушка деревини.

Досліджувалися фізичні властивості (щільність, пористість, радіальна тангентальна на об'ємні усушки деревини (Д.), теплотворна її здатність, а також кори, хвої і шишок) видів роду сосна (Банкса, Веймутова, жорстка, чорна і звичайна), які ростуть у лісових насадженнях України. Об'єктивні дані щодо фізичних властивостей Д. мають велике значення для створення технологічних процесів її обробки та вирішення інших практичних завдань, зокрема енергетичних. Зазначено, що Україна імпортує близько 60% енергоносіїв, переважно з однієї країни. У зв'язку з цим, уряд України прийняв план заходів щодо збереження та ефективного використання газу і нафтопродуктів. Істотне значення надано забезпеченню ефективного використання в якості палива низькоякісної Д. і її відходів при лісозаготівлі і розпилі. На енергетичні цілі можуть бути використані так звані непридатні для подальшого застосування відходи — кора, тирса, обаполи та ін. За даними І.В. Андрійчука, основним напрямом використання 74% відходів Д. може бути виробництво енергії. Зазначено, що теплота згоряння одиниці маси абсолютно сухої Д. становить 19,6–21,4 МДж/кг (4682–5111 ккал/кг), сосни звичайної — 20,6 МДж/кг (4918 ккал/кг). Зауважується, що коли Д. хвойних має підвищену смолистість, то і теплота її згоряння буде вищою. Теплота згоряння кори здебільшого ідентична деревині відповідної породи. Зважаючи на високу теплотворну здатність кори, шишок і хвої, їх доцільно в подальшому використовувати безпосередньо для одержання додаткової теплової енергії на місцевому рівні, а також для виготовлення різних видів твердого штучного палива.

УДК 630*83

2014.1.388. РОЗРОБЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА ПАЛИВНИХ ГРАНУЛ НА ОСНОВІ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЖИВАНІЙ ДЕРЕВИНИ / Гайда С.В. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.14. — С. 83–93. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 542038.

Дерешина вживана, паливні гранули, енергетичний потенціал вживаної деревини, виготовлення паливних гранул, утилізація відходів.

Досліджено й розраховано енергетичний потенціал деревної біомаси — відходів деревини та вживаної деревини (ВЖД), що становив у 2012 р. 6,438 млн т, зокрема ВЖД — 2 млн т. З'ясовано, що перетворення цих ресурсів у тверді види палива сприятиме зростанню енергетичного потенціалу від 2,703 до 3,548 млн т у.п., тобто на 24%. Розроблено технологію та вдосконалено обладнання для виготовлення паливних гранул (ПГ) із ВЖД як енергоємної сировини. Запропоновано режимні параметри виготовлення ПГ, виходячи із здатності до пресування. Розраховано, що в Україні в 2012 р. утворилося 2 млн т ВЖД, з енергетичним потенціалом 0,936 млн т у.п. (27,442 ПДж або 7,623 млрд кВт·год). Перетворивши утворену ВЖД за 2012 р. у паливо за розподілом: тріска — 50%, ПГ — 25% та паливні брикети — 25%, можна збільшити енергетичний потенціал до 1,024 млн т у.п., тобто на 9%.

УДК 630*907.32:582.475.4:630*443(292.452)

2014.1.389. СТІЙКІСТЬ РЕЛІКТОВІ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ (PINUS SYLVESTRIS L.) ДО УРАЖЕННЯ КОРЕНЕВОЮ ГУБКОЮ (Heterobasidion annosum (FR) Bref.) В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ / Погрібний О.О., Юсипович Ю.М., Заячук В.Я., Гут Р.Т. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.10. — С. 30–36. — Бібліогр.: 4 назв. Шифр 542034.

Сосна звичайна, реліктові соснові ліси, коренева губка, санітарний стан дерев, усихання сосни.

Проведено дослідження з метою визначення санітарного стану реліктових популяцій та ймовірного ураження дерев реліктової сосни звичайної кореневою губкою (КГ) в умовах Українських Карпат. За допомогою ПЛР-аналізу вивчалися взірці деревини ослаблених та всихаючих дерев на присутність ДНК КГ. З'ясовано, що в умовах А₂-С, А₅-С, В₂-СМ, В₅-С та, частково, в А₃-СМ і А₄-СМ у реліктових соснових деревостанах КГ не розвивається, оскільки для її розвитку ці умови є досить екстремальними. Таким чином, створення та відновлення соснових насаджень у відповідних умовах є необхідним з екологічної точки зору та безпечним із санітарної, оскільки у цих умовах Українських Карпат типові лісотвірні породи, крім реліктової сосни звичайної, утворювати деревостани не можуть. У сприятливих умовах місцезростання (ТЛРУ — В₃-СМ, В₄-СМ та С₃-яцсмС) під час створення соснових насаджень необхідно проводити санітарний нагляд за ними, з огляду на можливий розвиток КГ, а у випадку її виявлення застосувати відповідні заходи захисту.

УДК 630*91:504.062*737

2014.1.390. АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЗНЕЛІСНЕННЯ ТА СТАЛОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ / Польовський А.М. // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. пр. — Л., 2013. — Вип. 23.8. — С. 27–33. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 542032.

Лісокористування стале, знеліснення, екосистеми лісові, політика лісова міжнародна, проблеми довкілля глобальні.

Проаналізовано головні причини знеліснення в контексті глобальних проблем довкілля та зміни клімату. Досліджено роль та значення лісових екосистем у подоланні екологічних проблем. Головною проблемою досягнення сталого лісокористування є відсутність функціонуючих ринків та систем управління, які б дали змогу державі та місцевим громадам отримати й розподілити справедливую частку зональних вигод від сталого лісового господарства (ЛГ) та збереження лісів. Процеси знеліснення й деградації лісових екосистем будуть продовжуватися в глобальному масштабі до того часу, поки не будуть створені вищезгадані ринкові економічні системи й застосовані відповідні ринкові інструменти. Завданням міжнародної лісової політики має бути вироблення пріоритетів та визначення необхідних змін у лісовому секторі економіки на національному та міжнародному рівнях з метою вдосконалення ведення ЛГ та дослідження позитивних економічних, екологічних та соціальних ефектів. До процесу формування міжнародної та національної лісової політики мають залучатися всі зацікавлені сторони і співпрацювати для досягнення позитивних змін та ефектів на глобальному рівні. Міжнародна лісова політика повинна встановити пріоритети і конкретні завдання, відійшовши від загальних тверджень про охорону і збереження якомога більших територій, натомість чітко визначаючи шляхи досягнення встановлених цілей.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

А

Авдонин А.С. 187
Адамчук В.В. 31, 32, 39
Азизбекян Р.Р. 152
Алехнович В.С. 156
Алещенко О.О. 245
Амбуррагімова Т.В. 98
Ананьєва Т.В. 334
Андреев В.Л. 172
Андрейченко О.Г. 75, 161
Андрущенко Р.О. 383
Анисимова Т.Ю. 110
Антонів С.Ф. 107
Аркель П. ван 203
Артеменко С. 191
Артемьєва А.М. 142
Афанасьєва О.Г. 141
Ашмарина Л.Ф. 180

Б

Бабич А.О. 190
Бабкін М.В. 343
Байбеков Р.Ф. 111
Байдала В.В. 156
Балабак А.Ф. 211
Балаєв А.Д. 63
Балов С.З. 253
Баль-Прилиппо Л. 361
Банникова К. 138
Барановська О.Д. 156
Барілович А.А. 117
Бартенев А.А. 313
Бартиш М. 34
Басаревский А.Н. 94
Батюк Б.Б. 235
Бахарев Д.М. 46
Беген Л.Л. 160
Безвершенко О.С. 298
Бездушна Ю.С. 19
Безкровна О. 133
Бельтран-Алкруд Д. 347
Беляев В.В. 329
Бережна І.В. 119
Березовский А.В. 265
Березовська І.А. 336
Березовський Р. 279
Бесараб А.С. 366
Беседовська К.С. 303
Биатов А.П. 112
Біденко В.М. 260
Біланович О.Л. 104
Білик Р.І. 340
Білушенко А.А. 378
Білявська Л.О. 148
Білявцева О.А. 268
Біндюг Д.О. 275
Бісюк І.Ю. 346
Бланцинська Б. 200
Блінкова О.І. 378
Блюм Я.Б. 148
Бобось І.М. 218
Богач М.В. 352
Богачик О.Г. 337
Боголюбов В.М. 117
Боднар О.В. 30
Бойко І.А. 141
Бойко Н.В. 264
Бойко Ю.М. 261
Бойкова І.В. 140
Бойчук В.М. 274
Болотин В.И. 255
Бондаревський М.М. 340
Бондаренко Т.А. 268
Бондарчук А.О. 354
Бондарчук О.В. 362
Бондарчук Ю.В. 98
Бондус Р.А. 143

Борзих О.І. 136
Борзых А.И. 143
Бородина О.М. 13
Борщенко В.В. 257, 269
Бочевар О.В. 73
Брагінець М.В. 46
Брежнев В.И. 312
Брошак І.С. 179
Брузницький А. 297
Бубнов А.А. 381
Бугров О.Д. 246
Букшина Л.С. 370
Булгаков В.М. 31, 32
Булигін О.І. 84
Булигін С.Ю. 82
Бурлака В. 286
Бурмистрова А.Ю. 83
Бурнатний С.В. 252
Бусол В.О. 247
Бучко О.М. 285

В

Вакуленко В.М. 104
Вакуленко І.С. 306
Вангели Е.П. 351
Василенко С.М. 366
Василів А. 278, 279, 280
Васюта С.А. 206
Васянович О.М. 358
Вдовенко С.А. 225
Вдовиченко Ю.В. 262
Вергунов В.А. 2, 3
Веселов А.Е. 330
Вивант Л. 289
Виннов А. 373
Вишневська Л.В. 184
Власенко А.Н. 67
Власенко Н.Г. 67
Власова О.А. 111
Влізло В.В. 346
Вовк С.О. 237
Вовк Я.С. 259
Вожегова Р.А. 82, 86, 87, 92
Войтюк Д.Г. 47
Войцехівський В.І. 224
Волинець В.О. 350
Волкова Е.Н. 329
Волколупова В.А. 244
Волошенко О.С. 372
Волощук В.М. 7, 275, 280
Вольвак С.Ф. 42, 46
Волянський М.С. 47
Вороняк В.В. 337
Воротілова Н.Г. 296
Воскобійник Ю.П. 12, 24, 29
Воскресенська О.М. 154

Г

Гаваза Є.В. 24
Гаврилюк М.В. 63
Гавриш Л. 222
Гавриш В.І. 15
Гавриш С.Ф. 223
Гаевская А.В. 356
Гайда С.В. 388
Гайченко В.А. 117, 118
Галаган Т. 122
Галайдюк Л.Ю. 328
Галат В.Ф. 267
Галат М.В. 267
Галкін А.П. 148
Гангал Н.И. 253
Гаркавенко Т.О. 338
Гасанова І.І. 73
Гевкан І.І. 256

Гейко Л.М. 335
Геник Я.В. 380
Гень С. 109
Герілович А.П. 255
Герілович А.Т. 342
Гермогенова А.Л. 185
Гетман Н.Я. 174
Гетя А.А. 7
Гирка А.Д. 161
Гіряк К.М. 235
Глущенко Л.Д. 104
Гнатюк Т.Т. 130
Гогин А. 347
Головач І.В. 32
Головко М.А. 343
Голуб Н.Д. 7
Голуб С.А. 167
Гончар Т.М. 197
Гончаренко Г.Є. 375
Гончаренко І.В. 239
Гончарова С.О. 199
Горбатенко С.К. 344
Горбач М. 208
Горлов О.І. 263
Горобей В.П. 35
Горобець А.Г. 70
Горобець В.О. 272
Горчин С.В. 325
Гриб В.М. 387
Григора Т.І. 48
Гриневич О.І. 302
Гриневич О.І. 339
Гриник Г.Г. 386
Грищенко Н.Ф. 1
Грищенко О. 139
Гудим В.С. 171
Гудков Д.І. 118
Гудков І.М. 118
Гулюкин М.И. 345
Гуляева И.И. 132
Гуменюк В.В. 385
Гуменюк Є.В. 197
Гумовский И.Е. 318
Гунько Л.А. 123
Гусар В. 40
Гут Р.Т. 389
Гуторов О.І. 26

Д

Давидюк Г.В. 68
Данилова І.С. 255
Двилюк І.В. 337
Дворак К.П. 130
Демиденко О.В. 49
Демченко Н. 316
Демченко О.А. 302
Демчук М.В. 337
Дем'яненко М.Я. 27
Дем'янюк О.С. 124
Дерев'яно Д. 44
Дерев'яно С.А. 330
Дерябін О.М. 343
Десятник К.О. 50
Джураєв С.Д. 265
Дзюбайло А.Г. 171
Дідковська Л.І. 89, Л.І. 95
Дідух М.Я. 233
Добрівська М.В. 156
Довгаль З.М. 141
Довгаль М.М. 221
Довгій М.Ю. 308
Довгій Ю.Ю. 308
Довгопол В.Ф. 246
Долайчук О.П. 305
Долецький С.П. 251
Другак В.М. 123
Дубенок Н.Н. 83
Дубінін О.В. 242

Дубровіна Л.А. 10
Дуванов О.В. 246
Дуганець В.І. 93
Думанський О.В. 93
Думенко К.М. 38
Дунаєва С.А. 121
Дыдив А. 214
Дыдив И. 214
Дыдив О. 214
Дячук А.С. 221

Е

Егоров А.Б. 381
Егорова О.С. 364
Ерємин В.Г. 206
Ерємин Г.В. 206
Ершов О.В. 310
Еськов Е.К. 320
Еськова М.Д. 320
Ефремов Д.В. 330

Є

Євтушевський М.Н. 306
Євтушенко В.А. 243
Егоров Б.В. 371
Ємельянова Н.О. 365
Ємець А.І. 148
Єриняк М.І. 153
Єфіменко Т.М. 322
Єфімова О.М. 241
Єщенко В.О. 66

Ж

Жарикова М.В. 384
Жебка В.В. 156
Жежер М.І. 242
Жемела Г.П. 71
Жовнодій А.В. 156
Жолобак Н.М. 302
Жолудєва І.Д. 54
Жук В.М. 12, 19
Жукорський О.М. 249

З

Забарна І.В. 290
Завалин А.А. 172
Завгородній А.І. 352
Заволока Г.І. 309
Задорожний В.С. 80
Закрута О.А. 107
Залескас Е. 189
Занько М. 40
Запорожець Л.М. 69
Засєкін Д.А. 236, 292
Захарченко Т.М. 6
Заячук В.Я. 380, 389
Зинов'єв С.Г. 281
Зинякова Н.Б. 56
Зінченко О.І. 175, 182
Злобин Ю.А. 113
Зон Г.А. 298
Зотько М.О. 309

И

Іванова Л.А. 345
Ілюшин К.В. 330

І

Іваненко І. 45
Іванов В. 277
Іванов В.К. 302
Іванова Л. 277
Іванюк С.В. 190
Іващенко О.Д. 192
Івіна К.А. 263

Іліяшик В.В. 93
Ільєнко Т.В. 154
Ільчук Р.В. 216
Ільчук Ю.Р. 216
Іскра Р.Я. 285
Іутинська Г.О. 148

К

Казак А.А. 159
Калашникова М.В. 323
Каленська С. 188, 189
Каленська С.М. 194
Каленський В. 188, 189
Камінська Т.Г. 28
Кам'янський В.В. 340
Канівець В.І. 61
Канівець С.В. 61
Канюка О.Ю. 282
Капралюк Р.О. 243
Карась А.Я. 209
Карелов А.В. 143
Карнаух О.Б. 78
Картель Н.А. 149
Касянчук В.В. 241
Катеринич О.О. 293
Качура Є. 188, 189
Кашпаров В.О. 118
Квартникова Е.Г. 310
Кваша К.С. 25
Кваша С.М. 25
Квітко Г.Н. 72
Кирилів Я.І. 321
Кирпа М.Я. 168
Кирпиченкова О.М. 370
Киселєва Г.К. 105
Кишак Е.А. 207
Кідалов С.О. 328
Кірдогло Є.К. 144
Кісіль М.І. 273
Клименко А.А. 113
Клименко А.М. 156
Клименко З.К. 232
Клименко О.М. 335
Климович П.В. 175
Климчук В.М. 41
Климчук О.В. 18
Кныш В. 213
Князюк О.В. 217
Кобець О.В. 374
Коваленко А.М. 86
Коваленко Є.Є. 86
Коваленко О.В. 234
Коваленко С.А. 52
Ковальов С.В. 46
Ковальова Г.О. 353
Ковальський Ю.В. 321
Ковальчук В.В. 107
Ковальчук І. 324
Ковальчук І.І. 305
Ковбаса В.Н. 366
Козаченко В.І. 169
Козельський О.М. 169
Козенко О.В. 337
Козловская З.А. 149
Козорізенко М.П. 16
Козуб Н.А. 143
Козырева Н.Г. 345
Коковіхін С.В. 82, 92
Колбасов Д. 347
Колісник С.І. 107
Колодзейжик К. 189
Колодій С.В. 80
Коломыцев С.А. 351
Кононенко Л.М. 184
Кононюк Л.М. 68
Корнейков А.Н. 344
Корнієнко А.І. 19
Корнійчук О.В. 197

Коробейников Н.И. 163
Король Л.В. 199
Коротких Н.А. 67
Косова Н.О. 264
Косса Г.М. 326
Костенко А.В. 199
Костенко С.О. 242
Костикова Т.В. 178
Костиря І.В. 73
Костюк Л.А. 202
Котвицький Б. 99
Котвицький Б.Б. 104
Котенджи Г.П. 252
Коцюмбас І.Я. 295
Кочергина Н.В. 142
Кошевой В.П. 266
Кошова В.М. 367
Кравцев А.В. 264
Кравцова О.Л. 338
Кравчук В. 45
Кравчук В.В. 240
Крамарьов С. 191
Краснощєков В.Н. 97
Кружель Б.Б. 237
Крушельницька О. 327
Кудіна Ю.І. 328
Кузин А.И. 152
Кузнецова Н.И. 152
Кузьмина Е.И. 364
Кулик І.О. 161
Кулик Н.А. 61
Куликов В.Н. 310
Куликова В.В. 350
Кулікова Л. 36
Кунах В.А. 230
Куновський Ю.В. 335
Купрієнко Л.С. 298
Кургалюк Н.М. 256
Курдюк О.М. 227
Куриленко Ю.Ф. 242
Кустов І.О. 372
Кустова О.В. 101
Кутлахмедов Ю.О. 118
Кухтин М. 359
Куценко О.М. 317
Кучерявенко В.В. 255, 342, 346
Кучерявенко О.О. 350
Кучерявенко Р.А. 255
Кучерявенко Р.О. 342, 346
Кучерявий В.П. 274
Кучма Т.Л. 154
Кушнірова Г.А. 308

Л

Лавриненко Ю.О. 82, 92
Лавров В.В. 378
Лаврова В.В. 137
Ладика В.І. 261
Лазарев М.М. 183
Лазарев Н.Н. 178
Лазарев М.М. 118
Ландін В.П. 376
Ландін В.П. 377
Левицький Т.Р. 288
Левченко І.В. 252
Леженкін І. 45
Лень О.І. 104
Лепехов С.Б. 163
Лесик Я.В. 305
Лисенко Д.І. 378
Литвиненко М.А. 153, 167
Лифенко С.П. 153
Лівощенко І.М. 268
Лімонт А.С. 41
Лінник М.К. 35
Лінчевський А.А. 155

Лісова Г.М. 127, 141
Лісовий М.П. 127, 141
Логинов Ю.П. 159
Лопушняк В.І. 57, 58, 126
Луброт Х. 347
Лузан О.Р. 37
Лузан П.Г. 37
Лузін В.А. 35
Лук'янець В.А. 374
Лупенко Ю.О. 12
Лысиков А.В. 176
Льотка Г. 283
Любич В.В. 164
Любічев М. 286
Лялина Е.В. 145
Ляска С.І. 134

М

Маевская Т. 373
Маевський К.В. 227
Мазур В.М. 247
Мазур Г.А. 64
Мазур Т.П. 233
Мазурак М. 34
Макар У. 359
Макаревичене В. 188, 189
Максимович І.Я. 285
Малюга А.А. 51
Малярчук М.П. 35, 86
Манюненко С.А. 275
Мардар М.Р. 371
Маренков О.М. 331
Маринченко І.О. 16
Марков І. 131
Марова С.Ф. 114
Мартен В. 347
Мартинишин І.М. 285
Мартишко В.М. 47
Мартинов С.П. 145
Марчук Е.В. 103
Марчук О.О. 338
Матвеева Е.М. 137
Матвєєва М.П. 235
Матвієнко Н.М. 332
Матухно Ю.Д. 52
Матюха В.Л. 79
Матюха І.О. 256
Мацюк М. 359
Мачок Ю.В. 37
Мащак Я.І. 177
Медведев В.В. 65
Медведь Е.А. 355
Мельник А.В. 198
Мельник М.А. 87
Мельник О.В. 291
Мельничук Б.В. 19
Мерзлая Г.Е. 111
Меркурьев А.П. 196
Метелиця В.М. 19
Метлицька О.І. 276
Мех Н.Я. 338
Милкус Б.Н. 132
Минакова О.А. 101
Минів Р.М. 235
Мироничева О.С. 226
Митрофанов С.В. 357
Михальський О.Р. 335
Мізерник Д.І. 177
Міськевич З.С. 360
Міськевич С.В. 360
Мовчан І.В. 80
Могилиницька С.В. 270
Мокеєв І.О. 263
Момот Ю.В. 192
Моргун Б.В. 144, 151
Морозов В.В. 84, 92
Морозов О.В. 91, 92
Москалик Р.С. 253

Мошенко І.О. 93
Мукоїд Р.М. 365, 367
Мукосій М.П. 52
Муслій Л.Я. 363

Н

Найдьонов В.Г. 82
Найманов А.Х. 351
Налиухин Л.М. 111
Наличник Х.Я. 307
Налобіна О.О. 33
Насталенко І.П. 205
Натальчук Т.А. 68
Неволько О.М. 348
Ненько Н.И. 105
Непорожня Е. 212
Непочатенко О.А. 20
Николаенко М.А. 152
Нінієва А.К. 170
Новикова И.И. 140
Новікова Н. 277
Новохацький М. 100
Нор В.Ю. 276

О

Оболкіна В.І. 370
Образей А.Ф. 358
Обуховская О.В. 355
Овжук М. 189
Овсяник В.И. 311, 312
Овсянніков С.І. 382
Огієнко А.В. 15
Односум Г.В. 322
Ожован О.О. 53
Оксамитний В.М. 302
Окселенко О.М. 173
Оксінчук Т.С. 367
Олексієнко Н.В. 370
Олепір Р.В. 104
Олещак М. 201
Олійник О.Б. 332
Омельченко С.Ю. 221
Оніщенко О.С. 10
Ориник Б.І. 179
Орлюк Л.Л. 217
Орлюк М.І. 292
Орлюк Т.М. 292
Оробінський В. 44
Осадча Ю.В. 294
Оскольський В.В. 115
Остапенко М.А. 73
Остапенко С.М. 73
Ошовська Н.В. 119

П

Павкович С.Я. 237
Павленко Л.Н. 255
Павлов Д.С. 330
Павлюшин В.А. 140
Палій А.П. 352
Панасенко О.С. 62
Панасюк А.Л. 364
Панасюк Б.Я. 193
Пархоменко А.А. 329
Пастухова Т.А. 258
Пасхавер Б.И. 22
Пасхал Ю. 36
Пасынков А.В. 172
Пасынкова Е.Н. 172
Патика В.П. 130
Пацанівська Я. 283
Пашаян С.А. 323
Пашенцев О.І. 119
Пашенцева Г.В. 119
Пашенцева Г.О. 119
Паштецький В.С. 90
Пашченко Н.О. 168

Пекний М.В. 243
Петриченко В.Ф. 32, 190
Пиж'янова А.А. 211
Пилип В. 43
Пилипенко Л.А. 143
Пинто Х. 347
Писаренко Н.Б. 248
Писаренко П.В. 82, 86, 87
Півненко Ю.В. 334
Піковська О.В. 59
Пілюшенко В.Л. 114
Піпан Х.М. 5
Піскова О.В. 199
Погрібний О.О. 389
Подуст Ю.І. 165
Позняк О.В. 215
Полищук В.П. 132
Полищук І.В. 339
Полищук С.В. 134
Полищук С.С. 144
Половинчук О. 139
Польовий В. 109
Польовський А.М. 390
Помітун І.А. 264
Поморцев А.А. 145
Поперечна С.Г. 302
Потанін Д. 208
Починок В.М. 151
Приймак Г.М. 319
Приймаченко І.В. 120
Примаков О.А. 16
Присяжнюк М.В. 8, 31
Присяжнюк Н.М. 335
Пришляк С.П. 329
Прозоров Р.Г. 26
Прозорова Н.В. 26
Прокопа І.В. 13, 14
Проневич В.А. 60
Протопіш І.Г. 72
Пуговиця М. 379
Пукман В.В. 386
Пухальський В.А. 145
Пчёлкина В.А. 369

Р

Радченко А. 166
Радченко Л. 166
Распоіна С.П. 374
Рахманов А.М. 349
Рахметов Д. 188, 189
Редичкина Т.А. 223
Рибалка О.І. 144, 151
Ривак Г.П. 288
Рижкова Т.М. 268
Розпутня О.А. 358
Розстальний А. 347
Романенко О.А. 343
Романів Л.І. 314, 315
Ромашенко М. 96
Рубан М.Б. 210, 218
Рубцова О.М. 231
Руда М.Є. 358
Рудик С.К. 238
Рудь А.В. 93
Русавська І. 283
Ручьев М.А. 330
Рыбочкин А.Ф. 313
Рябчун В.П. 387
Рязанов П.О. 264

С

Саблук В.Т. 130, 139
Савченко В.О. 186
Савченко М.Г. 284
Савченко Ю.І. 284
Савчук І.М. 284
Сало В.М. 37

Сандецька Н. 102
Сатановская И.П. 174
Сахненко В.В. 129
Свідерко М.С. 160
Святченко Л.О. 328
Селезньов Д.Е. 33
Селіщева Н.В. 352
Семёнов В.М. 56
Семенчукова І.В. 338
Сенджікене Е. 188
Сеник І.І. 179
Сеньків О.М. 285
Сергеева Н.Н. 105
Сердюков Я.К. 357
Сиволап Ю.М. 150
Сидирок Г.П. 179
Сидорова К.А. 323
Сидорченко О.І. 6
Сидорчук О.В. 39
Симахина Г.А. 368
Симкович В. 229
Синявська А. 44
Сиротенко О.В. 154
Сичов М. 300
Сичова О. 21
Сініцин В.А. 243
Сініцина І.В. 243
Сінченко В.М. 77
Січкара А.О. 175, 184
Скляр В.Г. 113
Склярів П.М. 266
Скоробогатов М.А. 330
Скотар С.О. 168
Славов В.П. 234
Сливчук Ю.І. 256
Слівінська Л.Г. 341
Слободяник Г.Я. 224
Смарагдов М.Г. 146
Смішна-Старинська Л.В. 106

Снигур Г.А. 132
Снітинський В.В. 237
Совгіра С.В. 375
Созинов І.А. 143
Соколюк В.М. 236
Солодушко М.М. 162
Сотченко В.С. 158
Соц С.М. 372
Спасик С.Е. 320
Співак М.Я. 302
Старчоус І. 135
Стахів В.І. 326
Стахів Л.Г. 326
Стащенко Є.В. 119
Стегний Б.Т. 255, 344, 355
Стегний Б.Т. 296, 342, 346, 352
Стельмах А.Ф. 4
Стельмашук І.З. 17
Степаненко А.І. 151
Степанова Т.В. 345
Степанюк О.І. 235
Стеценко В.І. 255
Стибель В.В. 307
Стопа В.П. 63
Строганов А.Н. 147
Сусол Р. 287
Сушовуха С.М. 271
Сухомуд О.Г. 164
Сысоева М.И. 137

Т

Талавирия М.П. 156
Таран Т.В. 240
Тараріко О.Г. 154
Тарасенко О. 44
Тарасюк О.І. 151

Твардовська М.О. 230
Темченко І.В. 190
Терещенко Ю.Ф. 157
Терлецький В.П. 140
Тернавський А.Г. 224
Тернопільська О.М. 374
Тимків М.Ю. 160
Тимошенко Н.В. 244
Тимошкин О.А. 181, 187
Тимошкина О.Ю. 181, 187
Ткаліч Ю.І. 79
Ткач Н.М. 351
Ткач О.В. 195
Ткаченко Г.М. 256
Ткаченко М.А. 48
Ткачук С.А. 340
Токарев Ю.С. 322
Толстенко Н.Г. 351
Томашов С.В. 85
Томашова О.Л. 85
Третяк А.М. 116
Тришкин А.Г. 304
Тронза Г.Е. 85
Трунов О.П. 54
Трус О.М. 55
Тукан І.В. 255
Тулина А.С. 56

У

Угнівенко А.М. 250, 254
Уліч Л.І. 157
Урбанович О.Ю. 149
Усатая Л. 96
Усатий С. 96
Уховський В.В. 350

Ф

Федак Н.М. 259
Федоненко О.В. 331, 334
Федоренко В.П. 128
Федорук Р.С. 305, 314, 315
Федосій І.А. 219, 220
Федякова О.І. 295
Філаткін С.М. 11
Філатов С.В. 346
Філоненко С.В. 74
Фоменко Л.О. 197
Фура А. 204
Фурдичко О.І. 124
Фурманець М.Г. 76

Х

Хареба В.В. 215
Хареба О.В. 215
Харламов К.В. 310
Харченко Т.Б. 23
Хацкевич А.А. 149
Хвостик В.П. 301
Хвыля С.І. 369
Хмельничий Л.М. 261
Ходаков В.Е. 384
Ходаніцький В. 108
Ходжаева А.К. 56
Хоменко С. 347

Ц

Цапко Ю.Л. 50
Цвей Я.П. 77
Цебржинський О.І. 282
Цепко Н.Л. 285
Цибенко В.Г. 7
Циганкова В.А. 148
Циліорик О.І. 70
Цісарик О.Й. 363

Цуман Н.В. 98

Ч

Черенков А.В. 169
Черненко Д.С. 273
Черницький Ю. 88
Черниш О.М. 31
Черствий С. 88
Чесноков Ю.В. 142
Четирко С.А. 182, 184
Чигринець В.П. 227
Чижанькова В.І. 231
Чоп Р.В. 363
Чуботару А.А. 9
Чугункова Т.В. 151
Чумакова О.В. 365
Чумаченко С.П. 259

Ш

Шабля В.П. 258
Шамран М.М. 325
Шанда В.І. 125
Шапка В.П. 70
Шаповалов В.І. 42
Шаповалова О.В. 344
Шатковский А. 96
Шатковська Л.С. 28
Швед К. 228
Швед М. 228
Швець Н.В. 81
Шебанін В.С. 38
Шевніков Д.М. 71
Шевцова М.С. 180
Шевченко М.С. 69, 81
Шевченко О.М. 79, 81
Шевченко С.М. 69, 81
Шевчук В.М. 247
Шевчук Т.В. 309
Шестопал Я.В. 375
Шиш А.М. 28
Шолойко А.С. 27
Шоміна Н. 299
Шпикуляк О.Г. 29
Шпичак О.М. 12, 29, 30
Шувар А.М. 160
Шульга М.В. 263
Шумакова К.Б. 83
Шутченко П.А. 355
Шутюк В.В. 366

Щ

Щербаков О.Б. 302

Ю

Юдин А.А. 159
Юник А. 188, 189
Юрченко В.В. 238
Юрченко С.Г. 258
Юрчишин В.В. 13
Юрчук С.С. 197
Юсипович Ю.М. 389
Юсевич Т.В. 387

Я

Яворська К.В. 339
Якименко В.Н. 51
Яковлева М.Т. 185
Якубчак О.М. 240, 290
Яненко У.М. 338
Янович Н.Є. 333
Яременко В.В. 31
Яремчук І.М. 325
Яценко І.В. 340
Ящук Т.С. 249

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

аборти 350
аварійні пошкодження 38
автоматизація 239
агрегат 47
агробіоценози 128
агровиробництво органічне 17
агрогидрологічне моделювання 121
агроґрунтознавство 2
агроекосистема 122
агрolandшафти 123, 154
агромеліоративний моніторинг 82
агротехнічні заходи 191
агрофізичні показники ґрунту 69
агрохімічна паспортизація земель 52
агрохімічне обстеження ґрунтів 64
агроценоз 51
адаптація помісей ВРХ 249
адаптація свиней 280
аеросил 302
азот 291
азотний режим чорнозему 59
Академія наук 10
активність води 370
активність крові кролів 305
алелі 245
алича 206
амінокислоти 251, 288
аналіз кластерний 145, 198
аналіз мікроскопічний 322
аналіз мікроскопічний та морфологічний 192
аналіз молекулярно-генетичний 151
аналіз статистичний 142
аналізи (фізико-хімічні) 201
анатомія листка 105
анемічний синдром 341
анестезія 320
анізотропність 65
аноліт 373
антагоністична активність 130
антибіотик "Тилозин" 290
антибіотики 322
антропогенізація біосфери 113
антропогенне навантаження 327
апифітотерапія 311
арбовіруси 346
аргентум 267
аргумуоз 332
архівні документи з ґрунтознавства 2
асептичні проростки ірису 230
асоціація Україна — ЄС 336
африканська чума свиней 347, 348

Б

багатоплідність свиней 280
бази даних 150
бактеріальні і грибні хвороби 134
бактеріальні та вірусні хвороби 131
бактерії 255
бактерії бульбочкові 185
бактерії молочнокислі 362, 363
бактерії спороутворюючі 152
бактерії-епіфіти 130
баланс гумусу 52, 64
баланс фосфору і калію 103
БАР "КАНО" 211
барабан очісувальний 33
баранина 262, 264
барани-плідники 263
бартонела 339
баштанні культури 213
бджільництво 311, 312
бджола 313–315

бджоли 322
бджоли карпатської породи 318
бджоли медоносні 311, 312, 320, 321, 324
бджолина матка 314
безпека біологічна 124
безпека екологічна 114
безпека харчових продуктів 290
бетонні басейни 326
бібліотека 10
білки 368, 369
біобезпека 241
біогенне вапнування 49
біогеохімічні зони 236
біогеоценоз 125
біогеоценологія 125
біоекономіка 156
біоенергетика 189
біоетанольна індустрія 18
біоінсектицид 140
біологізація землеробства 63
біологічна продуктивність 62
біологічне різноманіття 385
біологічний азот 103
біологічні тканини 334
біологія 132, 135, 195
біологія опідзоленого ґрунту 126
біометрія курей 293
біопаливо (біогаз) 188
біопрепарати 71, 105
біорегулятори 181
біорізноманіття 386
біосфера 3
біотехнологія (методи) 152
біотехнологія 156, 246
біотики сортів 155
біохімічна активність 60
біохімічний склад цикорію 195
біохімічні та технологічні особливості 144
блутанг 346
боби 224
боби кормові 186
бобові трави 177
бобово-злакові травосуміші 179
боронування 182
борошно 372
борошно алунітове 286
ботаніка промислова 125
ботанічний склад 177, 178
бродіння 364
бруцельоз 339
бугаї-плідники 254, 255
бульби некартопляні 212
буньявіруси 342
буркун волосистий 187
бурштинова кислота 302
буряк столовий 359
буряки 368
буряки цукрові 101, 104, 130, 193
бур'яни 79, 381
бухгалтерський баланс 19
бюджетна класифікація видатків 27

В

вагітність кролиць 303
важкі метали 111
вакцина (мікоплазмоз) 355
вакцинація проти ящуру 349
вакцинація птиці 296
вакцини імуногенні 343
вапнування 61, 99
вартість землекористування 116
вектори експресії 148
Вернадський В.І. — засновник дослідної справи 3

Вернадський В.І. — організатор нац. науки 10
вертикальний дренаж 84
ветеринарна профілактика 337
ветеринарні препарати 336
ветсанекспертиза 240, 241, 290, 338
виготовлення паливних гранул 388
види бур'янів 81
види пошкоджень зернозбиральних комбайнів 38
види продовольства 12
використання логістики 26
вим'я 252
вим'я овець 270
виробництво аграрне 90
виробництво олій з рослин нових видів (дизбіопаливо) 189
виробництво органічне 324
виросування гливи 225
виросування капусти кольрабі 220
виросування капусти савойської 219
виросування клеоми 229
виросування некартопляних бульб 212
виросування овочевих і баштанних культур 213
виросування троянди в Криму 232
виросування шітаке 226
висівний апарат 36
високобілковий компонент 175
висота рослин 163
витоптування 378
витрати 29
вишня Альфа 207
виявлення 132
вівцематки асканійські каракульські 270
вівці 262, 265, 266, 342
вівці м'ясної продуктивності 264
відгодівля свиней 274
відтворення ВРХ 246, 249, 254
відтворення гумусу 48
відтворення овець 266
відтворення ондатри 306
відтворення родючості 91
відтворення родючості ґрунтів 64
відтворні властивості лисиці 309
відтворювальна здатність 272
вік ВРХ 340
вірус блутангу 346
вірус ІЛТ 296
вірус мозаїки цвітної капусти (CaMV) 199
вірус сказу 343
віруси 255, 349
вірусні хвороби 132, 348
вірусологічні дослідження 243
властивості адаптаційні 277
властивості фізичні деревини 387
вміст білка 334
вміст гумусу 63, 91
вміст ліпідів 334
внесення мінеральних добрив 47
вовна 262, 264
вода 373
вода водопровідна (якість та безпечність) 361
вода електроактивована 361, 373
вода намагнічена 292
вода питна 236
водний режим ґрунту 82
водні ресурси Криму 121
водно-сольовий режим 84
водогосподарсько-меліоративний комплекс 92
водойми 356
водокористування 95

водоресурсний потенціал 90
 водорозчинні добрива 104
 водоспоживання 83
 волога 370
 вологість 365
 вологість ґрунту 47
 вологозабезпеченість рослин 87
 вологоутримувальна
 здатність 278
 вольтерне господарство 375
 ворохоочисник 45
 вощина 324
 врожайність 69, 72, 73, 75, 76,
 78, 79, 109, 111, 153, 155, 157,
 159–162, 164, 169, 171, 173, 174,
 179, 180, 185–187
 врожайність буряків цукрових 101
 врожайність зернових 154
 врожайність насіння 181
 ВРХ 237, 239, 247, 250, 254,
 340–342, 345, 346, 349
 ВРХ бура 252
 ВРХ бура у світі 261
 ВРХ голштинська 256
 ВРХ (екон. аспект) 257
 ВРХ лебединська 261
 ВРХ Росії 351
 ВРХ таврійського типу 248
 ВРХ (укр. чорно- і
 червоно-рябі) 246
 ВРХ укр. чорно-ряба молочна 259
 ВРХ червона польська 249
 ВРХ шароле 258
 Всеросійський НДІ кукурудзи 158
 втрати зерна 42
 вуглеводи 364
 вчені-ґрунтознавці 1
 вчені-селекціонери 7

Г

габітус 196
 газова хроматографія 192
 ГДК 333
 гельмінти 356
 гельмінтози 265
 гельмінтози в кіз 357
 гематурія в корів 341
 гемолімфа 323
 ген Glu-B1a1 151
 ген pol 345
 ген вірусу 343
 генетика імунітету 127
 генетика класична 4
 генетика коней 242
 генетика курей 293
 генетична інформація 353
 генетична різноманітність 147
 генетична трансформація 148
 генетичний прогрес селекції 146
 генетичні критерії 144
 генетичні лінії вірусів 349
 генетичні маркери 245
 генетичні ресурси рослин 142
 генетично модифіковані
 організми (ГМО) 199
 генетично модифіковані
 організми 360
 гени pud і wax 144
 гени стійкості до нематоди 143
 генна інженерія 156
 геном 294
 геноміка курей 294
 геномна оцінка 146
 генотипи овець 270
 генотипування 140
 генофонд ВРХ 248, 261
 генофонд овець 264
 генофонд тварин 234

геоінформаційні системи 112
 гераніол 244
 гербіциди 78, 79, 81, 381
 германій 267
 гетерогенізація 65
 гетерозис 142
 гібрид 173, 174
 гібрид помідора 221
 гібриди 158, 170
 гібриди помідора 222, 223
 гібридизація ріпаку 197
 гідранти 93
 гідромотори 93
 гіпоксія 320
 гіпофункція яєчників 256
 глива звичайна 225
 глікопротеїни 305
 глутатіонпероксидаза 285
 глюкози пролати 197
 глютен 361
 ГМО 314
 гнізда-інкубатори 330
 годівля ВРХ 257
 годівля овець і кіз 266
 годівля перепелів 302
 годівля страусів 297
 годівля телят 259
 головатень круглоголовий 317
 гомозиготність 245
 гонадогенез 331
 гонадосоматичний індекс 331
 гордейн-кодуючі локуси 145
 горіхоплідні 209
 господарства Тернопільщини 249
 господарські ознаки 170
 господарсько цінні особливості
 селери 214
 гречка 131
 гриби фітопатогенні 152
 грибовництво 225
 грибовництво промислове 226
 групова стійкість 141
 груша 205
 гумінові кислоти 106
 гуміфікація 49, 55
 гумус 55, 103, 106
 гумусовий стан 54
 гуси вітчизняної селекції 301

Г

ґрунт 101, 103, 111
 ґрунт захищений 223
 ґрунт сірий лісовий 56
 ґрунт темно-сірий опідзолений 57,
 58, 126
 ґрунт ясно-сірий 50
 ґрунти 3
 ґрунти автоморфні 53
 ґрунти садів 201
 ґрунти торф'яно-болотні 110
 ґрунти торфові 60
 ґрунтові води 85
 ґрунтово-кліматичні зони 100
 ґрунтознавство 1
 ґрунтоутворення чорнозему
 типового 49

Д

ДДА-100МА 93
 дегельмінтизація овець 265
 деградація ґрунтів 64
 дезінфектант "ФАГ" 352
 дезінфектанти 354
 декоративне садівництво 229
 декоративні водні рослини 233
 декоративні хвойні дерева 228
 декоративність кленів 227

дендрофлора породних
 відвалів 380
 деревина 377
 деревина вживана 388
 деревина видів роду сосна 387
 державне регулювання 250
 Державний реєстр сортів
 рослин 190, 197
 держфінансування 89
 детоксиканти 295
 дефіцит вологи 165
 джерела стійкості 127, 134, 141
 джерело інфекції 133
 дизельне біопаливо
 (характеристики) 189
 дикорослі гриби і ягоди 377
 динаміка розвитку 136
 диференціація 196
 діагностика 344
 діагностика АЧС 348
 діагностика імунodefіциту
 (SCID) 242
 діагностика лейкозу 345
 діагностика у садах 201
 діагностичні маркери 294
 діагностичні методи і засоби 243
 діафрагма свиней 282
 діброви реліктові
 Тернопільщини 379
 діоксид вуглецю 320
 ДНК 140, 276
 ДНК-типсування 150
 добавка ферментно-
 мінеральна 283
 добір 197
 добрива 68, 98, 100, 105, 164,
 174, 201
 добрива водорозчинні 99
 добрива мінеральні (довготривалі
 застосування) 106
 добрива мінеральні 70, 71, 73, 101,
 107, 160, 161, 179, 194
 добрива моно- та мікро- 216
 добрива органічні 52, 109, 291
 добрива органічні та мінеральні
 103
 добрива торф'яні 110
 добробут тварин 337
 довжина верхнього міжвузля 163
 догляд декоративних
 "хвойників" 228
 додана вартість 30
 додатковий азот 109
 дози добрив 111
 дозиметрія 118
 доїльні установки 239
 доїння корів 253
 доїння машинне 252
 домогосподарства 22
 донори стійкості 127
 досвід Молдови (лейкоз ВРХ) 253
 дослідження лісових пожеж 384
 дослідження мікроструктурні 369
 досягнення у свинарстві сучасні 7
 дощувальна техніка 95
 дощування 93
 дощування в саду 208
 дріжджі винні 364
 дуальна структура виробництва 13
 дуб звичайний 383

Е

еймеріоз 308
 еймерія 308
 екологізація землеробства 67
 екологізація і біологізація
 захисту 128
 екологічна безпека 115

екологічна ніша 125
 екологічна освіта 117
 екологічна оцінка стану водозбору 121
 екологічна свідомість 23
 екологічна структура породних відвалів 380
 екологічний стан 58
 екологічний стан агросфери 117
 екологічний стан опідзоленого ґрунту 126
 екологічний стан р. Случ 120
 екологічні аспекти 129
 екологічні ризики 114
 екологічні технології 115
 екологічно чисте виробництво 115
 екологія диких тварин 375
 екологія людини 125
 екологія популяційна рослин 113
 екологія с.-г. 124
 екологія соціальна 117
 екологія фундаментальна 125
 еколого-економічна стратегія 122
 еколого-ландшафтне землевпорядкування 123
 економіка аграрна 124, 156
 економіка страусівництва 297
 економіка України 336
 економічна ефективність 66, 70, 173
 економічне обґрунтування 129
 економічний оборот 19
 економія бензину 18
 екосистема 62, 112, 117, 118
 екосистеми лісові 376, 390
 експлуатаційні та екологічні властивості дизбіопалива 189
 експорт 25
 експорт вітчизняної фармацевтичної 336
 екстракт ллячочок шовкопряда 325
 екстрактивність 365
 ектопаразитози 244
 електрофорез 140, 159
 елементи живлення 100
 елементи структури врожаю 171
 ембріони ВРХ 246
 ембріони курей 296
 ембріони риби 329
 ендемічні зони 251
 ендемічні регіони 268
 енергетична незалежність 188
 енергетичний потенціал вживаної деревини 388
 енергетичні показники 94
 енергетичні характеристики чорнозему 54
 енергія обмінна 287
 енерговитрати в ліс. госп-ві 382
 енергоємність гумінових кислот 54
 енергоємність продукції 15
 енергоємність процесу 35
 енергоощадні технології 35
 ензими 333
 ентомологічний моніторинг 346
 ентомопатогенний мікроорганізм 140
 епідемії 347
 епізоотичний процес 247
 епізоотії 307, 342, 344, 346, 351
 епізоотія в РФ 347
 еритроцити 339
 ерозійні процеси 179
 етологія тварин 337
 ефективність виробництва продукції 29
 ешерихіоз 298

Є

емність ринку 24

Ж

жива маса 277, 333
 живий надґрунтовий покрив 385
 живлення мінеральне 191
 живлення плодів дерев 201
 жир 278
 жир сирий 287
 жири в раціонах птиці 300
 жири у раціонах 237
 жирні кислоти 271
 жирокислотний склад 271
 жито озиме 98, 172, 258

З

зайві якість свиней 274
 забруднення води річок 120
 забруднення ґрунтів 269
 забруднення територій радіонуклідами 118
 забур'яненість посіву 70, 78
 загортальні робочі органи 37
 заготівля лісової продукції 377
 закон "Про карантин" 136
 законодавство 337
 законодавство України 336
 закупівельні ціни 12
 залягання карбонатів 49
 запилювальна діяльність 318
 запліднення кролів штучне 304
 заповідники 112
 Запорізька Січ 238
 Запорізьке водосховище 331, 334
 зараження інтрацеребральне 343
 засоби захисту 133
 засоби захисту нуту 194
 застосування добрив (особливості) 100
 застосування добрив 55
 захист довкілля Криму 119
 захист капусти савойської від шкідників і хвороб 219
 захист насіння і сходів 129
 захист рослин 128
 захист смородини 210
 заходи захисту 138, 139
 збереженість і вибіркування свиней 279
 збереження рідкісних видів рослин 113
 зберігання 370
 зберігання маточних коренеплодів моркви 215
 збирання і зберігання капусти савойської 219
 збирання кукурудзи на зерно 43
 збудник хвороби — гриб 133
 збудники фузаріозу 152
 збудники хвороб 141
 звівництво 309, 310
 "здоров'я" ґрунту 126
 зелена маса 174, 180, 184, 187
 землекористування раціональне 116, 122
 землекористування с.-г. 123
 землеробство 81
 землеробство органічне 48
 зерно 75, 365
 зернова продуктивність 74
 зерновий ворох 44
 зерноочисні машини 44
 зернопросапна сівозміна 58, 106
 зимівля 321
 злинка канадська 135

змішані посіви кукурудзи 175
 значення нуту (народногосподарське) 194
 знеліснення 390
 зношування 38
 зобуватість коренів 200
 зольні елементи 59
 зондування землі дистанційне 112
 зрошення 92
 зрошення земель 84
 зрошення краплинне 83, 95, 208
 зрошення саду 202
 зрошення сої 87
 зрошувальна меліорація 89
 зрошувальна техніка 94
 зрошуване землеробство 97, 213
 зрошувані ґрунти 86, 91
 зрошувані землі 90

Й

йод 251, 256
 йододефіцит (профілактика) 268

І

ідентифікація генів 294
 ізоляти вірусу АЧС 348
 ізоляти провірусу лейкозу 345
 ікра лососева 330
 імпорт 25
 імунізація коней 350
 імунізація птиці 355
 імунітет рослин 127
 імуногенетичні маркери (ВРХ) 248
 імуноферментний аналіз 132
 інвазії асоціативні хутрових звірів 307
 інвестиції 234, 273
 індекси племінної цінності та адаптаційної здатності свиней 280
 індивідуальна абсолютна плодючість 331
 індики 298
 інкрустація 191
 інкубатор 326
 інкубація яєць цесарок 299
 інноваційний розвиток 234
 інокуляція передпосівна 194
 Ін-т свинарства 7
 інтеграція 14
 інтегрований захист 128
 інтенсивність дощу 94
 інтенсивність забарвлення 278
 інтенсивність землекористування 21
 інтенсивність проростання 165
 інтродуковані види сосни 387
 інтродукція кленів східноазійських 227
 інтродукція рослин роду *Nuphar Smith* 233
 інтродукція троянди 232
 інфекційні хвороби 339
 інформаційне забезпечення 28
 інфрачервоні брудери 289
 іонізуюче випромінювання 118
 ірис низький 230
 історія боротьби з туберкульозом 351
 історія ветеринарної справи 238

К

кавовий екстракт 259
 калій 101
 калійний стан 51
 канабіноїди 192

канали збуту 17
 капуста білокачанна 359
 капуста кольрабі 220
 капуста савойська 219
 карантинний об'єкт 143
 карантинні види (бур'яни) 136
 карбамід 102
 карбонатність 61
 Карпатський регіон 341
 карти ґрунтів 3
 картопля 143, 216
 каталаза 285
 католіт 361, 373
 качки 300
 квасоля спаржева 224
 квіткогризи 138
 кислота ерукова 197
 кислоти гумінові 53
 кислоти органічні 364
 кислотність 61
 кислотно-лужна рівновага 50
 кислотно-основні властивості ґрунту 57
 кістки трубчасті 340
 кістчкові культури 206
 класифікація білків 369
 класифікація ґрунтів 1
 клен в озелененні 227
 клени східноазійської флори 227
 клен-явір 386
 клеома 229
 клімат 213
 клітини 362
 клітковина сира 287
 кліщ вароа 323
 кліщі (смородиновий бруньковий) 210
 кліщі 244
 кобальт 251
 коефіцієнт водотривкості 62
 коефіцієнт кореляції 101
 коефіцієнти переходу Pb і Cd 284
 кози 266–268, 342, 357
 кози Полісся Житомирщини 269
 козлятник східний 318
 колекція 196
 коливальні рухи 31
 комбайни зернозбиральні 42
 комбайновані робочі органи 35
 комбікорми 281, 360
 комбікорм-концентрат 310
 комплекс препаратів 129
 комплекс проблем 128
 композиції заквашувальні 362
 композиція бактеріальна 363
 компости торфогнойові 110
 коні 243, 350
 коні арабської породи 242
 коні гірського Криму 244
 коні (орловський рисак) 245
 конкурентоспроможність 15, 23, 234
 коноплі 192
 константа поділу клітин 362
 конструкції насаджень 202
 контроль 135
 контроль сальмонельозу 338
 конюшина повзуча 178
 кора 387
 кореляційний аналіз 386
 коренева губка 374, 389
 коренеллоди маточні моркви 215
 корми (безпека) 338
 корми (ГМО) 360
 корми для птиці 288
 корми качкам 300
 кормова добавка "Панкорм" 251
 кормова одиниця 175

кормовиробництво 234
 кормові добавки 237, 259, 260, 302, 309, 358
 корови 251, 254, 268
 корови-первістки 256
 короп 327, 332, 333, 373
 короп лускатий 335
 костриця конопель 192
 кошти бюджетні 27
 країни світу 344, 349
 країни-імпортери 241, 360
 краплинні водовипуски 96
 креатинін 282
 кривизна леза ножів 46
 Крим 10
 кров 327, 332
 кров ВРХ 341
 кров коней 245
 кров корів 256
 кровососки 244
 кроленята новонароджені 303
 кролі 303–305, 308
 кругообіг капіталу 28
 крупі неподрібнені 372
 круп'яне виробництво 372
 кукурудза 74, 80, 104, 174, 258
 кукурудза ГМ 360
 кукурудза на зерно 109
 кукурудза цукрова 173
 кукурудзозбиральний комбайн 43
 культура *in vitro* ірису 230
 культури зернові 37, 69, 76
 культури зернові озимі та ярі 162
 культури олійні (вищущування) 189
 культури покривні 187
 культури с.-г. 86
 купрум 267
 кури 293, 294
 кури *in vitro* 295
 кури-несучки 296
 курортно-рекреаційні території Криму 119
 курортотерапія 119
 курчата 355
 курчата-бройлери 291, 292
 кучерявість персика 133

Л

лаванда вузьколиста 196
 лавандин 196
 лактація 303
 ларинготрахеїт курей 296
 лежкість цибулі ріпчастої 217
 лейкоз 339, 345
 лейкоз ВРХ 253, 344
 лептоспіроз 350
 лернеоз 332
 Лисенко Т.Д. ("лисєнківщина") 4
 лиси сріблясто-чорні 309
 лисиця срібляста 307
 личинки бджоли 321
 лишайники 385
 лізин засвоюваний 287
 лімфоцити 339
 ліпіди загальні та їх класи 315
 ліпосомальні препарати 256
 лісова підстилка 378
 лісовирощування 379
 лісовідновлення природне 380
 лісокористування стале 390
 ліщина 209
 лляна промисловість 16
 логарифмічна спіраль 46
 логістичні системи у сіл. госп-ві 26
 лучні глейові легкосуглинкові ґрунти 88
 льонарство (кризовий стан) 16
 льон-довгунець 16

льонозбиральний комбайн 33
 люцерна 182, 185
 люцерна посівна 184
 лядвенець рогатий 178
 лялечки 325

М

магістральний підхід до моделювання 32
 магnezіум 267
 магнітне поле 292
 макуха 360
 малі фермерські господарства 34
 малі форми аграрного виробництва 22
 маловодні регіони 89
 маркери молекулярні 142, 143, 149, 150
 маса початку 74
 масло кисловершкове 363
 масло солодковершкове 363
 математична модель 32
 машини дощувальні ("Фрегат") 93
 машини лісогосподарські 382
 машиноформування 34
 мед 324
 медонос 317
 медопродуктивність 318
 меліоранти вапнякові 50
 меліоративна галузь 89
 меліоративний режим 84, 97
 меліоративні заходи 95
 меліоративні землі 92
 метаболізм 281
 метали важкі (свині) 284
 метилурацил 286
 метод ПЛР "у реальному часі" 345
 метод ПЛР 242
 методи аналізу 150
 методи племінної оцінки 263
 методологія безпеки продукції 240
 механізація лісового господарства 382
 механізм управління ефективністю 20
 механізовані зернозбиральні роботи 39
 механізовані роботи 34
 мигдаль 206
 мисливська фауна 375
 мідь 251, 333
 міжпорідний та внутріпорідний підбір 272
 мікобактерії 352, 354
 мікоплазмоз респіраторний 355
 мікотоксини 358
 мікробіологія 156
 мікробне біорізноманіття 58
 мікродобрива 129, 181
 мікроелементи 99, 100, 260
 мікроелементози 251
 мікрозрощення 95
 мікроклімат у пташнику 291
 мікроорганізми 241
 мікросателіти ДНК 147
 міназа у раціоні свиней 283
 мінералізація 49, 55, 60
 мінералізація гумусу 52
 мінеральний склад 323
 мінеральні азотні добрива 108
 мінеральні елементи 324
 міні-ДСН-електрофорез 151
 мінімізація обробітку ґрунту 63
 міні-техніка 43
 мінливість 81
 "мічуринська біологія" 4
 моделювання 313

модельовання продуктивності рослин 82
 модернізація тваринництва 234
 модульний енергетичний засіб 43
 молекулярно-генетичні форми 150
 молодняк ВРХ 259
 молодняк кролів 303
 молоко 30, 268, 269
 молоко овець 262
 молоко сухе (замінники) 360
 молочна продуктивність овець 270
 молочне скотарство 239, 246, 248, 251, 260, 340
 молочний тип бурі ВРХ 261
 моніторинг 29, 112, 136
 моніторинг екологічний 120
 монокалійфосфат 102
 морква 359
 морква посівна 215
 морфологічна будова 135
 морфологічні особливості селери 214
 морфологічні параметри ріпаку ярого 198
 мох 385
 мутації (кури) 294
 мутація (коні арабські) 242
 м'язи свиней різної локалізації 282
 м'язи скелетні поросят 285
 м'ясне скотарство 250, 258
 м'ясні якості 275
 м'ясо 241, 269
 м'ясо і м'ясопродукти 240
 м'ясо свиней 30

Н

надої молока 252
 налагодження комбайнів 42
 наноакваелати металів 267
 нанобактерії 339
 наночастки діоксиду церію 302
 насіннева продуктивність 107
 насінництво 158, 159
 насіння 165, 168, 187
 насіння бур'янів 80
 насіння чистосортне моркви 215
 наука 234
 науково-дослідна робота 8
 Національний ун-т харчових технологій 6
 нектаропродуктивність 317, 318
 нематода золотиста цистоутворююча 143
 нематода картопляна 137
 нематода коренепаразитуєча *H. schachtii* 148
 нематодостійкість 137
 неоднорідність 65
 нерівноресурсність конструкцій 38
 низькотемпературна обробка бульб картоплі 137
 Нікітський ботсад 9
 нітрати 359
 нітрифікація 59
 N-нітрозодиметиламін 366
 нозематоз 322
 ноосфера 125
 норка 307
 норма висіву 75
 норма годівлі норок 310
 норми висіву 169
 норми висіву насіння 171
 норми висіву нуту 194
 норми зрошувальні 97
 норми і строки внесення добрив 107

нуклеотидний поліморфізм 140
 нут 194
 нутрія 308

О

обладнання 312
 облік земель 19
 обліково-аналітичне забезпечення 28
 обліково-оціночні аспекти 19
 обмеження розвитку хвороб 130
 обмін речовин у телят 259
 обніжжя бджолине 324
 обробіток ґрунту 35, 66, 70, 78, 80
 обробіток ґрунту основний 69, 79
 обробка насіння 174
 обслуговування технічне і технологічне 40
 обсяги виробництва с.-г. продукції 25
 обчесаний ворох 45
 овес 161
 овес голозерний 372
 овочеві культури 213
 овочівництво 215
 огірки 359
 одноклеточні заміни 146
 однорічки 335
 окупність 182
 окупність витрат 180
 окупність затрат 104
 омолодження 176
 ондатра 306
 оновлення парку зернозбиральних комбайнів 32
 ооцити 331
 опорний візок 93
 опороси 279
 оптимальний баланс азоту 108
 оптична щільність 53
 оптово-відпускні ціни 12
 органи кровотворні 335
 організація землеустрою 21
 органічна речовина 56, 60
 органічні товари 17
 органо-мінеральне удобрення 63
 орендні земельні відносини 11
 ортзанди 374
 осад стічних вод 111
 осередки масового розмноження п'ядуна 383
 осіменіння корів 254
 осіменіння корів штучне 255
 основне та позакореневе підживлення 108
 остеологічні технології 340
 осушення 88
 охорона земель 122
 охорона мисливських угідь 375
 оцінка молоковіддачі в корів 252

П

Палас П.С. — дослідник флори 9
 паливні гранули 388
 паразити риб 356
 параметри кінематичні 31
 параметри мікроклімату 286
 параметри морфологічні 335
 пасовища 260, 265
 пасовища Полісся 257
 пасовищне утримання ВРХ 258
 патогенні гриби 131
 патології відтворення ВРХ 255
 перевидання праць 2
 переліг 56
 перепели 302

переробка низькотемпературна 368
 переробка помідора 221
 перетравний протеїн 175
 період вегетаційний 335
 перо-пухова сировина 301
 персик 206, 208
 печиво здобне 370
 печінка 285
 печінка гусей 301
 печінка і нирки корів 341
 пиво 367
 пилконосна рослина 316
 пилкок 318
 підгризаючі совки 138
 підґрунтові води 88
 підживлення добривами 176
 підживлення позакореневе 102, 174, 216
 підсів трав 176
 підщепа Кубань-86 206
 підщепи для черешні 207
 підщепи яблуні 202
 піретрини 244
 післяродовий період у корів 256
 плантажна оранка 85
 планування 39
 пластикові лотки 326
 пластівці 372
 платоспроможність аграрного підприємства 20
 плітка 331
 плодоношення яблуні 204
 площа листків 71
 ПЛР 132, 143, 199
 ПЛР з праймерами SdSSR 149
 побудова сівозмін 77
 повітряно-теплове обігрівання 168
 погодні умови 153
 подрібнювач коренеплодів 46
 пожежа лісова 384
 пожежі лісові 385
 пожежонебезпека 384
 позакореневе підживлення 104, 105
 показники біометричні 216
 показники гематологічні 332
 показники крові свиней біохімічні 281
 показники мікробіологічні 373
 показники якості зерна 102
 поливні землі 92
 поливні трубопроводи 96
 поліморфізм 276
 політика аграрна державна 22
 політика держави системна економічна 193
 політика екологічна 114, 116
 політика збалансована землеустрою 21
 політика інвестиційна (льон) 16
 політика інноваційна 28
 політика лісова міжнародна 390
 політика сортова 153
 політика цінова 30
 польова сівозмінна 55
 помідор 221, 222
 помідор дрібноплідний 223
 помідори 359
 поновлювані джерела енергії 188
 попельця червоноголова яблунева 149
 попередник 75, 76
 попередники 72, 73, 98, 161, 162
 популяції референтні 146
 порода свиней миггородська 276
 порода свиней миггородська (історія) 7

порода свиней полтавська м'ясна 275
 порода свинок п'єтрен 287
 породи овець і кіз 266
 породи свиней імпорні 279
 поросята (селезінка) 285
 поросята 277, 285, 286
 посіви озимої пшениці 108
 посівні площі сої 190
 постпірогенне відновлення 385
 посуха 166
 посухостійкість 163
 потепління глобальне 154, 155
 потреби рослин 99
 потужність дози опромінення 329
 поширення 136
 пошкодження дерев механічне 378
 правові відносини 328
 пребіолакт 274
 пребіотик 274
 препарат "Бровальзен-емульсія" 265
 препарат "Ектосан-спот-он®" 244
 препарати (Актеллік) 210
 препарати "Жавель-Клейд" і "Гексадекон" 354
 препарати антибактеріальні 298
 препарати для захисту 135
 препарати для саду 204
 препарати протитуберкульозні 353
 пресувальні камери 41
 прибутковість аграрного виробництва 21
 прибуток 301
 природокористування
 раціональне 119, 124
 природооблаштування 97
 природоохоронні території 120
 природи курчат 292
 пробіотики 309
 проблеми довілля глобальні 390
 проблеми експорту зерна 30
 прогноз врожайності 154
 прогноз на 2014 р. 139
 прогнозування ймовірності банкрутства 20
 програма розвитку вівчарства 262
 програми бюджетного фінансування 27
 програми національні 344
 продовжена культура 222
 продовольча безпека 250
 продовольче самозабезпечення 22
 продукти зернові 371
 продукти м'ясні 361
 продукти птахівництва 290
 продукти тваринництва 241
 продуктивність 29, 103, 158, 166
 продуктивність агроценозу 64
 продуктивність ВРХ 257
 продуктивність картоплі 137
 продуктивність к. од. 176
 продуктивність помідора 222
 продуктивність праці 15
 продуктивність свиней 274
 продуктивність сої 190
 продуктивність травостою та деяких с.-г. культур 110
 продуктивність цибулі 217
 продуктивність часнику 218
 продуктивність чиста фотосинтезу 186
 продукція лісового господарства 376
 продукція овочева 359
 продукція органічна 17, 24
 продукція побічна 48
 продукція с.-г. 12
 проект 273

промислова іхтіофауна 334
 промисловість цукрова 6
 пропускна здатність комбайнів 40
 проріджування цвіту 203
 пророщення зерна 365
 просапні культури 81
 просторова структура явірників 386
 протеїн 183, 278
 протеїназа С 242
 протруєння 129
 профіль ґрунту вертикальний і горизонтальний 65
 процес очосу льону-довгунця 33
 птахи домашні 308
 птахівництво 235
 птахогосподарства 296
 птахофабрики 298
 пташники 289
 птиця 237, 240, 288, 338, 358
 пшениця 132
 пшениця м'яка 170
 пшениця м'яка озима 165
 пшениця м'яка яра 163
 пшениця озима 5, 68, 72, 73, 99, 102, 104, 157, 166, 168, 169
 пшениця озима м'яка 151, 153, 167
 пшениця тверда яра 71
 пшениця яра 159, 160
 пшениця яра м'яка 164
 Пшеничний П.Д. 8
 пюре пектиновмісне морквяне 370
 п'ядун зимовий 383

Р

радіаційний контроль 376
 радіаційний контроль лісової продукції 377
 радіоактивне забруднення (3-тя зона) 284
 радіоактивне забруднення лісової продукції 376
 радіоактивність молока 260
 радіоекологія 118
 радіологічна небезпека 269
 радіометрія 118
 радіонукліди 118, 376
 радіонуклідне забруднення лісу 377
 рапсовий трач 138
 раціон норки 310
 раціон свиней (відстій соняшникової олії) 271
 раціони ВРХ 258
 раціони корів Житомирщини 260
 раціони свиней (ГМ-соє) 281
 раціони страусів 297
 регулювання цвітіння саду 204
 регулятори росту рослин 160, 185, 211
 режим годівлі осциляторний 275
 режим зволоження 83
 режим зрошення 87
 режим температурний у пташниках 289
 режимами зрошення 82, 86
 резистентність 327
 резистентність організму кролематок 305
 рекреаційна дигресія 378
 рекреація 114, 119
 рекультивация земель 122
 реліктові соснові ліси 389
 рентабельність 29
 рентабельність сіна 176
 репродуктивна самостійність 147
 репродуктивність ДРХ 266
 рестриктаза 140
 ресурси водні 90, 97

ресурси енергетичні 15
 ресурси земельні 116
 ресурси природні 124
 ресурсовитрати в ліс. госп-ві 382
 референс-центр 346
 реципієнти (корови) 246
 рештки рослинні 52, 66
 риба 241
 риба морська 356
 рибальство 328
 рибне борошно 288
 рибництво 328
 ризики 346
 ризики вірусних інфекцій 342
 ринки товарні України 115
 ринкова система 14
 ринок землі 11
 ринок органічної продукції 23, 24
 ринок продовольчий 22
 ринок світовий 17
 рис 365
 рівень надійності 38
 рівень підґрунтових вод 84
 рівень розораності 21
 рік використання 107
 рілля 56
 ріпак 197
 ріпак ярий 169, 198
 ріст рослин 182
 РНК-інтерференція 148
 роботизовані системи 239
 родючість ґрунтів 67, 97, 116
 родючість чорноземів 63
 розведення маток 319
 розвиток рослин 166
 роздрібні ціни 12
 розмноження клеоми 229
 розмноження чорниці 211
 розорювання ґрунтів 65
 розплід 313, 314, 321
 розплід бджіл 323
 розповсюдженість 132
 розповсюдження шкідників рапсу 138
 розпушування ґрунту глибоке (долотування) 182, 184
 розсадники 200
 розсадники лісові 379
 розсадники хвойних порід 381
 розсолювання ґрунтів 85
 розчин (сперми кнурів) 325
 рудеральні види рослин 385

С

саджанці яблуні 83
 сади (оцінка) 201
 сади інтенсивні у Польщі 204
 сади під сіткою 203
 садивний матеріал 200
 сальмонели 338
 самоочищення річки 120
 санітарний стан дерев 389
 санітарний стан деревостану 378
 Сапегін А.О. — генетик і селекціонер 4
 сапоніт (природний мінерал-сорбент) у годівлі 284
 свинарство 7, 235, 348
 свині 237, 273, 276, 277, 281, 282, 284, 347, 349
 свині (молодняк) 271, 274, 278, 283
 свинки ремонтні 287
 свиноматки 272, 279, 286
 свиноферми 273
 с.-г. вчений комітет 3
 с.-г. наука 8
 сегрегація обчесаного вороху 45
 селезінка 335

селекційні установи 5
селекціонери 5
селекція 5, 167
селекція ароматних троянд 231
селекція ВРХ 249, 261
селекція геномна 146
селекція курей 294
селекція овець 263, 270
селекція ондатри 306
селекція рослин 142
селекція сої 190
селекція троянди 232
селера 214
сепарування 168
серологічний моніторинг 243
сечова система ВРХ 341
сидерати 98, 109
сила різання 46
силосна маса 175
сировина для виробництва біопалива 188
сировина поновлювана рослинна 188
система ползахисних лісових смуг 183
система стандартизації 23
системи краплинного зрошення 96
системи механічні 31
системи обробітку ґрунту 59
системи удобрення 54, 57, 58
сичуг кози (інвазії) 357
сівба 35
сівба пряма 37
сівозміна 69, 76, 103, 135
сівозміна короткоротаційна 98
сівозміни бурякові 139
сівозміни довго- і короткоротаційні 77
сільські громади 13
сім'ї бджолині 312, 319, 321
сінокоси старосіяні 176
сірка 305
сіянці хвойних порід 381
сказ тварин 343
скальператор 45
скасування мораторію 11
склад зерна 99
скринінгові послідовності ГМО 199
слива 206
сліпота 350
смородина 210
собівартість продукції 29
соки ягідні 364
солод 365, 366
солодородження 365
солома (субстрат) 226
солома попередника 109
солонцеві ґрунти 85
солонці 85
сольовий режим 88
соняшник 79
сорбенти "Кормосан" і аеросил 295
сорбенти 358
сорт 5, 68, 153, 173, 317
сорт одно-, багатотиповий 159
сорт 105, 134, 157, 158, 166
сорт ґруші 205
сорт і види клеомі 229
сорт і гібриди капусти савойської 219
сорт і гібриди ріпаку ярого 198
сорт капусти кольрабі 220
сорт квасолі спаржевої 224
сорт пшениці 167, 169
сорт ріпаку 197
сорт садів 200
сорт сої 190
сорт троянди 232

сорт троянди ароматні 231
сорт фундука 316
сорт цибулі різностиглі 217
сорт часнику 218
сорт яблуні 202
сортів технологія 157
сортівальні решета 44
сосна 381
сосна звичайна 389
соціоекономічний розвиток сіл. госп-ва 13
соя 100, 130, 134, 190, 191, 314, 315
соя ГМ 360
спадковість курей 293
спельта 170
сперма заморожена (якість) 255
сперма кнурів (якість) 325
спирт етиловий 18
споживчі властивості 371
спосіб обробітку ґрунту 74
способи захисту 131
способи розмноження фундука 316
сталій розвиток 117, 382
стандарт саджанців фундука 209
староорні землі 374
статистичні тести 147
статистично-імітаційне моделювання 39
стахіс 212
створення маркера 150
стеблевідвод 37
стеблостій 184
Стевен Х.Х. — засновник ботанічних садів 9
стиглість 173
стимулятор росту 216
стійкі сорти 133
стійкість 127, 134
стійкість до гербіцидів 135
стійкість до нематод 148
стійкість до попелиці 149
стільники 313
столок (кострець) безостий 107
стратегія контролю 135
страуси Пр АТ "Агро-Союз" 297
стресостійкість у корів 252
стрес-схильність 277
строки сівби 72, 162, 169, 171
строки сівби цибулі 217
структура мікробного угруповання 51
структура популяції ячменю 145
структурний стан чорноземів 62
субстрат (глива) 225
судово-ветеринарна експертиза 340
сульфат калію 102
сумарне водоспоживання 87
сусло пивне 367
суха речовина 174, 182, 278
сушільний агент 366
сушіння 366
схема розміщення рослин квасолі 224
схили еродовані 179
схрещування овець 264

Т

таксони східноазійських кленів 227
тварини с.-г. 236, 240, 338, 358
тваринництво 8, 234, 239
тваринництво за Гетьманщини 238
тваринницька галузь 235
телята (вік) 247
температура 320
тенденції логістичної діяльності в сіл. госп-ві 26

теорія вібраційних машин 31
теплові поля 313
тепловізор 303
теплогенератори 289
теплоносії у пташниках 289
термін зберігання 371
термографія 303
термоскопія 303
тест-системи 290
тестування зернозбиральних комбайнів 40
тест-штам CVS 343
тетрагідроканабінол 192
технічні рекомендації 42
технічні учбові заклади 6
техногенне навантаження Донбасу 114
технології використання торфу 110
технології вирощування 155
технології вирощування сої 191
технології інкубації 330
технології птахівництва 291
технології у гусівництві 301
технології у скотарстві 250
технологічний модуль 47
технологічні процеси 31
технологія no-till 66, 67
технологія вирощування 68, 187
технологія вирощування цикорію 195
технологія внесення 108
технологія пасовищного утримання 257
типи розміщення дерев явора 386
тканина м'язова 282
товарна структура експорту 30
товарні селянські господарства 14
токсини у кормах птиці 295
токсичність гербіцидів 381
токсоплазмоз у кіз 267
топінамбур 212
торговельний баланс 25
точний висів 36
трава суданська 180
трави 178
трави багаторічні бобові 181
травмування зернівок 44
травостої 177
трансплантація ембріонів 246
трансформація 60
тритикале яре 160, 171
тріска тихоокеанська 147
троянда 231
троянда садова 232
туберкулінова проба 247
туберкульоз 247, 339, 351, 353, 354

У

угіддя мисливські 375
удобрення 111, 126
умови кліматичні 154, 155
універсальна пневматична сівалка 36
університети 10
управління 239
управління державне 344
управління продукційними процесами 86
управління ризиками 28
урожайність 68, 70, 98, 104, 177, 178, 183
урожайність гливи 225
урожайність картоплі 216
урожайність квасолі спаржевої 224
урожайність помідора 222
урожайність ріпаку ярого 198

урожайність сої 191
 усихання сосни 389
 усихання соснових насаджень 374
 усушка деревини 387
 утилізація відходів 388
 утримання бджіл 319
 утримання і годівля ВРХ 249
 утримання кліткове ондатри 306
 утримання кролів
 зовнішньокліткове 304
 учені-ґрунтознавці 2

Ф

фармацевтична
 промисловість 336
 фарш промитий 373
 ферменти 242, 251
 ферменти протеолітичні 368
 філософи давньоримські 1
 фінансовий менеджмент 28
 фінансування аграрного сектору
 АПК 27
 фітомаса 62
 фітосанітарна ситуація 67
 фітосанітарний стан 139
 фітосанітарний стан посівів 128
 фітотоксичність 152
 форелівництво 326
 форель райдужна 326
 формування крони дерев 203
 формування рулонів
 льонотрести 41
 фотосинтетичний потенціал 186
 фракції 168
 фракціонування 368
 фракціонування зерна 172
 фульвокислоти 106
 фунгіциди 180
 фунгіциди біологічні 152
 фундук 209, 316
 функціонування аграрного
 сектору 14

Х

харчова цінність 144
 харчові продукти 338, 360
 хвороба Шмалленберг 342
 хвороби 131, 180
 хвороби бактеріальні 130
 хвороби і шкідники груші 205

хвороби інвазійні 267
 хвороби коней 243
 хвороби птиці 290
 хвороби риби 356
 хвороби садів 200
 хвороби трансмісивні 342
 хвороби трасмісивні 346
 хвороби часнику 218
 хвоя 387
 хіміорезистентність
 туберкульозу 353
 хімічне проріджування зав'язі 204
 хліб 371
 хлібопекарська якість
 (ознаки) 151
 хлорела 305
 хлорофіл (a+b) 105
 хром 305
 хрому хлорид і цитрат 315
 хутро ондатри 306
 хутрові звірі 307

Ц

цезій у лісових кормах 269
 цесарки 299
 цибуля ріпчаста 217
 цикорій (історія) 195
 цинк 333
 цинк у раціоні порослят 285
 цінність експлуатаційна свиней 280
 цінова ситуація 24
 цукристість 101
 цукрове виробництво (історія) 193

Ч

ЧАЕС 376
 часник озимий 218
 частоти алелів гордеїну 145
 чендерний паритет 13
 чергування культур 77
 черешня 207
 чорниця високоросла 211
 чорнозем опідзолений
 важкосуглинковий 55
 чорноземи вилужені 61
 чорноземи звичайні та південні 53
 чорноземи перехідної смуги 61
 чорноземи типові 61
 чума свиней (Запорізька обл.) 348
 чуфа 212

Ш

швидкість руху прес-підбирачів 41
 шишка 387
 шишки кольорові "хвойників" 228
 шіітаке 226
 шкідники 136, 139
 шкідники рапсу 138
 шкідники часнику 218
 шкодочинність 139
 шляхи меліорації 85
 шовкопряд дубовий 325
 шпик 275
 шрот 360
 штаб "Фітант-1" 130
 штами швидкорослі шіітаке 226
 штаб-продуцент 140
 штучний дощ 94
 штучне зараження 134
 штучний комплексний інфекційний
 фон 141

Щ

щеплення личинок бджіл 319
 щільність ґрунтів 374

Я

яблуня 105, 149, 204
 яблуня (економ. аспект) 202
 яблуня під покриттям 203
 яйцекладіння 314
 якість ґрунту 183
 якість зерна 68, 72, 73, 157, 160,
 164, 167, 172
 якість корму 184, 185
 якість м'яса 240
 якість олії для виробництва
 дизбіопалива 189
 якість очищення 45
 якість поливної води 96
 якість продукції 115
 ялина 228, 381
 ялиця 228
 яловичина 250
 ячмінь 132, 155
 ячмінь голозерний 144
 ячмінь озимий 367
 ячмінь ярий 70, 75, 78, 161, 367
 ящур (епізootії) 349

ПОКАЖЧИК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИЧНИХ І ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

1. Агроєкологічний журнал. — 2013. — № 3.
2. Агроінком. — 2013. — № 4/6.
3. Агроном. — 2013. — № 4.
4. Агрохимический вестник. — 2013. — №№ 4, 6.
5. Агрохимия. — 2013. — № 9.
6. Биотехнология. — 2013. — № 5.
7. Бізнес-навігатор. — 2013. — № 1.
8. Біологія тварин. — 2013. — Т. 15, №№ 2, 3, 4; Т. 16, № 1.
9. Вестник защиты растений. — 2013. — №№ 3, 4.
10. Ветеринария. — 2013. — № 10.
11. Ветеринарна медицина України. — 2013. — № 11.
12. Веткорм (ветеринария и кормление). — 2013. — №№ 1, 4.
13. Вісник аграрної науки. — 2013. — №№ 9, 10, 11.
14. Вісник Запорізького національного університету. — 2013. — № 1.
15. Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2013. — №№ 3, 4, 10; 2014. — № 1.
16. Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2013. — Вип. 7.
17. Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2013. — № 1/2.
18. Водне господарство України. — 2013. — № 5.
19. Гавриш. — 2013. — № 4.
20. Генетика. — 2013. — Т. 49, №№ 10, 11.
21. Гидробиологический журнал. — 2013. — Т. 49, № 5.
22. Ґрунтознавство. — 2013. — Т. 14, № 1/2.
23. Достижения науки и техники АПК. — 2013. — №№ 9, 10.
24. Економіка АПК. — 2013. — №№ 9, 10, 11.
25. Ефективне тваринництво. — 2013. — № 7.
26. Землевпорядний вісник. — 2013. — № 10.
27. Зерно і хліб. — 2013. — № 4; 2014. — № 1.

28. **Зерно.** — 2013. — № 11.
29. **Известия высших учебных заведений. Лесной журнал.** — 2013. — № 5.
30. **Інтродукція рослин.** — 2013. — № 3.
31. **Карантин і захист рослин.** — 2013. — № 12.
32. **Картофель и овощи.** — 2013. — № 8.
33. **Квіти України.** — 2013. — № 5.
34. **Кормопроизводство.** — 2013. — №№ 8, 9.
35. **Кролиководство и звероводство.** — 2013. — № 3.
36. **Кукуруза и сорго.** — 2013. — №№ 3, 4.
37. **Лісовий і мисливський журнал.** — 2013. — № 5.
38. **Мелиорация и водное хозяйство.** — 2013. — № 5.
39. **Мясной бизнес.** — 2014. — № 3.
40. **Напитки. Технологии и инновации.** — 2014. — № 1/2.
41. **Насінництво.** — 2013. — №№ 9, 12.
42. **Настоящий хозяин.** — 2013. — №№ 8/9, 11.
43. **Науковий вісник “Асканія-Нова”.** — 2013. — Вип. 6.
44. **Наше птахівництво.** — 2013. — № 6.
45. **Овощеводство.** — 2013. — №№ 11, 12.
46. **Огородник.** — 2013. — №№ 10, 12.
47. **Пасіка.** — 2014. — № 3.
48. **Продовольча індустрія АПК.** — 2013. — № 6.
49. **Пропозиція.** — 2013. — № 11. Спецвип.: Інтенсивний сад: зарубіжний досвід, № 12; 2014. — №№ 1, 3.
50. **Пчеловодство.** — 2014. — №№ 1, 2.
51. **Рыбное хозяйство.** — 2013. — № 1.
52. **Сад, виноград і вино України.** — 2013. — № 7/9.
53. **Сахарная свёкла.** — 2013. — № 8.
54. **Сельскохозяйственная биология.** Сер. Биология растений. — 2013. — № 5; 2014. — № 1.
55. **Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин.** — 2013. — № 3; 2014. — № 1.
56. **Сучасне птахівництво.** — 2013. — № 7.
57. **Сучасні аграрні технології.** — 2013. — №№ 3, 4, 6, 8, 10.
58. **Тваринництво України.** — 2013. — № 6; 2014. — № 1.
59. **Техніка і технології АПК.** — 2013. — №№ 9, 10.
60. **Физиология и биохимия культурных растений.** — 2013. — Т. 45, № 3.
61. **Физиология растений и генетика.** — 2013. — Т. 45, № 4.
62. **Хлебный и кондитерский бизнес.** — 2014. — № 2.
63. **Хранение и переработка зерна.** — 2014. — №№ 1, 2.
64. **Цитология и генетика.** — 2013. — Т. 47, №№ 3, 4, 5.
65. **Цукор України.** — 2013. — № 9; 2014. — № 1.
66. **Цукрові буряки.** — 2013. — № 6; 2014. — № 1.
67. **Agroexpert.** — 2013. — № 12.
68. **The ukrainian farmer.** — 2013. — № 12; 2014. — № 2.

ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ ТА ІНШІ НАУКОВІ ЗБІРНИКИ

1. **Агробіологія** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 —
Вип. 11 (104). — 2013. — 218 с. Шифр 542192
2. **Агропромислове виробництво Полісся** [Текст]: зб. наук. пр. / НААН, Ін-т сільського господарства Полісся; редкол.: Савченко Ю.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Житомир, 2012 —
Вип. 6. — 2013. — 176 с. Шифр 542578
3. **Адаптивні системи землеробства і сучасні агротехнології — основа раціонального землекористування, збереження і відтворення родючості ґрунтів** [Текст]: [зб. наук. пр.] / НААН, Нац. наук. центр “Ін-т земл-ва НААН”; редкол.: Камінський В.Ф. [та ін.]. — Київ: Едельвейс, 2013. — 308 с. Шифр 541140
4. **Бюлетень Державного Нікітського ботанічного саду** [Текст] / НААН; редада: Єжов В.М. (голова) [та ін.]. — Ялта, 2007 —
Вип. 105. — 2012. — 180 с. (присвяч. 200-річчю НБС). Шифр 541482.
Вип. 106. — 2013. — 64 с. (присвяч. 200-річчю НБС). Шифр 541483.
5. **Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН** [Текст] / НААН, Ін-т сіл. госп-ва степової зони; редкол.: Черенков А.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Дніпропетровськ, 1956 —
№ 4. — 2013. — 196 с. Шифр 542064
6. **Ветеринарна біотехнологія** [Текст]: бюлетень / НААН, Держ. комітет вет. медицини України, Ін-т вет. медицини, Держ. наук.-контрольний ін-т біотехнології і штамів мікроорганізмів; редкол.: Ображей А.Ф. і Ушкалов В.О. (голов. редактори) [та ін.]. — Київ: Дорадо, 2001 —
№ 22. — 2013. — 702 с. — (присвяч. 20-річчю наук.-вироб. фірми “Бровафарма”). Шифр 541902
Вип. 23. — 2013. — 290 с. Шифр 541903
7. **Ветеринарна медицина** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. наук. центр “Ін-т експериментальної і клінічної вет. медицини”; редкол.: Стегній Б.Т. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 1964 —
Вип. 97. — 2013. — 595 с. Шифр 06 541688
8. **Вісник Житомирського національного агроекологічного університету** [Текст]: наук.-теорет. зб. / редкол.: Малиновський А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Житомир, 1998 —
Вип. 1 (34), т. 3. — 2013. — 215 с. Шифр 541689
9. **Вісник Українського відділення Міжнародної академії аграрної освіти** [Текст]. — Запоріжжя, 2013. —
Вип. 1. — 220 с. Шифр 541151
10. **Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України; редкол.: Бобро М.А. (голов. ред.) [та ін.]. — Харків, 1997 —
№ 1. — 2013. — 279 с. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). Шифр 541155
11. **Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики та продовольства України; редкол.: Козаченко О.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків, 2000 —
Вип. 143: Інноваційні технології деревообробної промисловості та механізації процесів у лісовому комплексі. — 2013. — 265 с. Шифр 542030
12. **Захист і карантин рослин** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т захисту рослин; редкол.: Борзих О.І. (голов. ред.) [та ін.]. — Київ: Світ, 1964 —
Вип. 59. — 2013. — 413 с. Шифр 06 542881
13. **Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Калетнік Г.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Вінниця, 1997 —
Вип. 2 (77), т. 1. — 2013. — 137 с. — (Сер. Екон. науки). Шифр 541304
Вип. 4 (74). — 2013. — 172 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 541911
Вип. 5 (78). — 2013. — 279 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 542072
14. **Збірник наукових праць ННЦ “Інститут землеробства НААН”** [Текст] / редкол.: Камінський В.Ф. (голов. ред.) [та ін.]. — Київ: Екмо, 1996 —
Вип. 1/2. — 2013. — 191 с. Шифр 541509
15. **Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України, Поділ. держ. аграр.-технол. ун-т; редкол.: Бахмат М.І. (голов. ред.) [та ін.]. — Кам’янець-Подільський, 1996 —
Вип. 21. — 2013. — 328 с. — (Сер. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва). Шифр 540467
Вип. 21. — 2013. — 460 с. — (Сер. С.-г. науки. Екон. науки. Техн. науки). Шифр 542054

16. **Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету** [Текст] / М-во аграр. політики України, Таврійський держ. агротехнол. ун-т, Навч.-наук. ін-т економіки і бізнесу / редкол.: Рудьєв В.А. (голова) [та ін.]. — Мелітополь, 2009 — № 1 (21), т. 2: Екон. науки. — 2013. — 396 с. Шифр 541915
17. **Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Непочатенко О.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Умань, 1926 —
Вип. 81, ч. 1: Агрономія. — 2012. — 259 с. Шифр 541709
Вип. 82. — 2013. — 286 с. Шифр 541711
Вип. 83. — 2013. — 303 с. Шифр 541712
18. **Зрошувальне землеробство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т земл.-ва південного регіону; редкол.: Вожегова Р.А. (голов. ред.) [та ін.]. — Херсон: Айлант, 1966 —
Вип. 59. — 2013. — 237 с. Шифр 06 541306
19. **Історія освіти, науки і техніки в Україні** [Текст]: матеріали VIII Всеукр. конф. молодих учених і спеціалістів, м. Київ, 21 трав. 2013 р. / НААН, ННСГБ [та ін.]; редкол.: Вергунов В.А. (голова) [та ін.]. — Київ: ФОП Корзун Д.Ю., 2013. — 105 с. Шифр 541929
20. **Корми і кормовиробництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т кормів, Вінницький держ. аграр. ун-т; редкол.: Петриченко В.Ф. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків: Майдан, 1965 —
Вип. 76. — 2013. — 315 с. Шифр 06 542041
21. **Матеріали IX міжнародної конференції “Птахівництво-2013”**, 22–26 верес. 2013 р. [Текст] / Асоціація “Союз птахівників України”. — Судак, 2013. — 181 с.
22. **Механізація та електрифікація сільського господарства** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Нац. наук. центр “Ін-т механізації та електрифікації сіл. госп-ва”; редкол.: Братішко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Глеваха, 1965 —
Вип. 98, т. 1: Сучасні проблеми землеробської механіки: матеріали XIV Міжнар. наук.-техн. конф., присвяч. пам’яті акад. П.М. Василенка. — 2013. — 151 с. Шифр 06 542021
23. **Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Туниця Ю.Ю. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 1998 —
Т. 15, № 1 (55), ч. 2. — 2013. — 270 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 542225
Т. 15, № 1 (55), ч. 3. — 2013. — 285 с. — (Сер. Харчові технології). Шифр 542216
Т. 15, № 3 (57), ч. 1. — 2013. — 402 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 542221
24. **Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України** [Текст]: зб. наук.-техн. пр. / М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр вищої освіти, Нац. лісотехн. ун-т України; редкол.: Туниця Ю.Ю. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 1994 —
Вип. 23.7. — 2013. — 404 с. Шифр 542031
Вип. 23.8. — 2013. — 408 с. Шифр 542032
Вип. 23.9: Ландшафтна архітектура і сучасність. — 2013. — 400 с. Шифр 542033
Вип. 23.10. — 2013. — 404 с. Шифр 542034
Вип. 23.11. — 2013. — 400 с. Шифр 542035
Вип. 23.12. — 2013. — 408 с. Шифр 542636
Вип. 23.13. — 2013. — 416 с. Шифр 542037
Вип. 23.14. — 2013. — 399 с. Шифр 542038
25. **Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України** [Текст]: зб. наук. пр. / редкол.: Мельничук Д.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ, 1997 —
Вип. 183, ч. 2. — 2013. — 313 с. — (Сер. Агрономія).
Вип. 188, ч. 2. — 2013. — 242 с. — (Сер. Вет. меди-
- цина, якість і безпека продукції тваринництва). Шифр 542110
Вип. 5(78). — 2013. — 279 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 542072
26. **Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України; ред. рада: Андрущенко В.П. (голова) [та ін.]. — К., 2013. —
№ 5. — 268 с. — (Сер. 20. Біологія). Шифр 542623
27. **Науково-технічний бюлетень** [Текст] / НААН, Ін-т тваринництва; редкол.: Іонов І.А. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків, 1971 —
№ 109, ч. 1. — 2013. — 362 с. Шифр 541729
№ 109, ч. 2. — 2013. — 227 с. Шифр 541730
28. **Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок** [Текст] / НААН, М-во аграр. політики та продовольства України; редкол.: Влізло В.В. і Коцюмбас І.Я. (голов. редактори) [та ін.]. — Львів, 1998 —
Вип. 14, № 1/2. — 2013. — 533 с. Шифр 541184
29. **Передгірне та гірське землеробство і тваринництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т землеробства і тваринництва західного регіону; редкол.: Седіло Г.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Л. — Оброшине, 1967 —
Вип. 55, ч. 1. — 2013 — 246 с. Шифр 06 542174
30. **Пчеловодство. Апитерапія. Фітотерапія в руках чело-века** [Текст]: матеріали науч.-практ. конф. / Овсяник В.И. (глав ред.) [и др.]. — Симферополь: ИТ “АРИАЛ”, 2013. — 272 с. Шифр 542643.
31. **Розведення і генетика тварин** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин; редкол.: Рубан С.Ю. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ: Аграр. наука, 1971 —
Вип. 47. — 2013. — 154 с. Шифр 06 542600
32. **Роль науки у підвищенні технологічного рівня і ефективності АПК України** [Текст]: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 16–17 трав. 2013 р. / НААН, Тернопіл. держ. с.-г. дослідна станція [та ін.]; редкол.: Кулик С.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Тернопіль: Крок, 2013. — 401 с. Шифр 542496
33. **Садівництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т садівництва; редкол.: Гриник І.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Київ: Серж, 1964 —
Вип. 67. — 2013. — 250 с. Шифр 06 542185
34. **Селекція і насінництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр’єва; редкол.: Кириченко В.В. (відп. ред.) [та ін.]. — Харків, 1964 —
Вип. 103. — 2013. — 375 с. Шифр 06 542504
35. **Сучасні досягнення в тваринництві та птахівництві** [Текст]: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених / НААН, Ін-т тваринництва [та ін.], с. Мартова, 11–13 верес. 2013 р. — Х., 2013. — 134 с. Шифр 541741.
36. **Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, НВО “Сільгоспмашсистема”, УкрНДІ прогнозування і випробування техніки та технологій для с.-г. вир-ва ім. Л. Погорілого; редкол.: Іванишин В. (голов. ред.) [та ін.]. — Дослідницьке, 1999 —
Вип. 17 (31), ч. 1: С.-г. техніка — XXI: випробування, прогнозування, конструювання. — 2013. — 461 с. Шифр 541536
Вип. 17 (31), ч. 2: Новітні технології в АПК: програмування, управління, оцінювання. Енергозбереження та альтернативна енергетика в АПК. — 2013. — 358 с. Шифр 541537
37. **Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва** [Текст]: зб. наук. пр. / Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2010 —
Вип. 10 (105). — 2013. — 126 с. Шифр 542817

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ, БІБЛІОГРАФІЧНІ ТА ІСТОРИКО-
БІБЛІОГРАФІЧНІ СЕРІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ (1998–2014 рр.)**

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АКАДЕМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р.
(61 кн.)**

1. АВДІЗБА А.М. (2009)
2. БАБИЧ А.О. (2003)
3. БАРАБАШ О.Ю. (2002, 2007)
4. БАЩЕНКО М.І. (2008)
5. БОГДАНОВ Г.О. (2010)
6. БУРКАТ В.П. (1999, 2009)
7. ВАСИЛЕНКО П.М. (2000)
8. ВЛАСЕНКО В.М. (2004)
9. ВЛІЗЛО В.В. (2010)
10. ГОЛІК В.С. (2007)
11. ГОЛОВКО А.М. (2011)
12. ГУДКОВ І.М. (2005)
13. ДЕМ'ЯНЕНКО М.Я. (2005)
14. ЄЖОВ В.М. (2009)
15. ЗУБЕЦЬ М.В. (1999, 2008)
16. ІБАТУЛЛІН І.І. (2006)
17. КИРИК М.М. (2008)
18. КИРИЧЕНКО В.В. (2010)
19. КОВАЛЕНКО П.І. (1999)
20. КОЗИРЬ В.С. (2007)
21. КРАВЧЕНКО В.А. (2009)
22. КУЧКО А.А. (2006)
23. ЛЕБІДЬ Є.М. (2007)
24. ЛІСОВИЙ М.П. (1999)
25. ЛУКІНОВ І.І. (2007)
26. МАЗУР Г.А. (2006)
27. МАРТИНЕНКО І.І. (1999)
28. МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я. (2003, 2008)
29. МУСІЄНКО М.М. (2008)
30. ОСТАШКО Ф.І. (2004)
31. ПАНАСЮК Б.Я. (2007)
32. ПЕРЕСИПКІН В.Ф. (1999)
33. ПОГОРІЛИЙ Л.В. (2004)
34. РИБАЛКО В.П. (2006)
35. САБЛУК П.Т. (2001, 2006, 2011)
36. САВЧЕНКО Ю.І. (2009)
37. САЙКО В.Ф. (2001)
38. СИТНИК В.П. (1999, 2009)
39. СНІТИНСЬКИЙ В.В. (2009)
40. СОЗІНОВ О.О. (2001, 2010)
41. СТЕГНІЙ Б.Т. (2011)
42. ТАРАРІКО О.Г. (2005)
43. ТРЕГОВЧУК В.М. (2002)
44. ТРІШИН О.К. (2012)
45. УШКАРЕНКО В.О. (2008)
46. ФЕДОРЕНКО В.П. (2010)

47. ФУРДИЧКО О.І. (2012)
48. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Г.О. (2006)
49. ЦИКОВ В.С. (2006)
50. ШЕВЧЕНКО А.М. (2008)
51. ЮРЧИШИН В.В. (2000, 2005)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р.
(12 кн.)**

1. БЕРЕЗОВСЬКИЙ М.Д. (2011)
2. ВОЙТЮК Д.Г. (2009)
3. ГЕРМАН В.В. (2011)
4. ГОЛОВКО А.М. (2006)
5. ЄФІМЕНКО М.Я. (2007)
6. МАЗОРЕНКО Д.І. (2011)
7. МАЛІК М.Й. (2005)
8. СІГАРЬОВА Д.Д. (2010)
9. СЛАВОВ В.П. (2007)
10. СОБКО О.О. (2009)
11. УШКАЛОВ В. О. (2013)
12. ЧЕРНОВОЛ М.І. (2010)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНІ ЧЛЕНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2009 р.
(1 кн.)**

ГРАБОВЕЦЬ А.І. (2009)

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЗЕМЛЕВПОРЯДНА НАУКА”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р.
(1 кн.)**

НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2005)

**СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ
ВЧЕНИХ-АГРАРІЇВ УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р.
(56 кн.)**

1. КУЛЕШОВ М.М. (1998)
2. КРАВЧЕНКО М.А. (1999)
3. ЯНАТА О.А. (2001)
4. ФЕДОРОВА Н.А. (2002)
5. КОТКО І.К. (2002)
6. ФОМІЧОВ А.М. (2003)
7. НАУМЕНКО В.В. (2004)
8. ГЛАЗКО В.І. (2004)

9. ТЮЛЕНЄВ М.О. (2004)
10. МАХОВ Г.Г. (2005)
11. ШЕВЧЕНКО М.Н. (2005)
12. ВЛАСЮК П.А. (2005)
13. АЛПАТЬЄВ С.М. (2005)
14. СЛЮСАР І.Т. (2005)
15. БОГДАНОВ С.М. (2006)
16. ДЕГОДЮК Е.Г. (2007)
17. ЗЕЛЕНСЬКИЙ М.О. (2007)
18. ЯНГОЛЬ А.М. (2007)
19. СВЄЧИН К.Б. (2007)
20. МУДРУК О.С. (2007)
21. ОСИПЧУК А.А. (2007)
22. ТИХОНЕНКО Д.Г. (2007)
23. ТЕРНИЧЕНКО А.Г. (2008)
24. ГОРОДНІЙ М.Г. (2008, 2008)
25. ЗАДОНЦЕВ А.І. (2008)
26. ТАРАНЕНКО Л.К. (2009)
27. ВІЛЕНСЬКИЙ Д.Г. (2009)
28. ТАРАБРІН О.Є. (2009)
29. ЛОПАТІН М.І. (2009)
30. РЕВО М.В. (2009)
31. ПОЧЕРНЯЄВ Ф.К. (2010)
32. КОЛЕСНИКОВ О.І. (2010)
33. САЗАНОВ В.І. (2010)
34. СТУПЕНЬ М.Г. (2010)
35. ГУБЕНІ Ю.Е. (2010)
36. ШЕЛЕПОВ В.В. (2011)
37. СІРАЦЬКИЙ Й.З. (2011)
38. ЗАВІРЮХА П.Д. (2011)
39. БЕРЕЗІВСЬКИЙ П.С. (2011)
40. КРИЛОВА Г.І. (2011)
41. ДЖОВАНІ Д.О. (2011)
42. ВОЛЬФ М.М. (2011)
43. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2011)
44. КУЛЖИНСЬКИЙ С.П. (2011)
45. КОБЕЦЬ А.С. (2012)
46. СТЕПЧЕНКО Л.М. (2012)
47. РОЖЕСТВЕНСЬКИЙ Б.М. (2012)
48. ШАРАПА Г.С. (2013)
49. ВОЗНЯК Р.П. (2013)
50. ПРОКОПОВИЧ П.П. (2013)
51. НАБОКИХ О.Г. (2013)
52. ОНИСЬКО С.М. (2013)
53. ЗОСИМОВИЧ В.П. (2013)
54. ВЛАСОВ В.І. (2013)
55. ОСЬМАК К.І. (2014)

ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
 “АГРАРНА НАУКА УКРАЇНИ В ОСОБАХ,
 ДОКУМЕНТАХ, БІБЛІОГРАФІЇ”
 засн. проф. В.А. Вергуновим у 2001 р.
 (71 кн.)

Персоналії:

1. БУДРІН П.В. (2001)
2. ЛИХВАР Д.Ф. (2002)

3. ЯНАТА О.А. (2003)
4. ІВАНИЦЬКИЙ Б.Г. (2004)
5. КВАСНИЦЬКИЙ О.В. (2005)
6. РЕМЕСЛО В.М. (2006, 2011)
7. ЮР'ЄВ В.Я. (2007)
8. АЛЕШО О.Г. (2011)
9. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2012)

Монографії:

1. *Вергунов В.А.* Коноплярство в Україні: історичні аспекти розвитку. Погляд у минуле. Проблеми сьогодення. Перспективи: моногр. (2002).
2. Харківський с.-г. науково-освітній центр з селекції і насінництва: становлення та діяльність (II половина XIX — початок XX ст.): моногр. (2004).
3. Наукова школа акад. ВАСИЛЕНКА Петра Мефодійовича: моногр. (2005).
4. Коломийській дослідній станції — 50 років: здобутки, перспективи (2006).
5. *Вергунов В.А.* Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки: моногр. (ч. 1. — 2006; ч. 2. — 2008; ч. 3. — 2010).
6. *Вергунов В.А.* Харківський науковий центр з селекції с.-г. культур: історія та сьогодення: до 100-річчя від дня заснування Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва: моногр. (2007).
7. *Вергунов В.А.* Професор СЛЪОЗКІН Петро Родіонович (1862–1927 рр.): моногр. (2007).
8. *Вергунов В.А.* Державна наукова с.-г. бібліотека УААН: історія і сьогодення: моногр. (2007).
9. *Супіханов Б.К.* Олійні культури: історія, сорти, виробництво, торгівля: моногр. (2008).
10. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1917–1920 рр.: міністри землеробства: моногр. (2008).
11. *Вергунов В.А.* Історія Української академії с.-г. наук (1956–1962). До 110-річчя створення Нац. аграр. ун-ту: моногр. (2008).
12. *Вергунов В.А.* Полтавське дослідне поле: становлення і розвиток с.-г. дослідної справи в Україні (до 125-річчя державного дослідництва в агрономії та тваринництві): моногр. (2009).
13. *Супіханов Б.К.* Продовольча безпека України: історія і сьогодення: моногр. (2009).
14. *Супіханов Б.К.* Зернові культури: історія, сорти, виробництво: моногр. (2009).
15. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1920-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2009).
16. *Вергунов В.А.* Академік К.К. Гедройц і Україна: невідомі сторінки творчої біографії (1929–1930 рр.): моногр. (2009).
17. *Вергунов В.А.* Агрономія і становлення науки про тваринництво на теренах України та Франції (II половина XVIII — 1917 р.): моногр. (2009).

18. *Вергунов В.А.* Сельскохозяйственное опытное дело в Украине: историко-научный анализ организационных основ: моногр. (2009).
19. *Вергунов В.* Василий Николаевич Ремесло — ученый селекционер (1907–1983): (к 100-летию Мироновского ин-та пшеницы им. В.М. Ремесло): моногр. (2010).
20. *Вергунов В.А.* Еволюція наукових засад на шляху до природоохоронного адаптивно-ландшафтного меліоративного землеробства: моногр. (2010).
21. Історія розвитку генетики та селекції: особистості і здобутки: моногр. (2010).
22. *Сінченко В.М.* Цукрові буряки: історія, сорти і гібриди, технологія, виробництво: моногр. (2010).
23. *Коваленко С.Д.* Історія Ботанічної секції С.-г. наукового комітету України (1918–1927): моногр. (2010).
24. *Білоцерківська А.С.* Сільське господарство України першої чверті XX століття та його наук.-освіт. забезпечення в контексті діяльності проф. А.Г. Терниченка: моногр. (2010).
25. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України 1930-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2010).
26. *Приходько Ю.О.* Становлення та діяльність Харківського науково-освітнього центру з ветеринарної паразитології: кінець XIX — початок XXI ст.: моногр. (2010).
27. *Радченко Л.С.* Академік І.І. Лукінов — вчений, громадський діяч, організатор аграрно-економічної науки в Україні: моногр. (2011).
28. *Герук С.М.* Відновлення деталей сільськогосподарських машин зварюванням і наплавленням: становлення та розвиток: моногр. (2011).
29. *Черныш О.А.* Академик Василий Николаевич Ремесло — ученый и организатор сельскохозяйственной науки (1907–1983) (к 100-летию Мироновского института пшеницы им. В.Н. Ремесло): моногр. (2011).
30. *Вергунов В.А.* Василий Николаевич Ремесло — ученый-селекционер (1907–1983): (к 100-летию Мироновского института пшеницы им. В.Н. Ремесло): моногр. (2011).
31. *Корзун О.В.* Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX — початок XX ст.): моногр. (2011).
32. *Вергунов В.А.* Історія аграрної науки, освіти і техніки в Україні ретросп. наук.-доп. бібліогр. показч. автореф. дис. (2011).
33. *Корзун О.В.* Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX — початок XX ст.): моногр. (2011).
34. *Вергунова І.М.* Історія процесу інформатизації в агрономії України (60-ті роки XX ст. — поч. XXI ст.): моногр. (2011).
35. *Вергунов В.А.* Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2011).
36. *Присяжнюк М.В.* Наукове забезпечення розвитку українського тваринництва у 20-х рр. XX ст. (2011).
37. *Радченко Л.С.* Наукова школа академіка І.І. Лукінова (1927–2004) (2011).
38. *Зубець М.М.* Київська дослідна станція тваринництва “Терезине”: історія, здобутки, вчені (2011).
39. *Бородай І.С.* Теоретико-методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки (2012).
40. *Вергунова І.М.* Математичні методи для вирішення наукових завдань вітчизняної агрономії першої половини XX ст. (2012).
41. *Вергунов В.А.* Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2012).
42. *Діденко О.М.* Розвиток водного права в контексті науково-освітньої діяльності В.А. Григор’їва (1872–1927) (2012).
43. *Войтюк В.Д.* Мобільні засоби технічного обслуговування і ремонту сільськогосподарської техніки в Україні (XX — початок XXI ст.) (2013).
44. *Присяжнюк М.В.* Розвиток сільськогосподарської дослідної справи УСРР у 20-х рр. XX ст.: науково-організаційні засади (2012).
45. *Вергунов В.А.* Сільськогосподарська дослідна справа в Україні від зародження до академічного існування: організаційний аспект (2012).
46. *Піпан Х.М.* Селекція озимої пшениці в Україні: історія та здобутки (2013).
47. *Гриценко Н.Ф.* Історія наукової думки про класифікацію ґрунтів (до 130-річчя виходу кн. проф. В.В. Докучаєва “Російський чорнозем”) (2013)

Збірки документів і матеріалів:

48. С.-г. науковий комітет України (1918–1927 рр.): зб. док. і матер. (2006).
49. Академік Микола Іванович ВАВИЛОВ і розвиток аграрної науки в Україні: зб. іст.-наук. нарисів, док., бібліогр. матер. (2005).
50. Р. ВАЛЬТЕР, Ю. КЛЕОПОВ і Г. МАХОВ — забуті сторінки вітчизняної науки: зб. док. і матер. (2006).
51. Всеукраїнська Академія С.-г.- Наук (1931–1935 рр.): зб. док. і матер. (2006).
52. Українська академія с.-г. наук (1956–1962 рр.): зб. док. і матер. (2006).
53. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1940 рр.): зб. док. і матер. (2007).

54. Відділ с.-г. наук АН УРСР (1945–1956): зб. док. і матер. (2008).
55. Агрономічне ґрунтознавство в Україні (1918–1930 рр.): зб. док. і матер. (2008).
56. Науково-консультаційна рада Народного комісаріату земельних справ УРСР (1927–1930 рр.): зб. док. і матер. (2010).
57. Південне відділення ВАСГНІЛ : зб. док. і матер. (2011).
58. Присяжнюк М.В. Сорто-насіннєве управління Цукротресту (1921–1927) : зб. док. та матер. (2011).
59. Сільське господарство УРСР та його наукове забезпечення у роки Другої світової війни (1940–1945) (2012).
60. Сівозміни в системах землеробства України (1958–1984 рр.) : зб. док. і матеріалів (2012)
61. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1941 рр.) : зб. док. і матеріалів (2013)

**СЕРІЯ “ВІДОМІ
ВЧЕНІ-ПРИРОДОЗНАВЦІ
ТА ОСВІТЯНИ УКРАЇНИ”**

засн. проф. В.А. Вергуновим у 2004 р.
(7 кн.)

1. НОВИКОВ М.М. (2003, 2008)
2. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2010)
3. КОСТЕНКО Н.В. (2011)
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012)
5. ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ О.Г. (2012)
6. ДЕРЛЕМЕНКО В.В. (2013)

**СЕРІЯ “АКАДЕМІКИ ТА ЧЛЕНИ-
КОРЕСПОНДЕНТИ НАН УКРАЇНИ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА”**

засн. НБУВ НАНУ і ННСГБ НААН
у 2007 р.
(2 кн.)

1. Академік НАН України ЛУКІНОВ І.І. (1927–2004): біобібліогр. покажч. (2009).
2. Академік АН УРСР і ВАСГНІЛ Оппоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1937) : біобібліогр. покажч. (2014)

**СЕРІЯ “НАУКОВІ ІСТОРИКО-
БІБЛІОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ”**
заснована ННСГБ НААН у 2001 р.
(7 кн.)

1. ЯНАТА О.А. (2001).
2. ШІНДЛЕР К.Г. (2005).
3. НОВИКОВ М.М. (2008).
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2011).
5. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012).
6. КОСТЕНКО В.С. (2013).
7. АНГЕЛІНА П.М. (2014)

**БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНА С.-Г. КНИГА У ФОНДАХ
ННСГБ НААН ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ
УСТАНОВ І ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ”**
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2009 р.
(5 кн.)

1. Польська книга у фондах ДНСГБ УААН: наук.-доп. бібліогр. покажч. (1825–2002 рр.) (2008).
2. Польська с.-г. книга у фондах Держ. наукової с.-г. бібліотеки УААН та наук.-дослідних установ і вищих навч. закладів аграр. профілю (1771–2008 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2009).
3. Колекція французьких с.-г. видань у фондах ДНСГБ УААН (1802–2008) (2009).
4. Німецькі сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (1822–2010).
5. Чеські сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (2012).

**НАУКОВО-ДОПОМІЖНІ
РЕТРОСПЕКТИВНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ,
БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ**
(22 кн.)

1. Професор Довгопола Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях (1927–2001): біобібліогр. покажч. (2001, 2002).
2. Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, “Бюлетені”, “Вісті”, Наукові записки, “Збірники наукових праць”, “Труди”: наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
3. Періодичні та продовжувані видання з агрономії на Полтавщині (XIX–XX ст.): наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
4. Українська с.-г. книга (з фондів ЦНСГБ УААН). 1868–1900: наук.-доп. бібліогр. покажч. (2002); 1901–1910 рр. (2002); 1911–1917 рр. (2003); 1918–1922 (2004); 1923–1932 (2005); 1933–1935 (2005); 1936–1939 (2007); 1940–1945 (2007, 2008);
5. Центральна наукова с.-г. бібліотека УААН. 1921–2001: бібліогр. покажч. літ. за 1933–2001 рр. До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН (2002).
6. Аграрна наука в Україні: автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959: наук.-доп. бібліогр. покажч. Вип. 1. (2007); Вип. 2. 1960–1965 (2007); Вип. 3 (2008).
7. Наукові праці та статті наукових співробітників Коломийської дослідної станції (1980–2005): наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, Івано-Франків. ін-т АПВ, Колом. ДС, ДНСГБ (2006).
8. Наукові публікації Державної наукової с.-г. бібліотеки УААН. 2001–2007 рр.: бібліогр. по-

- кажч. наук. видань та публ. співробітників б-ки (2008).
9. Фонд видань, випущених у ХІХ столітті з с.-г. тематики ДНСГБ НААН, включених до Держ. реєстру наук. об'єктів, що становлять нац. надбання (1802–1900 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2011).
 10. Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 (2012).
 11. Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2011 рр. (2012).
 12. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік (2013).

СЕРІЯ ТЕМАТИЧНИХ НАУКОВО-ДОПОМІЖНИХ БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ ННСГБ НААН "ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВУ УКРАЇНИ", засн. ННСГБ НААН у 2013 р. (2 кн.)

1. Бджільництво: наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів ННСГБ НААН (2013)
2. Ґрунтознавство = Soil Science : темат. наук.-доп. бібліогр. покажч. вітчизн. та зарубіж. видань з фондів Нац. наук. с.-г. б-ки НААН (2013)

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І АБРЕВІАТУР

автореф.	автореферат	журн.	журнал	перероб.	переробка (ний)
аграр.	аграрний	зб.	збірник	підгот.	підготував
акад.	академія	зем-во	землеробство	посіб.	посібник
АПК	агропромисловий комплекс	зерн.	зерновий	пр.	праці
бібліогр.	бібліографія	ін.	інший	пром-сть	промисловість
бух.	бухгалтерський	ін-т	інститут	р. (рр.)	рік (и) (при цифрах)
бюл.	бюлетень	інформ.	інформаційний	ред.	редактор
вет.	ветеринарний	К.	Київ	редкол.	редакційна колегія (редколегія)
вид-во	видавництво	канд.	кандидат	РЖ	реферативний журнал
вип.	випуск	конф.	конференція	РНК	рибонуклеїнова кислота
вир-во	виробництво	КСП	колективне с.-г. підприємство	с	секунда (при цифрах)
відп.	відповідальний	Л.	Львів	с.	сторінка
вісн.	вісник	м	метр	с.-г.	сільськогосподарський
вод.	водний	машино-буд.	машинобудування	сер.	серія
ВРХ	велика рогата худоба	метод.	методичний	сіл.	сільський
г	грам (при цифрах)	міжвід.	міжвідомчий	ст.	стаття
генет.	генетичний	міжнар.	міжнародний	т. (тт.)	том (и) (при цифрах)
год	година (при цифрах)	міс.	місяць	тез.	тези (си)
госп-во	господарство	млн	мільйон (при цифрах)	темат.	тематичний
грн	гривня	млрд	мільярд	техн.	технічний
Д.	Дніпропетровськ	н.-д.	науково-дослідний	тис.	тисяча (при цифрах)
ДАУ	Державний аграрний університет	НАН	Національна академія наук	у (в) т. ч.	у (в) тому числі
держ.	державний	НУБіП	Національний університет біорізноманіття і природокористування	НААН	Національна академія аграрних наук
дис.	дисертація			УДК	універсальна десятикова класифікація
ДНК	дезоксирибонуклеїнова кислота	наук.	науковий	уклад.	укладач (и)
довід.	довідник	нац.	національний	укр.	український
доп.	доповідь	НДІ	Науково-дослідний інститут	ун-т	університет
дослід.	дослідний	НТБ	науково-технічний бюлетень	упоряд.	упорядник
д-р	доктор	О.	Одеса	Х.	Харків
ДСДС	Державна с.-г. дослідна станція	обл.	область	хв	хвилина (при цифрах)
екон.	економічний			ч.	частина (при цифрах)

СТРУКТУРА СТОРІНКИ РЕФЕРАТУ В РЖ “АПК УКРАЇНИ”

1. Індекс УДК — еталонне видання українською мовою Універсальної десятикової класифікації (2000 р.).

2. Бібліографічний опис (БО) документа — згідно з ГОСТом 7.1–84. Відмінною особливістю БО РЖ є розташування елементів БО: назва матеріалу; галузь свідчень про відповідальність, де подаються прізвища всіх авторів незалежно від їх кількості.

Приклад:

УДК 633.416:631.527.5:631.543.2

СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО КОРМОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ / Рибак Д.А., Фомічов А.М., Ярош Ю.М. // Вісн. аграр. науки. — 1998. — № 8. — С. 39–43. — Бібліогр.: 4 назви.

Бібліографічний опис документа подається мовою оригіналу.

3. Ключові слова (5–10 слів) — слова чи словосполучення, взяті з назви чи тексту документа, які характеризують його зміст і забезпечують пошук (згідно з ДСТУ 2398–93).

4. Номер реферату — рік, порядковий номер РЖ у поточному році, порядковий номер реферату у журналі.

5. Текст реферату подається українською мовою і складається за таким планом:

- об'єкт роботи, якщо це неясно із заголовка;
- основні питання, які розглядаються в первинному документі;
- результати, висновки, галузь застосування.

Передається точка зору автора. Реферат не має абзаців, розділів, рубрик.

6. Результати роботи викладаються точно і гранично інформативно.

7. Висновки подаються так, як вони представлені в документі.

8. Викладати текст реферату потрібно коротко, використовуючи короткі, стислі речення. Реферат є самостійним вторинним документом.

9. У рефераті не вживати складні граматичні звороти, незвичні терміни, символи.

10. У тексті реферату формули наводяться у таких випадках:

- без формул неможлива побудова тексту реферату;
- формули виражають результати роботи;
- формули значно полегшують розуміння змісту роботи.

Одиниці виміру приводяться в одиницях міжнародної системи (СІ) згідно з ГОСТом 8.417–81.

11. Обсяг реферату:

- для більшості статей, брошур тощо 350–1000 знаків, до 32 друкованих рядків;
- для документів великого обсягу (монографій та ін.) — 2500 знаків, дві друковані сторінки.

УДК 631.145 (051.6) (477)

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека

*Ви можете замовити наш журнал
на компакт-дисках.*

*Розмістимо вашу рекламу
на сторінках нашого журналу.*

*Вы можете заказать
наш журнал на компакт-дисках.*

*Разместим вашу рекламу
на страницах нашего журнала.*

*You can subscribe
our journal on CD.
We are ready to place you
advertisement in our journal.*

*Vous pouvez commander
notre revue de CD.
Nous placerons votre reclame
dans notre revue.*